

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Yayın Organı

Para ile Satılmaz

Üç Ayda Bir Yayınlanır

Yıl 3, Sayı 11

Aralık – Ocak – Şubat

Dil ve Eğitim

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Adına Sahibi

Zekeriya Arslantürk

Genel Yayın Yönetmeni

Bayram Yılmaz

Yayın Kurulu

Prof. Dr. M. Ali Büyükkara

Prof. Dr. Mustafa Özel

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Korkut

Hasan Uyar

Mehmet Dağ

Abdullah Taşkıran

Zekeriya Arslantürk

Kamil Ergenç

Bekir Dilekçi

Tasarım

Ertan Akbulut

Kapak Fotoğrafı

Semih Cicioğlu

Adres

Bahariye Mevlevihanesi Eyüp Merkez

Mah. Silahatarağa Cad. No:12

EYÜP / İSTANBUL

İletişim

Tel: 0212 501 31 71

enderdergi@gmail.com

Baskı – Cilt

Çağlayan Basım

Sarıncı Yolu Üzeri No:7 Gazimur-İZMİR

Tel: +90 232 274 22 15

Fax: +90 232 274 22 84

İstanbul, Mat 2019

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
"İnsan ve Medeniyet Hareketi" Kurumudur

» Editörden

Yaratan tarafından Âdeme bahşedilen eşyalarının ismini bilme/isim koyma melekesi insan olmanın mutlak gerek şartlarından. Dil insanın tekamül edebilmesinin en önemli aracı ve imkanıdır. Beşerlikten insan olmaya terfi eden insanoğlunun nasıl bir anlatım becerisiyle, hangi dille, nasıl iletişim kuracağına yönelik tercihleri ise insanlık tarihinin gördüğü tüm savaş ve barışların sebebi olmuştur.

İnsanlar birbirleriyle iletişimin kurabilmesi için; anlamları konusunda mutabık kalınan kavramlar, işaretler ve sembollere ihtiyaç duyar. Eğer aynı anlamları yüklediğiniz ses ve sembollere sahip muhatabınız yoksa iletişim imkânınız olmaz. Anlaşılabilmek birlikte bir değer üretebilmek ise iletişimden öte ortak amaç ve duygu birlikteliğini sağlayabilmekle mümkün olabilir.

Jet-li' nin başrolünde İmparatoru öldürmek isteyen bir suikastçıyı oynadığı Hero/Kahraman filminde; Kahramanımız yazım sanatında üstat olmuş tüm hattatları öldürmüş olan imparatora Çin hat sanatının yüceliğini hatırlatmak amacıyla "Efendim Çin yazım sanatında kılıç demenin ve yazmanın en az yirmi farklı yöntemi olduğunu biliyor muydunuz?" diye sorar. İmparator cevap verir; "Bu iyi bir şey değil, kafa karışıklığına yol açar."

Sanayi Devrimi sürecini yaşayan Fransa'nın Paris'inde, yüzlerle ifade edilen farklı dil ve lehçe bulunmasından dolayı insanları bir fabrikada birlikte çalıştırmak mümkün olamamış. Dönemin iktidar seçkinleri tarafından Frenkçenin öne çıkan birkaç lehçesi üzerinden başlayan "tek dil" dayatması, işçileri ve işçi çocuklarını dillerini ortaklaştırma niyetiyle başlayan okullaşma ile üretim ve yönetim sorunlarının azaltılması hedeflenmiş.

İlginc ve üzücü olarak tarihte dil devrimi adı altında en ciddi toplumsal kırılmayı ve travmayı yaşayan bir milletiz. Bu travma da olmuş bitmiş bir olguda değil, halen devam eden bir süreç üstelik. Öyle bir travma ki bu toplumun yazı ve okuma dilini değiştirenlerin kendilerinin yazdıklarını, eserlerini yeni neslimiz sadeleştirilmeden okuyamamaktadırlar.

Yaşanan örnekler bizlere "dil devrimlerinin" bir kültür taşıma/aktarma amacından daha çok iktidarı muhkemleştirme, yönetim fonksiyonlarını kolaylaştırma gibi pratik amaçlara daha çok hizmet ettiğini göstermiştir.

Küreselleşmenin yerel ve ulusal değerlere olan yok edici etkisini en çok dillerimizde hissediyoruz. Dünyada her yıl yüzlerce yerel kültür ve dil yeryüzünden yok olmakta, insanlığın kültürel hafızası eksilerek azalmaktadır. Dünyada ekonomik ve kültürel küreselleşme eğilimine paralel olarak, özellikle genç kuşaklarda kendini ifade aracı olarak işaret ve görsellerden oluşan, "Emoji" kavramı ile ifade edilen bir "dil"! kullanma yaygınlaşmaktadır. Bu sürecin nedenlerinin irdelenmesini de elzem olarak görüyoruz.

Enderun Özgün Eğitimciler olarak bizler de 11. Sayımızda Dilimizi ve iletişim imkânlarımızı konuşalım istedik. Bu amaca dönük olarak sayfalarımız "**Dil Meselesi**"nin çok boyutlu katmanlarına işaret eden her biri zihin ve fikir emeği olan değerlendirmeleri sizlere sunabilmeyi arzu ettik. Konunun çok geniş olması belki işin hakkını verme konusunda eksikliklerimizin oluşmasını neden olmuş olabilir. Bizler eğitim kamuoyunun öncelikle ülkemizde Yabancı dil eğitimi sorununu konuşmadan evvel Anadilimizi ne kadar bildiğimiz ve öğretebildiğimizi konuşmamız gerektiğini düşünüyoruz.

Bizim irfan geleneğimizde "Aynı dili konuşanlar değil aynı gönüllü paylaşılanlar analaşabilir." diye bir sözümüz vardır. Bu sözün işaret ettiği manaya güvenerek biz olabilmenin imkânları ile sizleri de meselemize ortak ettik.

Kusurlarımız af muhabbetimiz baki ola...

BAYRAM YILMAZ <<

> 03

EVVELA YANMAK GEREKİR
REYHAN CANTÜRK

> 04

ESKİ MİLLİ EĞİTİM BAKANIMIZ
PROF. DR. NABİ AVCI BEYEFENDİ
EĞİTİME ADANMIŞ HAYATLAR
PROGRAMINDA KONUĞUMUZ OLDU

> 06

ANNE, BABA VE ÇOCUK
ARASINDAKİ İLETİŞİM
PROF. DR. AHMET AKIN

> 10

MEDYA AİLEMİZE NE YAPAR?
DOÇ. DR. HASAN HÜSEYİN TAYLAN

> 14

İNSAN'A, HAYAT'A
VE SORUMLULUĞA DAİR
HASAN UYAR

> 18

ÖĞRETMENE ŞİDDET
ÇEŞİTLENEREK ARTIYOR
TALAT YAVUZ

> 20

PISA TESTİ 2018 SONUÇLARI AÇIKLANDI:
TÜRKİYE 37 OECD ÜLKESİ ARASINDA
31. SIRADA
KAYNAK BBC TÜRKÇE
HABERLER/FUNDANUR ÖZTÜRK

> 26

DİLİN KULLANIMI VE KELİME HAZİNEMİZ
MURAT DAĞ

> 32

GÖNÜL VE DİL
ALPASLAN ARSLAN

> 39

KÜLTÜREL BİR SAVUNMA HATTI
OLARAK DİLLER VE HALKLAR
MUHAMMET GARİP

> 42

DİL ÖĞRENİMİNDE NEREDEYİZ?
ZEYNEP TENŞİ

> 45

DİLİN KALBE İNTİSABI...
BETÜL KOÇ

> 46

MESLEK LİSESİNDE İNGİLİZCE
ÖĞRETMENİ OLMAK
FADİME YILMAZ

> 50

İSLÂM MEDENİYETİNİN DİLİ ARAPÇA
VE TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ
DOÇ. DR. SULTAN ŞİMŞEK

> 54

UÇLAR VE SENDROMLAR ARASINDA
DİN DİLİ
DR. ÖĞR. ÜY. ÖZKAN ÖZTÜRK

> 58

TARİHİNİ ÖTEKİLEŞTİRE
DERS KİTAPLARI VE MÜFREDATIN DİLİ
UMUT DİRİÖZ

> 62

KUŞUN DİLİNDEN DİLİN KUŞUNA/BİR
İHTİMAL DAHA VARMI KI!
AV. ARB. AYDIN BİLGİ

> 66

TÜRKİYE MAARİF VAKFI:
"TÜRKÇE ÖĞRETEREK TÜRKİYE'NİN
GELECEĞİNE YATIRIM YAPIYOR"

> 74

RETORİKTEN SEMBOLE, EMOJİLER
DR. ALİ ÇELİK - DR. ÖĞ. ÜY. RIDVAN ŞİMŞEK

> 82

KÜN DEDİ SÜHVE-İ ÂLEM
EKREM PEHLİVANOĞLU

> 84

MEVSİMLERİN DİLİ
ERDAL ŞAHİN

> 86

POST-KOLONYAL DİLİN
BARİYERLERİNİ YIKMAK
KAMİL ERGENÇ

> 94

NAİM (BİR SES OLMA ÇABASI)
BAYRAM YILMAZ

EVVELA YANMAK GEREKİR

▲ REYHAN CANTÜRK

Seyretmek için halin veçhesine takılan inancı, sur diplerinden gönül kirişlerine kadar, yahut sarılmadan evvel yetim bir çocuğa, inanca dönük bakışlara cevap vermeden bir dakika önce, söylemeden sarfettiğin harcıalem letaifleri, uzun bir yola çıkar gibi susmak gerek.

Döneceğin ilin bağrında acı bir seda ile sarsılacak umudun doruklarında yaşam., sarılmadan korkunun eşğinde her şerden evvel, ikiyaşına doymamışken sütteki elem, bir mızrağın ucunda can vermemişken seher, ihyasına mana vereceğin dağlar şahitliğini tutarken dillerde, var olmak için yok olmadan uyanmak gerek.

Menşei düşün ki salınmış kerahetiyle sokaklarına halkın, seyre dalmadan çarımhtaki o ergin akı, yahut daha kurulmamışken gönül mahfelinde mahkemeler, vicdansız hükmün zırhı ısınmamışken güneşin ilk vaktiyle, dönmeden seferden atlıların muzaffer hakkı, gerdanına sarılmış kaplama sevinç ile kursakları sıkacak cehl kalkmamışken küfrün, döseğinden, göçmek gerek.

Bir memleketin toprağı ızdırabı ile fırtınayı boğarken canında, kıyılmadan kıyemi sana ait aşkın var olmuş en güzel haline, ihdas eylemeden ruhun kınından taşan eylem-i vicdan, süzüldüğümüz göklerin ahı oturmamışken adaletin terazisine, son söz için şaha kalkmamışken tur'a muhatab edilmiş insan, ahzabı miraçta toplamak gerek.

Evveli ahirinde zatına zelil kalmış zerre aşta boğulmadan yahut denenmemişken henüz en güzel ilhamın mahfelide yaratılmışların şahanesi, bir perde ile gerilmemişken o lekeli zihnin zehirli yaftasına imtihan, laf-ı güzaf olmadan evvel şerhleri yazılmış inanç, kelam miktarınca savaşmak gerek.

Dağların doruklarında cihat dolu dumanlar cihanı kavurmamışken haddinde, hissin her haliyle şekillenmemişken hakkın doğruları, selamete kavuşan bedenlerin aşkın varlıkları karanlık dehlizlerde kaybolmamışken, siyahın merhametine boyun eğmemişken yokluk nazarında dilan, ateşin harında pişmek gerek.

Sefer zaferin indinde umutsuzluğu pençelememişken çöllerin bağrında, kervanların yollarına cahil taşlar serilmemişken boylu boyunca, kundaklanan evlerin yangını sarmamışken ümmetin bağrını, cahil delili putların şil zemininde kaymamışken gafleti ile gül bahçesine, bir soluk ile mihraplarda bağırmak gerek.

Yıldızları birbirine bağlayan muhabbetin şevki kıyamet gecesinde sünmemişken kendi özüne, kalp ve vicdan, şehadete kalkmış her 'var' yerini bulmamışken merhamet-i toprakta, kurbanların kanında ödenecek haklar çıkmamışken mizana, hala soluyorken ömrü nefis kaburgalarda, el etek çekmeden ölümden insan, yaşamak gerek.

Satır başında cihada kalkan sözler vazgeçmemişken namusundan, Afgan cihadına göz kırpan babalar başındayken henüz çocukların, aşkın beşiğinde doğarken neslin asımı, karanlık hecelerde kamberler yakan şairler dolaşırken ruhların dil uçlarında ve katmerlenmemişken üstümüze gelen çağın nefret çanı, kaleme ve hokkaya yemin gerek.

Mührün erimiş merhametine damga vurmamışken kör fikirlerde zulm'ü dilber, zincirlere vurulmamışken aklın inanan hatırı, kıyamet henüz sarmamışken ufukta beliren şavkı, ölmeden ölmek, ölmeden yanmak gerek.

ESKİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANIMIZ PROF. DR. NABİ AVCI BEYEFENDİ EĞİTİME ADANMIŞ HAYATLAR PROGRAMINDA KONUĞUMUZ OLDU

söyledi. Prof. Dr. Nabi AVCI sözlerini şöyle sürdürdü: "Gerçekten başarılı bir öğretmene bırakınız sınıfta kalsın. Genç kuşaklara dokunabilme imkânına sahip olunan yer öğretmenliktir. Diğer eğitim bürokrasisiyle ilgili görevlerde öğrenciye dokunmak daha zordur."

Eskişehir Maarif Kolejinden mezun olduğunu ifade eden Nabi AVCI, Eskişehir Maarif Kolejinde okurken kendileri üzerinde iz bırakan öğretmenleri zikretti. Bunlardan biri olan resim öğretmeni Cevat ÜLGER'den bahsetti. Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun olan Cevat Hoca'nın tam anlamıyla hezarfen bir kişiliğe sahip olduğunu belirten Nabi AVCI, "Cevat Hoca çok yönlü bir

insandı. Resimden mimariye, müzikten matematiğe, el sanatlarından terziliğe kadar pek çok alanda beceri sahibi bir öğretmendi" dedi.

Nabi AVCI şöyle devam etti: "Cevat hoca tam eğitime adanmış bir hayattı. Namüsaıt şartlarda görev yapan bir öğretmendi. Her alanda kabiliyeti olan kişilere hezarfen denir. Cevat Hoca, hem mühendis, hem ressam, hem kültür adamı olduğu için tam bir hezarfendi. Helikopter motorlarının nasıl çalıştığını bildiği gibi, bağlama çalmasını da bilirdi. Herkesin resim yapmayı öğrenemeyeceğini söyleyen Cevat Hoca; ancak herkesin resme bakmasını öğrenebileceğini söyledi. Bize resme bakmasını ve ondan tat almasını öğretti.

Çalışma ziyareti için Paris'e gittiğimde Paris Modern Sanatlar Müzesini gezerken dikkatimi celbeden tablonun Bedri Rahmi Eyüboğlu'na ait olduğunu öğrendiğim zaman Cevat Hoca'nın bize öğretmiş olduğu resme bakma yeteneğini fark ettim. Müzik ve resim öğretmenleri illa öğrencileri o sanatları icra edecekmiş gibi bir beklentiye girmesinler. Belki

bu sanatları icra etmesini öğretemeyebilirler; ancak öğrencilerine resim okuma ve müzik dinleme zevkini aşılayabilirler.

Cevat ÜLGER, çok yalnız bir öğretmedi. İçinde bulunduğu dönemde kendi frekansına uygun çok hoca yoktu. Buna rağmen Eskişehir Maarif Kolejinde tek başına iz bıraktı. Cevat Hoca çok milli bir adamdı. Halı dokur, kendi gömleğini kendisi tasarlar, Eskişehir Reşadiye camii her şeyiyle Cevat hocamızın eseridir. İstanbul Küçüksu Camii Cevat Hoca'nın eseridir. Cami yaptırma dernekleriyle cebelleşerek ortaya çok güzel eserler ortaya koymuştur. Kayseri'de Bürüngüz Camii onun eseridir."

Cevat ÜLGER üzerinden adanmış öğretmen profilini anlattıktan sonra Kültür ve Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı günlerden bahseden Nabi AVCI, eğitim ve kültür ufku üzerine değerlendirmelerde bulundu. Eğitim konusunda birilerini kıskandığımızı ifade eden Nabi AVCI, "Hep başka ülkelerin bizden daha iyi olduğunu düşündük ve onları taklit etmeye çalıştık. Oysa biz hangi konuda başarılıysak o konuda başarılı olma nedenimizi tespit ederek bunu eğitim alanına da yansıtmalıyız" dedi.

Proje okullarının kurulma sürecinden bahseden Nabi AVCI, geçmişteki Maarif Kolejlerine benzer bir okul oluşturmak için Proje Okul fikrini ortaya attıklarını; ancak süreç içerisinde siyasi baskılarla her ilin proje okulu açma yarışına girdiğini ve büyüünün bozulduğunu belirtti.

Kültür ve eğitim ilişkisinden bahseden Nabi AVCI, medeniyetlerin meydan okumalar sonucu ortaya çıktığını söyledi. Akdeniz ve Kuzey Kuşakta medeniyetlerin oluştuğuna dikkat çeken Nabi AVCI, coğrafi ve beşeri meydan okumalarla karşılaşan insanlığın kendi varlığını sürdürmek için özel gayret gösterdiğini bunun sonucunda medeniyetlerin kurulduğunu söyledi. Tropikal kuşakta yer alan ülkelerde coğrafi ve beşeri meydan okumalar olmadığı için medeniyet anlamında çok fazla bir gelişmenin olmadığını ifade etti.

Nabi AVCI şöyle devam etti: "Medeniyetlerin büyümesi meydan okumalara bağlıdır. Kıvamında bir meydan okuma olursa orada medeniyet

ortaya çıkar. O gayret medeniyete yol açar. Bazen meydan okuma çok şiddetli olursa o zaman medeniyet ortaya çıkamaz. Akdeniz'in kuzeyinde tabi ve beşeri meydan okuma baş edilebilen seviyede oldu için gösterilen ceht sonucu medeniyet ortaya çıkmaktadır. Günümüzde mücadele etmemiz gereken çevre şartları asgariye indiği için ceht etmez olduk.

Haiti sendromuna yakalandık. Her şey bizim lehimize ve meydan okuma olmadığı için bizler de ceht etmeyi ne yazık ki bıraktık. Geçmişte varlığımıza karşı var olan meydan okuma karşısında daha gayretli ve daha fedakâr davranıyorduk.

Geçmişteki idealizm şimdilerde ne yazık ki bulunmuyor. Şu an maddi imkânlar çok ilerde; ama adanmışlık ruhumuz eksik. Biz İmam Hatip Liselerini çok hazırlıksız ve popilist bir şekilde yaydık. Birden imkânlar çok genişledi. Yağ var, un var, şeker var; ama helvayı yapacak adam meselesini hafife aldık. Binalarımız var, laboratuvarımız var. Çocuklarımızın ekonomik imkânları çok güzel ama öz gittikçe zayıflıyor.

Allah'a çok şükür hep iyi insanlarla karşılaştım ve onlardan çok şey öğrendim. Problemleri biriyle karşılaştığım zaman demek ki bu arkadaşın bir Cevat Hocası olmamış, Fethi abisi olmamış dedim. Biz biliyoruz ki insan insanın gölgesinde yetişir. Bir eğitimci olarak sizin gölgenizde yetişecek insanların farkında olmanız gerekiyor."

Programın sonunda Mehmet GÜNEY ve Zekeriya ARSLANTÜRK, Prof. Dr. Nabi AVCIYA hediye takdiminde bulundular.

ANNE, BABA VE ÇOCUK ARASINDAKİ İLETİŞİM

▲ PROF. DR. AHMET AKIN

Ebeveyn tutumları çocuklarımızın kendilerine yönelik algılarında ve benlik gelişimlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle bebeklik ve çocukluk yıllarında yapılan yüklemeler, eylemler ve söylemlerin etkileri yetişkinlik yıllarında geri döndürülemez bazı problemlerin yaşanmasında etkilidir. Çocuklarımızın hataları ve yanlışları olabilir ancak biz anne babalar olarak bu hatalı davranışlar ile onların kişilikleri arasına sınır çizmeyi bilmeliyiz. **Hatalı davranışları onların benliklerine yüklemek yerine davranışın kendisine vurgu yapmalıyız. Olumsuz bir davranış sergilediklerinde “sen ne kadar kötü bir çocuksun” demek yerine “bu yaptığın davranış hiç hoş değil” demeli böylece iyi olmayan şeyin çocuğumuzun kendisi değil davranış olduğunu ona hissettirmeliyiz.**

İnsan hayatında küçük bir olumlu değişim bazı durumlarda yaşamın akışını tümüyle

değiştirebilirken bize çok basit görünen küçük bir davranış çocuklarımızın yaşamında ciddi sarsıntılara yol açabilir. Bu nedenle ebeveynler olarak bizler sözcüklerimizin ve davranışlarımızın çocuklarımız üzerindeki olası etkilerine yönelik farkındalık geliştirmeliyiz. Bu noktada anne babalık eğitimleri, gelişim psikolojisi ve sağlıklı iletişim modelleri gibi konularda bilgi eksikliklerimizi tamamlamalıyız.

Anne baba çocuk iletişiminde tek bir yöntemden söz etmek mümkün değildir. Her birey diğerinden farklıdır. Bu nedenle ebeveyn tutumları da farklılık göstermektedir. Ebeveynler olarak bizler bazen sert bir tutum sergileyerek aile içinde hakimiyet kurmaya ve otoritemizi bu yolla perçinlemeye çalışıyor olabiliriz. Bazı durumlarda ise çocuklarımıza yönelik korumacı ve ileri durumlarda kendi başlarına özerk davranmalarını önlemeye yönelik tutumlar sergileyebiliriz. Bazen yoğunluğumuz

o kadar fazla olabilir ki evde ne olup bittiğinin farkında bile olamayarak ilgisiz ve kayıtsız bir tavır ortaya koyabiliriz. Anne babalar bazen son derece titiz ve mükemmelliyetçi bir davranış örüntüsü ortaya koyarak çocuklarının da ileride takıntılı davranışlar ve düşünceler geliştirmesine yol açabilir. Aslında anne babalık bir ustalık işidir. Ebeveynler bir orkestra şefi gibi çocuklarına yönelik davranışlarında son derece dikkatli ve özenli bir süreç izlemelidir. Önemli olan çocuklarının sağlıklı bir gelişim sergilemelerine yardımcı olmaktır. Bazen ebeveynler kendilerini tüm çocukları için aynı davranış örüntüsünü ve ebeveyn tutumlarını sergilemek zorunda hissetmektedir. Doğru olan çocuğun karakterine ve kişisel özelliklerine uygun olan ve onun için optimal yani en uygun biçimde gelişimine yardımcı olacak tutumu saptayabilmektir. Yani iki kardeşin ikisine de aynı tarzda davranmak bazen zarar verici olabilir. Çocuklarımızın öznel gelişim zeminine uygun olan ve onun benlik gelişimine zarar vermeyecek doğru yöntemi kullanmak gereklidir.

Küçük Fidan Metaforu

Her bireyin yaşam yolculuğunda kendi kemalince bir yürüyüşü vardır. İnsanoğlu bireysel farklılıklara sahiptir, herkesten aynı yarışta aynı performans beklenemez. Bazen anne babalar olarak çocuklarımızdan olağanüstü beklentiler içerisine girebiliyoruz. Bizim yapmak isteyip yapamadıklarımızı, elde etmek isteyip elde edemediklerimizi onların telafi etmesini istiyoruz. Hâlbuki **her çocuktan ve gençten bizim isteklerimize göre değil onların yapabilirliklerine, yeteneklerine, ilgilerine ve kapasitelerine göre beklentilere girmemiz en doğrusudur.** Böyle olduğunda hem onların hayattan doyum elde etmelerine yardımcı olmuş oluruz hem de benliklerine ve gelişimlerine zarar vermemiş oluruz.

İnsanoğluna yaşamda en çok zarar veren unsurlardan birisi zorunluluklardır. Sürekli rekabet hissini iç dünyada yaşamak, yaşamda hep bir şeyleri yetiştirmeye çalışmak, mükemmelliyetçilik arzularının güdümünde yaşamı ele almak, -meli -malı'larla kendini ve başkalarını köşeye sıkıştırmak bizleri çoğunlukla gerginlik ve tükenmişlik duygularına sevk etmektedir. Bunun

yerine kendimizden, çevremizdeki insanlardan ve dünyadan beklentilerimizi daha esnek ve daha değişebilir bir tarza dönüştürmemiz ruh sağlığımız açısından da oldukça önemlidir. **Kendimiz ve çevremize yönelik gerçekçi beklentiler ve taleplere sahip olduğumuzda hem daha kaliteli bir yaşam yaşarız hem de bitirilmemiş işlerimiz daha az olur. Unutmamalıyız ki insanı yaşamda en çok strese sokan ve psikolojik açıdan onu en fazla zedeleyen faktörlerin başında bitirilmemiş işler gelmektedir. Yaşamdaki zorunluluklar ve bunların yan ürünü olan bitirilmemiş işler bir araya geldiğinde insanoğlu sıkışmışlık hissi yaşayacaktır.**

Çocuklarımıza yönelik davranışlarımızda son derece özenli davranmalıyız. Günümüzün rekabet, hırs ve başarı ekseninde kurulmuş olan yaşam tarzının rüzgârına kapılarak çocuklarımızı değerlendirmek onların benliğini zedelemektedir. Bazen ebeveynler olarak söylediğimiz sözlerin ve sergilediğimiz davranışların etkisini gerçekçi bir biçimde değerlendirmede sorun yaşayabiliriz. Küçük olduğunu düşünerek olumsuz değerlendirmelerimizin ve negatif yüklemelerimizin onları çok fazla sarsmayacağını düşünebiliriz. Ama durum bunun tam tersidir. Küçük bir fidana attığımız bir çentik belki o anda bize küçük gözükebilir. Ancak ilerleyen yıllarda o fidan, koca bir çınar haline geldiğinde o küçük çizik veya çentik büyük bir yarığa dönüşecektir. Bizim çok önemsemediğimiz o çizik ileride herkes tarafından fark edilen bir çatlak bir yarık olarak açığa çıkacaktır. İnsanoğlunun ruh dünyası da buna benzerdir. Genç yetişkinlik veya orta yaşlılık yıllarında bireyin olumsuz davranışlarında veya psikolojik problemlerinde

"İkiniz beraber Firavun'a gidin, çünkü o sınırı çok aştı. Yine de ona söyleyeceklerinizi yumuşak bir üslupla söyleyin, ola ki aklını başına toplar veya içine bir korku düşer" (Taha 43-44).

Çocuklarımıza iyi şeyler söyler ve iyi davranışlarda bulunursak onlar da iyi olmayı ve iyilik yapmayı öğrenirler. Ceza vererek, sorgulayıcı bir dille, azarlayarak ve eleştirerek sadece onların yeni gelişen kalp ve ruh dünyalarında sarsılmalara ve acılara

yol açarız. Her insan iyiliğe eğilimli doğar ve iyiliğin açamayacağı gönül kapısı yoktur.

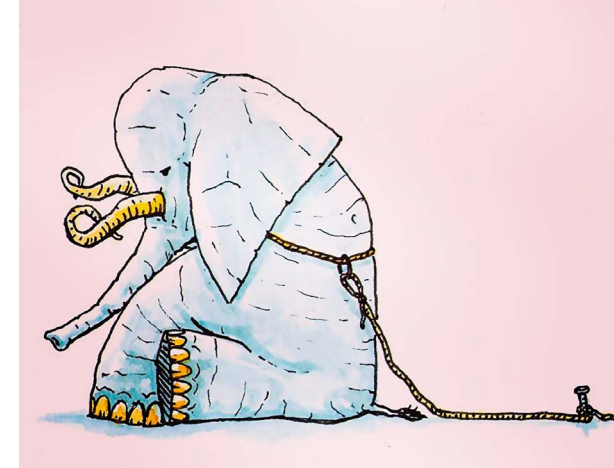
Zincire Bağlı Fil

Çocuklarımız küçükken onlara duygusal zincirler, prangalar takabiliyoruz maalesef. Bir hikaye ile konuyu netleştirelim. Bir kasabada meraklı, keşfe açık ve eğlenmeyi seven bir çocuk varmış. Bu yumurcağın hayvanlarla da arası gayet iyiymiş, onları çok sevmiş. Zaman zaman onlarla sohbet eder, onların yaşam dünyalarını incelemeye bayılmış. Hayvanlar da bu çocuğu pek sevmiş, onu gördüklerinde koşarak yanına sokulurlar ve onun sevmesini beklerlermiş. Günün birinde bu yumurcak yaşadığı kasabaya sirk geleceğini duymuş, hayvanları çok sevdiği ve daha önce de sirk görmediği için anne babasına sirke gitmeyi çok istediğini söylemiş. Ebeveyni de yarın okuldan çıkınca sirke gidebileceklerini söyleyince çocuk mutluluktan havalara uçmuş, ertesi gün bir türlü gelmek bilmiyormuş. Gece sabaha kadar sirkte hangi hayvanlar olabileceğini düşünmüş ve gözüne bir türlü uyku girmemiş.

Okuldan çıkıp sirke gitmişler. Çocuk birden kendisini gizemli bir dünyanın içinde bulmuş. Hokkabazlar, palyaçolar ve hayvan terbiyecilerini görünce çok heyecanlanmış. Sonunda hayvanlar gösteri alanına gelmeye başlamış; Bir kaplan, bir aslan, bir fil ve bir sürü zebra. Aslan çok uysal davranıyormuş hiç hayal ettiği gibi değilmiş, çok ilginç aslan son derece vahşi

bir hayvan değil miymiş? Zebralar da çok becerikli hayvanlarmış, halkalar şeklinde kusursuz biçimde koşabiliyorlarmış. En sonunda fil çıkmış ve iki ayağı üzerinde durarak palyaçolarla şakalaşıyorlarmış.

Çocuk gösteriden o kadar etkilenmiş ki gösteri bitiminde sirkteki sorumluya yalvararak sahnenin arkasında hayvanları daha yakından görebilmenin mümkün olup olmadığını sormuş. Sorumlu daha fazla dayanamamış yumurcağa ve "tamam gel bakalım" demiş. Sahne arkasına gittiklerinde çocuğun bir şey dikkatini çekmiş; tüm hayvanlar kafeste olmasına rağmen fil dışarıda imiş. Çocuk file biraz daha yaklaşınca filin ayaklarından birinin basit ve küçük bir kazığa zincirle bağlı olduğunu görmüş. Daha ilginç olanı ayağını biraz oynatsa zinciri bile koparabilecek gücü olan fil zincire bağlı olan ayağını hiç oynamıyormuş. Hayvanları çok seven küçük çocuk aslan, zebra ve diğer hayvanları kafeste filin ise zincire bağlı olduğunu görünce çok duygulanmış ve üzülmüş. Ancak filin neden ayağını hareket ettirmediğini düşünmekten kendini alıkoyamamış bir türlü. Hemen anne babasının yanın gelip onlara "anneciğim babacığım fili neden zincire bağlamışlar" diye sormuş. Anne babası "kaçmaması için" diye

cevap vermiş, çocuk "ama istese kaçabilir, çok güçlü çünkü" diye düşünmüş. Ertesi gün okula gidip öğretmenine "öğretmenim dün sirkte bir fil gördüm, ayağı çok küçük bir kazığa bağlıydı, istese rahatlıkla sökebilir o kazığı ama ayağını kıpırdatmıyor bile. Neden acaba?" diye sormuş. Öğretmeni "çünkü o fil kaçmaması için eğitilmiş" diye cevap vermiş. Çocuk bir türlü rahatlayamamış okuldan çıkınca hemen sirke gidip eğitmenin yanına gitmiş. Ona "lütfen fili nasıl eğittiğinizi anlatabilir misiniz, fil neden ayağını

hiç oynamıyor, hâlbuki o kadar güçlü ki istese o kazığı küçük bir hareketiyle yerinden sökebilir" demiş. Eğitmen de "biz doğduğu andan itibaren filin ayağına aynı kazığı bağlıyoruz, küçükken bu odun parçası onun için çok ağır geliyor ve dolayısıyla ayağını hareket ettiremiyor. Bu kazığı ve zinciri ayağından hiç çıkarmayız. Fil bebekliğinden itibaren ayağını hareket ettirdikçe bu kazık onun yürümesini engeller, belli bir süre sonra fil ileri adım atmadığı için sadece sağa sola yalpalamaya başlar. Sağa sola sallandıkça denge duygusunu yitirmeye başlar ve başkalarının desteği olmadan kolaylıkla ayakta duramaz. Birkaç ay sonra da artık yürümeyi unuttur, artık kazığı ve zinciri çıkarsak da hiç yürüyemez ama biz yine de kazığı ayağında hissetmesini isteriz ne olur ne olmaz". Küçük yumurcağın duyguları birden bire alt üst olmuştu, yıkılmıştı. Ne kadar da basit anlatıyordu fil eğitmeni. Ya filin duygularına ne olacaktı? Birkaç gün kendine gelemedi, küçük filin ayağındaki kazıktan kurtulmak için yıllardır verdiği çabayı, mücadeleyi gözlerinin önüne getirdi. Ağlamaya başladı. Zavallı fil kim bilir neler yaşamıştı. Artık özgür olmak için çabalamayı aklından bile geçiremiyordu. Halbuki bir denese başarabilecekti. Ama geçen yıllar onun çabalama ve deneme gücünü elinden almıştı.

Evet dostlar aslında fil eğitmeninin eğitim yöntemi bazı anne babaların çocuklarına yönelik davranışlarına ne kadar da benziyor değil mi? Böyle yetişen çocuklar büyüyünce de ayağında demir bir zincir veya kazık olmasa da yüreğindeki duygusal prangaları bir türlü yerinden söküp atamıyorlar. Yıllar geçse de geçmişteki olumsuz deneyimlere takılıp kaldıkları için kendilerini yenilemeyi denemiyorlar, kötü kader kurbanı olduklarına inanarak hayatlarında kendilerine Rabbimiz tarafından bahşedilmiş olan irade'i cüziden yararlanamıyorlar. Onun için anne babalık sanattır, ustalık işidir, beceri gerektirir, bir nakkaş ve hattat titizliğiyle çocuğu işlemeyi icap ettirir.

Unutmayın! Sürekli engellenen çocuk girişimci olamaz, sürekli eleştirilen çocuk eleştirmeyi öğrenir, sürekli suçlanan çocuk başkalarını suçlamayı öğrenir, sürekli azarlanan çocuk başkalarını azarlamayı ister, sürekli küçümsenen çocuk hayatı boyunca değersiz göreceği ve küçümseyebileceği insanları çevresinde görmek ister. Yani çocuk ne verilirse onu alır, kendisine ne gösterilirse model olarak ne sunulursa onu yapar.

MEDYA AİLEMİZE NE YAPAR?

▲ DOÇ. DR. HASAN HÜSEYİN TAYLAN

Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, kaba evlenme hızı 2010 yılında binde 7,98; 2018'de kaba evlenme hızı binde 6,8 olarak gerçekleşti. Sadece 8 yılda binde 2 azalma önemli bir azalmadır. İlk evlilik yaşı açısından baktığımızda; 2010 yılı verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı erkekler için 26,5, kadınlar için 23,2'dir. 2018 yılında ise ortalama ilk evlenme yaşı, erkekler için 27,8, kadınlar için 24,8 oldu. Hem kadınlarda hem erkeklerde 8 yılda 1 yaş üzerinde bir artış olmuştur. Yani hem kadınlarda hem erkeklerde gençler 7 yıl öncesine göre daha geç evlenmektedir. Boşanmalarda da benzer olumsuz tablo bizi beklemektedir. 2010 yılında kaba boşanma hızı binde 1,62 olarak gerçekleşmiştir. 2018'de ise kaba boşanma hızı binde 1,75 olarak gerçekleşti. Boşanmalarda on binde 1 oranında bir artış söz konusudur. Ayrıca çocuk sayısında da azalış söz konusudur. 2014

yılında Türkiye nüfusunun %29,4'ünü çocuk nüfus oluşturmaktayken; 2018 yılında ise nüfusunun %28'ini çocuk nüfus oluşturmuştur.

Özetle evlenme oranları azalmış, evlilik yaşları artmış, boşanmalar artmış, çocuk sayıları azalmış bir aile tablosu bize ne anlatır? En yalın anlamıyla ailenin değiştiğini. Detaylandırırsak ailenin olumsuz bir yöne doğru değiştiğini anlatabilir. Peki, dünyada neler oluyor? Sadece Türkiye'de değil Batı ülkelerinde de benzer problemler var. Hatta oradaki tablo çok daha vahim. Mesela F.Fukuyama Büyük Çöküş adlı eserinde Amerikan ailesinin çöküşünü çekirdek ailenin çöküşünü ve ailenin elinde kalan en önemli işlevi olan üremenin de tehlikede olduğundan bahsetmiştir. Eserinde, Batılı ailelerde doğurganlığın endişe edilecek boyutlarda azaldığını; parçalanmış ailelerin hızla arttığını; evlilik dışı doğan çocukların oranının gittikçe arttığını; büyük çoğunluğu bekâr

olan genç kızların yaptıkları doğum oranındaki artışın varlığını; babasız çocuklarda ciddi artışı istatistiklerle anlatmıştır.

R.Sennett 1976'da ailede olup biteni mahremiyet terörü derken, 1983'de B. Berger ve P. L. Berger ise aile üzerindeki "savaş"tan bahsetmiştir. Alman sosyolog U. Beck 1986'da Risk Toplumu adlı eserinde bireyselleşme dinamiğinden ailenin de yakasını kurtaramadığından bahisle aile içinde ve dışındaki çatışmayı Ben'in artışı ve toplumsal cinsiyet meselesiyle ilişkilendiriyor. İngiliz Sosyolog A. Giddens da ailedeki değişim konusunda geniş ailenin çekirdek aileye dönüştüğünü, akrabalık ilişkilerinin ve etkisinin azaldığını, cinselliğin "kısıtlayıcı nitelikteki toplumlarda" bile sözde özgürleştikten bahseder.

Aslında ülkemiz açısından değerlendirdiğimizde evlenme oranları, evlilik yaşı ve boşanma istatistiklerinin olumsuz değişimine karşın aile değerlerindeki değişim çok daha yavaş ve daha az olumsuzdur. 1990'lardan beri yapılan Dünya Değerler Araştırması (World Values Survey) Türkiye verilerine göre aileye verilen önem 2001 ile 2012 arasında çok değişmemiştir (aileye verilen önem, %95'lerde durmuş ve pek değişmemiş). Aynı yıllarda "gelişmiş" Batı ülkelerinde ise aileye verilen önem Türkiye'nin oldukça altındadır. Yine evliliğe verilen önem ülkemizde yüksektir ("evlilik modası geçmiş bir kurumdur" fikrine katılanların oranı %6'dır). Fransa, Belçika, İspanya, Avusturya, Almanya gibi ülkelerde nüfusun yaklaşık %30'u evliliği modası geçmiş bir kurum olarak addetmektedir. Buna rağmen ülkemizde aile değerleri olumsuz manada az değişmekteyken; kadına şiddet dâhil yukarıda sayılan aile sorunları olumsuz manada hızla değişmektedir.

1900'lerinden günümüze Türk ailesindeki değişimleri bir çırpıda sayarsak; geniş aileden çekirdek aileye dönüş gerçekleşti. Ailenin eğitim ve ekonomik gibi birtakım işlevleri (okul, sanayi, hizmet sektörü gibi) başka kurumlara devrildi. Hane halkı genişliği (ailedeki kişi sayısı) azaldı. Çocuk sayısı azaldı. Toplumsal cinsiyet rolleri (kadında annelik yerine çalışan kadın imajı öne çıktı; erkeğin aile içi rolleri yerine getirebildiği görüldü) kısmen değişti. Yaşa ve cinsiyete dayalı aile içi hiyerarşi nitelik değiştirdi. Yaşının rolü ve işlevi aile içinde azaldı ve değeri azaldı. Yalnız yaşayan insanların arttı. Kadın çalışma yaşamına girdi. Evlilik, iş ve gündelik hayatın uyumunu sağlamanın giderek güçleşmesi

ve buna bağlı olarak evliliklerde bunalımların ve çatışmalar arttı. Kadının statüsü ve prestiji aileyle değil kendisiyle tanımlanır oldu. Annelik rolünün değeri azaldı. Aile içi ilişkiler gelenekselden modern değerlere doğru değişti. Akrabalık ilişkileri azaldı. Aile içi dayanışma bağları zayıfladı. Ailenin tanımı geniş akrabalık bağlarından çekirdek aile tanımına doğru "atomize" oldu. Evlenme tarzları değişti. Evlilikten beklentiler değişti. Evlilikler azaldı. Evlenme yaşı büyüdü. Boşanmalar arttı. Evlilik ve çocuk sahibi olmanın ertelenmesi, reddedilmesi veya sayıca tek çocuğun tercih edilmesi arttı. Tek kişilik haneler arttı. Tek ebeveynli aileler de arttı. Çocuk sahibi olma yaşı büyüdü. Çocuk sahibi olma oranı düştü. Çocuğun değeri değişti. Ebeveyn merkezli ailelerden çocuk merkezli ailelere geçiş hızlandı.

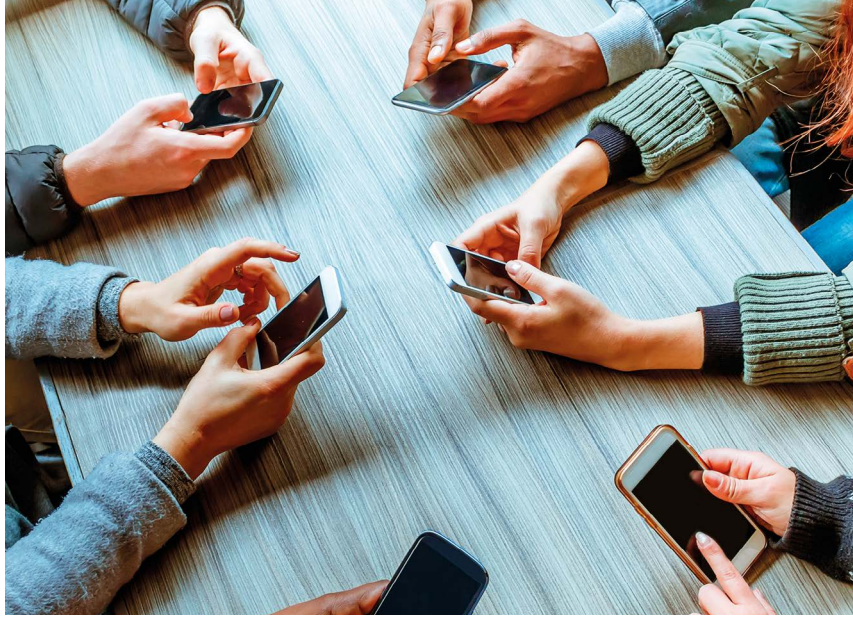
Peki, ailedeki değişimlerin kaynağı ne olabilir? Sosyoloji'den biliyoruz ki toplumsal değişimler ne tek bir sebebe bağlanarak açıklanabilir, ne de toplumsal değişimin mutlak nedenlerini kesin açıklayabiliriz. Her kapsamlı açıklama bile birtakım unsurları dışarıda tutabileceğinden eksik olacaktır. Ailedeki değişimlerin bir takım sebeplerini sayabilirsek; ilk olarak, sanayileşme, kentleşme, modernleşme ve küreselleşme süreçleri ve sonra kadının çalışma yaşamına girmesi, göç, tüketim kültürü, teknolojik değişimler, bireyselleşme ve geleneksel ve dijital yeni medya,...

Biz bu yazımızda daha çok internet tabanlı dijital yeni medyaların aile yapısındaki ve yaşamındaki değişimlere etkisini konu edineceğiz. Kısaca soruyoruz: medya, aileye ne yapar? Bu soruya cevap vermeden önce medya genel olarak ne yapar? Onun cevabını vermemiz işimizi kolaylaştıracaktır.

Varoluşçu psikiyatrist Rollomay, günümüzü endişe çağı olarak niteler, kimisi yoğun antidepresan kullanımını anlatmak için prozac toplumu der, yine endişe ve kaygı merkezli çağ değerlendirmesi... modern toplum da diyen var postmodern de. Sosyolog Daniel Bell post endüstriyel çağ der günümüze. Teknoloji çağı diyen de iletişim çağı diyen de var. Kültür bilimci Stuart Hall yeni zamanlar demiş. Dikkat ettim her disiplin kendi bakış açısına ve çalışma alanına göre çağı tanımlıyor.

Alvin Toffler 1970'lerde popüler olan üçüncü dalga kitabında üçüncü dalgayı yaşadığımızı söyler. İlk dalga tarım devrimiyle başladı. İkinci dalga sanayi devrimi. Üçüncü dalga ise günümüzde, dijital devrim.

yüksek kullanılabilirliği, ulaşılabilirliği, hızı, nispeten düşük maliyeti, özellikle de statü göstergesi olması ve popülerliği nedeniyle çok yaygın bir kullanıma sahiptir.

Yakın geçmiş zamanlar diyebileceğimiz dönemde (20-30 yıl) Bilgisayarlar vardı 1,4 MB'lık disketleri olan, ağa oturma açan, çevirmeli sesle internete bağlanan ve neredeyse kağıdı hızıyla çalışan. Şimdi yolda yürürken de akıllı cep telefonlarıyla 4,5 G hızıyla bağlanan internete sahibiz.

WeAreSocial 2019 yılı raporuna göre, dünyada 4.3 milyar internet kullanıcısı (%57), mobil telefon kullanıcısı 5.1 milyar (%67), sosyal medya kullanıcısı 3.4 milyar (%45).

Türkiye'de ise Nüfusun %72'sini oluşturan 59.36 milyon İnternet kullanıcısı, %63'ünü oluşturan 52 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı, %53'ünü oluşturan 44 milyon aktif mobil sosyal medya kullanıcısı var.

Türkiye'de cep akıllı telefon kullanımı daha çok sosyal medya kullanımını içermektedir. Sosyal medya kullananların (42 milyon) çoğunluğu akıllı cep telefonları vasıtasıyla sosyal medya kullanmaktadır (36 milyon).

Özellikle tablet ve cep telefonları sayesinde günün her saati ve her yerde internete erişim neticesinde, 7 gün 24 saat eğlence, etkileşim ve iletişim içinde olma imkânına sahibiz. Akıllı (!) cep telefonlarının gençlerde kullanım oranı yüzde 81'dir. İletişim çağı olarak da nitelenen günümüzde internetin önem, işlev ve etkinliğinin artması, bir dizi yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Gündelik yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelen internet, gençler için birtakım riskler taşımaktadır.

Hayatımız, kuşatılmış durumda.

Teknoloji, hiç olmadığı kadar gündelik yaşamımızı, ilişkilerimizi, fikirlerimizi, davranışlarımızı belirlemiş, etkilemiş durumda.

Özellikle bilgisayarlar (masaüstü, dizüstü, tablet) ve -akıllı- cep telefonları, internet özelliğiyle

yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline geldi. Yolda yürüyen insanları gözleyin. Ya kulaklık takmış yürüyor. Ya elindeki telefondan birilerine mesaj atıyor, bir resme bakıyor, beğeniyor vs.

Sınırlı bireysel yetilerimizin kültürel ürünlerimize yetişememesi kültürün trajedisidir. İnşa ettiğimiz dünyayı giderek daha da az anlamaya mahkûmuz. Daha da önemlisi, o dünya tarafından daha da fazla kontrol edilmek bizi bekleyen tehlike. Mesela internet şimdi hayatlarımızı kontrol ediyor ve daha da karmaşılaştıkça ve önemli hale geldikçe bu kontrol artacak. Onu daha az anlayacağız ama ona olan ihtiyacımız da artacak.

Erişim kolaylığı ve imkanı nedeniyle çocuk ve gençler, aynı zamanda ciddi risk altındadır. Çünkü bu güvenlik açığı demektir. Tanımadığı kişilerle temas demektir. Boş zamanlarını heba etme anlamını taşımaktadır. Mantık dışı aşırı oyun oynama demektir. Hazlarının esiri olma demektir. Çevresinden, ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaşma sanal diyarlara dalma demektir.

Ayrıca bu türden internet kullanımı, takıntılı ve sosyal yaşamın diğer yönlerini ihmal etme pahasına geliyorsa, bu türden kullanım patolojik bir durumdur ve biz buna teknoloji bağımlılığı (internet, telefon vs.) diyoruz.

İnternet tabanlı dijital medyanın en genel olumsuz etkilerini özetle söylersek, gerçek sosyal ilişkiler azalıyor, zarar görüyor. Sosyal sermayenin azalan değeri söz konusu. İnsanlar **arası etkileşimin azalmasıyla sosyal güven de azalmakta**. Komşuluk ve akrabalık hatta ve hatta aile ilişkileri olumsuz etkileniyor. Aile içi iletişim zayıflıyor. Arkadaşlık ilişkileri nitelik değiştirdi. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite artıyor (**Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, son 20 yılda çocuklarda 10 kat artmış**). Çocuk ve gençlerde dikkat dağınıklığı artıyor. Giderek daha az odaklanıyorlar. Mahremiyet zedeleniyor, masumiyetin sonunu işaret ediyor uzmanlar. Özellikle dijital oyunlarla şiddet kültürü yayılıyor (Tarihsel olarak bkz. Metin 2, GTA, Mavi Balina, PUBG vb.). gerçeklik hissi kaybolup, sanal gerçeklik kültürü yaygınlaşıyor. Dijital medyayla, dijital nesil ve dijital yeni değerler geliyor. Siber zorbalık ve bağımlılıksa cabası.

Özellikle ailelerde dijital medya ne yapıyor? Sorusuna geri dönersek diyebiliriz ki, medya, dikkatimizi birbirimize, ailemize, eşimize, çocuğumuza ve hatta kendi düşüncelerimize tam olarak verebilme yeteneğimizi zayıflattı... Aile içi iletişimsizliği artırdı. Aile içinde ya da toplumda sohbet kültürü nitelik değiştirdi. Artan boşanmalarda sanal aldatmaların rolü olduğu söyleniyor. Sanal ortamda tanışıp evlenenlerin oranı da artık az değil ve garipsenmiyor bile. **Akrabalık ilişkileri, dijitalin bireyselliğine kurban gitti. Aile ve mahremiyet ilişkileri, dijitalleşmeyle "paylaşılr" hale geldi. "Aşırı paylaşımlar" ileride utanç duyabilecek ayak izleri bıraksalar bile az önemsenmeye başladı.** "Aynalarla kaplı dijital ortam"da özsaygı, narsizm, endişe ve özgünlük gibi kavramlar gençler için önemli sorunlar haline geldi. "Dijital mahremiyet sınırının net olmadığı bir ortamda, milyonlarca çocuk ve genç, aşağılayıcı bilgilerin ve görüntülerin sonsuza kadar varolacağı bir dünyayla yüzleşmek zorundadırlar. Utanç verici <<hataları>> silme şansımız yok." Son olarak da aile, ekran ailesine dönüştü. İletişimi, sevgiyi, duyguları ekrandan "gören" aile, aynı evi paylaşan, aynı çatı altında küresel köyün aynı dünyalarının insanları olmaya meyilli hale geldiler.

Son olarak çok negatif bir dille yazdım ama bunlar bir düş olsun, yaşanmamış olsun, uyanalım diye, dursun bir dijital ortamda diye yazdım. Teknolojiyi ret etmeyi, ailemizden ve hayatımızdan çıkarmayı değil; onunla etkilerinin farkında olarak yaşayıp, kontrollü olmayı, ailemizde internetin doğru ve bilinçli kullanımını kendi örneğimizle sunmamız gerektiğini öneriyorum.

İNSAN'A, HAYAT'A VE SORUMLULUĞA DAİR

▲ HASAN UYAR

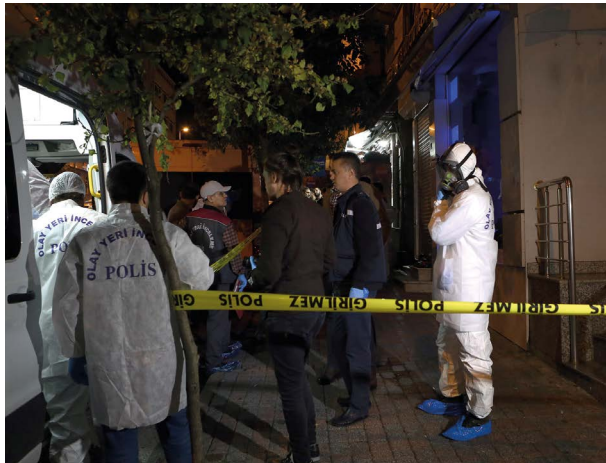
6 Kasım 2019'da İstanbul Fatih'te, 48 yaşındaki Cüneyt Yetişkin, 54 yaşındaki Oya Yetişkin, 56 yaşındaki Yaşar Yetişkin ve 60 yaşındaki Kamuran Yetişkin isimlerinde dört kardeş siyanür içerek intihar ettiler.

Ölmeden önce kapıya, kimseye bir zarar gelmesin diye, «*Dikkat siyanür var, polisi arayın, içeri girmeyin*» yazılı bir not astılar.

Kardeşlerin oturduğu binanın altındaki bakkal, "Her gün 6-7 tane ekmek alıyorlardı. Bazen 10 tane aldıkları bile oluyordu. 2 bin 260 lira veresiye borçları vardı>> dedi.

Geçim sıkıntısı nedeniyle elektrik borcu ödenemeyen evin elektriği kesilmiş, bankalara olan kredi borçları da ödenememişti. Diğer üç kardeşin maddi ve manevi sorumluluğunu üstlendiği ve düzenli işi olan tek kardeş olduğu belirtilen Oya Yetişkin'in maaşına haciz konulmuş, hakkında sadece Çağlayan Adliyesi'nde 21 tane icra davası açılmıştı.

Bir aile dostu, onlar için, "Daha önce yeşil kart çıkartsınlar diye çok söyledim ama kabul etmediler, onurlu insanlardı" dedi. Ve ekledi: "Ramazan ayında erzak yardımı yapanlardan toplayıp onlara veriyordum. Bu sene 'Biz almayacağız, durumu bizden daha kötü olanlara ver' dediler." (Basından)

Türkiye, banka borçları ve geçim sıkıntısı nedeniyle yetişkin dört kardeşin siyanürlü intiharını konuşurken, bir acı haber 09.11.2019 günü Antalya'dan geldi.

Antalya'da Uncalı mahallesinde bir apartmanın 8. katında yaşayan dört kişi ölü olarak bulundu. Evdeki cesetlerin Selim Şimşek (36), eşi Sultan Şimşek (38) ile çocukları Ceren Şimşek (9) ve Ali Çınar Şimşek'e (5) ait olduğu tespit edildi. Şimşek ailesi de resmi olmayan açıklamalara göre, siyanürle intihar ederek hayatlarına son verdi.

Baba Selim Şimşek'in de intihar etmeden önce evde bıraktığı mektubun detayları ortaya çıktı. Baba Selim Şimşek'in, mektubunda maddi sıkıntı çektiğini, dokuz aydır çalışmadığını yazdığı belirtiliyor. Babanın, "**Herkesten özür diliyorum ama artık yapacak bir şeyim yok. Hayatımıza son veriyoruz**" ifadelerini kullandığı öğrenildi. (Basından)

Benzer bir toplu intihar vakası da birkaç gün sonra 15 Kasım 2019 tarihinde İstanbul'un Bakırköy ilçesinde yaşandı; Bakırköy Osmaniye Mahallesi Çoban Çeşme Sokak Numara 6'daki apartmanın 4. katındaki 8 numaralı dairede acı bir olay yaşandı. Apartman sakinleri, dairenin açık olan kapısı önünde, 38 yaşındaki anne Zübeyde Delen'in cansız bedenini görüp, polisi aradı.

Olayla ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan da açıklama geldi. Soruşturmada bu aşamada elde edilen tespitlerin paylaşıldığı açıklamada, şu ifadeler yer aldı:

"**İkametgahında** ölü olarak bulunan Ali D'nin babası ve Zeliha D'nin **eşi konumunda bulunan** Bahattin D'nin, Bakırköy Kuyumcu kent'teki iş yerinde altın ticaretiyle uğraştığı ve birtakım internet siteleri üzerinden kayıt dışı ticari işlemler nedeniyle aşırı derecede borçlandığı, girdiği bunalımın etkisiyle eşinin ve çocuğunun zehirlenmesine sebebiyet verdikten sonra intihar ettiği değerlendirilmiştir." (Basından)

İnsan niye intihar eder?

Bu soruya psikolojik veya bilimsel bir cevap bulunabilir. Lakin bizim derdimiz kötü bir fiili meşrulaştırmak veya ona mazeretler üretmeye çalışmak değil.

Derdimiz biz nasıl bir toplum olduk? Sorusuna cevap bulabilmektir.

Ardı ardına gelen üç (dahası da var.) vakada da iyi kötü bir aileleri olan, kültürel olarak iyi diye bileceğimiz özellikleri olan, özellikle son iki vakada ailelerin yaşam standartlarının üst düzeyde olduğu bilgisi var.

Antalya'daki ailenin yaşadığı sitenin ve mekânın kira aidat bedelinin yarısı ile Türkiye'deki çok fazla aile geçinebilmektedir. İstanbul Bakırköy'deki ailenin işinin kuyumculuk olması, lüks bir sitede yaşıyor olmaları, aile otoparkından çekilen arabanın AMG Mercedes olması, üzerinde durmak, biraz daha durmak ve düşünmek gerekmektedir. İlk siyanürlü intihar vakasının kahramanları olan kardeşlerin bir çok bankaya borçlu olmaları üzerinden de banka kredi notlarının en azından kredi çekebilecek durumda olduğunu bizlere göstermektedir.

Burada biraz durup "Kıtlık dönemlerinde fakirler değil, zenginler açlıktan ölür." diyen İbn-i Haldun'u analım.

Yanlış anlaşılacak istemeyiz. Asla ve kata aile üyelerini de öldürerek bir katil olarak intihar edenler için "öyle ciddi de bir sorunları da yokmuş!" gibi saçma bir cümle kurmuyoruz. **Dikkatimizi çeken ve dikkat çekmek istediğimiz bizi üzen ve toplum olarak dehşete kapılmamız gereken intiharların ana nedenlerinin doğru anlaşılabilmesi. Bu vakaları**

işaret fişeği olarak algılayıp "neden?" sorusuna doğruya en yakın cevabı aramamızın önemine dikkat çekmektir. Biz naçizane olarak bu intiharların salt fakirlik ve yoksulluk kaynaklı olmadığını düşünüyoruz.

Bizce bu ve benzer vakalarda üzerinde çokça durulması gereken kavram ve olgunun "yoksunluk" olarak ifadelendirilmeye çalışılan bir duygu durumuna daha çok karşılık gelmesidir. Yoksulluk ihtiyaçlarınızı yeterince karşılayamamakla ilgiliyen yoksunluk layık olduğunuzu düşündüğünüz standartlarınıza ulaşamama veya sürdürememe durumuyla ilgilidir. İşte tam da amiyane tabirle "dananın kuyruğunun koptuğu yer"de burasıdır. Standartlarımızı neye göre, kime göre, nasıl belirliyoruz. Klasikleşmiş bir Türk filmi olan Gülen Gözler filminden bir replikle ifade etmeye çalışırsak; Münir Özkul kızlarına dönüp "neyiniz eksik" diye sorar, Büyük kızı cevap verir "neyimiz tamam."

-buraya da bir reklam alalım "*tatil ihtiyacı ertelenmez krediniz iki ay ertelenir*" bilmemne bank-

Özellikle göstermenin, gösterişin ve görgüsüzlüğüün teknolojik imkânlarla yaygınlaştığı günümüzde toplum kendini bu yoksunluk hissine daha çok kaptırmaktadır. . Toplum diyoruz ama esasında toplumsallaşamamış bireyler kendini yeterince tatmin olmuş hissetmeyince eksiklik /eziklik duygu sarmalında sorunları ile sağlıklı yüzleşememektedir. **Gelen günler gelecek günlerin habercisidir.**

Fransa'da bir yıldan fazla bir şekilde eylemlerini sürdüren sarı yelekli eylemcilerin istekleri "yoksunluk" kavramını anlatabilmemizi kolaylaştırabilir. Sarı Yeleklilerin çoğunlukla dile getirdikleri; "Ben/bizler geçmiş yıllardaki kazançlarımızla yılda en az 3/4 hafta 4/5 yıldızlı

otellerde istediğimiz şekilde tam pansiyon tatil yapabiliyor, normal zamanlarda sevdiğimizle çoğu kez kendimizi özel hissedeceğimiz ortamlarda yemek yiyebiliyorduk. Şimdi ise bizi düşürdüğünüz durumdan dolayı bizler bu yaşam konforlarımızdan vazgeçmek durumundayız. Bizler alışık olduğumuz yaşam ve tarzdan vazgeçemeyiz. Devlet ve siyaset olarak gerekeni yapın..." demekte, sorunlarının çözümünü de sorumlu gördükleri kişi/kurumlardan beklemektedirler.

Yoksunluk hissi ihtiyaçlarınızla ortaya çıkan bir duygu hali olmaktan ziyade nispet üzerinden şekillenen bir eksiklik hissidir. Özellikle yaygın bir şekilde herkesin kendini göstermek istediği, herkesi görmek istediği ve yalan görüntülerle de bunu başarabildiği yoksunluk/kısıtlılık hali, uzun cümleler gibi garip ve anlaşılması güç bir durumdur. Örnek verelim ki anlaşılmanız kolaylaşsın. Bundan birkaç on yıl önce düğün yapabileceğiniz bir maddi güçle şimdilerde sadece romantik evlilik teklifi yapabiliyor olmanız kendi ellerinizle kendinizi ne kadar zora soktuğunuzun bir göstergesidir.. Hayırlı bir kısmet bulmuş olmak en büyük mürüvvet kabul edilen vasattan, nispet yapıp düşman (ve dahi dost) çatlatarak bir görsellik içine sürüklenmenin sonu iyi görünmemektedir.Maalesef yaşanan günler gelecek günlerin göstergesidir.

Âlemlere Rahmet olan efendimiz zenginliği tarif ederken "zenginlik kişinin çok mala sahip olması değil, ihtiyaçlarının azlığıdır." Buyurmaktadır. Bizler ihtiyaçlarımız ne kadar çoğaltırsak yoksunluk hissimizde o kadar çoğalacaktır. Uyandığınızda "bir yudum su, bir zeytin tanesi" şükürünüze vesile ise huzurlu ve mutlu olabilmeniz çok kolaydır ama istediğiniz güzel bir manzarada garsonların

hizmet ettiği bir masada tüketemeyeceğiniz kadar kahvaltılıkları temaşa etmek ve ettirmek ise mutluluğu ancak ayda bir sefer bulabilirsiniz, bilemediniz iki olsun.

Buraya da reklam lalım -Daha fazla mutluluk için sizi bankamıza bekleriz, ya da isterseniz şansınızı bir deneyin kolay yoldan paralar kazanın...-

Fakat size göre mutluluk güzel bir manzarada garsonların hizmet ettiği bir masada tüketemeyeceğiniz kadar kahvaltılıkları temaşa etmek ve ettirmek ise bu mutluluğu her zaman yaşayamazsınız.

Şimdi Haberler;

"Türkiye'deki ekonomik kriz nedeniyle ödenemeyen banka borçları, yaşanan geçim sıkıntısı, intiharları da beraberinde getiriyor.

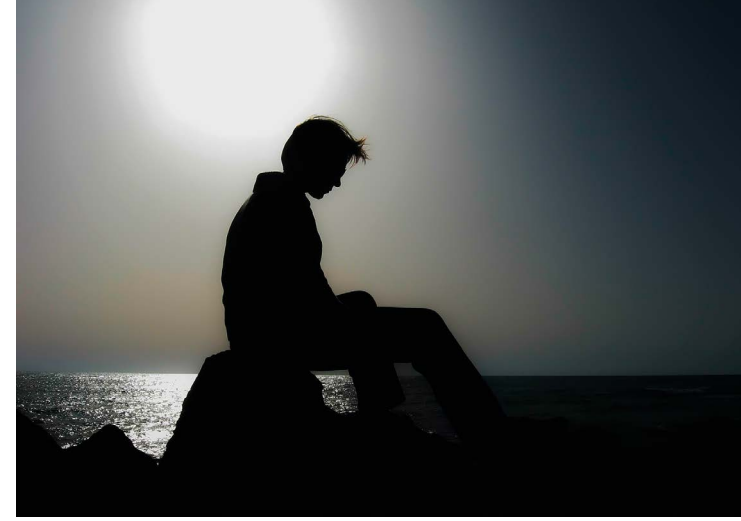
Tam da böyle bir dönemde Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan dikkat çeken bir açıklama yaptı. Haziran 2019, itibariyle takipteki kredilerin brüt tutarı **116 milyar TL**'ye çıktı. Türkiye'de kara listeye giren, temerrüde düşen ve icralık olan **12 milyon 500 bin** kişi bulunuyor. Sadece kredi kartı borcu yüzünden yasal takibe düşen insan sayısı ise, **3 milyonu** buluyor." (Basından)

Toplu İntihar/Cinayetlerin ikinci önemli sebebinin yalnızlık olduğunu düşünüyoruz.

Yüz yüze bakabildiğimiz, İnsana dokunan gerçek dostluk ve arkadaşlıklardan uzaklaştıkça daha kolay, daha çok hatalar yapabiliyoruz. Hatalarımızın sonuçlarıyla tek başına mücadele etmeye çalışırken de gereğinden fazla sıkıntı çekiyoruz. Kadim kültürümüzde var olan dayanışma imkânlarından uzaklaştıkça emperyal hesapların içerisinde çok kolay lokmalara dönüyoruz.

Yaşanan acı hadiselerde sorun ister bireysel psikolojik sorunlar olsun, isterse altından kalkılamayan ekonomik zorluklar olsun olaydan hemen sonra komşuların ifadeleri meselenin çetrefilliğini ve derinliğini göstermektedir.

Fatih'te ki dört kardeşin geçim sıkıntısının farkında olup da müdahil olamayan komşular kadar, Bakırköy'de ki olaydaki gibi "hiçbir sıkıntıları yoktu, çok mutlulardı..." şeklindeki ifadeler apartman kültüründeki fiziksel yakınlığın duygusal uzaklıkla ters ilişkisini gözler önüne sermektedir.

Bu durum, modern hayatın yok ettiği akrabalık ve komşuluk bağlarının, mega kentlerdeki derin yalnızlığın, insana dair yabancılaşmanın hikayesidir. Ne acı, aynı apartmanda yaşıyoruz ve birbirimizden haberimiz yok...

İnsanın sıkıntı anlarında sadece maddi desteğe ihtiyacı olmaz. Çoğu zaman manevi olarak derdini anlayan, çözemese dahi çözmek için çaba sarf eden duyarlı dost ve arkadaşlara ihtiyacı olur. Hatırlatırız "Gülümsemek sadakadır. H.Ş."

Komşularımızla, akrabalarımızla, arkadaşlarımızla dürüst ve samimi ilişkiler kuramaz isek üstüne üstlük herkesle rakipmişiz gibi bir bireyselliğin/ bencilliğin tutsağı olursak yardım istemeyi, yardımlaşmayı eziklik olarak görmeye başlarız.

Elbette ki ihtiyacı olana yardımda bulunmak için ihtiyacın dile getirilmesi beklenmemelidir. Çünkü bizler "Komşusu açken tok yatan bizden değildir" diyen bir dinin mensuplarıyız. Ancak yaygınlaşan sorunumuz; şehirleşirken bireyselleşmemiz, bencilleşmemiz. Bir tuğla ötesinde ne olduğuna ilgisiz kalmamız. Görünür olmayı ve görselliği abartmanın doğal sonucu olarak şeklin öz'ün, fiyatın ise değer'in önüne geçmesidir asıl sorun.

Bu üzücü hadiselerin nedeni olarak ifade etmek istediğimiz diğer bir etki ise kişi ve toplumlar için en

tehlikeli duygu bozukluğu durumu olan umutsuzluktur.

İnsan hayatında umut ne kadar güçlü ve motive edici bir duyguysa tersi olarak umutsuzluk da okadar yıkıcı ve yıpratıcıdır. Umutsuzluk işlerin düzelebileme imkanının kalmadığı, zamanla daha da kötüleşeceği düşüncesinden neşet eder.

"Her zaman mutlaka bir umut vardır." hissiyatından, umutsuzluğun girdabına düşen insanın yapmayacağı çılgınlık yoktur. Umutsuzluk anında insanın iyisi kendini , kötüsü ise başkalarını ateşe atar. Umutsuzluk girdabındaki insan maneviyat eksikliğinin de etkisiyle o hiç oluşmasını istemediğimiz kendi canına kast edebilir...

Sonuçta öncelikle kendi nefsimize seslenerek duyurmak istiyoruz;

Bizi yoksunluk duygusuna sürükleyecek gözümüze gözümüze sokulan modayı, markayı, hazları istemiyoruz... İstemiyoruz, yalnız kalmayı ve yalnız bırakılmayı... İstemiyoruz "gözleri yatırıp ıraklara" bekletilmeyi...

Kendimiz ve herkes için, sorumluluklarımızın idrakinde olmak istiyoruz. Sorumluluk bilincini kuşanmanın ve kuşatmanın yaşanılabilir toplumun vasatı olduğunun bilinmesini istiyoruz. Bilinsin ki insan olma hikâyemiz sorumlu olmakla ilgilidir. Sorumluluk duygumuz yoksa insanlığımız da yoktur vesselam...

ÖĞRETMENE ŞİDDET ÇEŞİTLENEREK ARTIYOR

▲ TALAT YAVUZ

Tarihin yeni bir kırılma noktasındayız. Dünya hızla değişiyor. Teknolojideki gelişmeler sınırları ortadan kaldırmaya, kanunları uygulanamaz, paramızı kullanılamaz hale getirmeye doğru gidiyor. Yapay zekâ hayatımıza hükmetmeye, robotlar iş arkadaşımız olmaya doğru hızla yol alıyoruz. Ancak bizim eğitim gündemimizde bunlardan ziyade daha çok öğretmene şiddeti nasıl önleriz sorusu var.

Eğitim sistemimizde reform yapmak için kolları sıvayan bütün hükümetler, bakanlar öğretmenin önemine dikkat çekmiş ve öğretmeni yok saymamıştır. Her dönem öğretmen yetiştirme, öğretmen atama, hizmet içi eğitim ve özlük hakları ile öğretmen, reform çalışmalarının en çok tartışılan konusu olmuştur.

Görev yaptığı okulu, yaşadığı şehri değiştiren öğretmenler biliriz. Her birimizin hayatına dokunan, bizde iz bırakan bir öğretmenimiz mutlaka olmuştur. Görev yaptığı kasabaya ismi verilecek kadar hizmet sunan, kasaba halkının kaderini değiştiren öğretmenler vardır. Devletlerin kurulmasına, milletlerin özgürlük mücadelesine önderlik eden, gençlerle yola çıkarak büyük toplumsal dönüşümlerin, uyanışların fitilini ateşleyen kahraman öğretmenler vardır.

O öğretmenden bugün, çocuğunu okuttuğu velisinden ve öğrencisinden şiddet gören öğretmene giden uzun ve talihsiz yolculuğumuz bizi nereye götürür bilinmez ancak, bugünlerde hafızalarımızdan uzun süre silinmeyecek şiddet olaylarına şahitlik ediyoruz. Diyarbakır'da okul bahçesinde, öğrencilerinin gözü önünde darp edilen, yerlere yatırılan öğretmen görüntüleri, birazcık vicdanı olan herkesi eminim uykularında rahatsız ediyordur. Öğretmenler gününü kutladık. Çeşitli etkinlikler yapıldı. Yine öğretmenler, kendi günlerinde protokol ziyaretleri yaptılar. Kendilerine gelinecek yerde onlar ziyaretlere gittiler. Salonları doldurdular ve amirleri onları kutlamak için o salonlara lütfettiler. Gelmeyebilirlerdi de, ancak geldiler. Geldiler fakat yerel basında çalışan bir

gazeteciyi öğretmen diye azarlayınca çok üzüldüler. Gazeteciye fırça mı atılırdı, fırça atılacaksa o mutlaka öğretmen olmalıydı.

Bir okul müdürü de öğretmenlerini, özellikle sözleşmeli öğretmenlerini uyardı. Ne de olsa onlara iyilik ediyordu! İyi niyetli olmasaydı bu okul müdürümüz, hiç uyarı yapma zahmetinde bulunmazdı, direk iplerini çeker, meslek hayatlarını bitirebilirdi. O yüzden bir sayfalık bir eseri! literatüre kazandırarak eğitim hayatımıza renk katmış oldu.

Terör, öğretmeni vurur, veli öğretmeni döver, amir öğretmeni azarlar, yetmedi kendisi de bir öğretmen olan okul müdürü de öğretmeni intihara götürecek işler yapar. Sözleşmeli Saadet öğretmen; "Her gün, ipinizi çekerim, geleceğiniz benim elimde tehdidinden bıktım." Diyerek intihar ediyor. Bu aşamaya geleceğimizi on yıl önce birileri söyleseydi inanmaz, çok abarttığını söylerdik.

Öğretmene şiddet içerik ve şekil değiştirerek artıyor. **Artık sadece fiziki şiddetten değil psikolojik tacizden de bahsediyoruz. Mobbing sonrası yaşanan olaylar da artık can yakan aşamaya gelmiş durumda.** Bazı mülki idare amirlerinin sergilediği davranışlarsa öğretmenin toplumdaki saygınlığına zarar verir bir mekanizmaya dönüştü.

Öğretmenlerin kıyafeti, mesleki yeterlilikleri, törenlerdeki oturuşları çok kolay sorgulanır oldu. Şekil ve dış görünüş hastalığından kurtulamadık. Öğretmenin kıyafeti neredeyse birikiminden önemli hale geldi. Öğretmen dediğin takım elbiseli, kravatlı olur anlayışı genlerimize kadar işlemiş.

Öğretmenin hizmet içi eğitim ihtiyacı dillendirilirken bile başka hiçbir meslekte olmadığı kadar küçük düşürücü bir dil kullanılıyor. Kendileri de bir zamanlar öğretmen olan üst düzey eğitim bürokratları, işe öğretmenlerin yetersizliğini söyleyerek başlıyorlar.

Eğitimi ve ülkeyi yönetenler öğretmeni kolay suçlayınca, veliler de bu koroya ayak uydurarak işi daha da ileriye götürüyor. Mesleki sorgu ve yetersizlikle başlayan süreç, öğretmene şiddetle

son buluyor. Eğitimin doğruları ve bireysel haklar dikkate alındığında, karşılanması imkansız taleplerle gelen veliler, bir anda saldırganlaşarak kontrolden çıkabiliyor.

Ülkemizde, "devlet memurunun düğmesini koparırsan yanarsın" anlayışı, söz konusu öğretmen olunca işlemiyor. Bankada, tapu veya nüfus müdürlüğünde, hele askerlik şubesinde çok sakın olan insanımız; okulu devlet dairesi, öğretmeni de devlet memuru olarak görmüyor. Sanki devletimizin diğer bütün resmi dairelerinde işler mükemmel işliyor, okullarda ise bir boşluk veya bir keyfilik var. Yıkılmaz bir önyargı işliyor.

Öğretmenleri ve okul idarecilerini kolay hedef haline getiren etkenlerden biri de velilerden okuluna maddi destek talep etmek durumunda olmalarıdır. Para veriyorsam hesabını sorarım anlayışı derinden derine acımasızca işliyor. Okulların ihtiyaçlarını karşılayacak aşamaya gelinceye kadar bu talihsiz kısırdöngü devam edeceğe benziyor.

Anadolu'da, köy odalarında, yaşına bakılmadan başköşeye buyur edilen öğretmen, aynı köylülerin şehre göç etmesiyle çok şey kaybetti. Toplumdaki yerini, saygınlığını ve başköşeyi kaybetti. Köyden kente göçen insanımız, şehirde öğretmene, eğitime ve okula daha çok ihtiyacı olduğunu göremedi. Toplum olarak bu talihsiz kaybedişin bedelini çok ödedik, bu gidişle ödemeye de devam edeceğiz.

Dünyada bir olguyu kutlayarak değersizleştiren enteresan bir millet olduk. Bu özellik sadece bize has bir özellik galiba, öğretmenler günlerini her yıl biraz daha şatafatlı kutluyoruz ancak aynı ölçüde öğretmeni değersizleştiriyoruz.

Öğretmenler veya geniş anlamda eğitimciler birbirlerini değersizleştiren süreçlerin parçası olmamaya dikkat etmelidir. Son günlerde şahit olduğumuz acı olayların başında, bir eğitimcinin başka bir eğitimciye yaptıkları geliyor. İdeolojik sürtüşmeler, makam hırsı, rakibinin ayağını kaydırma, geçmişten gelen husumetler, sosyal medya ve internet medyasının sağladığı kontrolsüz imkânlarla birleşince, zaten sıkıntılı olan süreç iyice içinden çıkılmaz hale geliyor.

Teknolojik gelişmeler, öğretmensiz okul, okulsuz toplum gerçeğini önümüze koyadursun biz inatla öğretmeni korumak, saygınlığını artırmak zorundayız. Yasal düzenlemelerle, artırmak zorunda olduğumuz toplumsal duyarlılığımızla

bunu başarmak zorundayız. Gecikirsek bedelini öğretmenler değil toplum ödeyecek. Batıda gördüğümüz toplu cinayetler yaşanacak. Gençlerimiz, önce öğretmeni daha sonra aile büyüklerini, yani kendilerince otorite olarak gördükleri kim varsa hedef tahtasına oturtacaklar. Gerçekle yüzleşecek yaşa geldiklerinde ise iş işten geçmiş olacak.

Öğretmenler gününde öğretmenlere söz hakkı verilse, öğretmenler adına yetkililer değil de kendileri konuşsa, muhtemelen talepleri maaşlarının artırılması değil de saygınlıklarının artırılması olacaktır. Bugün öğretmenler için şiddeti önleyecek yasal düzenlemeler çok daha acil hale gelmiştir. Öğretmenler kadar kolay hedef olan başka bir meslek grubu neredeyse yok gibidir. Sağlık çalışanları, eğitim çalışanlarına nispeten yasalar tarafından daha korunaklı hale gelmiş durumdadır.

Alo 147 şikâyet hattı kaldırıldı ancak CİMER onu aratmayacak şekilde öğretmenleri şikâyet mekanizması olarak işlev görmeye devam ediyor. İsimsiz ve imzasız başvurular işleme alındığı sürece, öğretmenler özellikle de idareciler hedef olmaya devam edecek demektir.

Öğretmenler için 3600 ek gösterge, Öğretmenlik Meslek Kanunu ve şiddeti önleyecek tedbirler önemle takip ettikleri vaatler olmaya devam ediyor. 3600 ek gösterge özellikle, emeklilik hakkına kavuşmuş öğretmenlerin beklediği bir kazanım olacaktır.

Bilgi birçok yolla öğrenilir ancak değerlerimiz sadece öğretmenler tarafından aktarılabilir. Bugün gençlerimizin giderek artan problemlerini, sosyal zekâ ve eğitim teknolojileri çözemez. Ayakta kalabilmenin tek çaresi, bilgiyi değerlerle anlamlı hale getirecek eğitim içeriği planlamaktan geçiyor.

Öğretmenlerin toplum nezdinde aşınan, yıpranan imajının bedelini, öğretmenden çok toplum ödeyeceği gerçeği unutulmamalıdır. Aile yapımızın hedef alındığı, zaafa uğratıldığı bir dönemde, öğretmenlerin de devre dışı kalması, kolay telafi edilemeyecek bir yanlışlar zinciri haline gelecektir.

Bugün öğretmenlerin, bakanlıkça tasarlanmış önlüklerden ziyade, saygınlığa ve yasalarla korunmaya ihtiyacı var. Gecikirsek çok daha ağır bedeller ödeyeceğiz. Öğretmene şiddet çeşitlenerek artıyorsa, önlemler de artırılmalı, öğretmene saygı toplumsal bir seferberliğe dönüştürülmelidir.

PISA TESTİ 2018 SONUÇLARI AÇIKLANDI: TÜRKİYE 37 OECD ÜLKESİ ARASINDA 31. SIRADA

▲ KAYNAK BBC TÜRKÇE
HABERLER/FUNDANUR ÖZTÜRK

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından 3 yılda bir düzenlenen ve 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren PISA testinin 2018 yılı sonuçları açıklandı.

Türkiye'de 15 yaşındaki öğrencilerin yüzde 73'ünü temsil eden 186 farklı okuldan 6 Bin 890 öğrenci teste girdi.

Her ne kadar 2015 sonuçlarına göre Türkiye'deki öğrencilerin puanları artsa da, PISA 2018 sonuçlarına göre Türkiye "okuma, matematik ve fen bilimi" alanlarının tamamında OECD ortalamasının altında kaldı.

Bu sonuçlara göre Türkiye, PISA testine katılan 37 OECD ülkesi arasında; Slovakya, Yunanistan, Şili, Meksika, Kolombiya ve İspanya'yı geçerek 31. sırada yer aldı.

'PISA 2018 sonuçları hala tüm alanlarda OECD ortalamasının altında'

PISA kapsamında öğrenciler "okuma, matematik ve fen" alanlarında verdikleri yanıtlara göre 1'den 6'ya kadar gruplara ayrılıyorlar ve en üst düzey "5 ve 6. seviye" olarak tarif ediliyor.

Rapora göre Türkiye'de öğrencilerin sadece küçük bir kısmı en azından bir alanda yüksek (5 ve 6 seviyesinde) başarı gösterdi.

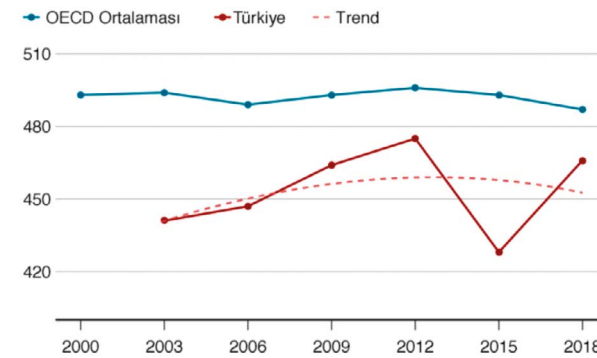
PISA testi: 15 yaşındaki öğrencileri geçebilecek misiniz?

PISA sonucunu BBC Türkçe'ye değerlendiren Eğitim Reformu Girişi (ERG) Politika Analisti Yeliz Düşkün, "Türkiye'ye ilişkin ortalama puanların düşüklüğü kadar dikkat çeken bir bulgu da en üst düzeyde (düzey 5 ve 6) yeterlilik gösteren çocukların oranının düşük oluşudur" diyor:

"Türkiye'de alt yeterlilik düzeyinde yer alan öğrencilerin oranı ise oldukça yüksektir. Örneğin en alt düzeyde yeterlilik gösteren (düzey 1 ve aşağısı) çocukların oranı matematikte %36,7, fende %25,2, okumada %26,1'dir.

"Okuma alanında en alt düzeyde yeterlilik gösteren çocuklar bir metinde çok açık olan bilgileri saptamak, kendilerine tanıdık gelen konulardaki yazıların ana fikrini fark etmek gibi basit şeyleri yapabilirler ama daha derin yorumlarda bulunmakta zorlanırlar. Matematikte de çok basit işlemleri yapabilirler. Dolayısıyla PISA sonuçları, Türkiye'de 15 yaşındaki öğrencilerin önemli bir oranının temel becerilerden yoksun olduğunu gösteriyor."

Okuma

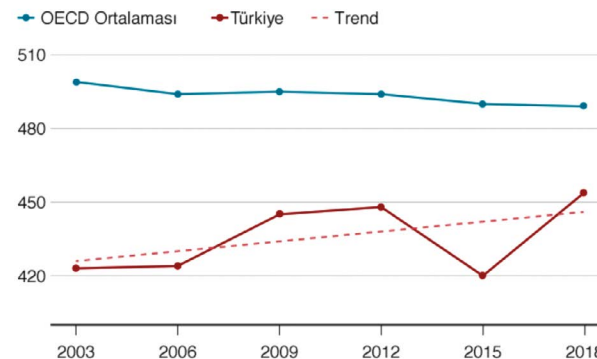

Kaynak: OECD

BBC

Türkiye 2003'den bu yana 3 yılda bir yapılan PISA sınavında tüm branşlarda OECD ortalamasının altında kalıyor.

Matematik

Kaynak: OECD

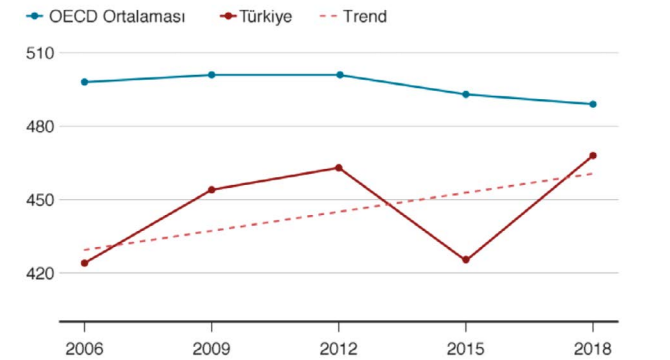
BBC

Yine de Türkiye'de öğrencilerin becerisinde 2003'ten 2012 yılına dek artan bir eğilim söz konusuydu ve okuma alanında OECD ortalamasına en çok 2012 yılında yaklaşmıştı.

Fakat 2015 yılı PISA sonuçlarında Türkiye bir önceki 2012 yılı sonuçlarına göre sert bir düşüş göstererek matematik ve okuma alanlarında 2003 yılındaki seviyesine, fen alanında ise 2006 yılındaki seviyesine gerilemişti.

2018 sonuçları ise Türkiye'nin okuma alanında yeniden 2012 yılındaki seviyesine yaklaştığını, matematik ve fen alanlarında ise 2012 seviyesinin de bir miktar yukarısına çıktığını gösteriyor.

Bilim

Kaynak: OECD

BBC

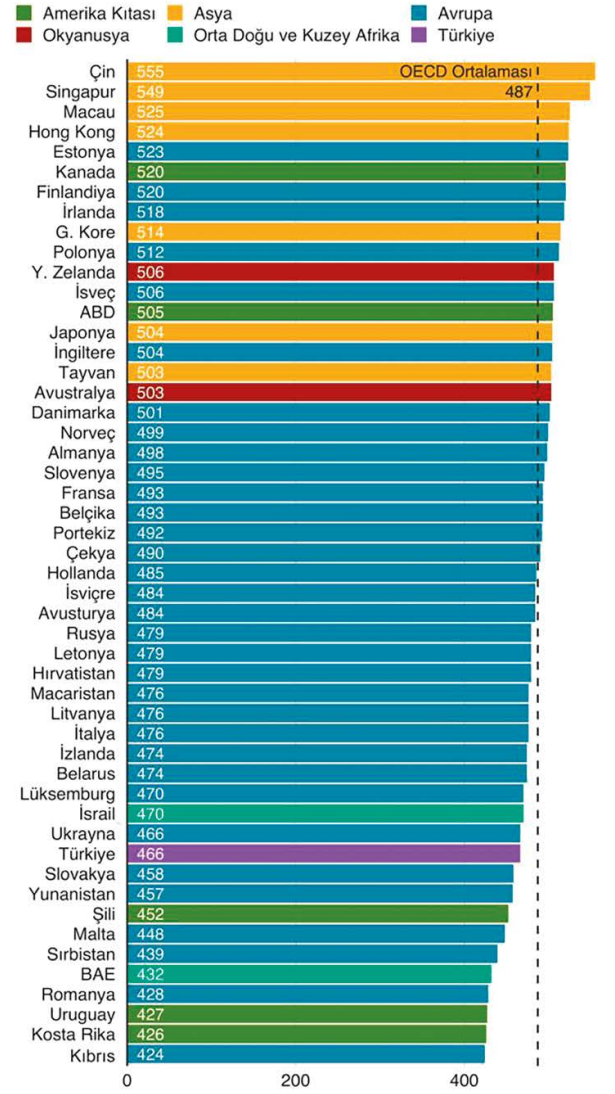
Yeliz Düşkün ise 2015'den bu yana gerçekleşen bu "artışın" olumlu bir gelişme olarak değerlendirilemeyeceğini söylüyor:

"2015 ve 2018 arasında ortalama başarı 13 ülke ve ekonomide yükseldi. Türkiye de bunlardan biri. PISA 2018 sonuçlarını PISA 2015'le karşılaştırdığımızda ortalama puanların arttığı görülüyor. Ancak bu artışı büyük bir gelişme olarak yorumlamamak gerekir. Çünkü Türkiye'nin PISA 2018 sonuçları hala tüm alanlarda OECD ortalamasının altındadır."

"Okuma alanında üst düzeyde (düzey 5 ve 6) yeterlilik gösteren çocukların oranı 2012 yılında %4,3 idi, 2015'te %0,6'ya gerilemişti, 2018'de %3,3 oldu. Dolayısıyla okuma alanında en başarılı öğrencilerin oranı hala 2012'nin gerisindedir."

PISA Testi 2018: Okuma

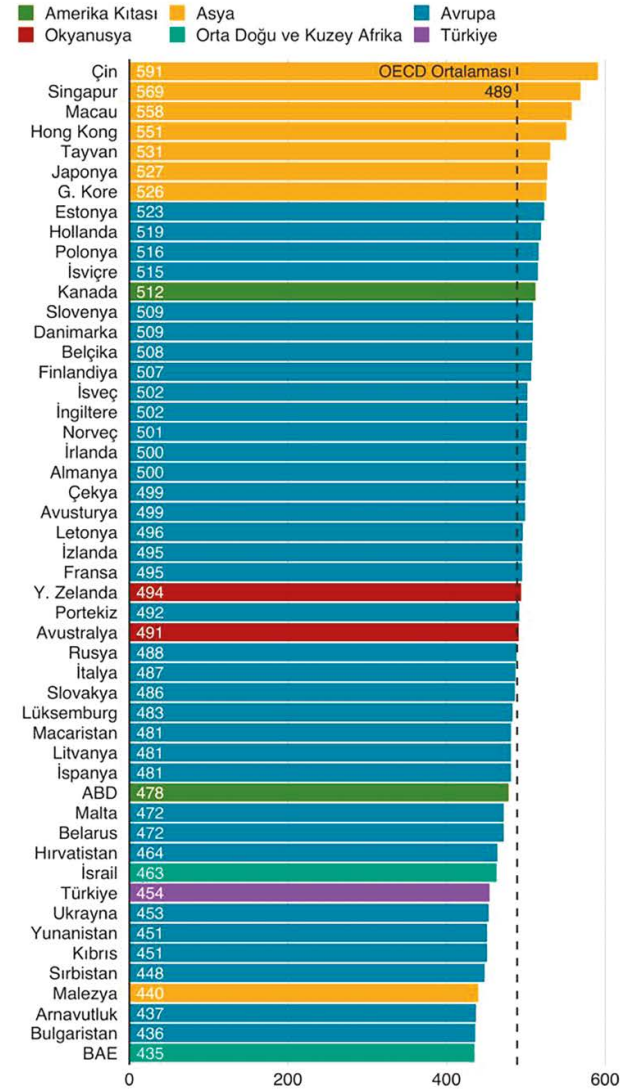
Kaynak: OECD

"Okuma alanında üst düzey beceri göstermek demek bir veya birden fazla metindeki bilgileri birbirleriyle ilişkilendirerek yorumlamak, sunulan hipotezleri eleştirel biçimde değerlendirebilmek gibi becerileri içeriyor. Dolayısıyla Türkiye'de 15 yaşında olan ve eğitime devam eden çocukların çok düşük bir oranının bunları yapabildiğini söyleyebiliriz."

Türkiye'de öğrencilerin okuma, matematik ve fen becerileri nasıl?

PISA sonuçlarına göre Türkiye'de 15 yaş grubundaki öğrencilerin sadece yüzde 3'ü yüksek başarı seviyesinde (5 ve 6. Seviye) okuma becerilerine sahip. OECD ortalamasına göre okuma alanında yüksek başarı gösteren öğrencilerin oranı ise yüzde 9.

PISA Testi 2018: Matematik

Kaynak: OECD

Öğrencilerin yüzde 74'ü okumada seviye 2 ve üzerine erişebilirken bu oran OECD ortalamasında yüzde 77.

PISA 2018'in okuma alanına odaklandığını ifade eden Düşkün, Türkiye'nin okuma alanındaki sonucunu

şöyle değerlendiriyor:

"Okuma ile bir metni sesli ya da sessiz okumak kast edilmiyor; PISA kapsamında okumanın metinlerde yer alan bilgileri eleştirel bir biçimde değerlendirmek, yazarın ana fikrini irdeleyebilmek gibi daha geniş bir anlamı bulunuyor."

"Ülke ve ekonomiler, PISA 2018 okuma puanlarına göre sıralandığında Türkiye, 78 ülke ve ekonomi arasında 40. sırada yer alıyor. 2015'te okuma alanında 70 ülke ve ekonomi arasında 50. sıradaydı."

PISA sonuçlarına göre Türkiye'deki öğrencilerin yüzde 63'ü matematikte seviye 2 ve üzerine erişebilirken bu oran OECD ortalamasında yüzde 76.

Matematik alanında seviye ikiyi başarabilen öğrenciler asgari seviyede; net yönergeler verilmeden, basit bir durumun matematiksel temsiliyi yorumlayabilirler ve ayırt edebilirler. Raporda bunun örneği olarak 'alternatif iki rotanın arasındaki mesafeyi karşılaştırma' ve 'fiyatları farklı para birimlerine çevirme' gösteriliyor.

Türkiye'de öğrencilerin yalnızca yüzde 5'i matematikte seviye 5 ve üzerine çıkabilirken, OECD ortalamalarında bu oran yüzde 11.

Öğrencilerin sosyoekonomik durumu başarılarını nasıl etkiledi?

Raporda, tüm PISA katılımcısı ülkelerde öğrencilerin sosyoekonomik durumunun özellikle matematik ve fen bilimlerindeki performanslarında güçlü bir gösterge olduğunu belirtiyor.

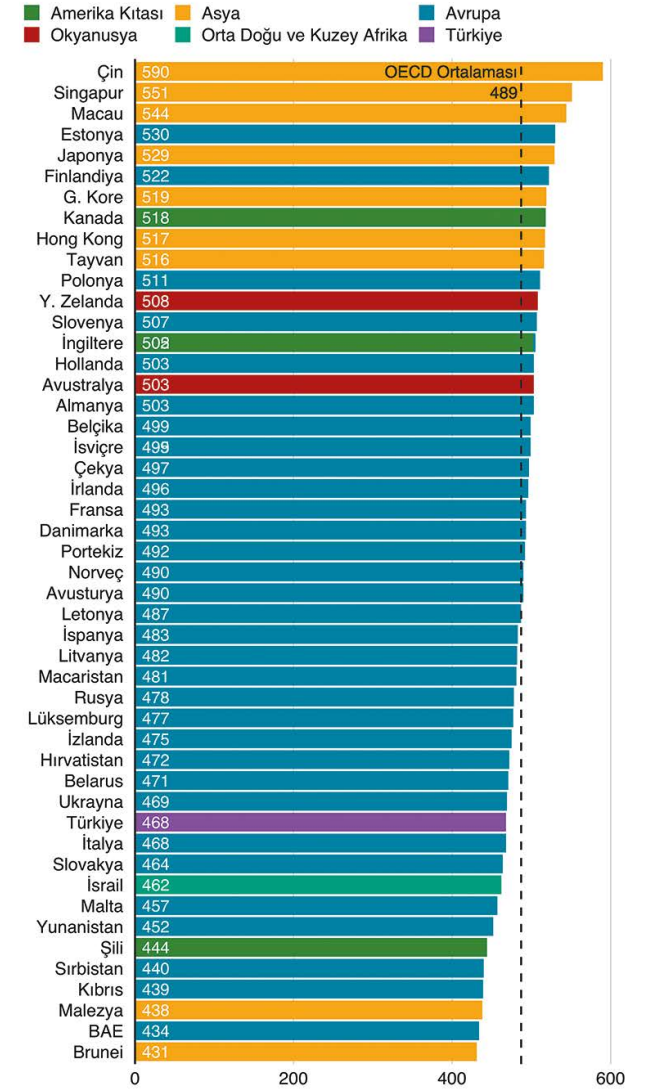
Örneğin sonuçlar, Türkiye'de sosyoekonomik olarak avantajlı öğrencilerin dezavantajlı olanlara göre okuma alanında 76 puan daha fazla yaptığını ortaya koyuyor. OECD ortalamasına göre avantajlı ve dezavantajlı öğrenciler arasında okuma alanında 89 puan fark bulunuyor.

Öte yandan Türkiye'de avantajlı öğrencilerin yüzde 9'u, dezavantajlılarınsa yüzde 1'i okuma branşında yüksek başarı gösterdi. OECD ortalamasında bu; avantajlı öğrencilerin yüzde 17'si ve dezavantajlı öğrencilerin yüzde 3'ü şeklinde seyretti.

Raporda ayrıca, Türkiye'de sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin yüzde 15'inin okuma alanında Türkiye'de en iyi çeyrek dilime girdiği ifade edilerek, "Bu da sosyoekonomik olarak dezavantajlı olmanın kader olmadığını gösteriyor" değerlendirildi.

Fen alanında ise Türkiye'deki öğrencilerin yüzde 75'i seviye 2 ve üzerine ulaşabilirken, OECD ortalamasına göre öğrencilerin yüzde 78'i fen bilimlerinde seviye 2 ve üzerine çıkabildi.

PISA Testi 2018: Bilim

Kaynak: OECD

Türkiye'de öğrencilerin yüzde 2'si fen bilimlerinde en yüksek performansı gösteren seviye 5 veya seviye 6 gruplarına dahil olabilirken OECD ortalamasında aynı oran yüzde 7 olarak gerçekleşti.

Öğrencilerin sosyoekonomik durumu başarılarını nasıl etkiledi?

Raporda, tüm PISA katılımcısı ülkelerde öğrencilerin sosyoekonomik durumunun özellikle matematik

ve fen bilimlerindeki performanslarında güçlü bir gösterge olduğunu belirtiyor.

Örneğin sonuçlar, Türkiye'de sosyoekonomik olarak avantajlı öğrencilerin dezavantajlı olanlara göre okuma alanında 76 puan daha fazla yaptığını ortaya koyuyor. OECD ortalamasına göre avantajlı ve dezavantajlı öğrenciler arasında okuma alanında 89 puan fark bulunuyor.

Öte yandan Türkiye'de avantajlı öğrencilerin yüzde 9'u, dezavantajlılarınsa yüzde 1'i okuma branşında yüksek başarı gösterdi. OECD ortalamasında bu; avantajlı öğrencilerin yüzde 17'si ve dezavantajlı öğrencilerin yüzde 3'ü şeklinde seyretti.

Raporda ayrıca, Türkiye'de sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin yüzde 15'inin okuma alanında Türkiye'de en iyi çeyrek dilime girdiği ifade edilerek, "Bu da sosyoekonomik olarak dezavantajlı olmanın kader olmadığını gösteriyor" değerlendirildi.

Okul idarecileri neleri rapor etti?

PISA 2018 sonuçlarına göre Türkiye'de okul idarecileri OECD ortalaması ile benzer seviyede personel açığı OECD ortalamasının altında bir materyal eksikliği raporladı.

Fakat dezavantajlı okulların idarecilerinin avantajlı okulların idarecilerinden daha fazla personel açığı raporladığı dikkat çekti.

Raporda Türkiye'de en az ve en çok başarılı öğrencilerin, OECD ortalamasına göre daha yüksek oranda aynı okulda kümelenmiş olduğu ifade ediliyor.

Fakat Türkiye'de özellikle dezavantajlı okullarda okuyan çoğu öğrenci, onlardan beklenen "akademik başarıya ulaşma hırısının" altında bir istek gösteriyor.

Nitekim Türkiye'de dezavantajlı okullarda okuyan ve yüksek başarı olan her 20 öğrenciden 1'i ve avantajlı okulda okuyup yüksek başarı olan her 50 öğrenciden 1'i liseden sonra öğrenim hayatına devam edebileceğine inanmıyor.

Yeliz Düşkün, raporda yer alan sosyoekonomik düzey ve başarı arasındaki ilişkiye dair tespitleri şöyle değerlendiriyor:

"Türkiye'de sosyoekonomik düzey ile başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülüyor. Sosyoekonomik olarak en üst %25'lik dilimde yer alan öğrencilerin ortalama okuma puanı 513 iken en alt %25'lik dilimdekilerin 437'dir."

"PISA sonuçları, bir ülkede eğitim kurumlarına yapılan harcama arttıkça ülkenin ortalama başarısının da arttığını gösteriyor. Bu bağlamda Türkiye, eğitime ayrılan kaynakları artırması gereken ülkeler arasında sayılıyor."

Okuma alanında kız öğrenciler daha başarılı oldu

PISA 2018'e katılan tüm ülkelerde ve ekonomilerde, okuma alanında kız öğrenciler erkeklerden daha iyi bir performans sergiledi.

OECD ülkeleri ortalamasına göre okuma alanında kız öğrenciler erkeklerden 30 puan fazla aldı. Türkiye'de ise kızlar okuma branşında erkeklerden 25 puan ileride.

Türkiye'nin matematik sonuçlarında kız ve erkek öğrencilerin puanlarıysa benzer. Fen bilimleri alanında OECD ülkeleri ortalamasında kızlar erkeklerden iki puanlık daha iyi bir performans ortaya koyarken, Türkiye'de kızlar fen bilimlerinde erkeklerin yedi puan önünde.

Türkiye'de matematik ve fen bilimlerinde yüksek başarı gösteren öğrenciler arasından her üç erkek öğrenciden birisi 30 yaşına geldiğinde mühendis ya da bilimle ilgili bir meslekte çalışıyor olmayı beklerken, kızlar arasında bu oran her beş öğrenciden birisi şeklinde seyrediyor.

Yüksek başarı gösteren her iki kız öğrenciden birisi sağlıklı ilintili bir meslek sahibi olmayı beklerken, erkekler arasında sağlıklı ilintili bir meslek sahibi olmayı bekleyenler her dört öğrenciden birisi oluyor.

Türkiye'de okul ortamı nasıl?

Türkiye'de öğrencilerin %24'ü ayda en az beş kere zorbalığa maruz kaldıklarını belirtirken, bu oran OECD ülkelerinde %23.

Ayrıca Türkiye'deki öğrencilerin %25'i (OECD ortalaması %26), öğretmenlerinin öğrencilerin sessiz olması için uzun süre beklemek durumunda olduğunu ifade etti.

Öğrencilerin %67'si (OECD ortalaması: %74) öğretmenlerinin, öğretmekten keyif aldığını düşünüyor.

Raporda, "Türkiye'de dahil, çoğu ülkede ve ekonomide öğrenciler, öğretmenlerini motive gördüklerinde, özellikle de öğretmenlerinin alanına ilgi duyduğunu söylediklerinde okuma alanında daha yüksek puan alıyorlar" değerlendirilmesine yer veriliyor.

Türkiye'deki öğrencilerin %24'ü (OECD ortalaması: %16) kendilerini okulda yalnız hissediyor.

Türkiye'deki öğrenciler kendilerini nasıl hissediyor?

Türkiye'deki öğrencilerin %44'ü (OECD ortalaması: %67) hayatlarından

memnun olduklarını belirtti. Bu oran, 10 puanın en yüksek yaşam doyumu seviyesi olduğu bir puanlama sisteminde 7-10 aralığında puanlayan öğrencileri temsil ediyor.

Türkiye'de öğrencilerin %13'ü ise kendilerini her zaman mutsuz hissettiklerini belirtti.

Öğrencilerin %86'sı zor durumlardan bir çıkış yolu bulabilecekleri fikrine katılırken (OECD ortalaması: %84) %66'sı başarısız olduklarında başkalarının kendileri hakkında ne düşüneceği hakkında endişeleniyor (OECD ortalaması %56).

Türkiye de dahil olmak üzere neredeyse tüm eğitim sistemlerinde kızlar, başarısız olma korkusunu erkeklerden daha çok dile getiriyor ve iki cinsiyet arasındaki bu ayrım en yüksek başarıyı gösteren öğrenci grubu içinde çok daha belirgin.

Raporda Türkiye'nin eğitimdeki başarısına dair bir değerlendirme yapılabilmesi için kısa dönemli değişimlere değil, uzun vadeli değerlendirmelere ihtiyaç duyulduğu ifade ediliyor:

"Ne 2012-2015 yılları arasındaki düşüş, ne de 2015-2018 yılları arasındaki iyileşme uzun dönemdeki gidişatı yansıtabilir. Gidişat genel olarak matematikte (2003-2018 arasında) ve fen bilimlerinde (2006-2018) olumlu yönde olsa da, OECD ortalamasının altında."

DİLİN KULLANIMI VE KELİME HAZİNEMİZ

▲ MURAT DAĞ

Dil, tüm canlıların en temel iletişim aracıdır. İnsanlarda iletişim büyük oranda yazılı ve sözlü dil ile sağlanır. Bu iletişimin düzgün olması kelime hazinesinin varlığına bağlıdır. Kelime hazinesi zengin olan bireyler, iletişim konusunda daha başarılı olacaktır.

Kelime hazinesi yalnızca anlatmak için değil, anlamak için de gereklidir. Bu yönüyle dil becerilerinin her iki yönünü oluşturan anlama ve anlatma becerilerinin ikisiyle de ilişkilidir. Bireyin kelime hazinesinin yetersiz kaldığı durumlarda anlama da yetersiz olacaktır. Dinlediğini anlamada dinleyicinin hazır bulunmuşluğu, kitap okumasıyla, benzer şekilde duygu, düşünce ve hayallerinin doğru ve etkili ifade edebilmesi de sahip olduğu söz varlığıyla doğrudan bağlantılıdır. Kelime hazinesinin varlığı sağlıklı bir iletişimin ön koşuludur.

Birey, dört temel becerisini kullanırken ve geliştirirken kelime hazinesinden faydalanır. Kelime hazinesi ne kadar zengin olursa bireyin dil becerilerinin gelişimi de o derece hızlı ve sağlıklı olur. "Dil öğrenim süreci aslında zihinsel bir sözlük oluşumuyla başlamaktadır. Süreç boyunca zihinde toplanan kelimeler ilişkilendirilerek gruplandırılıp depolanır" (Mete, 2015: 83). "Dil öğretiminde kelime hazinesinin zenginleştirilmesi oldukça önemlidir. Birey, zihninde var olan kelimeler oranında düşünebilme kapasitesine sahiptir. Düşünceleri oluşturan dildir. Dili oluşturan ise büyük oranda kelimelerdir. Dilbilgisi kuralları dilin iskeletini oluşturuyor dersek kelimeler de dilin hayati organları ve iskeleti saran etidir" (Harmer, 1993: 153). Birey, bildiği kelime kapasitesi kadar anlar ve yine bildiği kelime kapasitesi kadar anlatır. Yani anlama ve anlatma becerileri bireysel kapasite ile

sınırlıdır. **Mevlâna'nın özlü bir sözü bu durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır: "Senin anlattıkların karşısındaki anladığı kadardır."** Demek ki kelime hazinesi anlatmada olduğu kadar anlamada da en önemli etkeni oluşturmaktadır.

Dil öğretimi ve iletişimde kelime hazinesi önemli yer tutmaktadır. Bin kelime ile öğretim yapan eğitim sistemlerinden teknoloji, ARGE çalışmaları, üretim beklenmez, beklenemez. "İnsan kelime ve kavramlarla düşünür, zihinde tasarladığı durumu sözcük veya söz öbekleriyle ifade eder. Dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin bireylere kazandırılması ile bu becerileri aktif olarak kullanabilmesi, edinilmiş zengin sözcük dağarcığı ile yakından ilişkilidir." (Karatay, 2007). Ne yazık ki eğitim sistemimizde kelime öğretiminin ve ders kitaplarımızın kelime hazinesini geliştirme adına yetersiz olduğu yapılan araştırmalar sonucu ortaya konmuştur (Tolğay, 2011).

Kelime hazinesinin yetersiz kalması, zayıflatılması iletişimi zorlaştırır ve zamanla imkânsız hâle getirir. Bu ise toplum içinde bozulmanın başlamasına sebep olur. Söz konusu "kelime hazinesinin zayıflatılması durumu ve iletişimsizlik" konusunu George Orwell, "1984" adlı eserinde işlemiş ve bir edebi eserle durumu güzel bir şekilde tasvir etmiştir. Kitapta bulunan "Yenisöylem" kavramı kelime hazinesi ile ilgili durumu izah etmektedir. Örneğin romandaki kurguya göre "özgür" sözcüğü "sokağa çıkmakta özgürsün" ya da "Ormanda özgürce gezebilirsin." ifadelerini karşılamaktadır. Burada amaç sözcük sayısını azaltmak olmuş ve yenisöylem insanların düşünce ufkunu genişletecek biçimde değil daraltacak şekilde kurgulanmıştır (Orwell, 1999). Günümüzde de bunun örnekleri mevcuttur. Örneğin "aynen" kelimesi Türkçe sözlükte (TDK, 2011) "olduğu gibi, değiştirilmeden, aynıyla" anlamlarına karşılık gelirken içinde bulunduğumuz zamanda sorulan sorulara karşılık bazen "evet, hayır, olmaz, tabi, neden olmasın? haklısın... vb kelimelerin yerine kullanır olmuştur. Türkçedeki ondan fazla kelime ve kelime grubunu terk edip hepsinin yerine "aynen" kelimesinin kullanılması Türkçeye zarar veren bir davranıştır. Bâkiler(2009), Sözü'n Doğrusu kitabının ikinci cildinde benzer şekilde "yoğun" kelimesini işlemektedir. Yoğun, hacmine oranla ağırlığı fazla olan demekken şimdilerde "yoğun alkış, yoğun gündem, yoğun yağmur, yoğun duygu, ders yoğunluğu, yoğun aşk..." gibi biçimsiz şekilde kullanılır olmuştur. Bu tutum ve uygulamalar

Türkçeye zarar vermekte bununla birlikte bireylerin dil gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bütün açıklamalardan anlaşılacağı gibi kelime hazinesinin varlığı ve zengin olması elzemdir. Ancak bu şekilde kazandırılmak istenen dil becerileri, bireyde davranışa dönüşebilir. Örgün eğitimin ilköğretim kademesinde bu gelişmeye en çok katkı sağlayacaklar Türkçe öğretmenleridir.

Kelime Hazinesi

Kelime, Türkçe sözlükte (TDK, 2011) "Anlamli ses veya ses birliğı, söz, sözcük" kelime hazinesi ise "söz varlığı, bir dildeki sözleri bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı" olarak tanımlanmaktadır.

Temel dil becerilerinin kazanılmasında kelime hazinesinin varlığı ve zenginliği başarıyı doğrudan etkileyecek unsurlardandır. Nasıl bir binanın önce temeli atılıp daha sonra üst katları inşa ediliyorsa bireyin temel dil becerilerini edinip geliştirmesinde de kelime hazinesi "temel" vazifesini görür. "İnsanın kelime ve kavram yönünden zengin bir birikime sahip olması, düşüncede de zengin olmasını sağlar." (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Karatay (2007) ise şu şekilde ifade etmiştir: **"Sözlü ve yazılı iletişimde özellikle anlama ve anlatma temel dil becerilerinden olan okuma ve yazmayı, hatta dinleme ve konuşma alt becerilerini de etkileyen faktörler arasında kelime hazinesinin önemli bir yeri vardır. Anlama ve anlatma temel dil becerilerinin etkin kullanımı kelime hazinesine bağlıdır."**

Okullardaki bireysel farklılıklar kelime hazinesi söz konusu olduğunda daha net ortaya çıkar, gözlemlenebilir. Türkçe dersine giren bir öğretmen, metnişlerken öğrencilerden gelen kelimesoruları, öğrencilere sorduğu kelimelere aldığı ya da alamadığı cevaplarla bu durumun tespitini rahatlıkla yapabilir. Günümüzde öğrencilerin okumama hastalığına yakalandığı söylenebilir. Bu duruma ailelerin ilgisiz tutumu ve öğrencilerin ilgilerini çeken bilgisayar, tablet gibi aletlerle gereğinden fazla zaman geçirmelerinden dolayı zamanlarını boşa harcamaları sebep olmaktadır. Böylece yeterli düzeyde kitap o okumayan öğrencilerin söz varlığı da yeterince zenginleşmemektedir.

Bunda en büyük farkı, şüphesiz kitap okuma ortaya koymaktadır. **Düzenli bir şekilde kitap okuyan bir öğrenci, sınıf içerisinde arkadaşlarından gerek konuşması gerekse diğer beceri alanlarındaki etkililiği ile seçilebilmektedir.**

Bireylerin öğrendikleri ilk dil ana dilidir. Genellikle "ana dili" ile "ana dil" kavramları karıştırıldığı için bu iki kavramı açıklamakta fayda vardır. Ana dil kendi içinden başka dil ya da lehçelerin türediği dildir. Mesela Türkçe, Ural-Alтай dilinden türemiştir. Ana dil ile ilgili Aksan (1998) : "Bir dil, farklı siyasal ve kültürel etkiler altında kaldığında kendi doğal gelişimine bu etkileri de katar ve mensup olduğu dil ailesinin, dil hususiyetlerini korumakla beraber kendi bünyesinde kattığı yeni özellikler ile kendi dil ailesinden olan diğer dillerden ayrılır." ifadesiyle konuya açıklık getirmiştir. Ana dili ise bireyin doğduğu andan itibaren en yakınları, çevresiyle bulunduğu etkileşim sonucu edindiği dildir. Ana dili kavramının çeşitli tanımları yapılmıştır. Türkçe sözlükte "Çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dil" olarak tanımlanan ana dili, Öncül (2000) tarafından "İnsanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil, bir başka ifade ile aile ocağında kullanılan ve küçükken öğrenilen dil." şeklinde tanımlanmıştır.

Kendini ifade etme konusunda kelime hazinesi önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerde iki türlü kelime hazinesi mevcuttur. Biri pasif diğeri aktif kelime hazineleridir. Pasif kelime hazinesi bireyin bildiği ancak sık olarak kullanmadığı kelimeleri içerirken; aktif kelime hazinesi bireyin sürekli olarak kullandığı kelime hazinesini ifade eder. Pasif kelime hazinesi, aktif kelime hazinesine göre daha zengindir. Göğüş (1978), Amerikalı öğrenciler arasında yapılan bir araştırmada bunun somutlaştırıldığını ve pasif kelime hazinesinin ilk bakışta gereksiz gibi görünse de alt yapı olması ve bilinmesi açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Çünkü bir bütünü oluşturur. Örneğin törenlerde İstiklal Marşımızın yalnızca ilk iki kıtasını okusak da geri kalan sekiz kıtayı bilmemiz ve anlamamız önemlidir. Çünkü bütünlük arz eder. Sonraki kıtaların anlamının bilinmemesi bireyde marşımızın yeterince anlaşılmasına, ifade ettiği değerlerin kavranamamasına sebep olacaktır. Aynı şekilde pasif kelime hazinesi de aktif kelime hazinesinin bir ön koşuludur. Anlama ve anlatma süreçlerinde her ikisi de gereklidir.

Temel dil becerileri, bireyin ana dilini günlük hayatta düzgün bir şekilde kullanabilmesini sağlar. Aynı şekilde bir ön öğrenme kabul edeceğimiz söz varlığı da buna yönelik olmalıdır. Yani bireyler günlük hayatta sık kullanılan kelimeleri muhakkak bilmelidir. Karatay (2007) bununla ilgili olarak aynı dili kullanan insanların sözcük dağarcıklarının

da aynı veya birbirine yakın seviyede olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu, kelime öğretimi konusunda üzerinde durulması gereken bir konudur. Atıl duruma gelmiş, artık ölü kelimeler arasında bulunan kelimelerin öğretilmesinde ısrar edilmesi zaman kaybından öteye gitmeyecektir. "Ana dili öğretiminin ilk aşaması olan ilköğretimin birinci kademesinde kazandırılması gereken kelimelerin somut ve çocuğun yakın çevresiyle ilgili olmasına dikkat etmeli, ders kitaplarındaki kelime öğretme faaliyetlerini destekler mahiyette gerekirse kazandırılacak kavram ve kelimelerin resimleri kavram kartları da hazırlanmalıdır." (Karatay, 2007). Ancak bu bir zayıflık doğurmamalıdır. Gelişim psikolojisi uzmanlarının yaptığı araştırmalara göre küçük yaştan itibaren birey ne kadar çok uyarıcı ile karşılaşırse zihinde o kadar şema oluşmakta, zihin gelişimi o derece ileri düzeyde olmaktadır. Bu sebeple birey, günlük hayattaki kelimelerin çoğuyla öğretim sürecinde karşılaşmalı ve bu kelimeleri tanımalıdır. Ders kitaplarının olabildiğince çok kelime çeşitliliği içermesine dikkat edilmelidir.

Ders kitaplarında kelimelerin tek başına öğretimi yerine cümle içinde kullanarak öğretilmesi, kelimelerin hem kullanılmasını kolaylaştıracak hem de öğretimin kalıcı olmasını sağlayacaktır. Öğrenciler cümle içindeki anlamını bilmediği kelimeleri metnin bağlamından hareketle tespit etme şansı yakalayacaktır. Ayrıca yeni kelimelerin eş, zıt, mecaz anlamlarıyla birlikte öğretilmesi kelimelerin öğrenilmesini kolaylaştıracak, söz varlığının zenginleştirilmesi için faydalı olacaktır.

İletişim

İletişim, "Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim" ve "Telefon, telgraf, televizyon ve radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muhabere, iletişim" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2016).

Türk Dil Kurumunun tanımından hareketle de söylenebilir ki iletişim, canlıların aralarında yaptıkları sözlü, sözsüz ve yazılı olarak yapılan duygu, düşünce ve bilgi alışverişidir. İletişimin varlığından bahsedebilmek için bunun karşılıklı yapılmış olmasına dikkat etmemiz gerekmektedir. Aksi, bir iletişim olarak kabul edilemez. Buradan yola çıkarak iletişimin öğelerine değinmek gerekmektedir. İletişim öğelerinin herhangi

birinin eksik olması, iletişimin eksik kalmasına ya da hiç sağlanamamasına sebep olacaktır. İletişimin beş temel ögesi bulunmaktadır: Kaynak(hedef), mesaj(ileti), kanal, alıcı, dönüt (geri bildirim). Kaynak, aktarılmak istenen duygu, düşünce ya da bilginin çıkış noktasıdır. Bunları öğretim sürecine uyarlayacak olursak kaynak, sunuş yolu bir öğretim yönteminde "öğretmen" olmaktadır. Mesaj, aktarılmak istenen duygu, düşünce ve bilgidir. Öğretim sürecinde mesaj, öğretmenin öğrenciye aktarmak istediği bilgisi ve birikimi olarak nitelendirilebilir. Kanal, mesajın aktarılması için seçilen yoldur. Öğretimdeki karşılığı, öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikler; ses tonu, jest ve mimikler olarak kabul edilebilir. Alıcı, mesajın iletilmek istendiği noktadır. Öğretim sürecinde alıcı, öğrencidir. İletişimin son ögesi dönüt ise, kaynaktan çıkan mesajın tercih edilen kanalla alıcıya ulaşip ulaşmadığının göstergesidir. Öğretim sürecinde yapılan sınavlar buna örnek gösterilebilir. Eğer öğrenci sorulara istenen cevapları verebiliyorsa iletişim sağlıklı bir şekilde sağlanmış demektir. "İletişim ne kadar etkili, düzenli ve açık olursa aynı oranda başarı sağlanır. Başarılı iletişimin anahtarı ise güzel konuşma, anlaşılır olma ve sesi etkili kullanmadır." (Kurudayıoğlu, 2003).

Konuşma Becerisi

Konuşma, bireyin kendini sözlü olarak ifade etmesidir. Konuşma becerisi, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. Bebeklik döneminde kazanılmaya başlayan konuşma, bireyin dinleme becerisinden sonra edindiği ikinci temel dil becerisidir. Türkçe sözlükte (TDK, 2011) konuşma, "İnsanın, dili kullanma yoluyla çevresindekilerle iletişimde bulunması, onlara kendi düşünce ve duygularını bildirmesi, düşünceyi sözle ifade etme işi. Aynı dili konuşan bireyler arasında sözle anlaşma biçimi" olarak tanımlanır. (Demirel, 1999) konuşmayı düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır şeklinde ifade ederken Gökkaya (2008) konuşmayı : "Konuşma teknik olarak zihinde canlandırılan birtakım sözcüklerin ses organlarını kullanarak nefes yoluyla söz haline dönüştürme fiilidir." şeklinde tanımlamıştır. Tanımlardan hareketle konuşmanın sadece fiziksel yönü değil zihinle ilgili yönü de ortaya çıkmaktadır. Özbay'ın (2005) konuşmayı "Bireyin

diğer insanlarla dil yoluyla kurduğu iletişimin bir boyutunu oluşturan konuşma bir duygu, düşünce alışveriştir." şeklinde tanımlaması da bu savı desteklemektedir. Düşünmeden çıkarılan sesler, incelediğimiz anlamda bir konuşma veya beceri değil; gürültüden, anlamsız seslerden ibarettir. Yani sesleri konuşma kılan, anlamlı olmasıdır.

Kişi, kelime hazinesi kadar düşünebilir ve konuşabilir. Kelime hazinesi yeterli olmayan öğrencilerde tekrara düşmek vb. şekillerde konuşma bozuklukları yaşanmaktadır.

Yeterli kelime bilgisi olmayan, fazla heyecanlanan, televizyonda yanlış örnekleri gözlemleyen öğrenciler, abartılı jest ve mimik kullanma hatasına düşebilmektedir.

Yazma Becerisi

Temel dil becerilerinin anlatma yönünü oluşturan diğer öğrenme alanı da yazma becerisidir. Bu beceri, örgün eğitimle ilköğretim birinci sınıf itibarıyla bireylere kazandırılır. Türkçe sözlükte (TDK, 2011) yazım, "1. Bir dilin belli kurallarla yazıya geçirilmesi, imla." ve yazma: "1. Yazmak işi, tahrir. 2. Basım tekniğinin gelişmediği dönemlerde elle yazılmış kitap, yazma nüsha." olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi yazma eğitiminde kuralların ve belli bir düzenin var olması söz konusudur. "Yazma, duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatılmasıdır." (Özbay, 2007: 115). Yazma bir başka deyişle konuşmanın betimlenmiş halidir. (Göçer 2010), yazma kavramını "Herhangi bir konuda duygu, hayal ya da özgün fikirleri belli bir düzen ve bütünlük içinde yazıya geçirme işine de yazma denir." şeklinde tanımlamıştır.

Yazma, bireylerin kendilerini ifade etme ihtiyaçları ile ortaya çıksa da bu alan kalıcılığın gerekliliği üzerine doğmuştur. Bunu tarihin yazı ile başlamasından anlayabiliriz. Yazı öncesi dönemde tarafsız ve net bilgilerin mevcut olduğu bir tarihten söz etmek mümkün değildir. Kendi tarihimizde de bunu görebiliriz. Orta Asya Türk tarihini incelerken kaynakların Çin ve Pers medeniyetlerinden alınması ve okunması, Osmanlı Devletinin kuruluş döneminin ilk yıllarındaki bilgilere Bizans kaynaklarından ulaşılması aynı şekilde bunu göstermektedir. Bu bilgilerin tarafsızlığı ise düşmanlık bağlarından ötürü tartışma konusu olabilmektedir. Osmanlı Devletinin kendi arşivini oluşturan kadar geçen süreçteki bilgiler netlik taşımamakta ve muhalif seslerin yükselmesine neden olmaktadır. Bu dönemlerdeki bilgiler ise kısmen kurgu niteliği taşımaktadır.

Yazma, kalıcılığın özüdür. "Söz uçar, yazı kalır." ve "En silik not, en kuvvetli hafızadan iyidir." özdeyişleri bu durumu destekler niteliktedir. Kalıcılık doğal olarak aktarımın da anahtarıdır. Bilgi ve buluşlar yazıyla sonraki nesillere aktarılacak ve bu sayede gelişme sağlanacaktır. Bu sebeple yazma öğrenme alanı, bir anlamda bilgi mirasını taşıyıcı bir özellik barındırır. "Bir âlim, buluşlarını, yazıya dökerek anlatacaktır. Böyle olunca, yazma, toplumsal bir sorumluluğu da yükleniyor demektir." (Özbay, 2006: 9).

"Yazma etkinliği, ilk sınıflarda öğretmenin kılavuzluğu ile bütün sınıfta ortak bir çalışma olarak başlar" (Demirel ve Şahinel, 2006: 112). Okul öncesi dönemde sembollerle ve küçük kas gruplarının geliştirme çalışmalarıyla başlayan yazma eğitimi ilköğretim birinci kademedeki okuma kazanımlarından sonra öğrencilere verilmektedir.

Okul öncesi eğitime katılmış olan öğrenciler hazırbulunuşluk seviyesi daha iyi durumda olacağı için yazma çalışmalarında akranlarına göre daha avantajlı olacaktır (Yangın, 2007).

Öneriler

Kelime hazinesi bireyin düşünebilme, okuduğunu anlama, anladığını anlatma yönüyle doğru orantılıdır. Yeterli kelime hazinesine sahip olmayan bireyler yazma ve konuşma becerileri uygulamalarında zayıf kalmaktadır. Sürekli kelime tekrarına düşmekte ve bildikleri varsa bile bunu yeterli düzeyde ifade edememektedir. Bunu konuşma çalışmalarında öğrencilerin sık sık tıkanıp "Nasıl desem?" şeklindeki ifadelerinden de anlaşılabilmektedir.

Öğrencilerin kelime hazinelerini artırmak için çeşitli girişimlerde bulunulmalıdır. İlk ve temel olarak çocukların düzenli ve bilinçli bir şekilde kitap okumaları sağlanmalıdır. Dümdüz şekilde, yalnız göz antrenmanı gibi yapılan okumalar çocuğun kelime hazinesinin gelişimine yeterli katkı sağlamayacaktır. Yapılan okumalarda öğrenciler kitaptaki bilmediği kelimeleri okuma esnasında not almalı ve sözlükten anlamını hemen bulmalıdır. Bunun için kitaplarında ayraç göreviyle de kullanabilecekleri küçük not kâğıdı bulundurmaları faydalı olacaktır. Bu şekilde yapılacak olan uygulama son derece verimli olacaktır.

Kelime hazinesini zenginleştirmek ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için öğrencilerin kelime defteri tutmalarının büyük faydası vardır. Bu şekilde öğrenciler hem düzeni sağlayacak hem de yazarak daha kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirecektir. Kelimelere defter sayesinde çabuk ulaşabilmesi ve tekrar şansını bulması da yine kelimelerin öğrencilerin aktif kelime hazinesinde yer almasını kolaylaştıracaktır.

Öğrencilerin uygulama sonuçları karşılaştırıldığında konuşma becerisinde daha zayıf oldukların görülmüştür. Bunun önüne geçmenin

yolu ise uygulama yapmaktır. Konuşma becerisi etkinlikleri göz ardı edilmemeli, derslerde bu etkinliklere yer verilmelidir. Günümüzde uygulanması gereken yapılandırıcı eğitim yaklaşımı ve ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri etkin biçimde kullanılmalıdır. Konuşma egzersizleri sınıflarda sıklıkla uygulanmalı, etkinlikler zaman kaybı olarak görülmemelidir. Hâlâ eski bir anlayış olan dil bilgisine ağırlık verme ve bu kazanımları sınavlarda ölçme eğiliminden derhal vazgeçilmelidir. Türkçenin dört temel dil becerisi üzerine geliştirilmesi gereken bir alan olduğu ve bu düşünceden hareketle uygulamalar yapılması gerektiği hatırlatılmalıdır.

Kendini ifade konusunda öğrencilerin bu alışkanlığı küçük yaşlarda kazanmaya başlaması elzem olduğundan **ilkokul seviyesinde verilen eğitim ve yapılan ölçme değerlendirme çalışmaları da çocukların Türkçeyi kullanma becerilerini destekler nitelikte olmalıdır.** Öğrencilere sık sık konuşma çalışmaları yaptırılmalı, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde çoktan seçmeli test uygulaması anlayışından vazgeçilerek açık uçlu, yoruma açık sorularla ölçme değerlendirme yapılmalıdır. Bu sayede öğrencilerin kendini ifade etme seviyesinde gelişim olacaktır.

Türkçe dersi, yalnız ders kitaplarındaki etkinlikler ödev verilerek ya da derste yaptırılarak işlenemez. **Derste yazı çalışmaları yapılmalı ve yapılan çalışmaların dönütleri öğrenciye ulaştırılmalıdır.** Dönütün gecikmesi hatanın düzeltilmesini sekteye uğratacak ve gelişimi yavaşlatacaktır. Öğrencilere çabuk dönüt vermek faydalı olacaktır. Bu sayede gelişim sağlanacaktır.

Değerler eğitimi ve değerler eğitimindeki kavramlar öğrencilerin kesinlikle edinmesi gereken kazanımlardandır. Öğrenciler bu kavramlara yabancı kalmamalı, öğrencilerin bu kavramları hayat boyu benimseyerek hayatlarında kullanmaları için içselleştirmeleri sağlanmalıdır.

5 ve 6. sınıftan sonra erkek öğrencilerdeki başarı düşüşünün önüne geçilebilmesi için etkin rehberlik yapılmalı. **Aileler de bu konuda bilinçlendirilmedir.**

Ailelere eğitim verilerek çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırma konusunda destekleri alınmalıdır. Öğrencinin evde düzenli bir şekilde

kitap okuması aile desteğiyle sağlanmalıdır. **Bu konuda aile, bireye örnek olmalıdır.**

Öğretmenlerin de kitap okuması ve öğrenciye örnek olması sağlanmalıdır. Öğrenciler sürekli karşılarındaki gördükleri ve kendilerine rol model seçtikleri öğretmenlerin ellerinde kitap görürse heveslenecek, merak duyguları uyanacak ve kitaba karşı ilgileri artacaktır.

Başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere ana sınıfı ve sınıf öğretmenleri de kelime öğretimine önem vermeli ve kelime hazinesini geliştirmek için eğitici oyunlar tasarlamalı ya da mevcut oyunları kullanmalıdır. Bu sayede öğrenciler sıkılmadan kelime hazinelerini geliştirme imkânı bulacaktır. Kelime hazinesi gelişen çocuğun bağlantılı olarak başta Türkçe dersi olmak üzere algı kapasitesi artacağı için diğer derslerinde de başarısı artacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2007); Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara
- Bakiler, Y. B. (2009); Sözü'n Doğrusu 2. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Demirel, Ö. (1999); İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. MEB Yayınları. İstanbul
- Göçer, A. (2010); Türkçe Eğitiminde Yazma Eğitimi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, s. 178–195.
- Göğüş, B. (1978); Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi. Nader Kitap. Ankara
- Harmer, J. (1993); The Practice of English Language Teaching. Essex: Long-man Group UK Limited, ISBN 0582–04656–4.
- Karatay, H. (2007); Kelime Öğretimi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 27 S. 1, 141–153.
- Kurudayioğlu, M., ve Karadağ, Ö. (2005); Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 25 S. 2, 293–307.
- Mete, F. (2015); Yabancı Dilde Kelime Öğretiminde Resimlerin Seviye ve Taksonomiye Uygun Kullanımı. Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi, s. 81–94.
- Orwell, G. (1999); Bin Dokuz Yüz Seksen Dört. Can Yayınları. İstanbul.
- Öncül, R. (2000); Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü. MEB yayınları. İstanbul
- Özbay, M. (2007); Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II. Öncü Kitap. Ankara
- Özbay, M., ve Melanlıoğlu, D. (2008); Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. Yüzüncü Yıl Fakültesi Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 30–45.
- TDK. (2011); Türkçe sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara
- Tolğay, N. (2011); İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Ders Kitaplarında Bulunan Metinlerdeki Kelimelerin Çeşitliliği Bakımından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Konya
- Yangın, B. (2007); Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Altı Yaş Çocuklarının Yazmayı Öğrenmeye Hazır Bulunuşluk Durumları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 32, 294–305.

GÖNÜL VE DİL

▲ ALPASLAN ARSLAN

Hangi divanı, hangi halk şairinin eserini Hkariştırsak karşımıza ilk çıkan kelimelerden birinin gönül olacağı şüphesizdir. Türkçe gönül, Farsça dil, Arapça fuad hep aynı manayı terennüm etmek için şairlerin kaleminden damlamakta. Bir gönül medeniyetinin fertleri olarak nefret dilinin birbirine yabancılaştırıp düşman ettiği insanlarımızla yeniden gönül dilinde buluşmanın derin iştihakını hissetmedikçe toplumsal huzuru yakalayacağımız şüphelidir. Aramızdan hasedi, kini, nefreti söküp atmadıkça rahata eremeyeceğiz. Hz. Ali, "Öfke, tutuşturulmuş bir ateş gibidir. Her kim ki öfkesine hâkim olursa, onu söndürür ve her kim onu salıverirse, ilk yanan kendisi olur." diyerek öfkenin zararlarını belirtmekte, bize gönül diliyle konuşmanın önemini hatırlatmaktadır.

Boş kalan gönüllerimize haset, kin ve nefret sessiz sedasız sızarak bizi yutmaya başladı. Öyle ki ekranlardan evlerimizin içine nefret sel gibi dolmaya

başladı. Beklenen bu muydu? Hayır... Beklenen, arzu edilen, baş tacı edilmesi gereken gönülden kopan, çevresine insanlık harareti yayan sevgidir. Bu sevginin tercümanı olan gönül dilidir. Hoş görmek, kusurları görmezden gelmek ya da kavl-i leyvin (yumuşak dil)le incitmeden düzeltmektir. Gönül dili insanları birbirine yaklaştırıp ruhları arasında yakınlık kurmaya vesiledir. Bu, sevgi dilidir. Sevgi güneş gibidir. Girdiği yeri aydınlatır, ısıtır, hayat verir. Mevlânâ'nın deyişiyle, "Cihani baştanbaşa kar kaplasa, güneşin harareti bir bakışta onu mahveder." Aradaki soğukluğu eritir, muhabbet çiçeklerinin yeşermesine vesile olur. Mevlana'nın **şu sözleri de konuya açıklık getirmektedir. "Sevgi ve merhamet insanlığın, hiddet ve şehvetse hayvanlığın vasıflarındandır. Sevgi her acıyı tatlılaştırır, güzelleştirir. Zira onun aslı temizliktir"** Büyük bilge Sa'dî'nin **şu sözüne kulak vermek gerekmez mi?** "Tatlı konuşan kimseyle sert sert konuşma! Barış kapısını çalanla kavgaya çıkarma."

Dil, büyük bir nimettir. İyiliği de kötülüğü de büyüktür. Cennete de, Cehenneme de götürür. Cirmi küçük, cürmü büyüktür. İman ve küfür dildeki ifadeden anlaşılır. Dil, ya hak konuşur, ya batıl. Diğer uzuvların sahası dardır. Kulak sadece işitir, göz sadece görür. Dilin sahası geniştir. Hayır ve şer için geniş alana sahiptir. Fakat tek başına dili muhafaza etmeye çalışmak mümkün değildir, o dilin bağlı olduğu gönülün de korunaklı olması gerekir. Dil gönlün aynasıdır. Küpün içinde ne varsa dışına o sızar. Gönül başka, dil başka söyleyemez, bir müddet sonra kendini ele verir. İşte böylesi bir gönlün söylediği dil için Rabbimiz şöyle buyurur:

"...(Güzel bir söz) kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir. Bu ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir... Kötü bir sözün durumu da; yerden koparılmış, ayakta durma imkânı olmayan kötü bir ağacın durumu gibidir." Söz söylemek, konuşmak, anlamlı bir şekilde kendisini ifade etmek canlılar arasında insana özgü bir haslettir. Söz, bir manayı, bir hakikati, bir hikmeti sesle, nefesle, avaz ile âleme bırakmaktır. Sesi, nefesi ve avazı bizlere bahşeden Yüce Rabbimiz'dir. O, hem sözü yarattı, hem insana söz söylemeyi öğretti. Nitekim manayı ve hakikati ifade etsin diye "Âdem'e esmayı **öğreten O'dur.**" İlahî öğretilerin bize anlattığı bir mana ve hakikat dünyası vardır. Aslında bütün sözler ve diller bu mana ve hakikati ifade etmek için kullandığımız bir araçtır. Sözde aranması gereken ilk husus, onun doğru, anlamlı ve faydalı olmasıdır. Sözlerin en güzeli olan Kur'an-ı Kerim'de, hiçbir karşılığı olmayan söz, boş, beyhude ve anlamsız söz manalarına gelen 'lağv' kavramı ile ifade edilerek, müminlerin bu tür sözlerden uzak durduklarından bahsedilir. İkinci olarak sözün hakka ve hakikate yaraşır bir güzellikte olması da gerekir. Zira sözün güzel olması, onu laf ve lakırdıdan ayıran temel bir vasıftır.

Bugün kitle iletişim araçlarının yaygınlık kazandığı bir dönemde yaşamaktayız. Ancak üzülererek ifade edelim ki, kitle iletişimi arttıkça bir taraftan bireyler arası iletişim azalmakta ve adeta tüm insanlığı bir dil ve üslup sorunu sarmakta; diğer taraftan üslup ve beyanlar gönül dünyalarını kirlüten bir hal almaktadır. İşaret ettiğimiz bu sorun, mana, hikmet ve hakikat dünyamız ile hikmeti ve hakikati ifade edecek bilgi donanımımızın zayıflamasından; dilimizin ikrarı ile kalbimizin sadakati arasına perdeler girmesinden; çağın getirdiği fikri sorunları çözmede ve hakikati ifade etmedeki acziyetimizin dilimize yansımından

kaynaklanmaktadır. **İletişim, sadece söz ve dille yapılan bir iş değil, aynı zamanda gönülle, kalple, yürekle yapılan bir eylemdir.** Ama ne yazık ki, bugün insanlık âlemi olarak gönül dilini kaybetmiş bulunuyoruz. Oysaki bütün insanlığın yüksek bir gönül diline ihtiyacı vardır. Bunun için öncelikle, Allah'a imanın kişinin bütün hayatını kuşatması ve bu sayede gönül dünyasında Yaratıcısına derin bir sevgiyle bağlanması gerekmektedir. Ancak böyle bir iman sahibi, gönül dilini yakalayarak yüce gayelerin ve engin düşüncelerin insanı olabilir. Nitekim "Güzel söz sadakadır." buyuran Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) gönüllere hitap etmenin en büyük öğreticisi olmuştur. O, Kur'an-ı Kerim'de çerçevesi çizilen dosdoğru, güzel, sağlam, belîğ ve hikmetli sözün gönül dilinden nasıl ifade edileceğini bizlere göstermiş ve bütün zamanlar için örnek bir toplumun oluşmasına rahmet vesilesi olmuştur.

Böylesine anlamlı bir mirası tevarüs eden Müslümanlar, başlangıcından itibaren dünyaya hayat veren bir medeniyet inşa etmişlerdir. Bu medeniyet, Atlas Okyanusu'ndan Çin Seddi'ne kadar geniş bir coğrafyada her İslam toprağını yeşerten ve günümüzde de yol göstericiliğine devam eden nice Gönül Sultanları çıkarmıştır. Nitekim Yunus Emre'yi gönül mimarlarımızdan yapan, "Yaratılanı severim Yaradan'dan ötürü" diyerek 'sen ve ben' dilini literatüründen çıkarması ve gönül diliyle insanlığa hitap etmesidir. **"Aynı gönlü paylaşmak, aynı dili paylaşmaktan yeğdir"** diyen Mevlana'yı diller üstü kılan ve onu evrenselleştiren de, yine dilini gönlüne, gönlünü diline bağlamasıdır.

İslam'ın hikmet ve hakikat dünyasını insanlığa anlatmakla mükellef olan her Müslüman, hikmeti ve hakikati bu çağın insanına, istikbalin gençliğine ulaştıracak bir dil ve üslup bulmak zorundadır. Bununla yaldızlı sözleri (zuhufe'l-kavl), büyümlü cümleleri kastetmiyoruz. İnaniyoruz ki her zaman ve mekânda hikmet ve hakikati en açık ve yalın şekliyle anlatacak bir hal ve gönül dili daima mevcuttur. Bu bazen beden dilinin küçük küçük unsurunda, bazen hikmetli bir susmada, bazen ibretli bir bakışta, bazen de mütevazı bir edada kendini gösterir. İslam'ın yüce hakikatlerini insanlığa anlatmak gibi ulvi bir görevi ifa eden müslümanlar olarak bizler, değişen ve gelişen şartları da dikkate alarak dilimizi ve üslubumuzu yeniden gözden geçirmeli, gönül dilini de ihmal etmeyen bir anlayışla hizmetlerimizi yürütmeliyiz. Zira sözün maksada ulaşmada değerini yitirdiği ve mana yüklü olmayan ilişkilerin

egemen olduğu günümüzde, zengin ve engin gönül geleneğimize ve onun eşsiz üslubuna daha çok ihtiyacımız var.

Konumuzu Mevlana'dan nakille, Hz. Osman'dan bir hadiseyle detaylandıralım: Hz. Osman (r.a.), halife olunca minbere çıkar. Herkes 'acaba ne diyecek?' diye merakla beklerken. O susar, hiçbir söz söylemez; sadece halka bakar. Gönül diliyle onlarda öyle bir hâl ve atmosfer oluşturur ki, artık dışarı çıkacak durumları kalmamıştır. Birbirlerini ve nerede olduklarını bile unutmuşlardır. O güne kadar yüzlerce zikir, öğüt, vaaz ve hutbe dinlemişlerdir; ama hiçbirinden bu kadar etkilenmemişler, hiç böyle bir hâl yaşanmamış, bu kadar sırlara ve manevi bilgilere vâkıf olmamışlardır. Oysa Hz. Osman (r.a.) onlara hiçbir şey söylemiyor, sâdece sürekli onlara bakıyordu. Nihayet bu beraberlik sonunda minberden ineceği sırada: "İş yapan (faal / aktif) bir lider (imam), konuşan / söz söyleyen bir liderden (imamdan) daha iyidir." buyurur. Çünkü söz söylemekten maksat, başkalarına bir fayda vermek, kalbe etki etmek, ahlakı güzelleştirmek ve ruhi manevi incelikleri göstermektir. Hz. Osman, hiç konuşmadan, onları konuştuğu zamankinden daha fazla etkiler. Onlar da sözle elde ettikleri faydaların birkaç katını, sözsüz olarak elde ederler. İşte (peygamberlerin manevi mirasçıları konumundaki) Allah erlerine de bakarsın, yolunu düzeltirsin. Olur ki, onlar senin üzerinde etkili olurlar da sen sözsüz-lafsız, dedikodusuz maksadına erersin; onlar Allah'a ulaşma (vuslat), yaklaşma ve buluşma (kurbîyet) durağına götürürler seni."

Hz. Osman'ın ilk halife oluş sahnesini bu şekilde

anlatarak yorumlayan Mevlana, onun hâl ve tavrını, baş diliyle bir şey söylemeksizin gönül diliyle / lisan-ı hâlle / lisan-ı kalple insanları etkilemiş biçimini bütün çıplaklığıyla gözler önüne serer.

İşte böyledir gönül dili: Harfsiz, sessiz, lafsız; hâlle, gönülle / kalple konuşulup anlaşılır. Gönül dili bildiğimiz lisan değildir; muhabbettir, neşedir, zevktir; ruh ve maneviyat dilidir. Bunda ten dili depresmez, hiç kımıldamaz; bütün anlatılmak istenenler can diliyle anlatılır. Bu sebeple bir bakıma gönül dili semboliktir, simgeseldir, metaforiktir.

Gönül dilinin, biri bütün insanlara (genel), biri de Allah'ın nitelikli / seçkin (özel) kullarına hitap eden iki farklı yönü vardır: En genel anlamıyla gönül dili, baş diliyle kulakların değil; kalplerle kalplerin, ruhlarla ruhların konuşup anlaşmasıdır. İnsan, rüyada nasıl dilsiz dudaksız konuşuyorsa, uyanıkken de aynı şekilde gönül diliyle konuşabilir. Esasında her insan, kendi kapasite ve kabiliyeti ölçüsünce gönül dilini bilip anlayabilir, konuşabilir, aynı dili konuşanlarla söyleşip anlaşabilir. Hemen hepimizin, dostlarımızla ve sevdiklerimizle öyle özel anlarımız olmuştur ki, sessiz-sözsüz, hiç konuşmaksızın nice manalar devşirmiş, nice duygular hissetmişiz ve tatmışızdır.

Baş dili yalan söyleyebilir; ama gönül dili asla yalan söylemez. Baş gözü görmek istemediklerini görmezden gelebilir; ama gönül gözü her şeyi görür. "Gerçek şu ki, size Rabb'inizden gönül gözleri (besâir) gelmiştir; kim (bununla) görürse kendi yararına, kim de körlük ederse kendi zararınadır." Baş kulağı duymak istemediklerini duymazdan gelebilir; ama gönül kulağı her şeyi duyar. "Yeryüzünde hiç dolaşmadılar mı ki, kalpleri olsun da onunla akıllarını çalıştırsınlar, kulakları olsun da onlarla duysunlar. Şu bir gerçek ki, kafadaki gözler kör olmaz; ama göğüslerin içindeki kalpler körleşir." Baş dili, baş gözü ve baş kulağı topraktan; gönül dili, gönül gözü ve gönül kulağı ise Rahman'dandır. Topraktan yarattığı insan bedenine işitme gücü, gözler ve gönüller (ef'ide) bahşeden Cenab-ı Hak, kendi ruhundan, kendi nefesiyle ona üfleyerek can / ruh vermiş ve insanlara kalpleri / gönülleri aracılığıyla seslenmiştir. İnsan da Yüce Allah ile kalbi aracılığıyla iletişim kurar. Bu yüzden kalp, "Allah'ın evi (beytullah)" olarak nitelenmiş ve gönül yıkmak, Kâbe'yi yıkmaktan daha büyük bir kabahat sayılmıştır. Mademki insan, bünyesinde kutsal ruhu taşımaktadır; öyleyse gönül dilinin söyledikleri de

kutsallık taşır, çok değerlidir ve ölümsüzdür. Çünkü Allah'ın birlik meclisinde harfsiz sessiz yüzlerce söz söylenir. İlahî hitap, vahiy, ilham, sezgi, keşf ve mükâsefe hep kalp / gönül aracılığıyla gerçekleşir. Bu yüzden Yüce Allah, kendisine yönelmenin ve yönlendirmenin şifreli anahtarını da gönül diline armağan etmiştir.

Özel anlamıyla ise gönül dili, Allah'ın nitelikli kullarının, keşf ve ilham sayesinde elde ettikleri ilahî aşk ve irfanla ilgili bilgileri anlatmakta ve bu konularda anlaşılması güç sırları çözüp anlamakta kullandıkları özel bir lisandır. Bu, öncekine göre daha ileri bir boyuttur.

**"Dolar kalb sırr-ı envârdan, gelir ilhâm alır sırdan
Gönül mülkünde cân dili, muammâlar çatar ey Şâh."**

Bu tür ilhamlar, kalbi zikir neticesinde elde edilen manevi hâllerden (vâridât) oluşur ve bunlar vasıtasıyla can dilinden bize hitap eden de Cenab-ı Hak'tır.

Aşk bahçesi konumundaki gönül (gülîstan) dilini bilmeyen kimsenin sözleri yavan olur:

"Âşık ma>şûktan almıştır sabâhını ne gam, zâhid
Gülîstândan dili olmayan, sözün külli yavan söyler."

İnancın tam olması için ten diliyle ikrardan sonra, can diliyle de bu ikrarı tasdik etmek lazımdır. Ârif, ten diliyle değil de can diliyle konuşur. Onun ten dili yalnızca Hakk'ın zikriyle meşgul olur ve böyle olmayan dile de dil denmez.

İşte bu iki temel niteliği sebebiyle gönül dilinin iki ayrı veçhesi vardır: Bir yandan gerçek dost olan Cenab-ı Hak ile irtibatımızı sağlar; diğer taraftan ise onun yarattıkları kullar arasından dostlar edinmemize ve başka insanlarla iletişim kurmamıza yarar.

Gönül dilini bilmek için, her şeyden önce gönül sahibi olmak gerekir; ya da en azından gönül sahibi bir Allah dostundan o dilin inceliklerini öğrenmek. Gönül sahibi Allah dostları, kendi gönüllerinde mayaladıkları yüce ruhu, manayı ve o tadına doyum olmaz marifet ve muhabbet zevkini isteklilere sunarlar. Gönlün latif rengine baştan ayağa boyanan bu asil ruhlar arasında senlik-benlik dâvâsı bütünüyle kaybolup gitmiş ve ortada sadece "O'na" bağlı görece bir "biz" kalmıştır. Mevlana'nın: "**Gönlün varsa eğer, yürü, gönül sahibi bir dost ara!**" çağrısı işte bunun içindir.

Yüce Allah, gönül sahibi (ulü'l-elbab) kimseleri,

"sözü dinleyen ve sözün en güzeline uyan kişiler" olarak tanıtır. Demek ki, önemli olan "konuşmak" değil, "söz dinlemek" ve "iyi ve faydalı sözlerle" tâbi olmaktır. Salt akli kullanan filozoflar ve bilginler beyinlerindeki akıllarıyla aklederken, gönül dilini bilen Allah'ın ârif kulları kalplerindeki / gönüllerindeki akılla aklederler; zira "onların akledip düşünen kalpleri vardır." Esasında gerçek akıl sahipleri (ulü'l-elbâb=gönül sahipleri) onlardır ve onlardan başkası gereği gibi düşünemez. Ancak gönül sahibi olanlar, düşünüp ibret alırlar, Allah'tan sakınırlar, Kur'an'ı kendilerine yol gösterici ve hatırlatıcı kabul ederler.

Susmak, dile sahip olmayı öğretir insana. Diline sahip olan, bütün organlarına sahip olur. Esasında burada dili her iki manasında da anlayabiliriz: Edebiyatımızda "dil" denince, hem "lisan" ve hem de "gönül" anlaşılır. Gönülden geçmeyen söz dilden dökülmez. Gönlü tertemiz olanın dili dupduru, sade ve etkili olur; az konuşur, öz konuşur, ama konuştuğunda etkili konuşur, insanı kendinden geçirir, yakar, kavurur.

Sözün bittiği yerde susmak gerekir. Ozaman gönüller konuşur. Ten diliyle sağlanamayan konuşma, söyleşme ve anlaşma, can diliyle gerçekleşebilir. Ten dilinin barışma, yakınlaşma ve anlaşma dili olmadığı hallerde gönül dili devreye girer ve aşılmaz denen nice sorunlar kolaylıkla aşılabılır.

Mevlana'ya göre, aynı dili konuşmak, yakınlık ve bağlılık göstergesidir. İnsan, dilini bilmediği kimselerle bir arada kalırsa, yabancılik hisseder, kendini hapse düşmüş bir tutsak gibi görür. Fakat dostluk, sadece aynı dili konuşmakla elde edilecek bir şey değildir. Yeryüzünde birbirlerinin dillerini

bilmeyen nice insanlar vardır ki, birbirlerine dostturlar ve birbirlerini çok iyi anlarlar, anlaşırlar. Aynı dili konuşan, aynı memlekette yaşayan nice insanlar da vardır ki, birbirlerine yabancı gibidirler, geçinemezler, anlaşılamazlar. Öyleyse, mahremlik (tanışıklık/dostluk, gönül) dili bambaşka bir dildir ve gönül birliği, dil birliğinden daha iyidir. Çünkü gönülden sözsüz, işaretsiz, yazısız yüz binlerce tercüman zuhur eder.

"Gönülden sözsüz espriler duy, anlamaya bile sığmayan şeyleri anla!" "Sus! Çünkü sözle, sesle, harfle örülmemiş dilsiz bir sözün de var..." "Sus!... Dille söylenen sözlerden başka cana canlar katan sözler de vardır." "Sus da, gönül dilsiz-dudaksız söylesin! Gönül dilinin söylediklerini duyunca, (başımdaki dilin söylediği) bu sözlerden utanıyorum ben." "Sus da, harfsiz-dilsiz, o (gönül) söylesin! Zaten dil, o dilse (gönül diliyse) bu (tendeki) dillerin ne değeri kalır ki?!"

Gönülden gönüle ulaşan sayısız yollar vardır. Gönülden çıkan söz ve manalar yine gönüllere kadar tesir eder; bir kulaktan girip diğerinden çıkmaz. Sözün gücü ve kıymeti, onun gönülle olan bağlantısı ölçüsünCEDİR. Gönülden yükselmeyen ve insanın iç dünyasına ulaşamayan kuru bilgiler, çeşitli laf ebelikleri, heva ve hevesleri kabartan dil ve akıl oyunları, asla yüreklerde yankı bulan kalıcı bir ses ve soluk bırakma gücüne erişemez. Gönül diliyle söylenenler, asla zayıf olmaz; etkisi hemen görülmese bile, gönüllü açık kimselerin sinelerinde eninde sonunda bir yankı bulur ve tesirini icra eder. Tıpkı toprağa ekilmiş bir tohum gibi; uygun şartları, ortamı ve mevsimi bulunca derhal filizlenecek, dal budak salıp yeşerecek ve meyvelerini verecektir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'in özelliklerinden biri de az sözle çok mana anlatmasıydı. Bir yönüyle bunun anlamı, onun, gönül dilini en çarpıcı bir şekilde uygulayan bir tebliğci olması demektir. Onun manevi mirasçısı ârifler de O'nun, inşa ettiği gönül köprüleri ve gönül dili aracılığıyla çağlar öncesinden günümüz insanına seslenmektedir ve gelecek kuşaklara da seslenmeye devam edecektir. Çünkü gönül dilini bilenler, en güçlü ve en gerçek sevgi olan ilahî aşkı, ab-ı hayatı / ölümsüzlük iksirini / dirilik suyunu içenlerdir. İşte bu yüzdendir ki, Rahman'dan aldıkları ölümsüz ilahî nefesi kıyamete kadar bütün insanlığa, ölü olsun, diri olsun bütün gönüllere gönül diliyle ulaştırmaya devam edeceklerdir. İşte bu yüzdendir ki, gelecek nesillerle bağlarımızı

sapasağlam kuracak en güçlü ve ölümsüz vasıta, yüce gönül dilidir.

Konumuzu gönül medeniyetimizin gönül erlerinden derlediğimiz beyitlerle zenginleştirelim: Yunus der ki:

Aşkı var gönül yanar yumşanır muma döner

Taş gönüller kararmış sarp katı kışa benzer

Yani aşk, muhabbet gönüllü yumuşatır, muma çevirir. Sevgiye yabancı gönüller ise kara taş gibidir; katı, acımasız, soğuk... Konuştu mu gönül yıkar, ara açar, nefret saçar. Oysa insan manasına sahip kişiden umulan güzel söz, gönül alıcı yumuşak hitaptır.

Kişi bile söz demini demeye sözün kemini

Bu cihan cehennemini sekiz uçmak ede bir söz.

Yani kişi zamansız ve kötü konuşmamalıdır, bu cihan cehennemini, sekiz cennet etmelidir bir söz.

Yunus'a göre gönül yıkmak, Ka'be yıkmakla birdir:

Aksakallı bir koca bilmez ki hâli nice

Emek yemesin hacca bir gönül yıkar ise

Bâkî şu beyitte ne güzel anlatır bu durumu:

Gir bir nemed içine âyîne gibi sâf ol

Sultân-ı 'âlem ol var gez sûret-i gedâda

Bir keçenin içine gir, ayna gibi saf ol. Âlemin sultanı ol, var dilenci kılığında dolaş.

Eskiden aynalar gümüşten yapılrđı. Paslanmasın diye de keçeye sarılıp saklanırdı. Keçe aynı zamanda dervişlik giysisidir, fakirliği ifade eder. O keçeye sarılmış nice sultanlar var ki Allah'tan gayrısı bilmez. Bunlara gönül sultanı derler. Bâkî böyle bir sultanlığı teklif etmektedir.

Beyânî de Bâkî'den geri kalmaz, o da şöyle seslenir:

Sâfter olur Beyânî kalbinüñ âyinesi

Levh-i efkârın hemîşe mâsivâdan pâk eden

Yani Ey Beyânî! Fikirlerinin levhasını/gönlünü masivadan temizleyenin gönül aynası daima daha saf/temiz olur.

Nâbî ise bu dilin tesirini çarpıcı bir ifade ile tespit eder:

Hep sözledir şikest-i dil ü merhem-i derûn

Geh seng olur makâl gehî mûmiyâları

Kalbin kırılması ve iç yarasının merhemi hep söz iledir; söz bazen taş gibi sert ve yaralayıcı, bazen mûmiyâ (her derde deva bir masal ilacı) olur.

Lâmekânî Hüseyin Efendi de Yunus gibi düşünür; kalbi Beytullah'a teşbih ederken bir hadis-i şerifi tanık gösterir:

Bir latifedür gönülden söylerüz tâliblere

"Kalb-i mü'min beyt-i Yezdân'dur" buyurdu Mustafâ

Taliplere/isteklilere gönülden söylediğimiz güzel bir sözdür: Hz. Mustafa müminin kalbi Beytullah'tır diye buyurdu.

Galip beytinde der ki.

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dide-i ekvân olan âdemsin sen

Zatına hoşça bak, sen âlemin özü; iki dünyanın gözbebeği olan insansın.

Mevlana ise şöyle söyler:

İstiyorsan Hakk'a varmayı,

Meslek edin gönül almayı,

Bırak saraylarda mermer olmayı,

Toprak ol bağrında güller yetişsin.

Dil ile ilgili atasözleri ise şöyledir:

✓ **Dil ebsem (olsa) baş esendir:** Kişi dilini tutar, her şeyi söylemezse, başını derde sokmamış olur, rahat eder.

✓ **Dilden gelen elden gelse, her fukara padişah olur:** Kişi her söylediğini yapamaz, her dilediğini elde edemez.

✓ **Dile gelen ele gelir:** İnsanlar "şu işi şöyle yapacağız" diye söyleye söyleye, dediklerini gerçekleştirirler.

✓ **Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim:** Dilini tutmaması yüzünden başına dertler açılan kişinin pişman olduğunu anlatır.

✓ **Dilin cirmi küçük, cürmü büyük:** Dil küçük bir nesnedir, ama büyük suçlar işleyebilir, söylediği kötü sözlerle kişinin başını derde sokar

✓ **Dilin kemiği yok:** Dil her yana dönebilir, önce söylediğini sonra başka biçimlere sokabilir, tam tersine çevirebilir.

✓ **Dil ve gönül ile ilgili düşünürlerin bakış açısı ise şöyledir:**

Kalp gözüyle bakan, gözyaşıyla görür. (Tuğrul Özdemir)

Dünya gözü ile bakan, yüzü; Gönül gözü ile bakan, özü görür..." Mevlâna

İnsan kalbinin gözü miyoptur, uzağı görmez. (Selma ve Gölgesi, Peyami Safa)

Haberdar olan uzaklar yakında; gönül gözü kapalı yakınlar uzakta!" (Karun ve Anarşist, İskender Pala)

"Körler aydınlık bir dünya görürler; karanlıkta **gönül gözü açılır, dünya gözü kapandığında."** (Uçurumun Dibindeki Doğrular, Victor Hugo)

Birisine gözlerinize baktığınız zaman nasıl biri olduğunu anlayamazsınız kalbimizle bakmamız gerekir. (Gölge Ateşi, Karen Marie Moning)

Hakikati en iyi kalp gözüyle görebilir insan. Gözler asıl görülmesi gerekeni göremez. (Küçük Prens, Antoine De Saint-Exupéry)

Çölün ateşi nihai bir sınavdır. Göz bağımlı yakar ve o zaman gönül gözü açılır, mucize ortaya çıkar. (Masallarla Yola Çık, Judith Malika Liberman)

Kalp gözü parıldayan bir insanın bir şeye bakıp da içinde hikmet görmemesi mümkün değil. (Bir Değirmendir Bu Dünya, Cahit Zarifoğlu)

Asıl gaye Allah'tan varlıklara iniş değil, varlıklardan Allah'a yükseliştir. Kalp gözü açık olan ârif, eşyada Allah'ı görür... (İslam ve İnsan / Mevlana ve Tasavvuf, Nurettin Topçu)

Hak Teala insana 4 göz verdi. İkisi baş gözü ikisi gönül gözü. Baş gözü halkı görür gönül gözü Hakkı görür... (Ahmet Ümit)

Kalp gözü açıldığında,eşyanın yapay dış görünüşünün ilerisini görebiliriz; kalbin kulağı açıldığında sözlerin ardında gizlenen hakikati duyabiliriz.. (Kalp Nefs ve Ruh, Robert Frager)

Bakmak ve görmek farklı şeylerdir. Ancak kalp gözü açık olan insanlar görmeyi başarabilir. Kalp gözü açık olan insan ise ağlamadan duramaz. Baktığı her yerde Mevla'yı görür. (Tuğrul Özdemir)

Sevgili Sançol! Allah daima iyilerin yanındadır. Kötü gibi gördüğümüz hadiselerin arkasında öyle güzel neticeler saklıdır ki, bunu ancak kalp gözü açık olanlar görür. (Don Kişot, Miguel De Cervantes)

"Boyu posu, kaşı gözü bir tavada eritmeli, takva ölçeğine dökmeli dedi sessizce. Tüm beşerin gözlerini bir zindana hapsedip, hadi gönül gözlerinizi açın diye bağırmalı. " (Metropol Bedevisi, Ayşegül Genç)

Hikmet kimsenin tekelinde değildi, ne filozofların, ne adlı sanlı düşünürlerin. Hikmet gönül gözü açık insanların gönül gözüyle görüp, akıl terazisiyle tarttıkları şeydi belki de. (Aynalar Koridorunda Aşk, Mustafa Ulusoy)

Bir bardak suda okyanus saklıdır çünkü kalbinde gözü olana. Ve dahi bir bardak suda fırtına koparır kalp gözü kapalı olan. Yine de bir bardak su bütün sularla aynı özellikte bir şeydir. Ve dörtte üçü su olduğundan mı vücudumuz okyanuslar gibi Ay'ın cazibesinin etkisindedir? Bu yüzden mi içimiz gel git halindedir? (Mor Mürekkep, Nazan Bekiroğlu)

"Görünenle yetinirsen eğer sadece tırtılı bilirsin. Çirkindir ya tırtıl, gönlünü çelmez. Görünenin ötesine geçmek istersen eğer, aradan örtüyü kaldırıp da gönül gözü ile bakarsan, kelebeği bulursun karşında. Güzeldir ya kelebek, gönlün ona akar. Lakin gönül

gözünle görürsen eğer, kelebeğe değil tırtıla sevdalanırsın." (Pinhan, Elif Şafak)

Hırs insana özgüdür, onun mayasında vardır. Aç gözlüdür insan, hoyrattır. Ödediği bedel her defasında artsa da unutkandır. Onun doğasında mevcut olan bu şeytanî enerjiyi durduracak yegâne ise hikmettir. Hikmet, varlığın özündeki düzeni görebilme ve o uyumun dışına çıkmama basireti. Mektebi medresesi yok bunun. Basiret. Yani gönül gözü. Sezgi. (Mimoza Sürgünü, Nazan Bekiroğlu)

"Söz bir incidir ki onun denizi gönlüdür ve gönül bütün anlamları kendisinde toplar. Nitekim denizden cevherleri dalgıçlar çıkarır ve onlara mücevherciler katında değer biçilir. Gönlüden söz incileri çıkarma şerefine erenler de (dalgıçlar da) bu işin mütehassısıdır. O inciler bu mütehassıslar ağzında canlanır, nisbetlerine göre yayılır ve ün kazanırlar. İnciler değer bakımından çok farklı olurlar. Bir tümenden yüz tümene kadar (bir liradan binlerce liraya kadar) olanları vardır. Elden ele geçen ucuz incilerle, sultanların kulaklarına küpe olan incilerin değerleri bir mi? Ali Şir Nevai/ Muhâkemet-ül-Lugateyn

Dilimin sınırları dünyamın sınırlarını belirler. (L. Wittgenstein)

Son sözü yine Mevlana'ya bırakalım: "A gönül sözcüsü! Niceye dek dille böyle sözler söyleyeceksin? Niceye dek anlatış davulunu çalıp duracaksın (kuru gürültü edeceksin)? Soluksuz, sözsüz gel (de gönül diliyle söyleşelim)!"

KÜLTÜREL BİR SAVUNMA HATTI OLARAK DİLLER VE HALKLAR

▲ MUHAMMET GARİP

"Benim konuşmam, sükûttur. Dilim, dilsizliktir." (M. İkbâl)

İletişimin en önemli ve en kadim araçlarından biri dildir. Dil aynı zamanda kültürel kodları dinamize eden; milletlerin evrensel, kültürel birikimlerini bir araya getirip aktaran önemli araçlardan biridir. Millet olma bilinci dilin gelişim süreciyle yakından ilişkilidir. **Toplumsal bütünlük, algı ve kavrayış ortak dil etrafında gerçekleşir.** Duygu ve düşünceler, tarih, edebiyat, felsefe, sinema-müzik- sanat, örf-ahlak-gelenek, giyim-kuşam, yeme-içme gibi tüm kültürel değerler dil ile vücut bulur. Dil yukarıda bahsedilen birçok kültürel değeri bir araya getirerek bunları anlamlı hale getirir. Bu değerler dil sayesinde kültürel bir aktivasyon gerçekleştirerek toplumsal bir bütünlük sağlar.

Dilin işlevselliği gündelik hayatta kullanılan bir iletişim aracı olmasıyla sınırlı değildir. Yazılmış olan eserler, tarihi kayıtlar, edebi yazılar, geniş kolektif bir bağlamda ete kemiğe bürünerek, örf, adet ve gelenek olarak insicam bulur.

Kültürün en paradigmatik unsuru olan dil düşüncenin de en temel aracıdır. Her toplumun dil gelişimi, ifade biçimi, düşünce sistematigi farklılık gösterebilir. Düşüncenin kelime olarak tezahür etmesi sadece düşünme biçimimizle ilgili değil, toplumsal tekamül ve yaşayış biçimiyle de son derece ilişkilidir. **Duyguların kelimelerde ahenk bulması her dilin havzası için son derece hassas ve özeldir. Öteki için anlamsız gibi görünen ifadeler kendi menşesinde anlamlı bir inceliğe takabül etmekle kalmaz derin bir muhteva ve disipline de işaret eder.**

Sömürülen topraklardaki yerel halkların yerel dilleri yerini İngilizce, İspanyolca, Fransızca ve Portekizce gibi dillere bıraktı. Fransa daha çok Afrika'da, İspanyollar ve Portekizlilerce keşfinin ardından Amerika kıtasında etkisini gösterdi. Bu kültürel yayılmacılık fiili işgalden daha ağır sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Kendi örf, gelenek ve kültürleriyle bağları zayıflayan ülkeler sömürgeci ülkelerin küçük bir prototipine dönmüşlerdir.

Dil bazı topluluklarda hayati derecede kritik bir önem taşır. Bunun en büyük örneği işgale uğramış sömürge topluluklarında, egemen işgalci gücün dil dayatmasında ortaya çıkan tablodur. 19. Yüzyılın başına kadar Fransa, İngiltere, Portekiz ve İspanya gibi devletlerin sömürge imparatorlukları neredeyse tüm dünyaya yayılmıştı. Bu ülkeler adım attığı ülkelerin yer altı madenlerini kullandığı kadar, kültürleri üzerinde de baskı uyguladı. **Muhammed Abduh'un ifadesiyle 'Dilin maddi etkiden öte manevi etkisi de vardır; dil, ihtilafları giderip farklılıkları birleştiren en büyük etkenlerden biridir.** Sömürgeciler herhangi bir kavmin milli ve coğrafi birliğini bozmaya çalıştıklarında o kavmin milli birliğini sağlayan etken ve kurtuluş kemeri yine dildir. Nice milletler vardır ki başkaları tarafından toprakları işgal edilmiş ve onlar tarafından idare edilmişlerdir. Ancak buna rağmen dilini korumuş ve fırsat beklemiştir. Uzun zaman sonra bir hamle yapıp işgalcileri kovmuş ve kendi dilini konuşanları bir araya getirilmiştir. Bunun arkasındaki güç her şeyden önce dildir. Eğer onlar dillerini kaybetmiş olsalardı tarih ve medeniyetlerini de yitirmiş olurlardı; dolayısıyla sonsuza kadar köle olarak kalacaklardı.'

Çok kültürlü toplumların temel sorunlarından biri, farklı kimliklerin eşit ve özgür bir şekilde kendilerini ifade edebilmesi ise, diğeri de bunca farklılığın bir

getto ya da çatışma ortamına sürüklenmeden, ortak bir aidiyet çerçevesinde yaşatılmasıdır. Sömürgeci batıya karşı ulusal bağımsızlığını kazanan ülkelerin en büyük handikabı "sömürgeci batı dili"nin onların içine işlenmiş olmasıdır bu hadiselerden ders almayarak, kendi içinde milliyetçi etnik ayrışmaya giderek bağımsızlık mücadelesini beraber verdiği "kardeş halkını" aynı sistem ve politik araçlarla ezmesi, siyasal ve sosyal haklardan mahrum bırakmasıdır.

Bunun yanında binlerce yıllık birikimini bir tarafa bırakıp ulusçu-milliyetçi devrimler yapan milletlerde daha büyük kayıplar yaşanır. Buradaki en büyük problem yeniye adaptasyon sorunu değil kadim kültür/gelenekle koparılan ilişkidir. Bu beraberinde bir yabancılaşmayı doğurmakla kalmamış, kadim bilgi, birikim, kültür ve geleneğin ötekileştirilmesini, dışlanmasını da beraberinde getirmiştir. Bu ötekileştirici ilişki biçimini, kadim geleneği yok sayan, onun kültürel birikim, tecrübe ve kazanımlarını ideolojik hezeyanlara kurban eden aklın şizofrenik bir yansıması olarak görmek gerekir. Çok kültürlü ve çoğulcu milletlerde toplumu tek dil etrafında toplama girişimi ciddi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu despotik tavır ideolojik ve etnik bir yanılsama olarak ana unsur kabul ettiği etnik topluluk dışında diğer etnik topluluklara şiddet ve tahakküm dili kullanarak beraberinde daha büyük sorunlara zemin oluşturmuştur.

Kültürün temel unsuru olan dil aynı zamanda düşüncenin de kaynağıdır. İnsan kelimelerle düşünür, kelimelerle ifade eder. Kelime hazinesi sınırlı insanın düşünce dünyası dar, geniş olanın düşünce dünyası geniş olur. Duygu ve düşüncedeki genişlik ve derinlik ancak dille sağlanabilir. İnsanın ifade sınırlarının genişliği kelime dağarcığı kadardır. L. Vitgenştayn'ın (L.Wittgenstein) ifadesiyle "Dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır."

İnsanı anlamak insanlık tarihini anlamakla eş değerdir. İnsan yaratılışı itibariyle sahip olduğu temel fonksiyonlar ve özelliklerinden dolayı canlı türleri içerisinde en çok sosyalleşen varlıktır. Bu sosyalleşme, türler içerisinde en akılcı varlık olan insanın kendi türünü en çok öldüren varlık olması gerçeğini örteceği anlamına gelmez. İnsanlık tarihi boyunca savaşlarda milyarlarca kişinin öldüğünü biliyor olmak sanırım hayatımızda bir şey değiştirmeyecek. Güvende olma isteği, sevgi ve iyi olma duyguları doğustandır. Tam aksine insanlığın

kendi içerisindeki mücadelesi, ölüm ve cinayetler doğuştan insanla gelen bir vakıa değildir. Lakin bu insanın gelişimiyle çok kısa sürede öğrenilebilen bir süreç. Merhamet ve iyilik üzerine yaratılan insanın maalesef tarih boyunca hemcinsine çokta iyi muamele ettiği düşünülemez. Hangi amaç ve gaye uğruna verildiğine ve mağdurlarının kim olduğuna bakılmaksızın tüm savaşlar insan üzerinde yıkıcı ve travmatik sonuçlar bırakır.

Yaşadığımız çağın her türlü teknik imkanlarına rağmen insanlığın büyük bir kısmı açlık ve yoksullukla boğuşurken, ülkelerin silahlanmaya yaptıkları yatırım dudak uçuklatacak türden. Silahlanmaya yapılan yatırım bırakın yoksulluğu ortadan kaldırmayı tüm dünyayı ava etmeye yeter. Uzun süren savaşlar, etnik kavgalar, soykırım ve asimilasyon politikaları sadece travmatik sorunlar doğurmuyor aynı zamanda maddi manevi bir çok kuşağı etkileyen problemleri de beraberinde getiriyor.

İslam adından **da anlaşıldığı gibi tarih sahnesine çıktığı ilk günden bu yana tüm kutsal metin ve mesajlarıyla pratik değerleriyle barış ve kardeşliği tesis etmeye çalışan bir din.** İslam'ın evrensel çağrısı Rum suresi 22. Ayette belirtildiği gibi renk ve dillere takılmadan, tüm kabile ve toplulukların eşit olduğu ifade edilmiştir. Kuranda geçen ümmet, kavim, kabile, halklar(şu'b), renk, dâr, sıla-ı rahim gibi kavramlar batı toplumunda servis edilen ırk, etnik köken, ulus ve vatan gibi kavramlarla kıyaslayarak etnik, milliyetçi bir anlam çıkarma hatasına kimse düşmemelidir. Sıla-ı rahim; yakın çevre ve akrabalar arası ilişkiyi sürdürmeyi ifade ederken, Kavim; ulus gibi etnik köken birliğinden çok taraftar, grup yada aşiret anlamında bir çok etnik topluluğun ve aşiretin beraber yaşadığı daha kolektif bir yapılanmayı ifade eder. İslam, "saf kan" ırkçılığını bir cahiliye adeti olarak zemmederken, boy ve kabileler şeklinde yaratılmanın asıl amacının ulusçu batılı paradigmanın ifade ettiği gibi etnik kökene değil birbirini tanıma, birbiriyle sürdürülebilir bir ilişki geliştirme üzerine inşa etmektedir.

Yine İslami terminolojide kullanılan önemli kavramlardan biri olan vahdet kavramı anlam olarak türediği (vahit/ahad(bir)) bir/tek anlamındaki her birin top yekûn bir araya geldiği kolektif bir bütün anlamında bir birliği ifade eder. Vahdet çağrısı sadece Müslümanların kendi arasında var

olan bir çağrıyla sınırlı değildir. Aynı çağrı Yahudi ve Hristiyan gibi dini inanç ve düşüncesi farklı olan topluluklara da yapılarak bir arada yaşama imkân ve zemininin yakalanmaya çalışıldığı bir düşünce ve pratiği ifade eder.

İslam bir din olarak adalet ve kardeşliği her zaman ve zeminde ifade etmeye çalışan bir inanç sistemidir. Hz Âdemi insanlığın atası görerek siyah, beyaz; Kürt, Türk Arap, Fars; kafır, Müslüman tüm insanlık ailesinin tek nefisten aynı kökten geldiğini, dolayısıyla bir üstünlüğün olamayacağını ifade eder. Resul'ü Ekrem'in kendi aşiretinden başlayarak kan davasını yasaklaması/kaldırması İslam'ın evrensel birlik ve barışına işaret etmesi açısından önemlidir. Bilal-i Habeş'e "ey siyah kadının oğlu" diyen Ebu Zer-i Gıfari'ye Allah Resulü: "Kiminizin içinde hala cahiliye kalıntılarını görüyorum. Kişi hiç anasından dolayı kınanır mı?" diye onu azarlamıştır. Ayeti Kerimede "Ey iman edenler! Bir topluluk(kavim) bir diğerini alaya almasın, belki onlar kendilerinden daha iyidirler." diyerek soy, renk ve dilleri farklı olan topluluklarla alay edilmesi yasaklanmıştır.

Adalet ve eşitlik temelinde insanlık için barış çağlığını yükselten İslam, ötekileştirmeyi reddederek, inanmasalar bile tüm insanlığa umut bahşeden yegane sistemdir. Türk, Arap, Suryani, Fars, Kürt vb kavim ve kabilelerle yaşama tecrübesi olan aziz İslam, coğrafyamızın en ideal siyasal pratiği olmanın yanında kardeşlik ve adalet çağrısı yapabilecek tek ideal gerçekliktir.

Kin, nefret ve asabiyet tohumlarının büyümesine fırsat vermemek, baskıcı yöntemlerden uzak durmak, daha yapıcı, daha kolektif çözümler ortaya koymak, ben merkezli ihtiraslardan uzak durmak barış diline bizi daha fazla yaklaştıracığı muhakkaktır.

Barış ve huzurun teminatı toplumsal adalettir. Kendimiz için isteğimiz şeyi kardeşimiz içinde istemek ilahi bir emirdir. Her kes için adalet çağrısı sadece düşmanlığı bitirmeyecek, sosyo-ekonomik buhranlardan da bizi kurtaracaktır.

İnsanlık arasında bu sonu gelmeyen kavgayı bitirmek ancak top yekûn kuşatılmış bir vicdan

ve merhamet ile mümkündür. Bir tarağın dişleri gibi eşit olduğumuzu ifade eden Allah resulünün evrensel mesajını ikame etmek hepimizin görevi. İnsanın ederinin sadece metinlerde saklı olduğu bir dünyayı değil; adalet, iyilik ve merhametin hayat bulduğu bir dünyayı yaşayarak ancak anlamlandırabiliriz. Bu vicdan ve merhametin, sağ duyunun dili yakalanmadan barış ve kardeşlikten bahsetmek artık neredeyse imkânsız. Hüznü acıyı, kederi hissetmeden barışı, adaleti, kardeşliği diline pelesenk eylemek tam bir trajedi. Anlamak, anlaşılacak; hissetmeden yaşamadan imkânsız.

Küreselleşmeyi damarlarımıza, beynimizin içine kadar hisseder olduk. Değişen algı ve olgular bizi tüketmeden Müslüman aklın inisiyatif alması, aksi halinde bu buhranın ülkemize bize, İslam dünyasına çok şey kaybettireceği aşıkardır. Top yekûn yaşadığımız kuşatılmışlık bir an evvel bu medeniyetin kadim değerlerine dönmeyi zaruri görüyor. Tarihimizin, destanlarımızın, kültürümüzün, sevdalarımızın, öfkemizin, direnişlerimizin, umutlarımızın, tüm yaşamımızın saklı olduğu kadim medeniyetimizin derinliklerinde bizi bir araya getirecek cevheri görerek ve ona tabi kalarak hep birlikte barış ve kardeşliğin kapılarını aralayabilir kurtuluşun yolunu ortaya koyarak hep birlikte tüm insanlığa örnek ve model olabiliriz. Muhammed ikbalin tabiriyle "Aynı gökte uçarlar, lakin karganın dünyası başka, kartalın dünyası başkadır." Aynı göğü paylaştığımızı unutmadan ama birbirimizi de karga yada kartal diye ötekileştirmeden hep beraber yaşamamızın zeminini yakalamalıyız.

DİL ÖĞRENİMİNDE NEREDEYİZ?

▲ ZEYNEP TENŞİ

Eğitim fakültesinde oldukça kaliteli olduğuna inandığım bir eğitimin teorik ve uygulamalı tüm safhalarını su içer gibi kana kana okudum. Oldukça heyecan vericiydi bilmek, öğrenmek. Öyle ki her bir eğitim stratejisini saatlerce tartışıyor, nice aydınları tahlil ediyor, beğeniyor yada beğenmiyor ve oturduğumuz sıralardan Türkiye'nin eğitim sistemini ve tüm sıkıntılarını konuşuyor, konuşuyor, konuşuyorduk. Öyle çok biliyordum ki öğretmenlik uygulaması derslerinde gözlem adı altında "gözetleme" yaptığımız gerçek sınıf ortamlarında hiçbir şeyi pek tabi ki beğenmiyor, eleştirdikçe eleştiriyordum. Her bir raporuma muhakkak öğretmen öğrencisini yakalayamadı gibi bir not düşüyordum! Yakalayamadı, derste kaybolan öğrenci öğrenemedi...!

Yabancı dil bu! motive edilmeli öğrenci, ilgisini çekmeli ders, zaten yabancı her bir kelimeye kaybolur gider. Akıllı tahta ve teknolojinin her bir yeni oyuncuğu sınıflarda olmalıdır böylelikle öğrenci dili bir uçan halı gibi kullanabilir. Bambaşka coğrafyalardaki insanlar, kültürler, hisler, hayatlar, gayretler, mücadeleler... Sonra sadece kelimenin anlamını bilmek değil mesele, kelime nerede nasıl hangi kelime ile birlikte kullanılır, sözcük dizimi ve sair tüm formülasyon gramer bilinmeli ama öyle direk değil örtük verilmeli yani öğrenci kendisi

keşfetmeli dilin sistemini, öğretmen sakın ha bu kural bundandır dememeli... Öğrenci okumalı okumalı, dinlemeli, yazmalı ve aynı zamanda konuşmalı. Bu dört beceriyi de 40 dk. lık bir derste kazanmalı, işlevsel hale getirmeli. Her öğrenci akranı ile iletişime geçmeli öğretmen-öğrenci iletişiminden derhal kurtulunmalı ve böylece öğretmen sınıfta sade bir rehber dönüşmeli. Akranı ile keşfederek öğrenecek öğrenci. Öğrenme ortaya çıkacak, öğrenci kendine kendine öğrenmeli.

Böylesi yüzlerce makalelerden alıntı evrensel kabul edilebilecek prensip ile idealize olmuş kendim ile ilk öğretmenlik yılıma başlıyorum. Öğrenci sade bir mermer yada taş gibi gözümde yontacağım bildiğim bütün stratejik hamle ve teknikler ile. Öğrencilerimin de etken olabileceğini, bir duygu dünyaları, ders dışı gündemleri, gelişim özellikleri ve hezeyanları olabileceğini düşünmüyor yada bunların öğrenmeye etkisini çok da önemsemiyorum.

İlk dersim, giriş faslı çok önemli" habitualbehaviour" (alışkanlık) yerleştirmeliyim.

"Goodmorning"

"Goodmorning"

"howareyou?"

"Finethanksandyou?"

"I am fine, thankyou! Sit down, please" ..Başarıyla atlatıldı vesıra birkaç öğrenciyi bireyselyakalamakta. Zorlamıyorum öğrencimi hemen ön sıradakine aynı soruyu biraz evvelki "tekerlemeleşmiş" gruptan ayrıca soruyorum.

"How areyou?" cevap geliyor, " My name is Efe." Hiç anlam veremiyorum. Soruyu tekrar ediyorum, aynı öğrencim arkadaşlarından bir doğrulama alıp bu kez " I am 11 yearsold" demez mi..O an bir şeylerin hiç de öyle kitaptaki gibi gitmeyeceğini anlıyor gibi oluyorum ancak bu hissiyatı çok derinleşmeden susturuyorum. İdealistim dedim ya öğrencilerin derste ne öğrenmek istediklerini yazdırıyorum ilk dersten,yazabilirseniz İngilizce olsun diye ekliyorum.

Sınıfın yarısı "T" yerine "Ay" yazıyor..ve bu minvalde ilerleyen cümleleri anlamak imkansız...Özel bir okulda öğretmenlik yapıyorum ve Öğrencilerim 5. Sınıf, 4 senedir yabancı dil öğreniyorlar ve durumu kabullenmekte oldukça zorlanıyorum. Derse bunca birikimini de alıp gelmiş "kendimle" hiii konuşmuyorum. Kimi gün kafır dili diyen öğrenci, kimi gün okunuşları Türkçe kelimelere benzeyen İngilizce sözcüklerden tekerleme yapanlar ile 4 senelik fakülte eğitimimi koyacak yer arıyorum. Sorunu arıyorum!

Öğrencilerimiz yabancı dili teorik bir ders gibi, ezberlenip hafızada tutulacak bir bilgiler manzumesi olarak algılamış durumda. Duyduğu kelimenin bağlamı ile çok da ilişki kurmuyor, eğer motivasyonu yüksek bir öğrenci ise dersin sınavdaki hedef puanına katkısı olur mu, buna odaklanıyor. Yabancı dili akademik bir ders olarak görmek zorunda kalıyor.

Halbuki **AB ülkelerinde son yıllarda yabancı dil seviyesi "dil pasaportu" adında yeni bir uygulama ile öğrencinin siciline işleniyor ve yüksek** öğrenim hayatında üniversiteler öğrencilerini bu pasaporttaki seviyesi bağlamında değerlendiriyor. Öğrencinin her bir yabancı dili kendini ifade edebilecek seviyede bilmesi isteniyor yani sadece sınav başarısı değil uygulama da söz sahibi oluyor. Bu bağlamda öğrencilerin yabancı dili aktif kullanabilmelerine yönelik ders içi uygulamalar, müfredat, kitaplar ve işin başı öğretmen yetiştirme programları ciddi bir reform geçiriyor.

Dünyada ise yabancı dil meselesine İngilizce özelinde baktığımızda ülkemizi bu dili uygulama alanı bulamayan, dili "yabancı dil" kapsamında öğrenen ülkeler listesine yerleştiriyoruz. Haftalık ders saatlerine sıkışıp kalmış, sadece okulda olan, pek de duyulmayan, çanta kapının yanına fırlatıp atıldığı anda esamisi okunmayan bir dil. İletişimi olmayan, iletişim işlevini yapmayan ve nihayetinde dil olarak kalamayacak bir dil.

Elbette ki sahne Türk Eğitim sisteminin her alanında böyle değil. Devlet okullarında görmeye aşına olduğumuz bu sahneyi özel okullarda görmüyoruz. Ancak Yabancı dil saatlerini verimli bir şekilde arttıran bazı özel okullarda sınıf içi dil kullanımının yine de yeterli düzeyde olmadığını, üniversite hazırlık sınıflarındaki sınavlara takılan öğrenci sayısına bakarak anlayabiliyoruz. Daha özel bir ilgiye rağmen yine derdini yabancı dilde yazarak

yada konuşarak anlatamayan öğrenciler mezun ediyoruz. Yapılan birçok araştırmada bu okullardaki öğretmenler de öğrencinin dili kullanacağı alanı yeteri kadar açmıyor, dersin sadece %10 'u öğrenciye bırakılıyor ve iletişim kurdurmayan dil öğretimi sorunu burada da ortaya çıkıyor.

Tam da bu noktada merceğimizi özel okullar kategorisinin bir diğer dalına "misyoner okullarına" yönelttiğimizde yabancı dil eğitiminde özellikle dört dil becerisinde büyük bir başarı yakalandığını gözlemleyebiliyoruz. Bu başarının alt yapısını ortaya çıkarmak için bu okulların eğitim sistemine daha yakından baktığımızda ise daha yabancı dil hazırlık sınıflarında haftalık 26 saate varan yabancı dil dersleri meseleyi anlamamızı kolaylaştırıyor. Devlet okullarında haftalık 8 saati bile bulmayan bir yabancı dil öğretim programının sorunlarını aslında tartışmaya gerek bile duymuyoruz. Bu noktadayken aklımıza takılan bir soruyu da pek tabii ki sormadan geçmiyoruz. Mevcut öğrenci profili başarı yüzdesini etkiliyor olabilir mi?

Evvelce bizler öğrenci yerine "talebe" kelimesini kullanırdık. Talebe, ilme bilgiye talip olan demektir. İstekli, hedefli, bilinçli öğrenci de diyebiliriz bugünün terimleri ile. Eskiden bir ilme talip olan o ilmi öğrenmek için başvurmuş, yani öğrenme öğrencinin iradesinde şekil bulurmuş. Bu kısa izah misyoner okullarındaki yabancı dil başarısını biraz daha anlamlandırmamıza yardımcı olabilir. Bu okullarda öğrenci değil okul öğrencisini seçer yani istediği, uygun bulduğu, başarılı gördüğü, yakın istediği, uygun bulduğu, başarılı gördüğü, yakın öğrenciyi eğitir. Herkesi eğitmez. Aday öğrenci kavramı karşılar kayıta... Aynı talebe gibi öğrenci bilinçli ve istekli bir şekilde kendi iradesi ile okula talip olmuştur. Bu bilgiden yola çıkarak, hazır bulunuşlulukveyamotivasyondie isimlendirdiğimiz öğrencinin derse olan ilgisini arttırıp azaltan bu terimlerin etkisinin devlet okullarına kıyasla kat kat daha az yaşanıyor olduğunu düşünmeye başlıyoruz. Öğrenci talip ve hazır.

Öğrenmenin gerçekleşmesine engel olabilecek çok önemli bir faktör devre dışı diyebiliriz. Yani öğrenciler hedeflerine kilitli, yüzlerce sosyo-ekonomik problemenden, isim isim zikretmekten ar ettiğimiz nice aile facialarından, yakın hedeflerine dahi ulaşamayan bir çevreden çıkıp da gelmiyorlar sıralarına... Yurdun dört bir yanındaki devlet okullarının ahvalini fark ediyor ve yabancı dil özeline varamadan aslında çok daha fazla sorun var demeye başlıyoruz.

Umudumuzu yitirmeyelim.. 10 yıllar sonra bir kansere dönüşmeden bu yarayı nereden tedavi etmeye başlayalım? 2023 vizyonu ile yeni adımlar atmaya başlayan Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüyüşünü takip edelim, yurdumuzun her köşesine ne kadar bir iyileştirme yapılabilir, gerçekten neler mümkün? diye soralım, farkında olalım. Bilhassa devlet okullarımızdaki yabancı dil öğretimindeki zayıflığı temelde sınıf içi atılacak küçük adımlarla değil de kaynağına inerek çözmeliyiz. İngilizce öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim programlarının gözden geçirilmesi, dört temel dil becerisinin öğretimine uygun ve öğretmenliğe yatkın adayların yetiştirilmesine çalışmalıyız. Hali hazırda Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu benzeri değişimi üniversite programlarında gerçekleştirdiğini biliyor merak ve umutla dönüşümü izliyoruz. Dönüşüm hamlesine eklenen gelecek öğretmen adaylarının yurt dışı eğitim ve deneyimi maddesinin fırsat eşitliği bağlamında tüm adaylara sunulmasını talep etmeliyiz. Aksi halde **sınıfta hedef dili akıcı bir şekilde kullanamayan bir öğretmenin dile hakim** öğrenciler yetiştirmesini beklememiz abes olacaktır.

Dil eğitim programı ve öğretmenlik becerileri daha verimli hale getirildiğinde cennet gibi sınıflar ile karşılaşmayacak öğretmenlerimiz maalesef. Çünkü sınıfta sadece öğretmen faktörü ile değil öğrenci tarafı ile de ilgilenmeli, öğrencileri de bir dönüşüme

tabi tutmalıyız. İşin başında sorguladığımız irade ve seçim kavramlarını öğretim programının her kademesinde işlemeliyiz. Talep etmedikçe, istemedikçe, iyi hisler beslemedikçe ilmi hiçbir adım atılamayacağını konuşmalı, göstermeli, fark ettirmeliyiz. Öğrencinin zihnindeki "neden bu dili öğreniyorum?" sorusuna doyurucu bir cevap bulmasını sağlamalı, yabancı dili bulunduğu toprakların hizmetine kullanabilmesi için somut-gerçek hedefler edinmelerine yardımcı olmalıyız. Bu noktada yabancı dil eğitmenlerinin Türkiye Ulusal Ajansı'nın aracılığı ile gerçekleştirilen yurt dışı deneyimi imkanlarını öğrencilerin ve velilerin bilgisine sunması, ön ayak olması yurt çapında bir dönüşümü başlatacaktır. Öğrencilerin otantik amaçlar doğrultusunda gerçekten kullanabilecekleri bir dil ile tanışması doğal dil öğrenme sürecini ortaya çıkartacak, yabancı dili akademik bir ders olma rolünden kurtaracaktır.

Yeni şeyler öğrenmenin heyecanı ile dönüyorum sınıfıma bana bakan şaşkın gözlerle öğrenmenin bende yarattığı iştiağı örnekleniyor, anlattıkça anlatıyorum. "Çocuklar bir dil öğrenmek kanatlandırır.." "Diller insanı 'insan' eden araçlar" "Diller bizi çok seven Rabbimizin hediyeleri, ikramları" "Ne hoş kıtalarca insan kardeşlerimiz ile anlaşabilmek..Ne hoş sesimizi, sözümüzü, inaç ve değerlerimizi duyurabilmek..Selam size diyebilmek."

DİLİN KALBE İNTİSABI...

▲ BETÜL KOÇ

Üç arkadaş dersten geç çıkmanın verdiği yorgunluk ve geç kalma korkusuyla durağa doğru yürüdük. Kar çiseliyor inceden inceye. Siz bilmezsiniz keskin bir ayazı vardır bu şehrin. Parmak uçlarımdan tutmadığını hissediyorum. Hemen yanı başımızda iki arkadaşın konuşmalarına ister istemez şahit oluyorum. Biri diğerine, "Gördün mü instada beni takip etmiş." (Gülüşme sesleri) Diğer arkadaş ekliyor konuşmaya, "benim de fotoğraflarımı favlıyor." Derince bir nefes alıyorum, algılamaya çalışıyorum konuşmaları. Düşünceler içerisinde kaybolmaya başlamıştım ki beklediğimiz minibüs önümüzde durdu. Arkadaşımın hadi demesiyle adımımı attım. Zaman ilerliyor, yol uzuyor, ışıklar el ele tutuşurcasına hızlı hızlı geçiyor pencerenin önünden... Akılmda tek bir düşünce, "Eve gidince ısınacağım!" Hâlbuki ilk defa gidiyordum o eve. Gidince nasıl karşılanacağıma dair en ufak bir bilgim yoktu. Buna dair bilgim olmadığı gibi kendi hislerime hangi davranışlarımla tercüman olacağımı da bilmiyordum.

Nihayet uzayan yolun sonuna gelmiştik. Keskin bir virajın sonunda durduk. Araçtan indik, yürümeye başladık. Yürüdükçe sert rüzgar dalga geçercesine kar tanelerini suratıma çarpıyordu. Tam da o an da Cahit Sıtkı'nın "Kar yağıyor, yine kar, yine kar mahşer gibi kar..." dizeleri döküldü dilimden. Demir bir kapının gıcırdamasıyla sıyrıldım şirin büyüünden. Yavaşça açıldı iç kapı ve tebessüm eden ellili yaşların üzerinde bir kadın karşıladı bizi. "Hoş geldiniz yavrucağım" deyip tüm kalbiyle kucakladı bizi. Sonra odaya buyur etti bizi. Odaya girmemizle kulaklarımdan girip gönlüme yol bulan, ömrüme süs diye ekeceğim sözler döküldü kır saçlı amcanın ağzından... "**Hoş geldiniz kalplerim.**" Şaşkınlığımı gizlemeye çalışsam da bunu beceremediğimi karşı cama yansıyan yüz ifademden anladım. Odağımı dağıtıp kendimi toparlayıp bu faslın bana gelmesini bekledim. Ve yine aynı ses: "**Hoş geldin kalbim.**" Deyiverdi. Bu sözcükler dökülürken ağzından sağ elini kalbinin üzerine götürdü. İki kez hafifçe dokundu kalbine. Sonra aynı eli yavaşça başının üzerine koydu ve oturmamız için yer gösterdi.

O an anladım ki kalp-beden-dil arasında muazzam

bir bağlantı vardı. Bu üç öge birbirini destekleyen, geliştiren ve yenileyen öğelerdi. Akıldan bunları geçirirken bir anlık arkadaşlarıma uyup alev topuna dönmüş sobaya doğru yaklaştım. Parmak uçlarımdan sızladığını yeniden hatırlamamın etkisi de vardı bu hareketimde. Yüzünde tebessümü taşımayı kutsalı sayan, bir yandan da çayları dolduran teyze tüm naifliğiyle seslendi: "Evladım bahtsız pervaneler gibi yaklaşmayın ateşe. Ateş sizi yakar da yandığınızın farkında olmazsınız. Gelin otun yamacıma, ıscacık bir çay için. İnsanın evvela içi ısınır, insanın içi ısındıkça dışına vurur sıcaklığı." Tüm hayranlığım ile dinledim teyzeyi. Her kelimesinin ayrı bir hikmet olduğu düşünüyordum. Sanki birileri beni almış, yıllardır kitaplarda aradığım, özlemine duyduğum o naif çağa -Dilin kalbe değil, kalbin dile hükmettiği çağa- bırakmıştı beni.

O günden sonra hep düşündüm evet dil değişen ve gelişen bir şeydi. Peki ya dil gerilemez mi? Bize yıllarca gerek Davranışçı yaklaşımda gerekse Comsky'nin Psikoliguistik yaklaşımında öğretilen bu yargının aslında temeli zayıf tuğlalardan mı ibaretti? Her kelamın amacına uylaşıp da yüreğimizi yaralayıp derin tesir altına aldığı o naif zamandan, sadece temel iletişimi sağlamaya yarayacak kelimelerin dahi kullanılmasından aciz olduğumuz bu zamana neler değişti? Neyi yitirdik? **Kalp-beden- dil birbirini destekleyen üç unsur ise; kalbin çağlar gerisine gittiği bir zaman diliminde dilin gelişmesinden nasıl söz edilebilir?**

MESLEK LİSESİNDE İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ OLMAK

▲ FADİME YILMAZ

Güzide ülkemizin güzide üniversitelerinden birinde en az dört yıl ELT oku, Shakspeare'i anan, Byron'u baban, yetmedi muse'ları kardeşlerin gibi belle, tüm söz sanatlarını ezberle, koca koca profesörlerden (bu arada bizim derslerimize hiç prof girmedir, girenler daha şanslı mı şanssız mı bilemedim) tüm öğretme metotlarını öğren. Bu yöntem ve teknikleri kafanda evir çevir, sentezle. Mezun olduğunda hepsine ihtiyacın olacak çünkü, bilmemek olmaz. Akademik bilgi tamam, üstüne bir de gelişim ve öğrenme psikolojisini yala yut, daha da ölçme ve değerlendirmeyi sindir. Sınavlardan alınının akıyla geç. Artık resmen İngilizce öğretmenisin. Bundan sonra ortamlarda herkesin İngilizce dersi ve İngilizce öğretmenleriyle ilgili anılarını öğrenmeye başlarsın. Herkese bir İngilizce kursu ve kaynak kitap önermek zorunda kalırsın. "Bana da İngilizce öğretsene yeaah" diyenlerin ağzının üstüne kürekle vurmak isterken nazıkçe "ben özel ders vermiyorum" dersin ve en sıkıcısı da sözlük muamelesi görmeye alışsan iyi edersin; öğrenciler de dahil bilemezsen dünyanın sonunu getirmişsin gibi hissettirirler, demedi deme. Sanırsın ki herkesi bir telaş sarmış, herkes İngilizce öğrenmeye pek bir hevesli.

Sonunda beklediğin an, yeni öğrencilerinle tanışma vakti geldi. Üniversitede Shakspeare filan çalışıp şimdi "am, is, are" anlat bakalım.

Bir havayla girersin sınıfa; "good morning, how are you" faslını da başarıyla atlatırsın ve başlarsın kendini tanıtmaya. İkinci sınıftan itibaren İngilizce gören çocuklarla temel seviyede konuşmaya başlarsın. Üst kısmını sen vereceksin zaten çocuklara. Kafanda canlandırdığın manzara bu. Selam faslı tamam, şirin bir gülümsemeyle kendini tanıtmaya başladığında daha üçüncü cümlede kıkırdamalar duyarsın. Lan yanlış mı telaffuz ettim yoksa diye bir şüphe yoklar içini. Özgüveninde ilk kırılma başlamıştır. Dördüncü cümlede kıkırdamaların volümü biraz daha artar. Özgüven biraz daha kırılır. Beşinci cümlede "ne diyor lan bu hoca?" sesi ve ardından kahkahalar. Yanlış telaffuz etmediğine mi sevinersin, kafanda birbirine girmiş binlerce pedagojik formasyon başlıklarını mı ayıklayasın? Saniyeler içinde bu ilk krizi çözmen gerekir ve okuduğun binlerce sayfa da, hocalarının anlattığı onlarca örnek olay da sana yardım etmez. Ya sen unutmuşsundur ya da böyle bir bilgi zaten yoktur. Sen bunu anlamaya çalışırken "Hocam biz daha Türkçe konuşamıyoruz" diyen ve bundan gurur duyan başka bir ses patlar kulaklarında.

Öğretmenlik sabır işi ya o şirin gülümsemi bozmaz ve yapmaman gerekeni yapıp Türkçe sıkıştırırsın araya. Ne de olsa ilk dersin günahı olmaz, telafi edersin. Bari seviyelerini tespit edeyim de bir yol haritası çizeyim diye düşünürsün sanki müfredat buna izin vermiş gibi. Basit bir "quiz" yaparsın ve aldığın cevaplarla şok geçirirsin. Adını sormuşsundur çocuğa "mbhersfödmc" gibi bir şey yazmıştır, yaşına "ğpouhfnv" diye cevap vermiştir. Dalga geçtiklerini düşünür, kızarsın. İşin aslını gördüğün an yurdumun gerçeğini de anlamaya başladığın o andır işte. Çocuk okuma-yazma

bilmiyordur. Nasıl ya dersin, nasıl okuma yazma bilmeden liseye kadar gelebilmiş? BEP raporu olup olmadığını araştırırsın, hayır gayet sağlıklıdır ama bilmiyordur işte. Ve sayısı az da değildir. O gençlere okuma yazma öğretmeye kalkarsın yine müfredata takılırsın.

Türkiye'de öğretmen olmak mevcut koşullarda zor iken bir de memleket meselesi olarak zikredilen ama bunun için hiçbir iyileştirme çalışmaları olmayan meslek liselerinde öğretmen olmak daha da sıkıntılı bir durum. Siz buna bir de meslek liselerinde İngilizce öğretmeni olmayı ekleyin... Çıkan sonucu kadın öğretmen olma önyargısıyla çarpın. Hayır, bu zorluğun nedeni erkek öğrencilerin hormonlarının tavan yapması değil; kriz anında pek de bir şey yapamayacak olmaları. Eğer "erkek hocaların gücünden çekiniyorlar, senin kalın bıyıkların yok ki" gibi bir önyargıyla doldurulmuşsanız kadın öğretmen olmak en başta sizi onların karşısında güçsüz gösterecektir. Zaten egolarınızdan sıyrılamayıp güç kavgasına tutuşursanız baştan kaybetmişsiniz demektir. Onlarla anlaşmanız, onlara bir şeyler öğretmeniz mümkün olmayacaktır.

Meslek liselerine gelen öğrenci profillerine baktığımızda puanları hiçbir yere yetmeyen, dolayısıyla gidecek başka okul olmadığı için çoğunlukla da ailelerinin en azından lise diplomaları olsun e biraz da bir zanaatları olsun diyerek zorla okula gönderilen ve zorla o sıralarda oturtulan kırsal kesimin çocukları. Dünyaları mahallerinden ibaret olan, hayatları dinledikleri müzik kadar arabesk olan, size kendileriyle beraber "batsın lan bu dünya" şarkısını söyletebilecek gençler. Modern zamanımızın ergence problemlerinden bahsetmiyorum. Göçle oluşan kimlik bunalımından, aitiklik duygusu geliştirememekten, alıştıkları psikolojik ve fiziksel şiddetten, ekonomik sıkıntılardan kaynaklı kendilerinin ve aile üyelerinin bulaştıkları her türlü adi suçtan ve içlerinde oluşan nefretten bahsediyorum. Yıllarca kendileri bile fark etmeden içlerinde kök salan protest tavırları, sistemin medyasıyla şekillenip "benim abim cinayetten içerde" diye gururla ve tehditle çınlar kulaklarda. Bir omuz değmesini

sessizlikle karşılamak değil ya da sorunu konuşup halletmek değildir onların her akşam televizyonda izlediği; karşılığının gecikmeden yumruklarla, çakıllarla, sustalıyla ödetilmesi gerekmektedir. Budur öğretilen racon. "Oğlum sorunu konuşup halletseniz ya" dediğinizde "Ne diyor lan bu hoca?" bakışıyla karşılaşsınız, küçümsenirsiniz. Onlara göre bu güçsüzlüktür. Ve durup bakarsınız etrafınıza. Eğer uzun yıllar çalışmışsanız bu okulda sizin de vizyonunuz daralır. Eyvah dersiniz, ülkem ne halde? Korkarsınız, tüm ülkeyi bu bireylerden zannedersiniz.

Zordur İngilizce öğretmeni olmak, meslek liselerinde daha da zordur. Bir kelimenin telaffuzunu yirmi kere düzelterip yirmi birincide yine yanlış söyleyen öğrencinin karşısında "Delikanlı çocuk, genç kız gururu incinmesin" diye espri bile yapamayıp sabır taşı olmaktır İngilizce öğretmeni olmak, bazen Geniş zmandaki "s" takısına lanet etmektir, "not" ı sevmektir kolay diye, "sick" kelimesini öğretmeyip hep "ill" demektir, "sick" den kaçarken "peach" ya da "seek" e tutulmaktır. Her defasında arsızca "Neydi hocam bi daha söylesenize" diye ayarlarınızı bozmaya çalışmaktır. Karşınızdaki saf bir çocuk ya da öğrenmeye hevesli bir öğrenci değildir; sürekli sizi bozarak arkadaşları arasında prim yapmaya çalışan bir yetişkindir aslında. Keşke dersin başka bir branşta olsaydım, meslek lisesinde İngilizce öğretmeni olmak için nasıl bir maceraperestmişim böyle? Edebiyat öğretmeni ol mesela, coğrafya, tarih. Türkçe anlat dersi, beş defa tekrarlar: "Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te kuruldu. Akdeniz'in bitki örtüsü makidir." Anlamasa bile arkadaşları anlatır, evde okur.

Yoruldu mu kaldır bir öğrenciyi “Oku oğlum sayfa 85’i, siz de takip edin.” De, otur masana dinlen. İngilizce öyle mi ya? Çalışın gelin diyemezsiniz bir defa. Çünkü bilmiyorlar ve sen öğretmezsen hiçbir yerden öğrenemezler. Öyle okuyup öğrenilecek bir ders değil. Ezberlemeleri gereken binlerce kelime var ki hiç birinin ezberleme gibi bir derdi yok. Gramer anlatmanı MEB zaten istemiyor, kaldı mı sana dört beceri. Bunun okuması var, yazması var, dinlemesi var, konuşması var. Öğrenci kelimeleri bilecek, bunların hangi halde kullanıldığını bilecek, soru mu olumlu mu olumsuz mu hangi yapıda olduğunu bilecek, yetmedi cümlelerin neresinde kullanıldığını bilecek, yazılışını ayrı bilecek, okunuşunu ayrı bilecek. Gramer öğretmeden tüm bunları öğreteceksin hem de haftada sadece iki ders saatinde. “Osmanlı devleti 1299 yılında Söğüt ve Domaniç’te kuruldu.” demek daha mı iyi olurdu acep?

Bir meslek lisesi öğretmeni olmanın zorluğunu en iyi bilen öğretmen olarak kültür dersi işlemenin ne denli zor olduğunu çok iyi biliyorum. Bunlara tabi ki tarih dersi de dâhil. İngilizceyi onlardan ayıran sebep öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerinin diğer derslere kıyasla hem daha az olması hem de önyargılarının epeyce yüksek olması. Daha ilk derslerde duymaya alışık olduğumuz “Hocam bu bizim ne işimize yarayacak?” ilkökul ve ortaokulda şirin gelse de aynı soruyu lisede duymak insanı üzüyor. İstiyorsunuz ki 14-18 yaşlarındaki bu gençler az da olsa ülkenin ve dünyanın mevcut durumu hakkında bilgi sahibi olsun, az da olsa vizyonları olsun ve tabi ki amaçları. Yani bu soruyu çoktan geride bırakmış olsunlar. Öğrenci “Ne işimize yarayacak ki ?” diye sorup on dakika geçmeden elinde telefonu sizi bir yerde yakalayıp “Hocam ya şu siteye girmeye çalışıyorum da ne diyor burada?” diye yardımınızı ister. E hani bir işine yaramayacaktı, bir siteye bile giremiyorsun işte?

“Onlar da Türkçe öğreniyor mu?” sorusu gelir bir de sıklıkla. Verem etse de bu soru sizi “Hayır, bizdeki gibi devlet okullarında mecbur değil” dediğinizde derse olan nefretlerini daha da arttırmış oluyorsunuz. “Onlar bizim dilimizi öğrenmiyorsa ben de onların dilini öğrenmiyorum” diye tepki gösteren milliyetçileri mi ararsın, “Arapça dururken gâvur dilini ne yapayım” diyen dindarları mı ararsın, “yurt dışına mı çıkacağım sanki bana ne” diyen vizyonu dar olanları mı ararsın. Aramasan da bulursun daha niceleriyle beraber ve hepsine peygamber sabrıyla anlatmakla başlayan serüvenin yorulup “seve seve yapacaksın yoksa kalırsın” ile

noktalanır. İşte bu da bittiğin andır, çünkü kalmaz. O dersten sıfır bile alsın kalmayacağını bilir. Ders geçme yönetmeliğini senden daha iyi bilir öğrenci. **Meslek dersinden alacağı 70 puanla yedi zayıf bile olsa geçeceğini bilir.** Bu yüzden sana saygı duymak zorunda değildir, seni sevmek zorunda hiç değildir. Ders işleyerek ona işkence etmene de izin verecek değildir. Sadece devamsızlıktan kalacağını bilir. O yüzden “Öğrenmek istemiyorsan neden buradasın?” sorusuna verilecek cevabı hazır: yok yazılmamak için. Yani senin için o sırada oturmuyor, bir şey öğrenmek için de gelmemiş okula. Var yazılmak ve dersleri zayıf olsa da geçip lise diploması almak için. Bir filmde görmüştüm; idealist bir öğretmen dersin akışını bozan iki öğrenciye “Dersi dinlemek istemiyorsanız dışarı çıkabilirsiniz, yok yazmayacağım” diyor. Öğrenciler şaşkın, çıkıyorlar, kapının önünde duruyorlar. “Nereye gideceğiz lan biz şimdi?” diyor biri, diğeri “Ne yapacağız oğlum?” diye soruyor. Zil çalana kadar kapının önünde bekliyorlar ve sonrasında problem çözülüyor. Öğretmen çok yaratıcı bir çözüm buluyor ve hiçbir öğretmenin aklına gelmeyecek bir yaklaşımla problemi hallediyor. Sonrasında ne olduğunu bilmiyorum, izlemeyi bıraktım. Aynı yöntemi benimki gibi bir meslek lisesinde uygulayalım. Öğrenciler “Vallah mı hocam, yemin edin” diye emin olur ve sınıfı terk eder, ardından en az yedi öğrenci daha çıkar. Koridora çıkar çıkmaz telefonlarından müzik sesleri bağırır, yüksek sesle konuşurlar, zevk olsun diye diğer sınıflara girip girip çıkarlar. Bu, senaryonun en masum tarafı. Yine yüksek ihtimalle tuvalete gidip sigara içerler, ardından daha bahçeye çıkmadan birbirlerine girerler ve polislik olurlar. **Bunlar tahminlerin ötesinde tecrübeyle sabit olaylar.** Ve kaçınılmaz son, öğrenciler en fazla okul değiştirirler ama öğretmene “hay senin psikoloji anlayışına” dedirten soruşturmalar. Öğrencinin ayağı takılsa öğretmen suçludur çünkü bu ülkede. Türkiye gerçeği böyleyken benim canım senaristim öğrencilerin dışarı çıkmasına izin vererek asrın pedagojik buluşunu sergiler ve öğretmenlere yol gösterir.

Bir karikatürde dört farklı hayvanı sınava tabi tutarlar ve hepsinin aynı sürede ağaca tırmanmasını isteyerek “eşit” davranırlar. Farklı bir karikatür bunun çok güzel bir cevabı olur: farklı boylarda dört çocuk duvarın arkasını görmek ister ve onları eşit duruma getirmek için hepsinin ayağına farklı boylarda tabure koyarlar. Bizim müfredatımız o dört hayvandan aynı sürede ağaca tırmanmasını beklemek. En düşük puan alan öğrenci ile 400 puan alan öğrenci aynı dersleri ve aynı konuları

görmektedir. Hâlbuki bunların alt yapıları, hazır bulunuşluk seviyeleri, ilgileri ve **en çok da ihtiyaçları tamamen farklı.** O yüzden herkesin aynı ders ve konuları görmesi eşitlik ve adalet sağlamamaktadır. Ailesi tarafından zorla gönderilen öğrencileri dışarıda bıraksak bile sadece lise diploması peşinde olan öğrencilere bu kadar ağır müfredat gerçekten gerekli mi diye soruyor insan?

İngilizce devamlılık ister, nankördür; tekrarlamazsan unutursun. “İlkokuldan beri bilmem kaç yıl İngilizce görüyoruz, öğrenemiyoruz. Kaç tane öğretmen geldi yine de konuşamıyorlar.” Doğru. Ama bunun hesabını öğretmene kesemezsiniz. İlkokulda görülen iki ders saatiyle olmaz bu iş. Bir sonraki derse kadar bir hafta geçmiş oluyor ve çocuk o sürede unutuyor zaten. İlkokulda öğrenmeden ortaokula geliyor ve ardından liseye. En iyimser tahminle en az dört öğretmen girmiş derslerine. Ya kardeşim hepsi de mi kötüydü? MEB bir süre önce “neden olmuyor” diye şapkasını çıkarıp sorguladı İngilizce derslerini ve ardından insanlar – öğrencilerim de dâhil- İngilizce öğretmenlerini linç etmeye başladılar. Deveye sormuşlar boynun neden eğri diye, nerem düzgün ki demiş. Bana bunu soran velim Türkçe kelimeleri telaffuz edemiyor. Öğrencim Türkçe okuyamıyor. Soruyorum çocuğa “Sadece İngilizcen mi kötü?” Hayır, tüm dersleri zayıf. Ben meslek lisesinde tüm kültür dersleri iyi olup da sadece İngilizce dersi zayıf olan tek bir öğrenci görmedim. PISA değerlendirmelerinin sonuçları ortadayken ve biz kendi anadilimizde okuyup anlayamıyorken, Tarih, Coğrafya kültürümüz yerlerdeyken, adını yazamayan çocuk liseye kadar gelebiliyorken, Matematikte dört işlemi yapamayanları liseden mezun ediyorsak bence “neden hala İngilizce öğrenemiyoruz”u insanlara tartıştırmak yerine oturup sistemi tekrar tekrar gözden geçirmemiz gerekiyor. Çocukla ilgili kararları öğretmenden alıp okuma yazma bilmeyen, okulun yolunu dahi görmemiş ailelere bırakırsan yürümez bu iş. Eğitime “sürekli gider” göziyle bakmaktan sıyrılıp sınıfta kalan her bir çocuğun ekstra maliyetlerini hesaplamaktan vazgeçmek gerek. Pansuman çok şık da iç kanama var be doktor.

Teknoloji çağında artık “eti senin kemiği benim” diyen veliler yok, öğretmenin vurduğu yerde gül bitmiyor artık. Öğretmenin ellerinde şekillenmiyor çocuklar. Anne babalarının aynısı oluyorlar ve hepsini de sokaklardaki arkadaşları, dizilerdeki karakterler şekillendiriyor. TV’lerde sigarayı, kanı buzlarsın ama silahlar konuşur. Racon kesmeyi öğretirsin. Rol model olarak Polat Alemdar’ı gösterirsin. Öğretmene küfrettiğinde sadece uyarı verirsin. Bıçakladığında “eğitim hakkı elinden alınamaz” deyip en fazla başka okula gönderir ve orada fiyakasını artırır.

Zordur meslek lisesinde öğretmen olmak, akademik başarı bekleyemezsin, saygıyı ve sevgiyi çok zor edinirsin. Sürekli öğrenmeye çalışırsın ama bir an gelir ki hiçbir şey bilmediğini anlayıverirsin. “Good morning” den “see you” ya kadar geçen zamanda ağırlıklı Türkçe konuşarak mesleki tatmin arar durursun. Kâbus gibi geçen mutsuz ve belirsiz ama koca bir süreden sonra dillerini çözdüğünde, onları görmeye başladığında, dinlediğinde ve en sonunda anlamaya başladığında saygı ve sevgi görmenin ne olduğunu anlarsın. Sana kitap taşıtmazlar, ev taşıyorum dediğinde otuzu birden yardıma koşar. “Ne diyon lan sen hocaya” deyip ölümüne korurlar seni. Sana kendini beğendirmek için bir sıkıntın olsun da çözelim diye pusuda beklerler. Dokunursun onlara, içlerindeki nefretin eridiğini fark edersin. Üniversiteye öğrenci yollayamazsın ama sevmeyi öğrendiklerini, sakın kalmayı becerdiklerini gördüğünde yaşarsın o tatmin denilen duyguyu ve “her şeye değer” deyip başa dönersin.

İSLÂM MEDENİYETİNİN DİLİ ARAPÇA VE TÜRKİYE’DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ

▲ DOÇ. DR. **SULTAN ŞİMŞEK**

Arap dilinin özelde yüce kitabımız Kur’ân-ı Kerim’in, Hz. Peygamber Efendimizin, onun güzide sahabelerinin dili olmakla beraber İslâm kültür ve medeniyetinin temel eserlerinin telif edildiği bir medeniyet dili olup, günümüzde 23 Arap ülkesi başta olmak üzere, dünya üzerinde 425 milyonu aşkın bir nüfusun ortak paydasıdır.

Arap dili tüm bu yönleriyle milletimiz açısından diğer yabancı diller arasında ayrı ve özel bir öneme sahiptir. Arap dili anadilimiz dışında kalan yabancı dillerden biri olmasıyla beraber, milli tarihimize bakıldığında milletimiz için herhangi bir yabancı dil olmayıp çok güçlü dinî, ilmi, kültürel ve tarihî bağlarla bağlı olduğumuz bir dildir. **Türkler, İslam’ı kabul etmeleriyle birlikte Arap dili ile tanışmış olup, daha sonra asırlar boyu ilmi faaliyetlerini Arap dili ile sürdürmüşlerdir.** Osmanlı Devleti’ne Selçuklu ve diğer İslam devletlerinden devredilen, akli ve nakli ilimleri içeren risalelerin ve kitapların dili Arapça idi. Bu eserlerin anlaşılması için Osmanlı medreselerinde Arapça öğretimi, müfredatın temel yapı taşlarından biri olmuştur. Osmanlı medreselerinde sıbyan mekteplerinden sonra müfredatın öncelikli derslerini Arapça sarf, nahiv ve belagat dersleri oluşturmaktaydı. Her ilim dalında olduğu gibi Arapça öğretiminde bir sistem takip ediliyordu. Bu sisteme göre sarf, nahiv ve belagat: başlangıç, ileri ve orta düzey olmak üzere üç aşamalı olarak tedris ediliyordu. Osmanlı medreselerinde eğitim Türkçeden soyutlanmadan Arapça ağırlıklı olarak devam etti.(1) Osmanlı âlimleri daha önceki Arap dil âlimlerince yapılan ilimler tasnifini kabul etmişler, Arapça ile ilgili ilimleri yüksek ilimlere ulaştıran alet ilimlerinden kabul etmişlerdir. Öyleki Arap belâgat ilimleri birçok Osmanlı âlimi tarafından farz-ı kifâye olarak görülmüştür. İshak b. Hasan Tokâdî (v.1100/1689) Nazmu’l-ulûm’unda medreselerde okutulan otuz iki ilim hakkında bilgi verirken Arapça belagat ilimlerinin üç cüzünden biri olan ilmu’l-meânî öğreniminin farz-ı kifâye olduğunu ifade etmiştir.(2) Sayısız Osmanlı âlimi, Arap âlimler ile Arapça ilmi münazaralarda bulunacak düzeyde

Arapça ilimlerine vukufiyet kesp etmiş, bu dilde ilmi eserler yazmış bununla da kalmayıp, şiir de yazmışlardır. Osmanlı’da adet-i kadim üzere takip edilen bu öğretim tarzı XX. yy.’ın başlarına kadar etkisini ve geçerliliğini korumuştur.(3)

Osmanlı döneminde ilmi çevrenin Arap dili ile bu denli yüksek derecede etkileşimde olması neticesinde doğal olarak Türk edebiyatı da Arap edebiyatının ciddi derecede etkisinde kalmıştır. Bugün dahi okullarımızda Türkçe edebî sanatlar derslerinde okutulan mecaz, istiare, teşbih gibi pek çok edebî terim, aynı şekilde klasik şiirde var olan aruz vezinleri Arapçadan Türkçeye ya tamamen aynıyla ya da bazı nüanslarla geçmiştir. Yine dilimize Arapçadan ya aynen ya anlam kayması geçirerek ya da tamamen farklı anlama bürünerek geçmiş kelimeler sayılamayacak kadar çoktur.

Buraya kadar serdettiğimiz açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tarihimizde ilim ve eğitim çevrelerimizin Arap dili ile yoğun teması çok zengin bir entelektüel birikimi oluşturmuştur. Ancak bu

birikimin yeni nesillere aktarılması medreselerin kapatılması, eski Türkçeden vazgeçilerek Latin harflerine dönülmesi gibi bilinen pek çok nedenle inkıtaa uğramıştır. **1920’li yıllar ile 1950 arası Arapça öğrenimi açısından ciddi bir kopukluk yaşanmış, 1950 yılından itibaren İmam Hatip Liselerinin açılmasıyla birlikte Celalettin Ökten gibi kıymetli hocaların üstün gayretleriyle Arapça öğretimi resmi olarak yeniden başlamıştır.** Bu okullarda yokluk içerisinde Arapça öğretimi adeta küllerinden yeniden doğmaya başlamıştır. Fakat bu yeniden doğuş bir hayli sancılı olmuştur. Öncelikle okulların kurulması hedeflenmiş, ilk yıllarda varlığı sürdürme gayreti ön plana çıkmış, ders kitapları ve öğretim materyalleri açısından sıkıntılar yaşanmıştır. Öğretim programları ve ders materyalleri uzun bir sürece yayılarak hazırlanmıştır.(4)

Her ne kadar İmam Hatip Liselerinde ve daha sonra Yüksek İslam Enstitülerinde ve sonrasında da İlahiyat Fakültelerinde Arapça öğretimi yeniden başlamış olsa da yakın eğitim tarihimizde Arapça öğretimi alanı tamamen ihmal edilmiş, gelecek vadetmeyen bir alan muamelesi görmekteydi. Batı dillerinin öğretimine kıyasla Arapça öğretimi alanı gerek ilgisizlik gerek bu dilin kullanım alanının daraltılması ve toplumsal bir karşılığının olmadığı düşüncesi, gerekse mali imkanların bu alanda kullanılmasında ortaya çıkan imtina nedeniyle yıllarca çok büyük bir mesafe kaydedilemeyen bir alan olarak varlığını sürdürdü. Bu süreçte ne öğrenciler eğitim sonunda, Osmanlı medreselerinde olduğu gibi kâmil bir vasıfla klasik kaynakları okuyup anlamaya yetkin hale getirilebildi ne de Arapça öğretiminde modern usuller tam olarak uygulanabildi. İmam Hatipler Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinde klasik öğretim yöntemleri ile birbirini tekrar eden, tam manasıyla yeterli olamayan bir müfredatla uzun yıllar eğitim yapıldı. Bu durumu 2013 yılında basılan “İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyum” kitabının önsözünde daha önce şöyle ifade etmiştik: “Arapça öğretiminde dilin okuma, yazma, dinlediğini anlama ve konuşma unsurlarına yönelik dört temel beceri açısından kullanılabilirliğini artıran iletişimci yaklaşıma dayalı öğretme metotları çok etkin bir şekilde kullanılamamıştır. Bunun neticesinde klasik Arapça kaynakları okuyup anladığı halde, Arapça bilgisini günlük hayatta kullanamayan nesiller yetişmiştir. Hatta dili akıcı ve etkin bir şekilde kullanabilmeye yönelik bir eğitim tarzından geçmemesi nedeniyle pek çok Arapça emektarında Arapça konuşmanın

bir fobi haline geldiği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.”(5)

Çok uzun yıllar sadece bir ilim dili olarak görülen ve bir yabancı dil olma özelliği göz ardı edilen Arapça son on yılda yaşanan olaylar nedeniyle sosyal alanlarda da yaşayan canlı bir dil olarak kendini göstermeye başlamıştır. Yine son zamanlarda Arap ülkeleri ile Türkiye arasında artan sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin Arapçayı ileri seviyede kullanan bireylere olan ihtiyacı artırması eğitim kurumlarımızdaki Arapça öğretiminin üzerinde enine boyuna düşünmeyi zorunlu kılmıştır. (6) Özellikle Sûriye’de 2011’de patlak veren savaş neticesinde 3 milyonu aşkın mültecinin ülkemizde yaşamaya başlaması toplumun resmî kurumlar dışında farklı kesimlerinde de Arapçaya olan ilgi ve ihtiyacı artırmıştır. Bu durum dil merkezlerinde özel amaçlı Arapça öğretiminin başlamasına neden olmuş, sağlık Arapçası, ticarî işler için Arapça gibi farklı hedef kitleleri olan Arapça öğretim programları düzenlenmiştir.

Resmî eğitim kurumlarımızda geçtiğimiz onyılda Arapça öğretimi eskiye nazaran daha fazla yaygınlaşmış durumdadır. İmam Hatip Liselerinin ortaokul ve lise kısımlarının dışında ilköğretim 2. Sınıftan itibaren Arapça dersi seçmeli olarak müfredatta yerini almıştır. Aynı şekilde İmam Hatip Liseleri dışındaki liselerde de seçmeli olarak Arapça dersi talep edilebilir hale gelmiştir. Üniversitelerde ise, İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Mütercim Tercümanlık Bölümleri, Edebiyat Fakültelerinin Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalları ve Eğitim Fakültelerinin Arap Dili Eğitimi/ Arapça Öğretmenliği Anabilim Dalları olmak üzere beş farklı bölümde Arapça öğretimi yapılmakta olup ayrıca sayıları da çoğalmıştır. Bunların yanı sıra tarih, edebiyat, siyasal bilimler gibi sosyal bilimler alanlarında da Arapça seçmeli ders olarak tercih edilebilmektedir.

Türkiye’de uzun yıllar boyunca Arapça eğitim geleneği, dil bilgisi ve tercüme metodu üzerine kurulmuştur. Ders araç gereci olarak ders kitabı temel merkeze oturtulmuş modern yöntem ve teknikler kullanılmamıştır. Bu ise hayatın içinden ve capcanlı olan bir dilin okullarımızda yıllarca hayattan kopuk bir şekilde öğretilmesine neden olmuştur. Böyle bir eğitim tarzı neticesinde yıllarca Arapça öğrenmesine rağmen dil melekesini kazanamamış nesiller yetişmiştir. Son zamanlarda Arapçayı kullanabilen bireylere olan ihtiyacın artması resmî

kurumları bu konuda daha fazla çalışma yapmaya itmiştir. Bu kurumlarda Arap dili öğretiminde modern metotlardan faydalanmak, eğitim materyallerini, yöntem ve tekniklerini geliştirmek için ara arda pek çok sempozyum ve çalıştaylar yapılmıştır. Arapça öğretimini yaygınlaştırmak, kolaylaştırmak üzere hem içeriği hem de baskı kalitesi yüksek yayınlar da Arapça öğretim hayatına girmiştir. 2010 yılından beri Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Akademi İstanbul Lisan ve İlmî Araştırmalar Derneği'nin imzaladığı bir protokolle İmam Hatip Liseleri arasında düzenlenen Arapça Bilgi, Etkinlik ve Münazara Yarışmaları Arapça alanına bir canlılık getirmiş, bu etkinlikler ile Arapça öğrenme motivasyonu artan öğrencilerin İlahiyat Fakültelerine daha iyi düzeyde bir Arapça ile başladığı gözlenmiştir. Bu süreçte dilbilgisi kuralları ve dil yeteneklerinin dengeli bir şekilde birlikte öğretilebileceği, yaşayan dili konuşurken dilbilgisinin de kolaylıkla yaşamla bir bütün halinde verilebileceği kanaati oluşmuş, Arapça öğretim tarzında yavaş da olsa değişimler yaşanmaya başlamıştır.

Dil öğretiminde başlangıç seviyesinde mümkün olduğu kadar ana dile az müracaat edilmesi gerekmekte olup, orta ve ileri seviyelerde ise dersler tamamıyla Arapça anlatılarak ana dile yer verilmemelidir. **Zira dile yoğun bir şekilde maruz kalmadan o dilde meleke kesp etmek mümkün değildir. Bir dilin öğrenilmiş olmasının göstergesi; okuduğunu ve dinlediğini anlama, düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak doğru ve akıcı bir şekilde ifade etmektir.** Diğer yabancı dillerin öğretiminde olduğu gibi okuma, dinleme, konuşma ve yazma yeteneklerinin kazandırılması Arapça eğitiminde temel kabul edilmeli ve bunların tümünü gerçekleştirecek metot ve teknikler kullanılmalıdır. Bu yeteneklerin birine yoğunlaşarak kazandırmaya çalışmak yerine, bütüncül bir öğretim tarzı ile birbirini destekler şekilde verilmelidir. Ayrıca her bir eğitim kurumunda Arapça öğretiminin amaç ve hedefleri net olarak belirtilmeli, öğrencilerle paylaşılmalı, öğretim materyalleri ve ders içeriği buna uygun hazırlanmalıdır.

Yukarıda saydığımız prensipler son dönemlerde hem orta öğretimde hem de üniversitelerimizde Arapça öğretimini planlayan öğreticilerin çoğunluğu tarafından kabul görmekte olup her iki tarafta da oldukça ümit verici mesafeler kat edilmiştir. Millî Eğitim bakanlığı kanadında uzun yıllardan beri öğretim programları ve ders kitaplarının iyileştirilmesi üzerine yoğunlaşıyordu. Ancak bu programların felsefesinin ve uygulama yöntemlerinin öğretmenlere aktarılamaması en büyük sorunlardan biriydi. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bu konuda eğiticinin eğitimi kapsamında programlar düzenlenmeye ve öğretmen eğitimlerine önem verilmeye başlandı. Mesela Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Müdürlüğü tarafından 2019 yılı içerisinde yapılan bir projede İmam Hatip liselerinde Arapça derslerine giren 255 öğretmenin katılımıyla yurt içinde ve dışında gerçekleştirilen, hem öğretmenlerin kendi dil seviyelerini geliştirdikleri, hem de Arapça öğretim metotları konusunda eğitim aldıkları toplamda 268 saatlik üç aşamalı bir eğitim programı uygulanmıştır. Diğer taraftan yine Millî Eğitim Bakanlığı uhdesinde bulunan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün özellikle proje okullarında Arapça öğretimi seviyesinde yakaladığı başarılar göz doldurmaktadır. İzmit Mehmet Akif Ersoy Proje Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri, Katar'da düzenlenen 4. Uluslararası Münazara Yarışmalarında 53 ülkeyi geride bırakıp, anadili Arapça olan Lübnan katılımcıları ile finalde yarışmış ve sonuçta onları da geride bırakarak dünya şampiyonluğunu almışlardır. Bu başarıların on yıl önce hayal bile edilemediği bir gerçektir.

Diğer taraftan ülkemize çeşitli Arap ülkelerinden, özellikle Suriye'den gelen akademisyenler Türkiye çapında Arapça eğitimi birimi olan üniversitelerde görev yapmaya başlayınca öğrenciler Arap hocalardan muhadece eğitimi almaya başlamış ve önceki zamanlarda ortaya problem olarak çıkan Arapçanın akıcı bir şekilde konuşulamaması sorunu yavaş yavaş aşılmaya başlanmıştır. Pek çok üniversite başarılı öğrencileri Arap ülkelerine gönderip öğrencilerin Arapça dil seviyelerini daha ileriye taşımaları için kaynak ayırmaya başlamıştır. Çeşitli üniversitelerde Arapça hazırlık sınıfını başarıyla tamamlayan öğrencilerin Arapça dergi, münazara, kısa film çekimi gibi faaliyet alanlarında bulunmaları bu çalışmalarını kamuoyuyla paylaşmaları yine günümüzde alana bir canlılık geldiğinin göstergesidir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki son zamanlarda Arap dili eğitimi alanında yaşanan gelişmelerle birlikte Arapça öğretimi sahası pek çok fırsata, gelişmeye ve başarıya açık bir alan haline gelmiştir. Ülkemizde epey zamandır Arapçanın adeta

baharını yaşamakta olduğunu gözlemlemekteyiz. Bu verimli ve önemli alan her türlü yüksek ilgiye ve çaba sarf etmeye layıktır. Arapça öğretiminde doğru öğretim programları, donanımlı öğretmenler ve zengin materyallerle kısa sürede tatmin edici başarılarla ulaşmanın mümkün olduğu görülmüştür. Bu olumlu gelişmelere rağmen Arapça öğretim alanının hem İmam Hatip Liselerinde hem de üniversitelerde kendi içinde çözüm bekleyen pek çok sorunu bulunmaktadır. Arapça Dil öğretiminde bazı kurumlarda yakalanan yüksek başarılar o kurumlarla sınırlı kalmamalı, bu başarı düzeyinin mutlaka ülke genelinde yaygınlaştırılması için çaba sarf edilmelidir. Modern dil öğretim yöntemi ve tekniklerini Arapça öğretiminde işlevsel kılmak için eğiticinin eğitimi programları sınırlı sayıda öğreticiye hitap etmemeli, ülke genelinde yaygınlaştırılmalı, hatta uzun vadede bu eğitimler mesleğe başlama şartları arasına konmalıdır. Bütün eğitim öğretim faaliyetlerinde ne kadar iyi bir planlama yapılır, başlangıç çalışmaları ne kadar sıkı tutulur, ne kadar en iyisini yapmak üzere gereken emek ortaya konursa, o kadar parlak neticeler elde edileceği unutulmamalıdır. **Zira doğru yolda yürümek doğru yerden başlamayı gerektirir.**

DİPNOTLAR

- 1) Mehmet İpsirli, "Medrese: Osmanlı Dönemi", DİA, XXVIII, 327-333; Sultan Şimşek, "Osmanlı Medreselerinde Arap Belağatının Öğretimi", Journal of Islamic Research- 2015, vol.8, no.1, pp.148-175, 2015.
- 2) İzgi, Osmanlı Medreselerinde İlim, I, 77-80.
- 3) Şimşek, "Osmanlı Medreselerinde Arap Belağatının Öğretimi", s.75.
- 4) İmam Hatip Okullarının kuruluş aşaması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Yorulmaz, Bir Neslin Öncüsü Celal Hoca, s.137-162, İstanbul 2011; Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, İstanbul 2005.
- 5) Sultan Şimşek (Ed.), İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyum Kitabı, İstanbul: Akdem Yayınları, 2013, s. 9-10.
- 6) Şimşek, s. 11.

KAYNAKÇA

- İpsirli, Mehmet, "Medrese: Osmanlı Dönemi", DİA, XXVIII, 327-333.
- İzgi, Cevat, Osmanlı Medreselerinde İlim: Riyazi İlimler I, İstanbul: İz Yayıncılık, 1997.
- Şimşek, Sultan, "Osmanlı Medreselerinde Arap Belağatının Öğretimi", Journal of Islamic Research, vol.8, no.1, pp.148-175, İstanbul, 2015.
- Şimşek, Sultan, "Arapça Dil Öğretiminde Aramız Nedir? ", İlim Dergisi, cilt.7, ss.7-7, 2014.
- Şimşek, Sultan, "Ders Kitapları ve Diğer Öğretim Unsurları Açısından İmam Hatip Liseleri'nde Arapça Öğretiminin Gelişim Seyri", Ekev Akademik Araştırmalar Dergisi, cilt.1, no.1, ss.239-243, 2012.
- Şimşek, Sultan, "Öğretim Programları Açısından İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretiminin Tarihi Süreci", İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyum Kitabı, İstanbul, Aralık 2011, İstanbul, Türkiye, 16-18 Aralık 2011, ss.47-56.
- Ünsür, Ahmet, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, İstanbul, 2005.
- Yorulmaz, Hüseyin, Bir Neslin Öncüsü Celal Hoca, s.137-162, İstanbul, 2011.

UÇLAR VE SENDROMLAR ARASINDA DİN DİLİ

▲ DR. ÖĞR. ÜY. **ÖZKAN ÖZTÜRK**

Günümüzün popüler mecralarında din, dini anlayış, dini kavramlar vb. gibi dinle ilgili konuların çokça tartışıldığını müşahade etmekteyiz. TV'ler için bu öncelikli olarak Reyting meselesi olması tartışan ve tartıştırılan meselelerin bir hatırlatma ve öğüt olmaktan daha çok polemik üretmesine neden olabilmektedir.

Konunun popülerliğini, tartışan din adamlarının ve bahsi geçen dindar grupların tartıştıkları konuların ne'liğini bir kenara bırakırsak ilk göze çarpan, tartışanların içinde bulundukları ve içine düşülen psikolojik sendromların etkisini görmekteyiz. Bu sebeple öncelikle neyin tartışıldığına değil, güncel tartışmaların özneleri konumunda olan figürlerin ve onların destekçisi olan kesimlerin psikolojilerine ışık tutmak gerekiyor.

Her psikolojik sorunun sosyolojik yansımaları vardır. Toplumsal gerçekliğin akışı da aynı şekilde insan ve grup psikolojisine tesir eder. Kendi kamusal alanını kuramamış sosyal gruplar, gerçekle ideal arasında psikolojik bir gerilim yaşarlar. Bu gerilimlere, düşünce ile pratik arasındaki çatışmaların da eklenmesi ile sosyal bir hırçınlığa dönüşen tepkilerle karşılaşılır.

Nitekim modern dönemde inanç grupları arasında görülen tartışmaların psikolojik bir zemininin de olduğu ilk etapta göze çarpmaktadır. Kamusal alanın referans çerçevesinin seküler vurgusu, gün geçtikçe ahlaki sınır ve metaforların hayattan çekilmesine neden olmakta ve bu durum dindar gruplarda bir tükeniş hissine dönüşmektedir. Bu his oranınca da yeni ve modern hırçınlık biçimleri ortaya çıkmaktadır. Kendi değerler sistemine ait bir dünyayı kuramamak, varoluş alanlarında yeterli ve tutarlı tatmin sistemleri üretememek gibi sebepler bu grupları tek düze bir söyleme hapsediyor. Bu söylemde tepkiselliğin belirleyiciliği öne çıkıyor. Bu tür bir sıkışma yaşayan dindarlık türleri, muhafaza kaygısının ürettiği bir çeşit ötekinden tikslenme tavrı üretiyor. Söylemin en vurucu tarafı da bozulmanın yüksek sesle ifade edilmesinin bir çığlık türüne dönüşerek kurucu bir misyon olarak algılanması.

Öte yandan bu söylemde sahil olana övgü, geleneğin

keşfinden duyulan psikolojik haz, varoluşsal güven sistemlerinin nostaljik bir geçmiş üzerinden yeniden üretilmesi, aklı ve kalbi olandan önce hissiyat düzeyindeki dengeyi besleme telaşı gibi unsurlar belirleyici oluyor. Kamusal alanın aklı ve baskın kültürel üretim tarzı ile girilen mücadelenin psikolojisi, tükeniş ile direnme arasında duygusal iniş-çıkışlara neden oluyor. Bu da bir yandan hamle, bir yandan da geri çekilme gibi git-gelli tavrı alışlara sebebiyet veriyor. Bazen bu geri çekilme, sosyal gerçeklikten uzaklaşma, sürgit devam eden ve kamusal öznelerin paylaştığı gerçeklik modelinden köktenci bir kopuşa neden oluyor. Yeni bir dünya ve yeni bir hakikat düzlemi arayışı öne çıkıyor. Bu mekânda inşa edemeyince, zamanda ikamesini mümkün kılan yeni tarihsel aralıklar aranılıyor. Zihin ve ufuk oraya hicret ediyor ve modern zamanlara yönelik yaşam arzusu sönerek yerini bir köktenci bir tiksintiye bırakıyor.

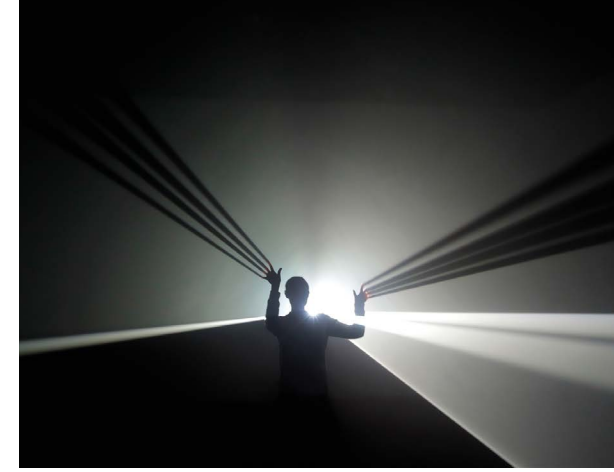
İçine düşülen bu psikolojik durum, din dilinin doğasını ve dini tartışmaların rengini belirleyici tavrı olarak öne çıkıyor.

“Soyutlanma Sendromu”

Psikolojide insanın çevre şartlarındaki değişim üzerinden girdiği bazı sendromlardan bahsedilir. Bunlardan biri, bahsettiğimiz grup psikolojisini anlamak için gayet elverişli gözüktüyor. Bahsetmek istediğimiz sendromların ilki, uzun süre diğer insanlardan soyutlanan ya da çevreden gelen bilgi çeşitliliğinden yoksun kalan insanlarda ortaya çıkıyor. Buna psikolojide “soyutlanma sendromu” adı veriliyor.

Saatlerce tek başına yolculuk yapmaya çalışan kamyon şoförlerinde, bir hücreye kapatılmış mahkûmlarda, kutup bölgeleri ya da çöllerde keşif yolculuğu yapan kişilerde, maruz kaldıkları tekillik ve tecrit sebebiyle psikolojik bir çevrilme görülüyor. Soyutlanma sendromunun belirtileri çeşitli aşamalardan geçerek ilerliyor. Buna göre, başlangıçta kişi zamanını düşünerek geçirebilir, ancak sonunda uyuklamaya başlar. Fakat zaman ilerledikçe, düşüncelerini yönlendirebilme ya da net

bir şekilde düşünme konusunda zorlanma ortaya çıkar. Huzursuzluk, hırçınlık ve düşmanca duygular belirir. Daha sonra dışarıdan bilgi gelmemesinin yarattığı boşluk, düş kurularak giderilmeye çalışılır. Davranışlar giderek çocuklaşır. Bunu oldukça canlı bir biçimde algılanan görme ve işitme sınırları (gerçekte var olmayan nesneler görme, sesler duyma) izler. Sonuncu evrede kişi kendisini, kendi dışında bir yerde, örneğin karanlığın içinde bir ışık biçiminde algılar.

Bu sendromun sebebi bilgi/uyaran yokluğu ya da aynı tür ve tekdüze bir bilgi rejimi ile çevrelenmiş olmaktır. Kişi bu durumundan normale dönse de içine girilen durumun etkisi hemen yok olmaz. İnşa edilen dünyadan somut dünyaya geçmekte zorlanmalar başlar. Geleniğin içerisinde kendisine tarihsel bir koordinat seçmiş zümrelerde, niteliksel olarak farklı bir zaman diliminde yaşamayı tercih etmiş zihinlerde görülen, kendi etrafına inşa ettiği gerçeklik modelleri üzerinden yaşanan bir tür soyutlanma sendromudur.

Bu psikoloji, öyle bir gerçeklik inşa ediyor ki hissiyat, devamlı soylu bir geçmişe atıflar yaparak, oranın dekorunda sanal bir yaşam üretmeye çalışıyor. Bu sebeple söylem revaçta olan sağduyuyu sarsan hırçın ve keskin bir dile evriliyor. Bu dil, insanları hayata bağlayan her türlü bağlamın karşısına, geleneğin bir teklifini koyarak, gelenek ile günceli yarışa sokuyor. Tabii ki güncel her hali ile profan olanı, gelenek ise bütün müstemilatı ile mübarek ve kutsal olanı temsil ediyor veya bütün pratikleri ile kutsanıyor.

Soyutlanma sendromunun inşa ettiği dil, güncel ve kurucu Müslüman aklın yeni olan bütün kültür üretimine radikal bir iğrenme ile bakıyor. Her türlü değişimi, bireysellik ve fikir özgürlüğünü bozulma

ve sapma sayıyor. Sendromun sonunda ortaya çıkan belirtilerde olduğu gibi huzursuzluğu hırçınlık, hırçınlığı düşmanlık, düşmanlığı çocuklaşma, çocuklaşmayı ise kendini kutsamaya varan bir tür naiflik takip ediyor. Giyim kuşamından, kadın erkek ilişkilerine kadar daha birçok konuda üretilen dil, soyutlanmış bu zihinlerin kurgu dünyalarına atıf yapıyor. Tabii ki bu yaklaşımdan türeyen enerji, kaba ve trajikomik pratiklere dönüşüyor. Güncel yaşam alanının daraltılması, dinin daraltılmasına sebep olurken, dinin prensiplerinin daraltılması sebebiyle ortaya çıkan pratikler ise bir başka kompleksli kesimin varlığına ruh üflüyor. Bu ikinci kesim, varoluşsal anlamını bütünüyle gelenekçi psikolojinin ürettiğine borçlu olmakla birlikte ondan mustarip bir fiyakaya içine giriyorlar.

Güçlü Olan Tezin Gölgesinde Durmak

Modern kamusal alanın doğasının ve orada üretilen akıl konusunda ikinci tür tepki akademi ve ilahiyat çevrelerinden bir kesimden geliyor. Onlarda da bir tür hırçınlık ve tikslenme, tavrı belirgin. Fakat bu tavrı, bir tür geri tepme olarak kamusal alanın kendisine değil, oraya uyum sağlamakta direnen geleneğe yönelmiş olarak ortaya çıkıyor. Modernliğin seküler üretim biçimleri karşısında soyutlanmayı tercih eden zümrelerin ürettikleri tekdüze ve çelişkili pratikleri, bu ikinci kesimin yaşam enerjisine dönüşüyor.

Dinin iç ahengi ile modernlik arasında ortaya çıkan tenakuzlarda bu ikinci kesimdekiler, modernliğin ürettiği kültürün, dolayısı ile güçlü olan tezin gölgesinde durmaktan vazgeçmiyorlar. Bu kültürün anlam kalıplarından geleneği hizaya çekme görevini haz alarak yapıyorlar. Bu konuda ürettikleri dil, bir tür tıraş usturasının ya da ameliyat aletlerinin işlevine benzer bir görev ifa ediyor. Akıl, bilim, aydınlanma ve modernlik gibi kelimeler, bazen kesme biçme aletleri olarak geleneğe yönelik bir tür estetik cerrahinin aracı oluyor. Bazen de bir tür oto-sansür olarak geçmişe yönelik bir tür makyaj malzemesi aleti olarak kullanılıyor.

Dinin iç ahengine yönelik bu yaklaşım, gelenekteki biriken, elindeki kalıba dökemediğinde onu reddetmekte bir sakınca da görmüyor. Kimisi Hz. İsa (as)'ı baba buluyor, kimisi Hz. Hızır kıssası üzerinden Allah'ın ahlakiliğini sorguluyor, kimisi ilahî kelamın ontolojisini tahribe kalkıyor. Bunu da militan bir misyonla ve tahkir edici bir dil ile gerçekleştiriyorlar. Uydurulan dinin mensupları, tinerçiler ve şizofrenler kelimeleri havalarda uçuşuyor. Bu yaklaşım bazı kavramları tartışırken insanın mekân ve zamanla ilişki içinde var olan bir varlık olduğunu gözden

kaçınıyor. Çünkü insanların mekân ve tarih gibi değişkenlere bağlı olarak algılayışları, kabulleri ve sorgulayışları değişebilmektedir. Dinî tasavvurlar dönüşebilmektedir. Oysa bu hiç hesaba katılmıyor. Kozmolojik tasavvurdaki değişim, dini kavramların algılanmasında, tasavvur ve tasdik sistemlerinin düzenlenmesinde de bir değişim ve yeniden inşaya neden olmaktadır.

Bu sebeple çağdaş algı düzleminin değişmesi gerçeklik modellerini inşa eden farklı tutumları kötülük öznesine dönüştürmez. Öncelikle onların bağlamlarını anlamaya çalışır. Yeni bağlamları öne çıkarıp eskileri kriminalize etmek ancak modernlik adına radikal bir misyon sahibi olmakla açıklanabilir. Çünkü değişimin doğası, kendisine negatif veya pozitif bir misyon yüklenilecek bir durum değil, anlaşılmaya çalışılacak ve yorumlanacak bir olgudur. Fakat bu yaklaşım, modern olanın prestijine sığınarak dini, üzerine geçmişin rutubeti çökmüş bir olguya dönüştürme kolaycılığa kaçmaktadır.

Modernliği dinin karşısına bir karşı dogma olarak çıkartan bu zihniyet, sistemden kovmak istediği geleneksel bir kavram veya algıyı, önce soysuzlaştırmakta ve başka din ve kültürlerden onlara genelojik kimlik çıkartmaktadır. Mehdi, nüzûl-i İsa meselesi gibi kabullerin başka yerlerden intikal ettiğini söylemek, hatta bu haberlerin varlığına inananları aşağılamak ve bunu sonraki nesillere tevarüs ettiren özellikle ilmiye sınıfındaki zevatın dinî, ilmi, aklı, zihni naifliğinin hatta ihanetlerinin ürünleri olarak görmek açıkçası etiketçi bir kolaylıktan başka bir şey ifade etmez. Bu tür yaklaşımlar, modern hazlar üretebilir, duygusal zaferler kazandırabilir ama metodolojik hatalara düşmekten de kimseyi korumaz. Çünkü bütünü içindeki bir kavramın devşirildiğini söylemek, bütünü devşirildiğine yönelik imayı da kendi içinde barındırır.

Yapı sökümcü bu aklın din diline verdiği zarar, bu dilin amacı olan mesaja yönelik tahribat yanında hafif kalmaktadır. Dinin kendi inşa ettiği mefhumları, bilim sınavasına tabi tutmanın verdiği psikolojik üstünlük, dinin hanesine değil seküler bilimin hanesine yazılan bir puan olarak dinin inşa ettiği sağduyuyu bozmakta ve din için yeni bir referans kaynağı olarak bilimi ve araçsal aklı adres göstermektedir.

Bu kesim kendisinin karşısında yer alan her düşünce örgütlenmesini, uydurulan dinin tasavvur dünyasının çocukları olarak nitelemekte ve kendilerinde doktrin parçalama vazifesi görmektedirler. İstismar

edilen her kavram üzerinden geleneğe gol atma telaşı içerisinde olan bu yaklaşım, dinin tasavvur yapısını teolojik bir beden öngörüsü üzerinden değerlendirmek gibi bir sonuca denk geliyor. Nasıl ki bir beden kendi yaşam tarihi içerisinde birçok enfeksiyonla karşılaşıyorsa bu yaklaşım sahipleri için de dini kavramların ve bunlara yönelik algıların bir kısmı modern zamanlarda bedende enfeksiyon ve mitler üretiyor. Bu kesimin teklifi, enfeksiyon üreten organın bu bedenden alınmasına yönelik bir refleksten oluşuyor. Bu organ alınınca kurtuluşun gerçekleşeceği ve din için sıhhat kriterinin yeniden geçerli olacağı gibi bir kabulden hareket ediliyor. Bağlamlar düzenine bakmadan birçok kavram kolaylıkla bünye dışı ilan edilebiliyor.

Nitekim kuran kıssalarının gerçekliği, mehdi, şefaât, salavat, taklit, ilahi kelamın ontolojisi, hadis inkârcılığı vb. birçok kavramın başına gelen de bundan başkası değildir. Yapı içi ilişkilerde ilgili organın neye tekabül ettiğine dair bütüncül bir fıkirden hareket edilmeyince metotsuz ve tutarlılık kriteri meçhul bir operasyon anlayışı ortaya çıkıyor. Zaman geçtikçe yeni algı dünyasında sorun çıkaran teolojik ağırlıklardan da kurtulunması gerekiyor. Cihadı istismar eden birileri ortaya çıkınca cihadı reddetmek için ilahi kelamın ontolojisi üzerinden müdahale gerçekleşiyor. Mucizelerin izah edilememesi sebebiyle reddedilmesi, Kur'an kıssalarının gerçekliği ile ilgili tartışma üzerinden dönüştürülüyor. Rüya ve keramet gibi kavramlar istismar edildiğinde, dinin ürettiği bütün tutum çerçevesinden ilgili kavramlar kazanıyor.

Dolayısı ile bu üslupla gidilirse bahsi geçen teolojik bedende alınmadık organ kalmayacaktır. Modern algılar düzeniyle çatıştıkça beden boşalacak ve zamanla bu beden, birilerinin gelip tarihsel otopsisinin yapılabileceği bir cesametten başka bir şey ifade etmeyecektir. Oysa ki gelenekler, dinin ana algı biçimlerini ele veren soylu (genelojik) içerikler taşımaktadır. Dolayısı ile her kavramın izlenilen bir dünya manzarasına ait olduğunu unutmamak gerekir. Yoksa manzarası değişince kavramlarını da değiştirme ihtiyacı duyan reaksiyoner bir duygu dünyasının ve günün iradesinin esiri olmaktan kurtulmak, kaçınılmak olacaktır. Belki de bugün modernlik adına üretilen yeni kabullerimiz sonraki çağların ve yarınların hurafe nitelemelerine uygun hedeflere dönüşmekten kurtulamayacaktır. Hatta geleneğin hurafelerinden daha acımasızca eleştirecek modern hurafeler yakıştırmaları ile yaftalanarak.

“İkarus Sendromu”

İkinci yaklaşımın temelinde de aslında bir tür psikolojik sendromun olduğunu ifade etmek gerekir. Ben bunu psikolojide “İkarus sendromu” olarak tanımlanan davranış güdülenmesi ile ilişkilendirmek istiyorum. Bilindiği üzere İkarus, Yunan mitolojisinin bir kahramanıdır. İkarus, ile babası bir kulede hapsedilmişlerdir. Babası kulede bulduğu balmumuna kuş tüylerini yapıştırarak İkarus için kanatlar yapar ve kuleden atlayarak ona üstündeki güneşe ve altındaki denize fazla yaklaşmadan uçmasını sıkıca tembihler. İkarus'un uçmaya başlamasıyla gökte mükemmel bir şekilde süzülüşü kendisini büyüler ve babasının söylediklerini unuttur. Mükemmellik ve kibir duygusunun verdiği sarhoşlukla güneşe doğru yükselir ve balmumunun erimesi ile kanatları dağılır ve yere çakılarak ölür.

İkarus'un adını alan bu sendrom ise genellikle hava gösterisi yapan pilotlarda, motosiklet sürücülerinde görülen bir durumdur. Mükemmel hareketler yapan bir gösteri pilotu ya da yüksek hızla onlarca arabayı sollamayı başarabilen bir motosiklet sürücüsü, kendi tutumunun mükemmelliğini düşündüğünde aslında en büyük hatanın içine düşmüştür. Tam bu anda istenmeyen durumlarla karşılaşılabilir. Kendine duyulan aşırı güven ve kibir gerekli tedbirleri alma ve hassas olunması icap eden usuller konusunda bir körlüğe sebebiyet verebilir ki bu sendromu yaşayan bir motosikletçi, bir-iki derken son sollamasında bir yere çarpar ya da bir duvara yapışmak kaçınılmaz olur.

Akl ve bilim gibi iki kanada sahip olmanın ve bunların paradigmatik güçlerine vurgu yapmanın hazzını yaşayan aksiyoner ve eleştirel bir din dilinin, fast-thinker denilebilecek akademik figürlerin, hesabı verilmemiş usulsüz kur-geç yaklaşımlarının metodolojik hatalara düşmesi kaçınılmaz bir gerçekliktir. Kendi üslup imkânlarından duyduğu

memnuniyetin başkalarını aşağılamaya yönelik bir tavra dönüştüğünün farkına varmayan bu zihniyet, bizzat geliştirdiği özgüven sebebiyle çuvalalayacaktır. Uçmanın öz-stratejileri unutulup, İkarus sendromu içine düşüldüğünde narsist bir cendereye düşmek kaçınılmazdır. Çünkü dinin inşa ettiği kurucu akıl, eleştirel akçıla, ilk aklın temkini de üstünlük hazzına dönüşmüştür.

Nitekim bu aklın, Müslüman halkların siyasetine yönelik kayıtsızlık ve ilgisizlik içinde olmasına rağmen teolojik açıklara karşı duyduğu ilgi ve hassasiyet gözlerden kaçmayan bir durumdur. Bu yaklaşımın modernist tabuları dışındaki tabuları yıkmaya yönelik duyduğu örgütlü heves, bu heves sebebiyle tercih edilen düşmanın “gelenekçi” olarak kurulması, Müslüman toplumların durumlarına yönelik eleştiri ve yargıları modern ve emperyalist güç ilişkilerine başvurmadan inşa etme çabası, şiddeti yaratan toplumsal ilişkilere değinmeden yapılan doğalcı ve paradigmatik şiddet temsil ve izahları, şiddetin sebebini dışarıdan gelen etki yok sayılarak sadece paradigmanın içinde aranması gibi yaklaşımlar hep bu sendromun bir yansıması niteliğindedir.

Sonuç olarak ifade etmek gerekir ki her iki sendromun ürettiği bir tür saklı narsizim ve megaloman kişilik tipleridir. Bir tek farkla ki biri gelenekçi narsist diğeri modernist narsisttir. Birinin hayata karşı tutumu yeniklik ve buruk bir hüznün, diğerinin ki ise kendi Ben'inden, kendini inşa eden aidiyetlerden tiksınme şeklinde tezahür etmektedir.

Freud'un meşhur eseri *Matem ve Melankoli*'de ifade ettiği gibi “*hüzünde değersiz ve boş olan dünyadır, melankolide ise Ben'in kendisidir.*” Maalesef kamusal alan üzerinden gelişen ve sendromlarla yüklü okumaların inşa ettiği din dillerinin ilki reel dünyaya yönelik tiksintisiyle, diğeri ise kendi Ben'ine dair gizli bir değersizlikle yüklüdür. **Bu psikolojik durumların cenderesinden çıkmak için ise özgüven yüklü yeni bir din diline ve entelektüel şehvet ve kibire kapalı ârif ve hakım bir ilim adamı profiline ihtiyaç duyulduğu aşıkardır.** Çünkü insanın, kendini suçladığı paranoid durum ile başkasını suçladığı depresif durum arasından çıkarak ruh halini bu uçlardan kurtaramaması halinde makule varması zordur. Belli ki makul düşünmek için suçlama psikozundan çıkıp usul ve vazife teyakkuzuna geçmek gerekiyor.

KAYNAKÇA

Engin Geçtan, Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar, İstanbul: Metis Yayınları, 2003, s. 25.

TARİHİNİ ÖTEKİLEŞTİREN DERS KİTAPLARI VE MÜFREDATIN DİLİ

▲ UMUT DİRİÖZ

Tarih, toplumun yüzyıllarca birikiminden oluşan örf, adet, gelenek, göreneklerini bir sonraki kuşağa aktaran bir bilimdir. Çiçero'ya göre Tarih; Yüzyılların tanığı, gerçeğin ışığı, yaşamın efendisi ve geçmişin habercisidir. Tarih geçmişten örnekler vererek bugün de aynı şeyler yapmamamızı sağlar, gelecek için yazılır ve kendi toplumuna ölümsüzlük vaat eder.

Tarih dersi ise toplumun geleceği olan gençleri, geçmişinden güç alarak yarınlara hazırlamak için vardır. Tocquevilli:" Geçmiş geleceği aydınlatmıyorsa, ruh karanlıkta kalır" der. Tarih bilgisi topluma milli bir şuur kazandırırken aynı zamanda bireyi dinamikte tutar. Bu tanımlara uygun bir tarih öğretimi için buna uygun bir tarih yazıcılığı geliştirmek gerekir. Elbette ki bilimsel tarih yazıcılığı ile öğretici tarih yazıcılığı, kısmen de olsa bir birinden farklıdır. Her toplumun tarih dersine yüklediği anlam da daha çok öğretici tarih anlayışına uygun olarak yazılan tarih anlatımıdır.

Osmanlı imparatorluğu da Türk milleti çatısı altında oluşturulan milletler topluluğudur. Osmanlı bu yapısına uygun bir tarih yazıcılığı geliştirirken yeni Cumhuriyet ise tarih yazıcılığını ulus devlet anlayışına uygun olarak, tek milletin tarihini yazma, bunu yaparken de imparatorluk geleneklerini yok sayıp ulusçu bir tarih yazıcılığı düzeyine indirgeme yolunu seçmiştir. Bu düşünce yenedünya konjoktürüne uygun bir yaklaşımdır. Sömürgeci Avrupa, dünyayı tek bir Pazar haline getirerek küreselleşme adı altında sömürürken, özellikle I. Dünya savaşından sonra siyasal anlamda ulus devlet anlayışıyla (mikro milliyetçilik) parçalanmışlığı meşrulaştırmıştır. I. Dünya savaşı imparatorlukların sonu ulus devletlerinin başlangıcı olmuştur. **I. ve II. Dünya savaşı sonunda o güne kadar var olan devletlerden daha çok devlet kurulmuştur. Yeni kurulan devlet sayısı 69'u bulmuştur.** Bu devletlerin çoğu da daha önce Avrupalı devletlerin sömürgesi, mandası, himayesi olan devletlerdir. Yeni kurulan bu devletlere bir düşman ve bir de yeni bir tarih

oluşturmak gerekirdi. Bu düşünce ile sömürgeci Avrupa, mikro milliyetçiliği ön plana çıkaran bir yaklaşımla yeni oluşan milletlerin tarihini yeniden yazmışlardı. Bu arada I. Ve II. Dünya savaşının o güne kadar görülmemiş büyüklükte çok ağır olan ekonomik, sosyal, siyasi sonuçları, yeni toplumları bir birine kenetlerken aşırı milliyetçiliğe davetiye çıkarmış bu durum Avrupalı büyük devletlerin de işini kolaylaştırmıştır.

Bu yaklaşımlardan etkilenen yeni Cumhuriyet, kendi tarihini yazarken Osmanlı'dan kopuş, Cumhuriyet öncesini yok saymak veya unutturmak için kolları sıvamıştır. Bututumulisederskitaplarındaçokaçıkça görmek mümkündür. 10 ve 11. Sınıftaki Osmanlı tarihi, kültür ve medeniyeti övgü ile anlatılırken 12. Sınıf İnkılap tarihi dersinde Osmanlı yok sayılmış, yerginin, ötekileştirmenin, düşmanlaştırmanın, geri kalmışlığın, yenilginin, mutlakıyetin, hak ve hürriyetin olmadığı, halkına zulmeden, yöneticisiyle, bürokrasisiyle, sömürülmeyi özenen, işgal edilmeyi bekleyen, işgalcılarla iş birliği yapan, mandacı, cahil, milli iradenin hiç olmadığı, yöneticilerin istibdatçı olduğu, zevki sefa içinde yaşadığı, halkını açlığa, yoksulluğa ittiği, ülkede güven ortamının olmadığı, okuma yazma bilmeyen, cahil bir toplum olduğu anlatılmaktadır. Tüm insani, demokratik, hukuki, kazanımların hak ve hürriyetlerin 1920 sonrası elde edildiği, Tanzimatla birlikte, hemen hemen dünyadaki demokratik gelişmelere uygun olarak elde edilen kazanımların yok sayıldığı bir tarih söylemi geliştirilmiştir.

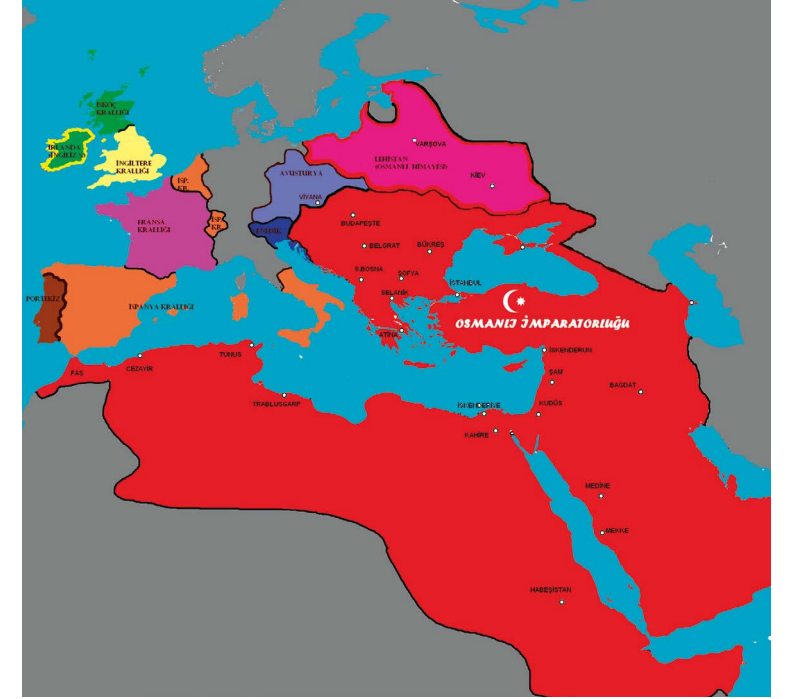
Bu yaklaşım tarih öğretmenlerini zor durumda bırakmakta ve hatta ikiyüzlü olmaya itmektedir. Bir sene önce ki müfredatta överek, severek anlattığı Osmanlı'yı, bir yıl sonra adeta bir Yunan, Ermeni tarihini anlatır gibi anlatmak zorunda kalmaktadır. Bu iki farklı tarih yazımı maalesef pek çok kimsenin dikkatini çekmemektedir. Tarih öğretmeni neden böyle bir tarih anlatıyorum, demeden normal bir süreçmiş gibi kanıksayarak anlatımına devam etmektedir. Aynı zamanda hiçbir öğrenci bir yıl önce

anlatılan ile bir yıl sonra anlatılanın neden bu kadar farklı olduğunu sorgulamamaktadır. Aynı durum üniversitede tüm bölümlerde okutulan İnkılap tarihi kitapları içinde geçerlidir. Üniversite gençliği de her halde ilkokuldan beri kalıplaşmış cümleleri ezberleyerek buraya kadar geldiğinden durumdan memnun görünmektedir.

Aktif derse giren, sınıf ortamını iyi bilen, her yaş grubu gençle sınıf ortamında bulunan **bir Tarih Öğretmeni olarak şunu vurgulamak istiyorum:** Hemen yarın yeniden bir Tarih yazıcılığı geliştirilmelidir. Bugün ile geçmiş kavga ettirilmemeli, **bugün ile dün** ötekileştirilmemeli, **Osmanlı ile Cumhuriyet birbirinin rakibi, düşmanı olarak görülmemeli, bilakis birbirinin devamı olarak anlatılmalıdır. Osmanlı ile başlayan kazanımların Cumhuriyet ile sürdürüldüğü** günümüzde ise bu **tekâmül** sürecinin devam ettiği vurgulanmalıdır. Türk tarihi anlatılırken Asya Hun, Göktürk, Karahanlı, Selçuklu, Osmanlı diye devam ediyorsa bir devletin yıkılması diğer devletin kurulmasına fırsat verdiğini söylüyorsak Türkiye Cumhuriyeti içinde aynı şeyi söylemeliyiz.

Nasıl ki Asya'da kurulan Türk devletlerini anlatırken günün şartlarına uygun olarak devletin yönetildiğini, göçebe bir yaşam yaşadıkları, hayvancılıkla ilgilendiklerini, kut anlayışına uygun olarak kardeşleriyle siyasi rekabete girdiklerini normal karşılıyorsak, Selçukluların ve Beyliklerin yaptıklarını, yaşam tarzını, yönetim şeklini eleştirmeden, bir beklenti içine girmeden kabul edip anlatıyorsak Osmanlı'yı da öyle anlatmalıyız. Osmanlı'nın yaşamış olduğu çağlarda üç kıtaya hâkim olmuş, adalet ve istimalat(hoşgörü) ile dünyaya hükmetmiş çok uluslu bir devletin milliyetçilik ve sömürgeciliğin yaygınlaştığı, büyük güçlerin Osmanlı'yı yok etmek için var güçleriyle saldırdığı bir ortamda neden Osmanlı'ya haksızlık ediyoruz? Devletini ayakta tutmak için her yolu deneyen, büyük siyaset dehası Abdülhamit'e her fırsatta saldırmayı, istibdatçı demeyi nasıl görev biliyoruz? Yahudi ve Ermenilerin isteklerini yerine getirmediğinden, Ermeni komitecileri tarafından suikastlara maruz kalan, kızıl sultan yaftası yiyen, ülkesinin bölünmez bütünlüğü için gecesini gündüzüne katarak çalışan Abdülhamit'e nasıl

olur da Ermeni söylemleriyle saldırırız? Acaba Abdülhamit'in şahsında Osmanlıya mı saldırıyoruz? 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı(93Harbi) balkanların en kanlı savaşı ve balkanların servi denilen bu savaşta Sırbistan, Karadağ, Romanya, Bulgaristan (kısmen) Osmanlı'dan koparken, devamında Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı ile Osmanlı uğraşırken, milyonlarca şehit, milyonlarca gazi verirken ve aynı zamanda milyonlarca göçmen anavatana gözyaşları içinde dönerken nasıl olurda Osmanlı'yı ve Abdülhamit'i acımasızca eleştiririz?

1815 Viyana Kongresinde İngiltere, Almanya, Avusturya bir araya gelerek Fransız ihtilaliyle oluşan meşrutiyete (cumhuriyete) karşı çıkma, krallıklarını ve monarşik yönetimlerini koruma toplantısı hiç eleştirilmez?

Osmanlı, dünyada değişen yönetim sistemine de ayak uydurmuştur. Meşrutiyete Avrupalı devletlerle birlikte hatta birçok devletten önce geçmiştir. Ancak bunların tamamı yok sayılmış, tüm kazanımların Cumhuriyetle elde edildiği, öncesinin karanlık sonrasının aydınlık olduğu, öncenin hain, sonranın kahraman olduğu vurgulanmaktadır. Meşrutiyet, meclis, Kanuni esasi yok sayılmaktadır. Milli Mücadele, Kurtuluş Savaşı sanki Yunan'a, Ermeni'ye, Fransız'a İngiliz'e, İtalyan'a karşı yapılmamış da Osmanlı'ya karşıya

yapılmış hissi verilmektedir. Bu durum nesilleri tarihine düşman, geçmişinden utanan ve hatta geçmişle hesaplaşmak için fırsat kollayan bireyle dönüştürmektedir. Öğrencilerimizin büyük bir kısmı Osmanlı'yı ağızına almaktan utanmaktadır. Acaba Osmanlı'yı seversem Cumhuriyete ihanet mi etmiş olurum kaygısını taşımaktadırlar. Gençlerimiz Cumhuriyete sahip çıkmanın yolunu çok çalışıp ülkeyi kalkındırmakta görmüyor, bilakis Osmanlı'ya hakaret etmekte arıyorlar. Cumhuriyeti kuralı 100 yıl olmasına rağmen hala ülke olarak istenilen düzeye gelmememizin sebebini tembellikte aramayıp Osmanlı'yı eleştirmekte arıyorlar. Çok daha acı olan ise birçok öğrencimiz geçmişini yok sayıp tarihini Cumhuriyet tarihi ile başlatıyor olmasıdır. Ben Cumhuriyet çocuğuyum, Cumhuriyet öncesini kabul etmiyorum, benim tarihim Cumhuriyetle başlar, diyen birçok çocuğumuz var. (Ben bir tarih öğretmeni olarak bu cümleyi kendi öğrencilerimden çokça duydum) Tüm bu düşüncelerin sebebi tarih ders kitaplarında kullandığımız dildir. Bu şekilde bir tarih yazıcılığını devam ettirsek bir süre sonra dedelerinden utanan, köksüz, şuursuz, vatansız bireyler yetiştirmiş olacağız. Geçmişini bu kadar karalayan, her fırsatta tarihine hakaret etmeyi görev bilen, halkın karşısına çıkıp milletin tarihi ile alay eden bu topluluk nasıl yetişti? Tarihe övgü ve sövgü gözüyle bakan akademisyen ve siyasetçi görünümlü bu insanlar nasıl oluyor da hiç düşünmeden ezberlemiş oldukları cümlelerle olayları değerlendiriyorlar? Bunun cevabı, Toplumun

çok büyük bir kesimi lisede öğrendiği tarih bilgisiyle tüm hayatını şekillendiriyor. **Toplumu bu çıkmazdan kurtarmanın yolu geçmişle barışık bir tarih yazıcılığı geliştirip, kitapları buna göre yazmaktır.** Mevlana'nın dediği gibi: Bir ayağı kendi milli köklerinde, diğer ayağı dünyada bir pergel gibi dönen, diğer bir ifade ile geçmişine yabancılaşmadan çağdaşlaşan bir anlatımla tarih yazılmalıdır.

Ülkemizde tarih eğitimi bir bilim alanı olarak değil, ideolojik koşullandırma aracı olarak görülmektedir. Oysa öğrencilerimize, geçmişe karşı neler borçlu olduğunun farkında olmayı ve geleceğe karşı sorumluluklarının neler olduğunun bilincinde olmayı öğretmeliyiz. Bu amaçla geçmiş, bugün ve gelecek arasında kuvvetli bir bağ kurarak tarih bilinci oluşturmamız. Ulusal kimliğimizi ön plana çıkarmak için İmparatorluk geleneğimizi yok saymamalıyız.

Devletler genelde kendi tarihlerini yazarken birde öteki ve düşman oluşturlar. Mesela bugün Ermenistan için en önemli millî kimlik oluşturma aracı Türk düşmanlığıdır. Bu yüzden onlar yeni nesillerine sözde Ermeni Soykırımı iddiaları üzerinden kimlik kazandırmaya çalışırlar. Bu efsane onların var oluş sebebi, halkın devletle kenetlenme duygusudur. Bizim kendi tarihimiz için oluşturduğumuz durum böyle olmamalıdır. Var olanı sevmek için, geçmişî ötekileştirmemeli, yeni nesillere millî kimlik oluşturmak için geçmişle problemli hale gelmemeliyiz.

Bugün liselerde okuttuğumuz tarih dersleriyle tarihe üç farklı şekilde bakan insan tipi oluşturduk. Bunlar:

- Sadece Cumhuriyet tarihini seven, öncesini kabul etmeyen, etmediği gibi tüm kötülüklerin kaynağını geçmişte arayan, modernleşmenin, cumhuriyet değerlerine sahip çıkmanın gereği geçmişî inkâr olarak gören bir kesim oluştu.

- Bir başka bakış açısı olarak ise; İslam öncesi Türk tarihine sürekli vurgu yaparak, İslam öncesi Türk Tarihi ile Cumhuriyet Tarihini bir bütün olarak görüp, bunun dışındaki oluşumları Türk kültürüne zarar veren gelişmeler olarak görüp mümkün olduğu kadar da Türk- İslam tarihini eleştiren bir topluluk oluştu.

- Bir diğeri ise Cumhuriyet ve İslam öncesi Türk tarihi sevicileri tarafından kıyasıya eleştirilmeleri üzerine, tarihi sadece Osmanlı'dan ibaret olduğunu söyleyenlerdir. Bunlara göre İslam öncesi Türk tarihi kabul edilmemeli, konuşulmamalı, adeta yok sayılmalıdır. Oysa İslam öncesi Türk tarihinin Türk-İslam tarihi ile bir sorunu yoktur. Aynı grup Cumhuriyet tarihinin inkârcı yaklaşımından dolayı, tepkisel bir bakış açısıyla Cumhuriyet tarihine iyi bakmamaktadırlar.

Tüm bu üç farklı tarih seviciliğini veya tarih düşmanlığını ortadan kaldırmak, yeni bir üslupla

bütünleştirici bir dil kullanarak, ötekileştirmeden, düşmanlaştırmadan, bir tarih yazıcılığı geliştirmeliyiz. MEB okul tarih kitaplarını buna göre acil olarak yeniden yazmalıdır. Öğrenciler tarih kitaplarını okuduklarında tarihine yabancı ve düşman olmadan okuldan mezun olmalıdırlar. Geçmişten günümüze tüm Türk devletlerin kurulmaları, yıkılmaları, gelişmeleri birbirinin devamı olarak görülmeli, bir birlerinin rakibiymiş gibi vuruşturulmamalı, ortak bir tarih alanında ortak bir şuur oluşturulmalıdır. Var olanı sevmek için geçmişten öç alınmamalı, inkâr yolu seçilmemeli, yabancıların söylemleriyle kendi tarihimiz yazılmamalıdır. **Var olan okul kitapları ile ortak bir tarih şuru vermek mümkün değildir. Geleceğimiz olan genç beyinleri maalesef yazdığımız okul tarih kitapları ile geçmişten, millî kültürümüzden uzaklaştırıyoruz.** Milli Eğitim Bakanlığı biraz geç kalmasına rağmen, daha fazla geç kalmadan toplumu tarih şuru ile birleştirecek bir dil kullanan yeni tarih kitabı yazmalıdır. Liseyi bitiren bir öğrenci tarihini seven, sahip çıkan, ortak bir düşünce etrafında birleşen bireylere dönüştürülmelidir. **Eğer tarihi ile problemli bir nesil varsa orada söylemde (kitaplarda) ve eylemde (eğitimde) bir sorun var demektir ve biz bu sorunu bugün çözemeyeceğiz de ne zaman çözeceğiz.**

KUŞUN DİLİNDEN DİLİN KUŞUNA/BİR İHTİMAL DAHA VARMI Kİ!

▲ AV. ARB. AYDIN BİLGİ

Dilin kuşu

11.01.2011 Tarihinde mecliste kabul edilen 6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 114. Maddesi:

"Borçlu, genel olarak her türlü kusurdan sorumludur. Borçlunun sorumluluğunun kapsamı, işin özel niteliğine göre belirlenir. İş özellikle borçlu için bir yarar sağlamıyorsa, sorumluluk daha hafif olarak değerlendirilir.

Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine de uygulanır.

Aynı metnin 1926 yılında 98. Madde olarak Mecliste kabul edilen hali:

"Borçlu, umumiyet itibari ile her kusurdan mes'uldur. Bu mes'uliyetin vüs'ati işin hususi mahiyetine göre çok veya az olabilir. Hususi ile iş borçlu için bir faideyi mucip olmadığı surette, mes'uliyet daha az şiddetle takdir olunur.

Haksız fiillerden mütevellit mes'uliyete müteallik hükümler, kıyasen akde muhalif hareketlere de tatbik olunur."

İki metin arasında sadeleştirme adına yapılan kelime değişiklikleri aşağıda yer almaktadır.

1926	2011
Umumi	genel
Mes'ul	sorumlu
Vüs'at	özel nitelik
Hususi	özel
Faide	yarar
Mucip	sağlamak
Takdir	değerlendirme
Müteallik	ilişkin
Akit	sözleşme
Muhalif	aykırı
Tatbik	uygulama

Mezkûr maddede 2011 Tarihli Yeni Borçlar Kanunu ile anlam olarak hiçbir değişikliğe gidilmemiş bununla

birlikte eskidiği düşünülen on bir kelime atılarak yerine yeni kelimeler konmuştur. Yeni metinde terke tabi tutulan on bir kelimenin tamamının Arapça kökenli olması ve yerine konan 'Genel' gibi türedi kelimelerin Fransızcadan mülhem olması Dilde devrim çalışmalarının son hızla ilerlediğini göstermesi açısından mühim olup tamamı ile başka bir yazı ve yazılara mevzu teşkil edecek niteliktedir.

Hayakawa, kelimeleri bir araziye tarif eden haritalara benzetir. Demek ki koruyucu hükümet(muhafazakâr eskide kaldı, koruyucu demek zamanın ruhuna daha uygun) **arazimizi**, ne kadarı bize ait olduğu meşkûk haritalarda değil bize ait olmadığı kati olan haritalarda görmek ve göstermek istiyor. Aplikasyonu herhalde böyle tamam eyleyecekler.

1868-1876 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığındaki bir komisyon tarafından derlenen İslami özel hukuk (medeni hukuk) kuralları kodeksi olan Mecelle'de yer alan şuf'a(**önalım**) **akdini düzenleyen 1008. Madde:**

"Esbâb-ı şüf'a üçtür : Evvelkisi, *nefs-i mebi'de müşârik olmaktır. Nitekim iki kimsenin, bir akarda şâyian iştirâkleri gibi. İkincisi, hakk-ı mebi'de halî olmaktır. Nitekim hakk-ı şîrb-i hâss ve tarîk-i hâssda iştirâk gibi."* Meselâ hakk-ı şîrb-i hâssda, iştirâkleri olan bahçelerden birisi satıldıkda, diğer bahçeler eshâbı, hep şefi' olurlar. Gerek câr-ı mülâsık olsunlar ve gerek olmasınlar. Kezâlik, kapısı tarîk-i hâssa açılan bir hane satıldıkda, ol tarîk-i hâssda kapısı olan diğer haneler eshâbının kâffesi şefi' olur. Gerek mülâsık olsunlar ve gerek olmasınlar. Amma umûmun müntefi' olduğu bir nehirden su alan, yahut kapusu tarîk-i âmma açılan hanelerden biri satıldıkda, ol nehirden su alan, yahut ol tarîk-i âmma kapısı olan diğer haneler eshâbının, hakk-ı şüf'ası yoktur. Üçüncüsü, mebi'a câr-ı mülâsık olmaktır.

1870, 1926 ve 2011 yılında kaleme alınan üç madde metni, hukuksal metinlerin dilinin değişimini göstermesi açısından dikkate değerdir. Dildeki bu değişim hukuki metinlerle sınırlı değildir. Aynı

dönemlerin gazete yazılarına, ilmi makalelerine, hatıratlarına vesair kaleme alınan tüm metinlerine baktığımızda bu değişimi ve değişimin süratini çarpıcı bir şekilde görebilmekteyiz. Şairin diliyle durumu ifade edecek olursak 1926 ile 2011 yılları arasında Max Stirner ölürken 1870 ile 1926 yılları arasında ise Fanya Kaplan ölmüştür. Ciddi olan ölüm Fanya Kaplan'ın ölümü; dikkate alınan ise Max Stirner'n ölümüdür. Neyi ciddiye alması gerektiğini fark dahi edemeyenlerin Atzur oymağının başına gelenleri tecrübe etmesi adli ilahinin muktezasıdır. "Atzur oymağının başına gelenler bizim de başımıza gelecek bu gidişle. Bu oymağa dair bir bilgine şöyle bir haber gelmişti: Bütün Atzurlar ölüp gitmiş, burada sadece bir papağan var, dillerinden birkaç sözcük biliyor." (Tolstoy)

Çapsızlığımızın farkına varmanın öfkesiyle Martin Heidegger'in dediğini diyelim: **"Ne yana dönersek dönelim düşünmeye başlamadık daha"**

Kuşun Dili

Hukuki Metinler, yapıları ve var oluş amaçları gereği belirsizliği ve öznelliği en az düzeyde taşımaya mahkûmdurlar. Gerek anılan özellikleri gerekse maksatlarını en az sözcükle anlatma durumunu(icaz)kendiliklerinden taşımaları sebebi

ile kanun metni hazırlamak bilgi, dikkat, sabır ve ciddiyetin harmanlanması ile mümkündür. Sayılan bu unsurların yokluğu halinde kanun koyucu olarak tesmiye edilenlerin bed sesler çıkaran kuşlara dönüşmeleri kaçınılmazdır. Meraklılar resmi gazeteden bed sesli kuşlara şakımalarının yığılı misallerini görebilirler.

Misal: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karara ilişkin tebliğ (tebliğ no: 2008-32/34)'de değişiklik yapılmasına dair tebliğ (tebliğ no: 2018-32/51)'in 24. Maddesi (**Dikkat! aşağıdaki tebliği okumadan evvel Rahmetli Şakir Kocabaş'ın şu ifadeleri üzerinde mutlaka düşünelim**)

Basit bir Gramatik ifade:

Satranç taşları ile dama oynayabilirsiniz, ancak 'şah' artık 'şah' olmaktan çıkmış ve taşların önemlilik sırası tamamen yer değiştirmiştir.

Dama taşları ile satranç oynayabilirsiniz, ama o zaman şah ve fili birbiriyle karıştırmak ne kadar kolaydır!

"Bu madde uyarınca sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan

sözleşmelerde yer alan bedeller Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın Geçici 8 inci maddesi kapsamında Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenirken mutabakata varılamazsa; akdedilen sözleşmelerde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller, söz konusu bedellerin 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılarak hesaplanan Türk parası cinsinden karşılığının 2/1/2018 tarihinden bedellerin yeniden belirlendiği tarihe kadar Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenir.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın Geçici 8 inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilen konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmelerinde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller bu fıkranın ilk paragrafına göre iki yıllık süre için Türk parası olarak belirlenir. Ancak, Türk parası olarak belirlemenin yapıldığı kira yılının sonundan itibaren bir yıl geçerli olmak üzere; anılan paragraf uyarınca Türk parası olarak belirlenen kira bedeli, taraflarca belirlenirken mutabakata varılamazsa, belirleme tarihinden belirlemenin yapıldığı kira yılının sonuna kadar Türkiye İstatistik

Kurumunun her ay için belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması yoluyla belirlenir. Bir sonraki kira yılı Türk parası cinsinden kira bedeli ise, taraflarca belirlenirken mutabakata varılamazsa, önceki kira yılında geçerli olan kira bedelinin Türkiye İstatistik Kurumunun belirlediği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması yoluyla belirlenir ve belirlenen Türk parası cinsinden kira bedeli bu fıkra da belirtilen iki yıllık sürenin sonuna kadar geçerli olur."

Kanunları çıkaranların, komisyonlarda yer alanların şair olmalarını, resimden, notalardan hakkıyla anlamalarını beklemesek de şiirin ve bilumum güzel sanatların imkânlarını mümkün olduğunca kanunların ruhuna sindirmelerini beklemenin hakkımız olduğunu düşünüyorum. Peki bu mümkün mü? Dama taşları ile satranç oynamaya çalışanların fillerle şahı karıştırmalarını önüne geçilebilir mi? Kanaatimce memleketin en güzide beyinlerinin Hukukçuluğa sevkî şartı ile bunu gerçekleştirmek mümkündür. Velakin her şeyin metalaştığı, pazarın bir malı haline geldiği(keşke biraz das Kapital okusaydık), Özel Üniversitelerin para ile her dalda diploma satan ticari kuruluşlar olarak piyasanın hakkını uzun zamandır verdikleri bir vasatta

şimdi ve yakın gelecekte maalesef buna imkan bulunmamaktadır. Uzun zamandır dava dosyaları; evlere şenlik dava dilekçeleri, evlere şenlik beyanlar, evlere şenlik Mahkeme kararları, evlere şenlik Gerekeçli Kararlar, evlere Şenli Yargıtay içtihatları ile tıka basa dolmakta velhasılkelam bir şenlik almış başını gitmektedir.

İzah etmeye çalıştığımız üzere bu hal ve şartlar altında bir hukuk dili inşa etmek bir bilim ve felsefe dili inşa etmek kadar çetin ve meşakkatlidir. En nihayetinde aslında olan bitenlerin tümü aşağıda yer verdiğim yine Şakir Kocabaş'a ait ifadelerde yer almaktadır.

Gramatik kural: Şahını feda ederek(vererek) rakibini mat edemezsin.

Öyle bir satranç oyunu düşünün ki, onda, taraflardan biri oyun sürecinde 'şah' ve 'vezir'i devamlı birbirleriyle yer değiştirtmekte olsun!

Öyle bir oyun düşün ki, orada taraflar satranç tahtası ve satranç taşları ile dama oynamakta olsun ve kendilerine, 'Ne oynuyorsunuz?' diye sorulduğunda 'satranç oynuyoruz' desinler!

Kelamın hülasası

1

Doktor olmak isteyen kızıma bunun için çok daha fazla çalışması gerektiğini, bu azmî göstermeyecekse hedefini küçültmesini, mesela hemşireliği hedeflemesini söyleyince kızımdan şu mealde bir cevap aldım

-Hemşire olacağıma avukat olurum baba!

Kızıma mı kızayım! bu halin mesulü olanlara mı kızayım! Bilemedim. Kime kızacağımı bilemediğim için de Mızıkâ-yı Hümayun'u kurdu diye İtalyan Müzikçi Donizetti 'yi Paşa yapan zihniyeti sürdürenleri yollarının Demet Akalın'la kesişmesi için dua ettim.

2

Schopenhauer'e kulak vereli: "Tarih bize her zaman başka bir şeyin olduğunu öğretirken, felsefe her zaman tam olarak aynı şeyin olduğunu ve olacağını kavramamız için bize yardım etmeye çalışır" Bu sözün rehberliğinde Hüseyin Kazım kadri'nin hatıratından bir cümleyi okuyalım: "Bunlardan biri bana demişti ki: kaymakamlığa tayin olunabilmek için dahiliye mühürdarı Hasan Bey'e; ve sadrazamın mahut hacıağasına bir çok rüşvet vermeye mecbur

oldum; param yetişmedi, Gideceğim yerden göndereceğimi vadettim. Bunun üzerine bana tarihsiz bir istifa mektubu yazdırıp mühürlendiler ve mev'ud parayı üç ay içinde yollamadığım halde bu kağıdı nezarete vererek sevk-i muameleye koyacaklarını söylediler."

Ve son söz

Bugün yargı sistemimiz hepten çökmemişse bunu adli bürokraside yer alan dürüst, çalışkan ve yetkin insanlara borçludur. Ailelerini, sağlıklarını ihmal edip günde on üç dört saatin üzerinde çalışan, kendilerinden önce yan gelip yatmış meslektaşları yüzünden oluşmuş dosya yığınlarını eritmeye çalışan ve vereceği her karardan dolayı hesap vereceğinin bilincinde olan bu insanlara bu millet ne kadar teşekkür etse azdır. Bu insanların dinine, siyasi görüşüne mezhep ve meşrebine bakılmaksızın tespit edilmesi hukukta yeni bir inşa faaliyeti için mutlaka atılması gereken ilk adımdır.

TÜRKİYE MAARİF VAKFI: "TÜRKÇE ÖĞRETEREK TÜRKİYE'NİN GELECEĞİNE YATIRIM YAPIYOR"

Eğitim, devletler ve toplumlar arası ilişkilerde kamu diplomasisinin en etkin alanları arasında yer alır. Asya'dan Afrika'ya, Balkanlar'dan Amerika'ya güçlü bir eğitim ağı oluşturarak 100 ülke ile resmî temas sağlayan Türkiye Maarif Vakfı, henüz üç yıllık bir geçmişe sahip olmasına rağmen 42 ülkede açtığı eğitim kurumları ile kısa zamanda Türkiye'nin etkin

bir kültürel diplomasi kurumu **hâline gelmiştir**. Biz de eğitim alanında yayın yapan bir dergi olarak, Vakfın kuruluş hikâyesini, faaliyetlerini Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi alanında neler yaptığını Vakıf Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün'le konuştuk.

Sayın Hocam Maarif Vakfı'nın kurulmasına ilk olarak kim ne zaman karar verdi, o süreçte neler yaşandı? Maarif Vakfı'na neden ihtiyaç hissedildi?

Türkiye Maarif Vakfı'nın kurulması ile Türkiye'nin bölgesel ve küresel bir aktör olarak 2000'li yıllarla birlikte uluslararası ölçekte etkin ve belirleyici rol alması arasında yakın bir ilişki olduğunu söyleyebilirim. Esasında bu sürecin başlangıcı, 1990'lı yıllara, daha doğrusu Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Orta Asya ve Doğu Avrupa halklarının bağımsız devletler hâline gelmesine ve Balkan coğrafyasında meydana gelen değişim ve dönüşüme kadar götürülebilir. Nitekim devlet olarak Türkiye bu süreçte proaktif bir uluslararası siyaset anlayışını benimsemiş ve resmî diplomasi kanalları yanında MEB'in Büyük Öğrenci Projesi, TİKA ve ilerleyen süreçlerde Yunus Emre Enstitüsü, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, TRT'nin uluslararası kanalları ve AFAD gibi kurum ve kuruluşlarla kamu diplomasisinin sacayaklarını da tesis etmiştir. Türkiye Maarif Vakfını da bu sürecin bir parçası ve kamu diplomasisi zincirinin uluslararası ölçekte eğitim halkası olarak değerlendirmek mümkündür.

Bununla birlikte ülkemiz malumunuz 15 Temmuz 2016'da devletin içine sızan FETÖ tarafından hain bir darbe girişimine maruz kalmıştır. Dolayısıyla Türkiye Maarif Vakfı 15 Temmuz'dan önce kurulsada hikâyesi darbeye giden süreçle

yakından ilişkilidir. Çünkü 17-25 Aralık sonrası süreçte Türkiye kendi içerisinde o zamanki ismiyle Paralel Devlet Yapılanmasının devlet içerisine nasıl sızdığını, eğitim kurumlarının bu amaçla nasıl suistimal edildiğini gördü ve tedbir almaya çalıştı. Diğer taraftan bu yapının yurt dışındaki yapılanmasında dünyanın birçok ülkesinde açtığı okulları kullandığı görüldü ve buna yönelik olarak da tedbir alınması gerektiği konusunda siyasi bir kanaat oluştu. Sürecin meydana getirdiği bu atmosfer, yurtdışında Türkiye adına eğitim faaliyetleri yürütecek olan bir kuruma ihtiyaç olduğuna ilişkin siyasi kanaatleri netleştirdi ve böylece Türkiye Maarif Vakfı, 17 Haziran 2016'da TBMM'de büyük bir uzlaşa sonucunda 6721 Sayılı Kanunla kuruldu.

ÜÇ YILDA KÜRESEL EĞİTİM AĞLARI OLUŞTURDUK

Maarif Vakfı'nın o günden bu yana temel faaliyet alanları ve öncelikleri neler oldu?

6721 sayılı kuruluş kanunu Vakıf olarak bize yurt dışında örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve geliştirmek, bu amaçla okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim süreçlerinde burslar vermek, okullar, eğitim kurumları ve yurtlar gibi tesisler açmak, yurt içi de dâhil olmak üzere bu kurumlarda görev alabilecek öğretmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak, yayınlar çıkarmak, metotlar geliştirmek ve faaliyet gösterilen ülkenin mevzuatına uygun diğer eğitim faaliyetlerini yürütmek gibi yetki ve sorumluluklar vermektedir. Dolayısıyla Türkiye Maarif Vakfı olarak faaliyet alanımız çok geniş ve kapsayıcı bir şekilde tanımlanmıştır.

Vizyonunu; ilmini ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanacak iyi insanların yetiştiği öncü bir eğitim kurumu olarak belirleyen Türkiye Maarif Vakfı, bütün dünyada insanlığın ortak birikimini ve Anadolu'nun kadim irfan geleneğini esas alan kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütmek amacıyla yola çıkmıştır. Eğitimin her kademesinde ve alanında uluslararası ölçekte rekabet edebilir bir eğitim kurumu olmak hedefiyle faaliyet gösteren Türkiye Maarif Vakfı; güven, işbirliği ve dayanışma, şeffaflık, ehliyet ve liyakat, iyilikte ısrar, eğitimde kuşatıcılık ve evrensellik çerçevesinde ortaya koyduğu değerler doğrultusunda hareket etmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı olarak üçüncü yılımızı doldurduk. Bundan sonra kurumsallaşmanın

güçlendirilmesi, yönetimde finansal sürdürülebilirlik ve küresel anlamda kalite odaklı bir eğitim kurumu olma konularında özel bir çalışma içerisindeyiz. Vakfımız, geçen üç yıllık süre içerisinde ülkemiz adına dünyadaki pek çok devletle küresel anlamda eğitim ağları geliştirme sürecini başlattı. Bu faaliyetlerimizi başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere devletin ilgili kurumları ile yakın iş birliği içerisinde yürütüyoruz.

42 ÜLKEDE 318 OKUL, 42 YURT VE 40 BİN ÖĞRENCİ

Rakamlarla konuşmak gerekirse 100 ülke ile temasımız olduğunu söyleyebilirim. Vakfımız şu anda 18 ülkede FETÖ/PDY iltisaklı 215 okulu devralmış, 24 ülkede de 96 yeni okul açmış durumdadır. Avusturya, Fransa, Almanya, Belarus, Kosova ve Afganistan'da eğitim merkezleri açtık. Özellikle Türklerin yoğun olarak yaşadığı Batı Avrupa'da eğitim merkezleri açarak Türk vatandaşlarının dil, kültür ve aidiyetlerini ve akademik başarılarını güçlendirecek eğitim hizmetleri sunmak istiyoruz. Ayrıca stratejik olarak Türkiye'nin yakın ilişki içerisinde olduğu G-20 üyesi olan ülkelerde de eğitim ağımızı genişletmek istiyoruz.

Diğer taraftan yüksek öğrenimde de bazı çalışmalarımız var. Hâlihazırda Arnavutluk'ta üç fakülte, dokuz bölüm, 35 program ve üç araştırma merkezi ile farklı dallarda lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi veren bir üniversitemiz bulunmaktadır.

Toplamda 42 ülkede 318 eğitim kurumu ve 42 yurt ile faaliyet ediyoruz. Dünyanın bütün bölgelerinde 40 bine yakın öğrenciye eğitim-öğretim hizmeti veren Vakfımız, küresel anlamda ülkemizin uluslararası bir eğitim markası hâline gelmiştir.

İNSANIMIZ, BAYRAĞAMIZI DALGALANDIRACAK HER COĞRAFYAYA KOŞUYOR

Biliyoruz ki vakıf hizmetlerinde gönüllü insan unsuru çok önemli. İnsan kaynağı noktasında sıkıntı yaşıyor musunuz?

Türkiye Maarif Vakfı eğitim faaliyetlerini dünyanın hemen hemen her coğrafyasında yürüten bir kurumdur. Elbette bunların içinde sosyo-kültürel imkânlar ve ekonomik gelişmişlik bakımından oldukça iyi durumda olan ülkeler olduğu gibi kaçınılmaz olarak birtakım imkânsızlıkların yaşandığı ülkeler de yer almaktadır. Özellikle Afrika ülkelerinde iklim şartları ve yaşam koşulları Türk insanı için sıkıntılara sebep olabilmektedir. Dolayısıyla sizin de ifade ettiğiniz üzere gönüllülük anlayışına sahip olmak çok değerli bir ideal. Ancak yeterli mi? Elbette değil! İşin niteliğine göre liyakat ve ehliyet de çok çok önemli ve bizim için olmazsa olmazımızdır. Özellikle idareci ve öğretmenlerimizde bilgi, yöneticilik ve iletişim becerileri yanında, iyi derecede yabancı dil bilgisi, uluslararası siyaset bilgisi ve entelektüel donanım arıyoruz. Ama her şeyden

önemlisi insan sevgisi ve çocuk sevgisi ile dolu dolu olmak gerekir. Çünkü biz bir eğitim kurumuyuz ve bize emanet edilen çocuklara ve onların ailelerine karşı sorumluluklarımızın bilincindeyiz.

Yurt dışı eğitim kurumlarımızın insan kaynağını iki kanaldan sağlıyoruz. Türkiye'den daha ziyade idareci ve Türkçe öğretmenleri gönderiyoruz. Geriye kalan eğitici ve destek personeli de mahallinden temin ediyoruz. Doğrusunu söylemek gerekirse personel istihdamında her iki kanalda da pek sıkıntı yaşamıyoruz. Türkiye'den istihdam ettiğimiz idareci ve öğretmenlerimiz için hizmet öncesi uyum seminerlerimiz olduğu gibi bir eğitim kurumu olarak hizmet içi eğitimlere de büyük önem veriyoruz. Ülke temsilcisi idarecilerimiz, okul müdürlerimiz ve diğer yönetici personelimiz için hem Türkiye'de hem de mahallinde sürekli ve periyodik olarak hizmet içi eğitimler ve kurslar düzenliyoruz. Öğretmenlerimizin çağın eğitim yöntem ve tekniklerinden haberdar olmalarını çok önemsiyoruz ve onların akademik gelişimlerini katkı sağlamak için Türkiye'de veya mahallinde uygulamalı hizmet içi eğitimseminerleri düzenliyoruz.

Türkçe öğretmenlerinin seçimi ve eğitimine ise ayrıca önem verdiğimiz söylemek isterim. Vakıf olarak Türkçe öğretmenlerinin hem belirlenmesi hem de onların iyi bir eğitim sürecinden geçerek öğretmenliğe başlaması için adı *Türkçe Öğretmenleri Uyum ve Geliştirme Programı* olan yeni bir program başlattık. Beş aylık bir süreci kapsayan ve içinde teori ve uygulama dersleri yanında hem yurt içinde hem yurt dışında stajyer öğretmenliği de kapsayan bu programa yazılı ve mülakat sınavı ile üniversiteden son iki yıl içinde mezun olmuş başarılı gençleri almaktayız. Programın tamamı bir ölçme ve değerlendirme sürecini kapsamaktadır ve bütün aşamalarda başarılı olan ve gerçekten öğretmenlik nosyonuna sahip olanları okullarımızda Türkçe öğretmeni olarak istihdam etmekteyiz. Nitekim bundan sonraki süreçlerde de Türkçe öğretmenlerimizin alımını böyle bir planlamayla gerçekleştireceğiz. Ayrıca Marmara Üniversitesi'nde "uluslararası karşılaştırmalı eğitim" lisansüstü programının açılmasını sağladık.

Toplamda ne kadar personelle hizmet vermektedirsiniz?

Şimdiye kadar dünyanın farklı ülkelerine Türkiye'den yaklaşık 500 eğitimci ve destek personeli gönderdik. Bunların belki de yarısı Afrika coğrafyasındadır. Çünkü Afrika'da okul sayımız oldukça fazla. Ülkelerin kendi yerel eğitimci ve destek personeli ile birlikte 6000'e yakın bir istihdam ile bu faaliyetlerimizi yürütmekteyiz.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİ ULUSLARARASI DİL ÖĞRETİMİ STANDARTLARINA GÖRE YAPILANDIRDIK

Sayın Hocam, Enderun Dergisi olarak Aralık dosya konumuz Dil ve Eğitimi. Maarif Vakfının da özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi alanında çok değerli çalışmalar yaptığını biliyoruz. Biraz bu konu üzerine yoğunlaşsak diye düşünüyoruz. Türkçe öğretimi konusunda nasıl bir yönteminiz var? Geçerli bir standart oluşturulabildi mi ve faaliyette bulunduğunuz ülkelerde Türkçeye ilgi nasıl?

Öncelikle şunu ifade etmek isterim. Toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik yönden gelişimine katkıda bulunacak nitelikli, iyi ve erdemli

insanlar yetiştirmeyi amaçlayan Türkiye Maarif Vakfı; bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış; farklı kültürlerle duyarlı, evrensel, millî ve yerel öğeleri önemseyen çağın gereklerine uygun, yenilikçi bir eğitim anlayışını benimsemektedir. Böyle bir eğitim anlayışına sahip olan Vakfımız, öğrencilerin bireysel öğrenme biçimlerini esas alarak onların ilgi ve istidatları doğrultusunda öncelikle kendi ana dillerini çok iyi bilmeleri ve kullanmalarını, ana dilinde üretilmiş edebî eserleri tanımalarını, yabancı dil becerisine sahip olmalarını, sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi, matematik ve fen bilimlerinde yetkin olmalarını ve dijital yetkinlik ve teknolojik yetkinliğe sahip bireyler olarak yetiştirmelerini amaçlamaktadır. Sözü edilen alanlara yönelik yetkinliklerin kazandırılması yanında öğrencilerde, öğrenmeyi öğrenme, takım çalışması, sorumluluk alma, problem çözme, eleştirel düşünme becerisi ve girişimcilik gibi becerilerin geliştirilmesine önem verilmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı olarak önceliğimiz kamusal anlamda faaliyette bulunduğumuz ülkelerin insanların yukarıda ifade ettiğimiz yetkinliklerle geliştirmek ve onların kendileri, aileleri ve ülkeleri için iyi insanlar olarak yetişmesini sağlamaktır. Bize emanet edilen çocukları birer tohuma benzetirsek biz tohumukendi toprağıyla buluşturma gayretindeyiz. Çocuklar ve gençler kendi ülkelerinin kültürünü, değerlerini bilsinler istiyoruz. Öncelikle kendilerini keşfetsinler, zenginliklerinin farkında olsunlar istiyoruz. Maarif okullarından mezun olacak bu gençler aynı zamanda kendi ülkeleriyle Türkiye arasında dostlukların kurulmasında, ekonomik, siyasi, kültürel anlamda ilişkilerinin geliştirilmesinde katkı sağlayacaklardır.

Peki bu nasıl olacak dersiniz, elbette Türkçe ile. Bugün itibarıyla 42 farklı ülkede yaklaşık 40.000 öğrenci okullarımızda Türkçe öğreniyor. Önümüzdeki yıllarda bu sayı katlanarak artacak, ülke sayısı ve okul sayısı arttıkça 40 binler 400 binlere ulaşacaktır.

Doğrusunu söylemek gerekirse Türkiye Maarif Vakfının orta ve uzun vadeli stratejik, en kıymetli yatırımının Türkçe öğretimi olduğunu söyleyebilirim. Öğrencilerimizin Türkçeyi çok iyi seviyede öğrenmelerini istiyoruz. Hedefimiz öğrencilerimizin mezun olduklarında B2 seviyesinde Türkçe bilme ve kullanma becerisine sahip olmalarını sağlamaktır.

Tabii örgün eğitim kapsamında ve K12 düzeyinde dil öğretimi oldukça zordur, dolayısıyla bir program dahilinde sistematik ve planlı hareket etmeyi gerektirir. Biz Maarif Vakfı olarak Türkçe öğretimine büyük önem veriyoruz ve uluslararası dil öğretimi standartlarına göre bu işi yapılandırıyoruz.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Müfredatı Geliştirdik

Sayın Hocam, dil öğretiminde sistemli ve planlı olmak bakımından neler yapıyorsunuz?

Öncelikle size rehberlik edecek ve dil öğretimi süreçlerini planlayabileceğiniz bir müfredatınız olmalı. Sonrasında müfredata uygun ders materyalleri gerekli. Bu müfredatı uygulayacak öğretmen niteliği çok önemli ve bütün süreci takip edebileceğiniz müfredata göre ölçme ve değerlendirme sisteminiz olması lazım.

Peki biz ne yaptık?

Her şeyden önce Türkçe derslerini okul öncesinden itibaren başlattık ve eğitim sürecinin her kademesinde Türkçe derslerine yer verdik.

Türkiye Maarif Vakfı olarak bir buçuk senelik bir çalışma sonucunda alan uzmanı akademisyenlerle modern dil öğretimi yaklaşımları temelinde "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı" hazırladık. Nitekim Türkçe öğretimi uygulamalarını 2019-2020 eğitim öğretim yılında bu programı temel alarak gerçekleştiriyoruz. Sahada görev yapan öğretmenlerimize de bu program çerçevesinde uygulamalı hizmet içi eğitimler veriyoruz.

Kademelere Göre Türkçe Ders Kitap Setleri Hazırlıyoruz

Evet Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Müfredatı hazırladık. Hatta bu Müfredatın Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretiminde de kullanılması için Milli Eğitim Bakanlığı'yla iş birliği içinde hareket ediyoruz.

Şimdilerde okul öncesinden başlamak üzere her kademeye yönelik Müfredata uygun ders kitap setleri, sözlükler ve yardımcı hikâye kitapları hazırlıyoruz. İnşallah bu çalışmaların pilot uygulamalarını yaptıktan sonra ürünlerimizi web tabanlı uygulamalarla zenginleştireceğiz.

Türkçeyi drama ve oyun temelli öğretiyoruz

Modern yöntemlere dayalı dil öğretimi yaklaşımıyla hazırlanan Türkçe Öğretimi Programı sayesinde öğrenciler, okul öncesinden itibaren drama ve oyunlarla Türkçeyi öğrenirken aynı zamanda eğleniyor ve yaşam becerileri kazanıyorlar. Oyun temelli Türkçe öğretim materyalleri hazırlayarak öğrencilerin yaşayarak ve eğlenerek Türkçe öğrenmelerini sağlayacağız.

Her yıl merkezî Türkçe Dil Sınavı yapıyoruz.

Az önce de ifade ettiğim üzere dil öğretiminin bir başka temel sütunu ölçme ve değerlendirmedir. Öğretmenin performansı, ders kitap setleri ve müfredatın eksiklikleri veya hataları ve öğrenci başarısı ölçme ve değerlendirme süreci ile belirlenir. Nitekim Türkçe öğretiminde Türkiye Maarif Vakfı olarak dört temel dil becerisinde geliştirdiğimiz Türkçe Dil

Sınavı ile öğrencilerimizin Türkçeyi öğrenme durumlarını tespit ediyor ve dil gelişim süreçlerini takip ediyoruz. İnşallah yakın bir zamanda Türkçe Dil Sınavını Uluslararası Türkçe Dil Sınavı olarak geliştirecek ve bu sınavın web tabanlı uygulamalarını da başlatacağız.

Sayın Hocam, hazırladığınız ders kitap setlerinde sosyokültürel hassasiyetlere dikkat ediyor musunuz?

Böyle bir soru sormanızdan dolayı özellikle teşekkür ederim. Uluslararası ölçekte farklı kültür ve iklimlerde eğitim faaliyetini gerçekleştiren bir kurum olarak belki de en fazla dikkat ettiğimiz ve etmemiz gereken husus ülkelerin sosyokültürel unsurları ve özellikleridir. Biz bu konuda Ahmet Yesevi'nin, Yunus Emre'nin, Sarı Saltuk'un, Hacı Bektaş'ın, Mevlana'nın, Hacı Bayram Veli'nin bize anlattıklarını kendimize düstur edindik ve onu uyguluyoruz. Başta insan olmak üzere Allah'ın yarattığı her canlı varlık bizim anlayışımızda değerlidir. Dolayısıyla farklı ülke ve milletlerin sosyokültürel özellikleri ve hassasiyetleri elbette hazırladığımız kitaplarda en fazla dikkat ettiğimiz ve özen gösterdiğimiz hususlardır. Bu konuda da bilimsel verilerin imkânlarından faydalaniyoruz. Ülkelerin sosyokültürel profilini çıkarmaya yönelik bilimsel çalışmalar yapıyoruz. Bunun ilk örneğini de Pakistan özelinde arkadaşlarımız hazırladılar. Bu şekilde diğer ülkelere yönelik de bu tür bilimsel çalışmalar yapmayı veya yaptırmayı planlıyoruz.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİ NE KADAR YAYGINLAŞTIRIRSAK TÜRKİYE'NİN GELECEĞİNE O DENLİ YATIRIM YAPMIŞ OLURUZ.

Sayın Hocam, Türkçenin öğrenilmesi, yurt dışında Türkiye'ye yönelik algılarda ne gibi değişikliklere sebep olmaktadır?

Yukarıda da söyledim, dil iletişim için köprüdür. Yunus Emre'nin bir şiirinde şu iki mısra bu durumu çok iyi açıklar: "Gelin tanış olalım/İşi kolay kılalım." Yunus Emre yüzyıllar öncesinden bize işi

kolay kılmanın yolunun tanış olmaktan geçtiğini gösteriyor. Tanış olmak için birbirini tanımak gerekir. İnsan bilmediğinin düşmanıdır. Bildiğinin de düşmanı olabilirsin ama en azından düşmanını bilmiş olursun. Biz Yunus Emre'nin baktığı yerden yani dostluk penceresinden bakıyoruz ve birbirimizi çok iyi tanımak için tanışlığın yollarını arıyoruz. İşte burada bize dil köprü oluyor. Dil deyince aklınıza sadece bir iletişim aracı gelmesin. Alman filozof Heidegger "Dil düşüncenin evidir" demiş. İnsanların, toplumların duygu ve düşünce dünyalarını dil vasıtasıyla keşfedersiniz. Durum böyle olunca sorunuzda ifade ettiğiniz üzere yurt dışında Türkçenin öğretilmesi Türkiye'ye yönelik algıların olumlu veya olumsuz yönde gelişme göstermesinde çok büyük önem taşıyor. Günümüzde Batı toplumlarında İslam dini merkezli bir İslamofobi söz konusu. Bu olumsuz algının temelinde şüphesiz tarihi geçmiş zamanlara kadar uzanan oryantalist bakış açısı olmakla birlikte diğer taraftan siyasi olarak yürütülen bir algı operasyonu da söz konusu. O hâlde bu olumsuz ön yargılı bakış açısını değiştirmek için çok çaba sarf etmek gerekiyor. İşte bunun için Türkçe öğretimine önem vermeliyiz. Çünkü sağlıklı kanallar yoluyla yapılacak Türkçe öğretimi ile olumsuz bakış açıları değişebilecektir. Bizi öğrenmek ve tanımak isteyen doğru ve olduğumuz gibi öğrenebilecektir. **Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Türkçe öğretiminin ne kadar yaygınlaştırsak Türkiye'nin geleceğine o denli yatırım yapmış oluruz.**

Nitekim biz sadece öğrencilerimize değil aynı zamanda personelimize de Türkçe öğretiyoruz. Bunu bir mecburiyet olarak değil aksine kendileri istiyorlar. Biz sadece onların bu taleplerini karşılamaya çalışıyoruz. Türkçeye her yerde inanılmaz ilgi var.

Türkçe öğrenenler ömrü boyunca Türkiye ile irtibatlı oluyor

Türkçe öğrenen birisi hayatı boyunca bir şekilde Türkiye ile irtibatlı kalıyor. En basitinden ticari hayatı kolaylaştırıyor. Bugün dışı açılan iş adamlarımız için de bu çok önemli. Yani büyük firmalardan imkânları geniş büyük şirketlerden bahsetmiyorum. Anadolu'nun müteşebbislerinin sahadaki en büyük gücü az ya da çok Türkçe bilen çalışanlardır. Bu manada Türkçe ile hemhal olan insan sayısının Türkiye'nin ihracatına da direkt etkisi olmaktadır.

Faaliyette bulunduğumuz her ülkede insanlar Türkiye'yi seviyor, Türkiye'yi anlatıyor ve gönüllü elçilerimiz oluyorlar. Hatta Tanzanya, Burundi, Gine, Mali, Nijer, SierraLeona gibi pek çok Afrika ülkesinde Türkçe öğrenen insanların ayrı bir saygınlığı oluyor. Daha rahat iş yapabiliyor, çevre edinebiliyor ve geçimlerine de katkı sağlayabiliyorlar.

AVRUPA'DA MAARİF EĞİTİM MERKEZLERİ AÇIYORUZ

Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımızın çocukları için neler yapıyorsunuz? Avrupa'da dördüncü nesilden söz ediyoruz ve bu nesil artık Türkçeye ve Türkiye'ye daha uzak gibiler. Türkiye Maarif Vakfının bu hususta faaliyetleri nelerdir?

Günümüzde Türkiye dışında genel olarak yaklaşık 6,5 milyon Türk diasporası bulunmaktadır ve

bunun çoğunluğu da Avrupa'da yaşamaktadır. Bugün Avrupa'daki Türk kökenli ailelerin artık dördüncü kuşağıyla karşı karşıyayız ve bu yeni kuşağın en temel sorunu da dil merkezli sosyokültürel sorunlardır. Yapılan araştırmalarda yurtdışındaki Türk vatandaşlarımızın diğer ülke vatandaşlarına göre üniversite eğitiminde zayıf kaldığı görülmektedir. Sosyokültürel sorunlar aynı zamanda akademik başarısızlığı da beraberinde getirebilmektedir. Doğrusu bu konuda Dışişleri Bakanlığımız başta olmak üzere MEB, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Diyanet Vakfı ve Avrupa'da faaliyet gösteren DİTİBvb STK'ların önemli çalışmaları devam etmektedir. Biz de bu konuda stratejik bir adım attık ve Avrupa genelinde Maarif Eğitim Merkezleri açmaya karar verdik. Hâlihazırda Viyana, Strasburg ve Köln'de bu eğitim merkezlerini açtık. Yakın zamanda Belçika'da da eğitim merkezlerini açmayı planlıyoruz.

Avrupa Eğitim Merkezlerini daha çok yaygın eğitim kapsamında değerlendireceğiz ve her yaşta kişiye ulaşmayı hedefliyoruz. Özellikle de takviye kursları yoluyla Türk ailelerin çocuklarının akademik gelişimine katkı sağlamayı düşünüyoruz. Diğer taraftan Etkili İletişim Becerileri, Yazarlık ve Yazma Becerileri, Etkileşimli Okuma Becerileri gibi programlara yönelik farklı yaş seviyelerinde müfredatlar geliştirecek ve bunları yaş seviyelerine göre uygulayacağız. Böylelikle öğrencilerin aynı zamanda Türkçe dil gelişimine de katkı sağlamamayı hedefliyoruz. Ayrıca gençlere ve ailelere yönelik sosyal ve kültürel faaliyetler de yapılmaktadır.

MAARİF OKULLARI, TÜRKİYE'YE ÖĞRENCİ AKIŞINI HIZLANDIRIYOR

Eğitim alanında Ülkemize ilgi nasıl?

Türkiye'nin bilinirliği genellikle komşu ülkelerle ve Türkiye ile tarihsel veya kültürel bağları olan ülkeler arasındadır. Bu bağlamda Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğu da bu ülkelerdendir.

Uluslararası öğrenci politikası bağlamında Türkiye'nin en önemli eksiklerinden birisi Türkiye'de sunulan eğitim imkânlarının yeterince ve etkili bir şekilde tanıtılamamasıdır. Biz Uluslararası Maarif Ajansı çalışmalarımızla bu ihtiyacı da karşılamak istiyoruz. Maarif Okullarında kendi öğrencilerimize Türkçe öğretimi ile birlikte Türkiye'deki üniversiteler

ve yükseköğretim imkanları ile ilgili olarak hem öğrenciler hem de aileler bilgilendirilmekte ve kariyer rehberliği bağlamında yönlendirilmektedir.

Türkiye'nin kültür diplomasisine Maarif Vakfı'nın katkısı ne olacak acaba?

Dış yardımlar, diplomatik ağların genişletilmesi ve eğitim yumuşak güçler denilen kültürel diplomasi alanının en önemli ve uzun dönemli olanlarıdır. Bugün pek çok büyük ülke kültürel anlamda yurt dışında eğitim alanında milyarlarca dolar harcamaktadır. Hangi anlamda alırsanız alın bizim yapmış olduğumuz bu faaliyetler, bulunduğu ülkelere katkı sağlarken aynı zamanda da Türkiye'deki insanın refahı, Türkiye'deki insanın, devletin gücünü arttıran çok stratejik bir yatırımdır.

Sayın Hocam, son soru olarak sormak isteriz: Maarif Vakfı, uluslararası eğitim kurumlarıyla dünya çapında bir marka olacak mı?

Henüz üç yaşında olan bir kurumdan söz ediyoruz ama ben bu kısa sürede kazandığımız tecrübemizle hâlihazırdaki başarı göstergelerimizle uluslararası

ölçekte bir eğitim markası olma yolunda ilerlediğimizi düşünüyorum. Sırtımızda milletimizin emanetini taşıdığımızın bilinciyle hareket ediyoruz. Önümüzde ince ve uzun bir yol var. Eğitimde önemli olan rekabet edebilir bir kurum olabilmektir. Bunun için çaba sarf ediyoruz. Başarılı olmak zorundayız ve olacağız da.

Önceliğimiz ve amacımız insanı merkeze alan kaliteli eğitim. Başarı çalışmakla gerçekleşir. Çok çalışacağız ve birlikte başaracağız.

RETORİKTEN SEMBOLE, EMOJİLER

▲ DR. ALİ ÇELİK - DR. ÖĞ. ÜY. RIDVAN ŞİMŞEK

“Çağımızın, tasviri nesneye, kopyayı aslına, temsili gerçekliğe, dış görünüşü öze tercih ettiğinden kuşku yoktur...” Feuerbach

Dil Ve Egemenlik Üzerine Bir Değerlendirme

Öncelikle dil, söylem, retorik, hitabet vb. iletişimin temelini oluşturan anahtar kavramlarımızın bizi diğer mahlûkattan ayıran en belirgin taraflarımızdan olduğu gerçeğini ifade etmemiz ehem ve mühimdir. Bunun içindir ki Yunus Emre; “Söz ola kese savaşı söz ola bitire başı / Söz ola ağılı aş bal ile yağ ede bir söz” diyerek kelamın önemine dair ne güzel söylemiştir.

M.Öncesinden M. Sonra 2000 yıllara kadar iktidarların sözün gücüne olan ihtiyacı hiç bitmemiş, hatta günümüzde bu ihtiyaç hem nitelik hem de nicelik açısından güçlenerek bugünlere gelmiştir. Çünkü söz her türden iktidarın öncelikli meşruiyet aracı olma gücünü insanla beraber günümüze kadar sürdürmüştür. Örneğin Arap şiirinin en iyilerine örnek gösterilen Muallakatü Seb'a'lar Cahiliyye Arab kültürünün varlığının ve devamının bir işareti olarak nasıl sözün gücüne karşılık geliyorsa ve bu hüner Cahiliyye Arap kabilelerinin bir kültürün varlık işareti olarak algılanıyordusa, bugün de sanal dünyanın e-yayınları aynı gücü farklı bir formda günümüz dünyasının betimlenmesinde üstleniyor.

Retorik sadece doğu dünyasında değil Batı dünyasında da önemli bir güç işareti olarak göstermektedir. Nitekim Aristo M.Ö. 300'lü yıllarda “Yunan sosyal yapısı ve demokrasisi, retorîği bir hükümet aleti, bir kazanç vasıtası olarak geliştirir” derken niye aynı metninde “retorîğin kötü kullanılması ve kötüye kullanılması”ndan söz etmektedir.

Aristoteles'in ifadelerinden de anlaşılacağı üzere egemenlerin, iktidarlarını pekiştirmede dilin gücü her zaman önemli olagelmıştır. **Dil bir taraflıyla benzerlik, tanınırlık duygularıyla da ortak dili kullananları yakınlştırırken, farklılığı ifade etme boyutuyla ayrıştırımların da en önemli aracı olagelmıştır.** Bu taraflıyla kimlik tanımlamalarının

da en önemli yapı taşını dil ve bu bağlamda gelişen retorik üstlenmektedir.

“İnsanlığın medeniyet destanı” her ne kadar teknolojik gelişme üzerine kurgulanıyor olsa da, bir diğer boyutuyla dilin gücü medeniyetlerin gelişmişlik düzeyinin önemli göstergelerinin başında gelmektedir. **Hatta büyük medeniyetler dilin gelişmişlik seviyesi ile de ölçülür.**

Teoloji açısından ilk insandan, günümüze, varlığını sürdüren ya da medeniyet varisi olduğunu iddia eden tüm **kültürlerin ilahi olan bir mesajla muhatap olması da bunun önemli bir işareti olarak** gösterilebilir. Nitekim Kur'an bir elçi ve bu elçilerin vaz ettiği ilahi buyrukla ilgili olarak şöyle seslenir. “Biz her millete bir peygamber gönderdik.”

Görüldüğü üzere ilahi metinler açısından vahiy ve vahyin muhatabı olan insan arasında söz ve söz bağlamında retorik önemli bir görev **üstlenmektedir.** Retorik kelimesi dilimizde Arapçadan geçme belagat yerine kullanılmaktadır. Retorik, diğer ifadesiyle “Belagat sözün fasih ve açık şekilde olması anlamında mastardır.” **İlim olarak retorik,** “düzgün ve yerinde söz söyleme usul ve kaidelerini inceleyen” ilim diye tanımlanmaktadır.

İfade etmeye çalıştığımız üzere ilahi metinlerde insan yaratılışından itibaren söze muhatap kabul

edilmekte ve insan ile hayvanı ayıran en büyük özellik olarak insanın düşünebilmesi, konuşabilmesi bağlamında retorik esas kabul edilmektedir.

Modern bilim anlayışı ise, yaratılış teorisinin aksine, evrimsel bir anlayış ile insanın gelişim çizgisini ilkelden, gelişmişe doğru bir serüvene bağlar. Bu manada ilkel, geleneksel, modern ve nihayetinde modern sonrası dönem tanımlamalarına anlam kazandırır. **Bu anlayışta insan en kaba iletişim modellerinden başlayarak, özellikle moderne ulaştığında evrimini tamamlayan bir varlık olarak tanımlanır. Yine bu bağlamda** iletişim ilkel çizimlerle başlayan, söze dönüşen ve nihayetinde yazının en işlevsel hale dönüşmüş modern versiyonları olarak karşımıza çıkar.

“Her iletişim aracı yeni bir uygarlığın taşıyıcısıdır” diyor Armand Mattelard. Post-modern dönem ise, her ne kadar yazının varlığını devam ettiren bir dönemse de özellikle 1990'lar sonrasında yeni bir hale evrilerek yerini görsel olana bırakır. Günümüzün genç kuşaklarının kullandığı iletişim dili/dilleri de kurulan/kurulmaya devam eden yeni bir uygarlığın güçlü işaretlerini taşıyor. Bu uygarlık modern olanın kesinliklerinin ve keskinliklerinin olamadığı daha naif, daha etkili bir metotla kendi jenerasyonunu var kılmaktadır.

Her devir kendi dilini oluşturur. Dil ve dilin aktarımında iletişime muhatap olandan belli beklentiler içerisinde olmak, hem en küçük kurum olan ailede, hem de en büyük kurum olan devlette belli beklentiler doğurur. **Bireyi denetim altında tutan her kurum, dil vasıtasıyla hem kültürünü bir sonraki kuşaklara aktarır, hem de bireyden, oluşan dil çerçevesinde belli kalıplar çerçevesinde davranmasını bekler.** Bu denetim içerisinde doğrudan ya da dolaylı olarak itaat aslında bir boyutuyla da boyun eğişin, ya da tabiiyetin temelini oluşturur.

Bu manada dilin denetleme ve kontrol edebilme açısından mesele ele alındığında tüm egemenler gerek yerelde gerekse evrensel olarak hedeflere sahiptir. Nitekim Mattelard dilin standartilize edilmesiyle ilgili olarak “Dünyanın tek biçimleşmesi bize onu tanımlamayı sağlayan dilin standartlaşmasıyla başlar.” diyerek bunun yeni bir uğraş olmadığını belirtir. Bu denetçiler açısından kontrol edilecek olanların ortada oluşları ve eylem-söylemlerinin basitliliği ve sınırlılığı temelde istenilen bir denetçi talebidir.

Mattelart'ın ifade ettiği üzere “Leibniz tarafından oluşturulan usamlamanın otomatikleştirilmesi tasarısı, evrensel bir dil arayışına benzer... Düşünürün isteği yalnızca Avrupa'nın değil, “tüm insan türünün” birleşmesi için halkların yaklaşmasına katkıda bulunmaktadır. Anlaşmazlığın ve iletişimin engelinin kaynağı olan doğal dillerin kusurlarını ortadan kaldıracak tek yolun işaretler dili olduğu tezini kanıtlamak için sınırlarla oynayan bu eş biçimcilğe dayanır.” Mattelard, **“Dünyanın tek biçimleşmesi bize onu tanımlamayı sağlayan dilim standartlaşması” ile başlar.**” der.

Gerçekten de İnsanlık tarihi göz önüne alındığında; günümüzde Âdemoğlunun, son birkaç yüzyıllık hikâyesinin ultra ötesi bir hızda ve teknolojik anlamda “alet kullanan varlık olarak” atalarıyla kıyaslanamayacak kadar ilerlemiş olduğu gözler önüne serilmektedir. **Ancak bu ilerleme Will Durant'a göre günümüz ortalama modern insanını, atalarından daha zeki kılmamakta, aksine daha yeteneksiz ve kafasını daha az kullanır hale getirmektedir. Durant'ı destekler manada şu da söylenebilir; egemenler mümkün olduğunca ortalama insanın az düşünmesini istiyor da olabilirler.**

Bu manada günümüz dünyası “Ağların denetimi üzerine kurulu yeni hegemonya” biçimlerine olduğu kadar, toplu eyleme açılan karşı güçlere ve yeni uzamlara karşı da dikkatli hale getirilmiştir. Dünyanın az çok her yerinde sivil toplumun canlı düşleri, bilişim ve iletişim teknolojilerinin düzmece potansiyelini eşitsiz gelişme mantığından ve Global War'ın güvenlik zorlamasından kurtarıp, bilginin etkin olarak herkese paylaşılabileceği bir toplumun yaratılması hizmetini vermek için çalışır.” Bu manada “retorikçi herhangi bir şekilde ikna edecek” söylemi kitlelere empoze edecek şekilde dili, dönüştürmek üzere yeniden kurgulamıştır.

Aristoda' retorikçi, Cahilliyye Araplarında hatip ve şair, modern dünyada bilimin din adamları, günümüz dünyasında ise, sanal dünyanın patronları Aristoteles'in tanımına yakın bir misyon biçerler sözü söyleyene. **"Retorikçi, hiç bir şeyi bırakmadan, verilen her şart ve hal içinde iknayı gerektirecek olan şeyi görmeğe muktedir olan kimse."**dir. Yani **her hal ve şart içerisinde anlama dair tüm unsurları içerisinde barındıran ve muhatabına bunu retorikçinin istediği anlam yükü ile ulaştıran kişi** olarak tanımlar. Bu bazı dönemlerde hiyeroglif olur, Musa'ya karşı kullanılır, sayılara dönüşür, geleneksel olana karşı bir savaşımın sözcüsüne dönüşür, emoji olur tüm dünya dillerinin üzerinde bir paye ile yeni dünya dili olarak tanımlanır.

Marshall McLuhan iletişimin çağlara ayrılmasını şu şekilde yapar ve "iletişim teknolojisinin uygarlıkların biçimlendirilmesinde baskınlığı izleğini kısa ve özlü bir formülle özetler: "The medium is the message." Bu anlayışla ele alınan insanlık tarihi üç çağa bölünür; tüm duyuları harekete geçiren sözlü ve devinimsel doğal iletişim, büyü düşüncesi ve kabilecilik çağı; alfabetik yazı ve matbaa tarafından açılan görüntünün despotluğu çağı, soyut akılcılığın ve ulusçuluğun çağı; tüm duyuşsal alanın dönüşünü kesinleştiren elektronik aktarımın, yeni bir kabileciliğin, evrensel kabileciliğin çağı."

Çalışmamızı yukarıda da belirttiğimiz üzere yoğun dil tartışmaları üzerinden yürütme niyetinde değiliz.

Çalışmamızın amacı; yaratılış kıssasının bir parçasına işaret eden ilk ayetlerde sunulduğu üzere okumak, yazmak ve öğrenmek ile varlığın yaratılışındaki ontolojik sırların insana ve hepsini kuşatacak şekilde söze işaret ettiği üzerinedir. Oysa günümüzün sanal dünyası, milenyum çocuklarına yepyeni bir dünya hediye etti ve bu yenisünya modern dönemi bile geleneksel kılacak kadar diğer zamanlardan farklılık arz ediyor. Örneğin Milattan önce Aristo'nun yazıya ve retorığe verdiği anlam aydınlatma çağının entellektüelinde mâkes bulabilecekken, bugünün kuşakları adına bu saydığım dönemlerin tamamı mazide kalmış ve geleneğe ait izlenimi sunuyor bizlere...

Post Modern dünyanın çocukları zaman ve mekan sıkışmasının bir neticesi olarak bugün en yeni kuşaktan herhangi bir toplumsal ya da siyasal olay için dahi, hedef kitlenin uzun uzadıya yorumlar yapması beklenmez ve daha önemli olanı istenmez.

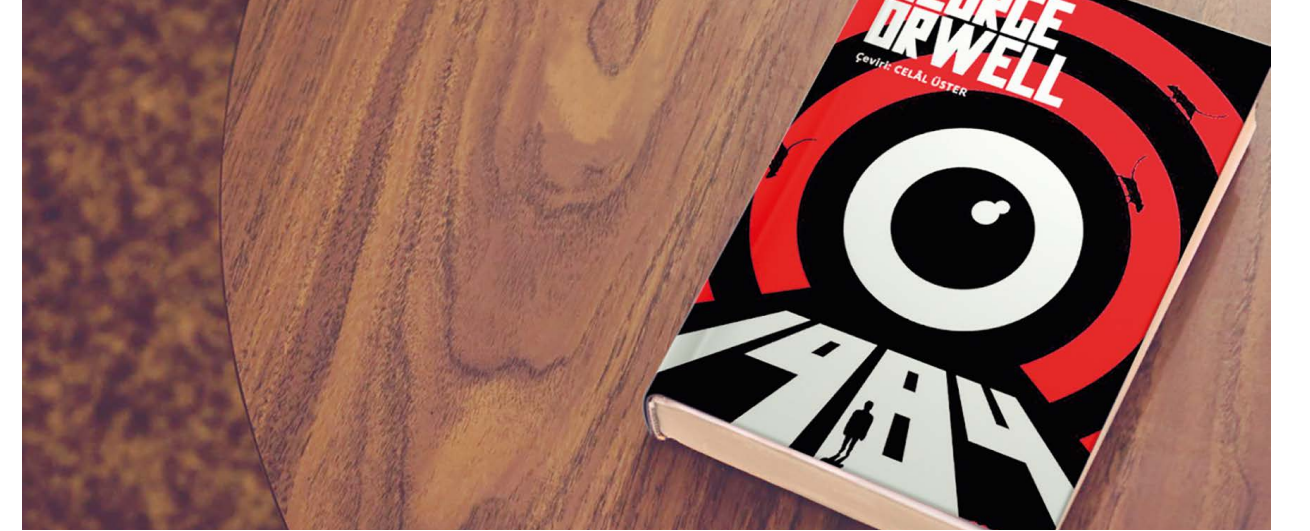
Byung-Chul Han'ın, "Like" benzetmesinin içerisinde "hoşlanmak/beğenmek" birden fazla duyguya karşılık gelebilecekken, örneğin kişi bir "şeyi" büyük oranda beğenmiş olup da bir kısmıyla ilgili beklenti ya da eleştiriler sunabilecekken, emoji tek bir duyguya karşılık gelecek şekilde kurgulanmaya çalışılmaktadır. **Yenidünyanın iletişim dili, "Tefekküre, tekrar incelemeye, üzerinde durmaya yol açacak kırılmışlıktan tümüyle yoksundurlar.** Karmakşıklık iletişimi yavaşlatır. Anestezik aşırı iletişim ise hız kazanmak amacıyla karmaşıklığı azaltır. Anlamın iletiminden belirgin bir biçimde daha hızlıdır. Anlam yavaştır. Enformasyon ve iletişim hız kazanmış dolaşımlarına engel olur. Bu yüzden şeffaflık anlamdan yoksunlukla el ele gider. Enformasyon ve iletişim yığınının kökeninde bir horror vacui, evet "boşluk korkusu" vardır. " Yani retorığe yüklenen anlam ve zaman içerisinde kastedilen ile anlaşılan arasında oluşan anlam farklılaşması. Retoriğin yeniden anlam kazanması ve iktidarların elinde söylemin değişmesi ve değişirken değiştirmesi/dönüştürmesi süreçlerini de içerisinde barındıran bir anlam bütünlüğünün kurgusal boyutuna karşılık gelmektedir.

Başlangıç düzeyinde yenidünyanın, hızla güçlenen dili emoji üzerinden bir yorumlama olarak; Emojiler günümüzde sanal dünyanın her geçen gün güçlenen dili olarak karşımızda durmaktadır. Bu dil sadece ikibinli yılların çocuklarının değil, yaşını başını almış insanlarca da bir iletişim dili olarak kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır.

RETORİĞİN YENİDEN ÜRETİMİ VE EMOJİLER

George Orwell'in "1984" adlı romanında iktidarda bulunan, halkının üzerine kara bir bulut gibi çökmüş, ancak halkının yaşadıkları durumunun vahametini fark edemeyecekleri "İng-Sos" diye tanımlanan bir düzenden bahsedilir. Bu düzende her şey 'İng-Sos' düzenine uygun hale getirilir ve **insanlara an itibariyle var olan düzenin hep var olan düzen olduğu öğretilir.** İnsanlar da bunun öyle olduğuna inanırlar. Ne zaman ki bunun böyle olmadığını iddia eden, hatta düşünen birileri çıkarsa onlarda sistemin ikna araçları ile düzene uygun hale getirilir ya da hiç yaşamamışçasına yok edilirler.

Bu kitapta sadece tarih dünü ve bugünü ile kurgulanmaz, dil de aynı işleme tabii tutulur ve mümkün olduğunca az kelimeyle konuşulan/ konuşulabilen bir dil kurgulanır. **(Yeni dil/vak dil) uydurulur.**

Artık günümüz dünyası sosyalizm/komünizm gibi tehditlerin altında değildir. Dünya küçülmüş, medeniyetler birbirleriyle daha fazla iletişim kurup birbirini etkiler hale gelmişlerdir. Ancak; pek çok sosyal bilimcinin de belirttiği üzere, zamanın-mekânın daraldığı, kültürlerin iç içe geçtiğinin

iddiasından daha ziyade Batı -hatta Amerikan-tarzına doğru evirildiği gerçeği karşımızda gün gibi aşikâr durmaktadır.

Küreselleşme, popüler kültür, dijital dünya, yapay zekâ, androidleşen insanlar bizi belki Orwell'in "1984"ünde olduğundan farklı bir şekilde de olsa yeryüzünün Tanrılığına soyunmuş bir dünya kültürünün gönüllü müminleri kılmaktadır. Byung-Chul Han bu durumu "hizaya getirmenin (Gleichschaltung) yeni adı" olarak tanımlar.

Bentham'ın panoptik bir denetim aracının 20.yy yansıması hali olan "Büyük Birader Sizi Gözetliyor" mottosunun yarattığı rahatsızlık ve tedirginlik bugün sinoptikon ve omnitikon ile bireysel rıza ve gönüllülüğe dayalı hale gelmiş, hatta insanlar kendi dünyasını, mahremini teşhir etmedikleri ya da paylaşma açmadıkları nispette toplum tarafından bilinemezliğin tedirginliği ile karşılaşılır olmuşturlar.

"Gizlilik, yabancılik ve ötekilik sınırsız iletişime engel oluşturur şeffaflık adına bunlardan kurtulmak gerekir." Bireysel mahremiyete riayet, bireyin yok sayılması, bu haliyle Post Modern öncesi olma durumu riskini de içerisinde barındırır. "Disipline edici toplumlarda panoptikon da bulunanlar daha

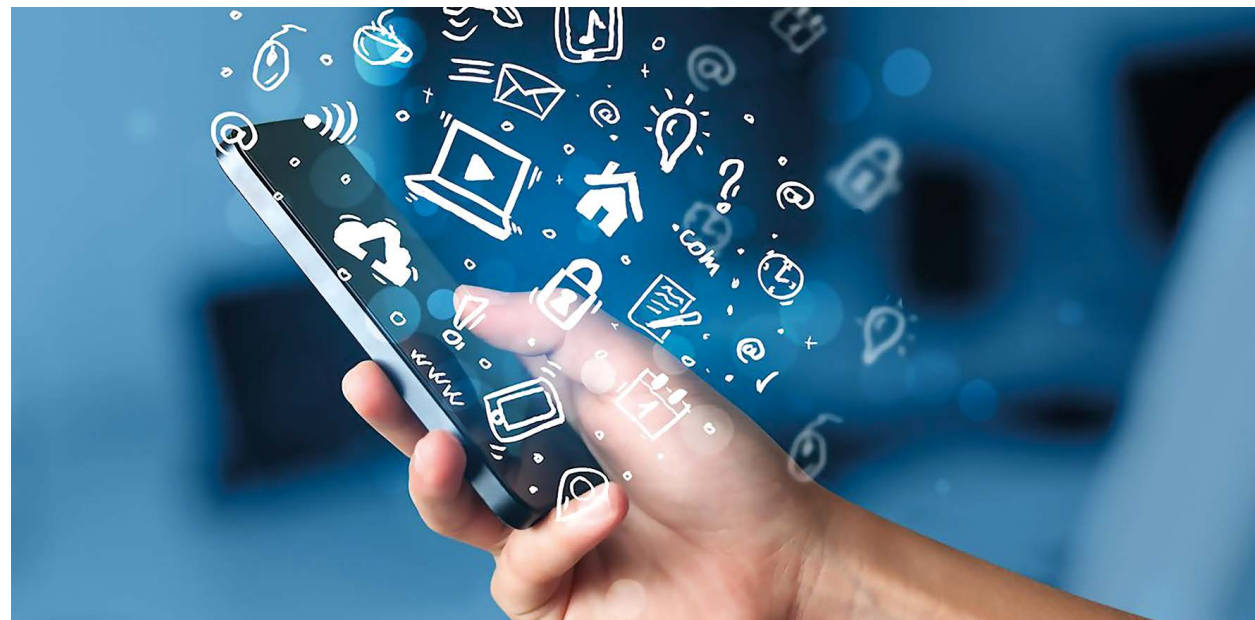
Burada modernizm sonrasını ifade eden Post Modernizmin merkeze alındığı bir yorumlamayla belki de yeni bir tanımlamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Post Modernizm her haliyle modernizmin devam eden bir aşaması izlenimi vermesine karşın, **Post Modernizm öncesi diye yapılacak bir tanımlamada Post Modernizm öncesindeki tüm dönemlerin eskiliğine dair bir anlam dikkati çekmektedir.** Çünkü Post Modernizm kendinden önceki tüm anlayışlardan farklı olarak hiç birşeyi karşısına almama gibi bir hal üzerinden yumuşak bir dönüşümün adı olarak da ifade edilebilir. Bu durum Panoptik mimarinin rahatsız ve tedirgin ediciliğinin modernizm sonrası dönemde dönüştüğü halde de görülebilmektedir. "Panoptikondaki gözetimde dışarıdan gelen baskı ve zorlamaya dayalı denetleme, sinoptikon ve omniptikonda bireysel rıza ve gönüllülüğe dayalıdır. İktidarın panoptikondaki 'sıkıcı denetim' işlevi, omniptikona gelindiğinde 'haz veren ve eğlenceli' bir niteliğe dönüşmüştür." Byung-Chul Han, "Sosyal medya da giderek toplumsallığı disiplin altına alan ve sömüren dijital panoptikonlara" benzetiyor.

Sinoptikon ve omniptikonda haz veren bu eğlenceli teşhirin yarattığı şeffaflık öylesine yalın hale gelmiştir ki dilde dahi kendisini hissettirir. Şeffaf dil hiçbir çift anlamlılık içermeyen formel, hatta tamamen mekanik, işlemsel bir dildir. Sadece enformasyonlardan oluşan ve bunların parazitsiz dolaşımına "iletişim" adı verilen bir dünya bir

makineye benzerdi. Olumluluk toplumu içinde hiçbir mahrem olayın kalmamış olduğu bir yapıdaki enformasyonun şeffaflığı, müstehcenliğinin hâkimiyeti altındadır. (müstehcenlik mahrem alanın mahremiyetinin kaldırılması durumudur. Çok az çinsellikle ilgilidir. Sevdiğiniz birine aldığınız özel bir hediyenin özelinin kalmaması müstehcenliktir. Şeffaflık zorlaması bizzat insanı sistemin işlevsel bir ögesi düzeyine indirir. Şeffaflığın şiddeti buradadır. Birey bu şeffaf sistemde sadece var olan düzenin mekanik bir parçasına tekabül eder.

Geleneksel evren mekân algısından maddi ve manevi âlemlerin varlığının yanına bugün üçüncü bir dünya olarak sanal âlem diye adlandırılan kendi kurgusu, gerçekliği, dili olan ve iletişimin bildiğimiz anlamda idealize edilen model alınan dille (lisan) değil, kelimelerin kısaltılarak yazıldığı bunun hemen ardından kelimelerin yerine sembollerden oluşan bir gerçeklik olarak hali hazırda gelişmeye devam etmektedir.

Dilin önce deforme edildiği ardından harflerin seslerin yerlerine sembolere teslim ettiği bir dünya neyi hedeflemektedir? Bu durum Orwell'in 1984 adlı eserinde hedeflenen sınırlandırılmış dil modelinin, Post Modern versiyonu olarak da düşünülebilir. Bu dönüşüm sadece retorikte değildir. "Post Modern kültürün temel özellikleri yaşama dair birçok alanı dönüştürmeye devam etmekte ve bu alanların yeni sorgulamalar ekseninde yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Post Modern kültür

örüntülerine yönelik ortaya çıkan şemanın, bilgi iletişim teknolojileri ile toplumun geneline yayıldığı ve Post Modern kültürün teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaygınlık kazandığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda siber-uzay teknolojileri, yalnızca bir iletişim ağı olmaktan öte bir anlam taşımaktadır. Bu teknolojiler, sahip olduğu özellikler ve işlevlerinden dolayı toplumsal bir yapı olarak kendini ortaya koyarken; iletişim ağlarının kendisi de 'Post Modern bir kültür' haline gelmektedir."

Kendisini sınırsızlıkların ve özgürlüklerin dünyası diye sunan, popüler olanı rahatlıkla sınır tanımaz bir aymazlıkla dünyaya pazarlayan bir kültür, bugün neden dile el uzatır hale gelmiştir? **"Sınırsız özgürlük ve iletişim topyekûn kontrol ve gözetime dönüşüyor.** Sınırsız iletişim bireyin kendisini ait hissettiği toplumla ve yakın çevresiyle bağlarını koparıırken sanal yeni bağlarla yeni güvenli bir sosyo-psikolojik bağlar kurduğu zannına kapılmasına neden oluyor. Oysa bireyin kaybettiği ana dili kimlik ve tanınma parametrelerinin sıralamalarında en yukarıda yer almaktadır.

Cemil Meriç'in ifadesiyle "Kamus bir milletin hafızasıdır. Kamusa uzanan el namusa uzanmıştır" diye meseleyi ele alacak olursak egemen bir kültür hiç zorlanmadan, kendisini hiç yormadan hem de para kazanarak çocuklarımızı bizlerle çatışmayı göze alacak kadar cürekâr ve cesur kılarak bizlere yabancı kılabilir.

Genç nesillere sunulan 180 harf değil, karakterli (emoji) konuşmalarla kendisini anlatmasına ifade etmesine bekleyen bu sistem bu gün emoji değil, (Japoncası) Türkçe karşılığı "karakter" demek olan çocuksu sembollerle 7'den 70'e herkesin konuşmasını beklemektedir.

"Emoji kelime olarak Japoncada "picture character" "resim karakterler" anlamına geliyor. İlk emojiye doğal olarak Japonya'da 1995 yılında üretilmiş Japon iletişim firması "DoCoMo" kalp şeklinde bir emoji tasarlayıp bazı cihazlarına bunu eklemiş. 98 yılında aynı firma duygu durumunu anlatmak için ikonlar geliştirilmiş ve bunu dijital iletişim kanallarında kullanmış. Sonrasında mesajlaşma programlarında bolca kullanılan bu emoji'ler 2013 yılında Oxford sözlüğüne girmiş." Emoji'ler oluşturulurken, "ilham aldığı yerler... Şehir yaşamındaki insanların ve hatta diğer canlıların, mimiklerinden ve eylemlerinden ilham alınarak oluşturuluyor." Daha sonraki yıllarda hızla gelişmeye devam eden emoji'lerin çevrimiçi yüz ifadesi sözlüğü" oluşturuluyor.

Daha sonraki yıllarda çeşitli sanal programlarda kullanılmaya başlayan bu karakterler bir filmin de konusu olur. Tony Leondis'in 2017 yılının Temmuz ayında vizyona sürdüğü bir filmin adı da aynı ismi taşımaktadır. Filmin konusu bir emoji'nin birden fazla karakterinin olmasının, emoji'lerin dünyasında yarattığı tehdit ve bunun akabinde bu "İmalat Hatası" emoji'nin yakalanarak yok edilme ve çalışılmasını anlatan bir film.

Küreselleşen dünya, dili kuşaklar arasında bir kültür taşıyıcısı olduğu, hatta dilin kendisinin dünden bugüne bizzat medeniyetin bütün işaretlerini taşıyan bir varlık/değer olduğunu unutturmak, onun yerine evrensel olarak retoriğin yeniden inşa edildiği/yok edildiği ve bunun bizzat bir egemen güç/kültür tarafından belirlendiği bir dünya inşa edilmeye çalışılıyor.

"Postmodern kültürde hedonizme dayalı yeni tüketim biçiminin, 'hedonik tüketiciler' kavramını ortaya çıkardığı ve bu doğrultuda, Post Modern kültürde akılcılık yerine; 'arzu ve haz'ın önem

kazandığı söylenebilmektedir. Mutluluk orijinli hareket eden Post Modern kültürde kişilerin duygularını tatmin etmenin mutluluk ve haz verici olduğu; duygularını negatif yönde etkileyen davranışların da mutsuzluk ve acı vereceği görüşü hâkimdir." **Bu haz anlayışı yazı dilinin zahmetini de içine alan siz bir şeyi söylemeden size seçimler sunarak hayatınızı kolaylaştıran bir hedonizmi içerisinde barındırır.** Sözde hayatı kolaylaştıran bu sanal ortam bir taraftan size kolaylıklar sunarken nerede, ne zaman, ne yaptığınızı da kayıt altına alarak gönüllü bit panoptik sistemin temellerini kurar. Bilgi paylaşımının ve "Enformasyon elde etmenin günümüzdeki gibi çok kolay olduğu durumda toplum düzeni güvenden kontrole dönüşür. Şeffaflık Toplumu bir güven toplumu değil kontrol toplumdur." Bu şeffaflık toplumunu iktidarın işleyişi üzerinden ele alan Foucault'ya göre gözetim; hapishanelerden işletmelere, okullardan hastanelere kadar toplumsal yaşamın bütünüyle içindedir ve egemen güç olan iktidarın kendi hegemonyasını kurabileceği bir düzen yaratmaktadır."

"Sosyal medya araçları ve özellikle internetin yaygın kullanımı, dünyanın her yerinde dijital gözetimi kolaylaştırmakta ve kaçınılmaz kılmaktadır. Bu durum, Mark Poster'a göre süperpanoptikon, Zygmunt Bauman ve David Lyon'a göre akışkan gözetim, Mark Andrejeviç'e göre dijital kuşatma, Roy Boyne'a göre panoptikon-sonrası gibi kavramlar ile açıklanmaktadır. Esasında panoptikon

metaforundan türeyen bu ve benzeri kavramların tümü, panoptikonda olduğu gibi gözetimin baskı ile değil; elektronik hakimiyete dayalı gönüllü olarak kabul edildiği gerçeğine vurgu yaparak giderek küreselleşen ve dijitalleşen gözetim olgusunu açıklamak üzere kullanılmaktadır. Günümüzde panoptikonun katı sabitliği çözülmüş durumdadır, zira her şeyin ötesinde, panoptik sonrası bir dönem hüküm sürmektedir. **Günümüz dünyası, katı gözetimden ziyade, gönüllü gözetim pratikleri üzerine kuruludur ve gözetimin katı olan biçimi, sansür ve zor araçları ile başka türlü davranma hakkı tanımazken, gözetimin gönüllü biçimi cezbederek ikna etmektedir.** Bu doğrultuda modernizmde, zorlayıcı ve baskıya dayanan yerel bir gözetimi ifade eden panoptikondan; gönüllülüğe ve bireysel rızaya dayalı küresel çapta elektronik gözetimi tanımlayan -ve alanyazında en yaygın kabul gören şekliyle- sinoptikon ve omniptikon kavramlarına geçilmesi, postmodern kültürün gündelik yaşam örüntülerini anlayıp tanımlamak üzere kullanılan yeni izlekler olarak görünürlük kazanmaktadır."

GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Günümüz toplumunun yaşadığı durumu ister " Mark Poster'a göre süperpanoptikon, Zygmunt Bauman ve David Lyon'a göre akışkan gözetim, Mark Andrejeviç'e göre dijital kuşatma, Roy Boyne'a göre panoptikon-sonrası" diye adlandırmış olalım...

Günümüz toplumları ve dünyası görünmeyen ağlarla birbirine bağlanmış haldedir. Bu durum yani Post Modernizm sonrası dönem varlığa, olaya ve mekâna bakışı ile tamamen Post Modern öncesi toplumdan ayrılmış bir vaziyettedir. Bu ayrışmanın temelinde ise bu güne kadar görülmemiş şekilde teknolojinin yarattığı bir android dünyanın varlığı kendisini hissettirmektedir.

Mevcut yenedünya düzeninin en önemli taraflarından biri de kendisinden önceki modern dönemden farklı olarak muhataplarına asla meydan okumadan, muhatabını kendisine karşı kışkırtmadan bir aidiyet ve kendisine benzetme süreci olarak tanımlanabilir.

Dil, bir toplumun kimliğinin en önemli unsurlarından biridir. Yenedünya düzeni bu alanı kendisinin kurguladığı format üzerine yeniden inşa etmektedir. Yenedünya düzeni, insanın tüm gereksinimlerine birkaç sözcük ile yani "e-dünya"ya bağlanarak sanal bir gerçeklik üzerinden çözümler üretiyor!

Veryüzünün tanrılığına soyunmak, çeşitli teknolojik aygıtlar vasıtasıyla her şeyi duyan, her şeyi gören, her şeyi bilen bir sistem yaratma arzusu bir süre sonra batının tanrılaştırılmış insan algısının da ötesinde tanrılaşmış bir sisteme dönüştü ya da dönüşmek üzere.

Her sistem işe ""eğitim şart" mottosuyla başlıyor. İnsanın ilk eğitimi de dil üzerinden gerçekleşiyor. Dil insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği. İnsan dili ile konuşuyor, kelimeleri dil aracılığıyla telaffuz ederek, bir iç konuşmayı yine zihninin dili vasıtasıyla devam ettirerek tefekkür eden bir varlık haline geliyor. İnsan için "hayvan-ı nâtık" deyişi de insanın, varlık skalasındaki yerini yine konuşabilmesiyle başlatıyor.

Ancak günümüz dünyasında yeni bir dil, emperyal dillerin de pabucunu dama atarcasına evrenselliğini ilan ediyor. Emojielerin hâkimiyeti...

İnsansı olduğu iddia edilen makinelere yüklenen bu programlar vasıtasıyla insanlar çok küçük ücretlerle birbirleriyle iletişim sağlıyor. Öylesine ilginç bir yöntem ki bürokrasiden en aymaz gençlere kadar herkesin yarım yamalak cümlelerle konuştuğu, kelimelerden ziyade kalıplaşmış figürlerin dili ve mimiklere yüklediği anlam herkesin

kullanım alanına giriyor. Öyle ki bu ülkede vatan savunmasının ve ülke güvenliğinin teslim edildiği ve ihanet içerisinde oldukları 15 Temmuz gecesi anlaşılan bir grup darbeci dahi meşru iktidarlarını ve ona bağlı yurttaşlarına operasyonlarını bu program veya programlar üzerinden çekebiliyor.

Dilin uğradığı tahribat dilcilerin uğraş alanına giriyor. Ama bu meselenin farkındalığını hissettirebilmek sosyal bilimcilere düşer kanaatindeyim.

Gerek Milli Eğitim politikaları, gerekse medya okuryazarlığı derslerinin eğitim sistemi içerisinde farkındalık oluşturma işi öncelikle öğretmenlerimize düşen bir görev.

Teknoloji yazacak, bu rüzgâra karşı alternatifler oluşturacak yetkin bilişim uzmanları yetiştirmek üniversitelere ve Yüksek Öğretim kurumuna düşen bir görev olarak görünüyor.

Ailelere, sosyolog ve psikologlara düşen vazife ise bu sürece karşı geleceğimizi emanet edeceğimiz genç kuşaklara meseleyi, gerekli ilgi ve alakayı göstererek ve sabırla bilinçli bireyler yetiştirmektir.

Bu çalışmanın amacı, üzerinde dolaylı olarak dahi olsa çok çalışılmayan bir konuyu dil düzeyinde bir farkındalık geliştirebilmek adına tartışmaya açmaktan ibarettir. Çözüm için daha fazla ilgili ve yetkin insanın meseleye el atması kaçınılmaz bir zorunluluk ve sorumluluk olarak gözükmektedir.

KAYNAKÇA

- Okmeydan, Selin Bitirim, Postmodern Kültürde Gözetim Toplumu Dönüşümü; www.ajit-e.org/download_pdf.php?id=286&f=286_rev1.pdf
Han, Byung-Chul, Şeffaflık Toplumu, Metis Yayınları, İstanbul
Emojielerin Tarihçesi, http://sosyalmedya.co/emoji-tarihi-infografik
Emojielerin Tarihçesi, https://www.aydinlik.com.tr/bilim-ve-teknoloji/2017-ocak/emoji-tarihcesi
Mattelart Armand, Bilgi Toplumu Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004
Aristoteles, Organon 1 Kategoriyalar, MEB Yay., 1989
İslam Ansiklopedisi, Belagat Maddesi, Yıl 1992, Cilt: 5
İslam Ansiklopedisi, Hitabet Maddesi, Yıl 1998, Cilt: 18
Durant Will, Medeniyetin Temelleri, Birleşik Yayınları, İstanbul, 1996
Bauman Zygmunt, Küreselleşme, Ayrıntı Yayınları
Debord, Guy, Gösteri Toplumu, Ayrıntı Yayınları
Appelbaum, Jacob, vd. Şifrepunk, Metis Yayınları
Şimşek M., Modernite, PostModernite ve Bauman, Belge Yayınları
Maigret, Eric, Medya Ve İletişim Sosyolojisi, İletişim Yayınları

KÜN DEDİ SÜHVE-İ ÂLEM

▲ EKREM PEHLİVANOĞLU

...ve yaratıldı insan. El bebek gül bebek yaşarken Rahmân'ın avlusunda, kaderinin ellerine bırakıldığı nefesine yenik düştü ve sürgün edildi mavi gezegene. Artık kendi ayakları üstünde durmalı, hayatı anlamalı, anlamlandırmalı ve elde ettiği bilgilerle bir sistem kurmalıydı. Evvela bedeninin ihtiyaçlarını karşılamak için becerilerini geliştirdi sonra iletişim kurmalıydı ruhu için. Ancak gözler kalbin aynası olsa da kalpler henüz hissettiklerini tanımlayamıyordu. Sezgisel ve deneysel bir süreçti elbet, evvelden yaratılanların rehberliğinde incelemeyi ve taklit etmeyi öğrendi ilkin. Duyduğu seslerden, gelişen düşünce ve hislerine karşılık gelen birer ifade oluşturdu. Zamanla bu kadim sesler özel anlamlar kazanarak birbiri ardına sıralanıp insanın iletişim ihtiyacını karşılar hâle geldi. Artık öğrenilen kadim sesler yerini oluşturulmuş ses öbeklerine bıraktı ve insan kendi iletişim dilini üretti. Dil insanın zarurî ihtiyaçlarını karşılar hâle gelmişti ancak kahve gözlerinden sevda süzülen bir yârin hasreti kavuruyordu ciğerini, belki de demlenmiş bir vuslatın sevinci ile çarpıyordu yüreği. Geliştirdiği

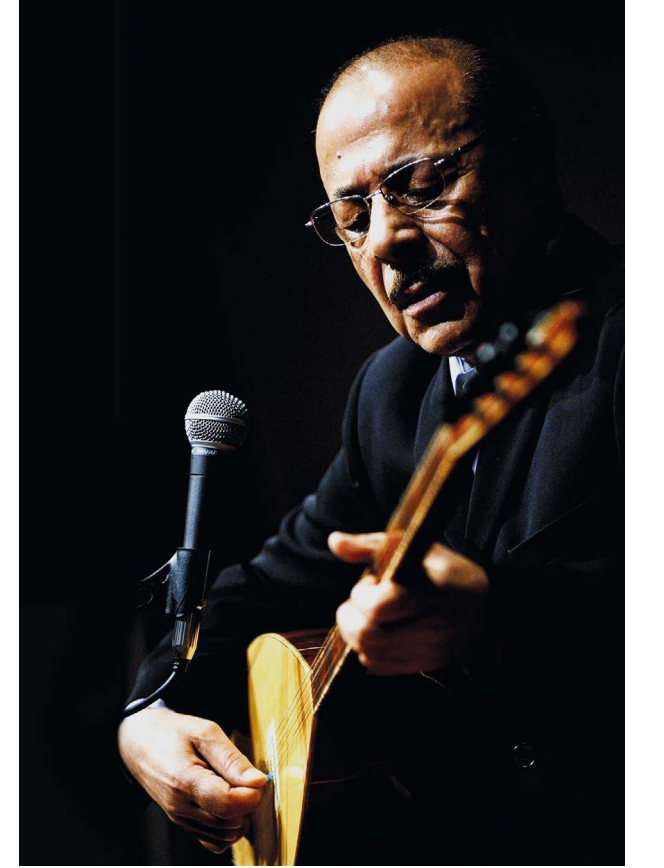
dil ile anlatılmıyordu sanki bu hisler ve insan dilde karşılığı olmayan hislerini; belki de dile getirmekten imtina ettiği için tekrar kadim olan doğaya yöneldi. Ne de olsa en güzelini yaratan Allah, bazı sırlarını seslere saklamıştı. İnsan artık ilham ile işitmeyi öğrendi ve hislerine tercüman etti kadim sesleri. Bir ses bir duyguya karşılık geldi ve sırladı bunu bilen bilsen diyerek. Ses öbekleri birbiri ardına dizildiler ve insan, hislerini tasvir etmeye başladı. Zamanla gelişen dil sistemi ve edinilen fikrî derinlik, hislerin tasnifine ve tarifine imkân sağladıkça ezgiler de sistemli yapılar hâline gelmeye başladı.

... ve çoğaldı insan. Ezgilerle yetişen insan; eş oldu, akraba oldu, çoğaldı ve bir bölgede hüküm süren bir topluluk oldu. Bulunduğu bölgenin coğrafi şartları ile doğayı taklit ederek ulaştığı kültür seviyesi onu dili, gelenekleri, sanatı ve hafızası olan bir yapıya dönüştürdü. Unutmama becerisine güvenerek birikimini hafızaya emanet etti ancak yaşananlar sonrası hafıza-i beşer nisyan ile maluldür, dedi ve yazıyı geliştirerek tarihini koruma altına aldı. Yazının ortaya çıkması ile zarurî ihtiyaçlarını karşıladı

ancak işitsel bir sanat olan müziği hafızanın şahsî zevklerine bırakarak bir müddet yayılmasını, yayıldıkça etkileşmesini izledi. Bu süreç üretim adına değerli olsa da eserlerin korunmasını sağlayamadı ve kaydetmeyi öğrenen insan, müzikte kullandığı sesleri belirli şekillere tanımlayarak eserleri kayıt altına aldı. Müziğin; seslerin sıralanması ve aralarında ki zaman ilişkisi olduğunu fark etti. Ses ve zamanı tanımlayan farklı modeller geliştirdi. Deneyimleri ile faydalı olmayan modelleri geliştirdi ve günümüzde kullanılan nota sisteminde karar kıldı. Sesini taklit ederek oluşturduğu müzikle zamansız öten horoza olan kızgınlığını türkü yaktı anlattı, kâğıda yazdı kaydetti.

... ve ses yazıldı nota oldu. Belirli titreşim sayısına sahip olan seslere nota isimleri verildi. İnsanlık sistemi kabul etti, 'LA' sesi 440 Hz frekansa sahip denildi ve bütün dünya La notasını aynı anda çaldı fakat bir şeyler yanlış gidiyordu. Yolunda olmayan bir durum vardı ve aynı La notası, farklı bölgelerde farklı bir teknikle icra ediliyordu. Aynı olmasına rağmen düşünülen ses farklı duyuluyordu. Onay verme anlamı taşıyan bir baş sallama hareketinin farklı bir topluluk için meydan okuma anlamına geldiği gibi; fiziksel durum aynı olmasına rağmen ifade değişiyordu. 'Hımm' nidasının farklı vurgularda beğeni veya sorgulama unsuruna dönüşmesi gibiydi. Frekans sabit iken vurgu benzeri icra teknikleri anlamı belirliyordu. Aynı mekân ve zamanda aynı bakış açısı ile ufku çizen iki ressamın eserleri arasında ki yedi farkı bulmak gibiydi. Evrensel denildi müzik ancak insanın kısım kısım olduğu unutulmuştu. Kırşehir'in bir köyünde gelişen kültür, bölgenin coğrafi koşullarında gelişmiş bitki örtüsü, iklim, hayvan çeşitliliği ile bezenmiş çünkü onları taklit etmişti. Kırşehirlili vatandaş "ülkemin koyunu bile bir başka bakıyor." demiş ve bahsi geçen koyunun sesi ile müzik üretmiş, La notasını o koyuna göre icra etmişti. Oysaki Berlin'de aynı doğal şartlar yoktu ve üretilen müzik, bölgenin özelliklerine göre şekillenmişti. O koyun aynı koyun değildi ve La notası da aynı olamadı. Yazıldı belki ama aslî unsurlar bilen bilsin diyerek sırlandı. Yerel özelliklerini hep korudu müzik. O sebeptendir ki Berlin göçü ile giden vatandaş Muharrem Ertaş'ın sazını duyunca yüreği sızladı. O sazda duyduğu sesler memlekette iken öğrendiklerine kodlanmıştı. Duydu ve kodlar beyinde yankılanarak yöresinde öğrendiklerini hatırladı, gözünde canlandı koskoca mazi.

... ve unuttu insan. O kadar çok öğrendi ki insan başladığı yeri unuttu. Bildiklerini temel kabul ederek inşa etti yenileri ama temel sandığı bildikleri aslında öğrendikleriydi. Bilginin, sanatın ilk öğrenildiği yer çeşitlenmeyi sağlamış, farklılıklar güzelleştirmişti dünyayı. Oysa sesler evrensel oldu şimdi, yöresel lezzetler unutuldu. "'Gizli sırlarımı aşikâr etme" dedi Âşık Veysel ve kadim olan kültür, sazının tellerinde sakladı onu, mürekkebin damlasında boğdurmadı. İnsan ise unuttu tıpkı en güzel notasını unuttuğu gibi. Belki yazabildiği en derin ifadeydi oysa.

... ve susmadı insan. Ara vermeksizin devam eden bir gürültüyle kapıldı gitti bahtının rüzgârına. Oysa söz gümüş ise sükût altındı. Sükût edeptendi, insan güzel ahlak üzere olmaya emrolunmuştu. Ancak düşünmek için gerekli olan zamandan yoksun kaldı insan. Bir lahza sessizlik vardı bestelenmesi en zor olan, insan onu başarmış ve notasını bile yazmıştı. Unuttu şimdi onca sesin içinde en güzel bestesini.

... ve susacak insan. O malum beste çalacak elbet durmaksızın. Müzik sanatının esbab-ı mucibesi, sırlananların muhafazası: SESSİZLİK.

MEVSİMLERİN DİLİ

ERDAL ŞAHİN

Akıl idrak iman ve irade yetileriyle donatılan insanoğlu için okuma eyleminin önemi yadsınamaz. Zira insan başka hiçbir varlıkta bulunmayan bu yetileri sayesinde hayatı ve varlığı derinlikli bir okumaya tabi kılarak kendinin ve varlığın künhüne vakıf olabilir. Böylelikle yeryüzü yolculuğunu anlamlı hale getirebilir, yaratılış amacına göre hayatını şekillendirebilir.

Okuma eyleminin insanı eğitip şekillendiren terbiye eden bir yönü olduğu bilinen bir gerçektir. **Elbette okuma eylemi sadece harf ve kelimelerden oluşan bir metni okumaya indirgenemez. Böyle bir okuma okumayı anlamamaktır onu sınırlamaktır.** Oysa okuma insan için çok boyutlu ve zengin bir eylem çeşididir ve insan için hayatı bir önemi vardır.

Bir dile sahip olmak her şeyden önce okumaya ve okunmaya da konu olmak demektir. Elbette okumaya konu olan her şeyin bir anlamı vardır dolayısıyla bir mesajı ve insanı eğiten terbiye eden bir boyutu da vardır. İnsan için okumaya konu olabilen üç şey var, biri harf ve kelimelerden meydana gelen yazılı bir metin bir kitap, biri de zerreden küreye bütün bir varlık dünyasını oluşturan ayat-i kâinat, yâda kevnî ayetler bir başkası da sürekli bizi kuşatan yanıyla ayat-i hadisattır.

Ontolojik hakikatinin sırrına vakıf olabilmesi için insanın kitap kâinat ve olayları yani bu üç alanı derinlikli bir okumaya tabi kılması mecburidir. Aksi takdirde kendi ontolojik anlamını idrak edebilmesi ve bu minval üzere hakkıyla bu dünyada yol alabilmesi mümkün değildir. Sürekli şahit olduğumuz kâinat ayetleri içinde mesaj yüklü özellikleriyle her an ruhumuza hakikati fısıldayan yanlarıyla mevsimlerin önemli bir yeri vardır.

Bir dile sahip olmak, sadece ses ve cümle çıkarmak, konuşuyor olmak anlamına gelmez. Yani kal dili dediğimiz ve filolojinin konusu olan bir dil dil değildir sadece. Bu dilden daha güçlü olan ve daha çok şey anlatan hal dili de var. Bu anlamda her şeyin bir hal dili vardır ve her şey bu hal diliyle konuşur.

Varlık âleminde her şeyin bir dili olduğu gibi mevsimlerin de bir dili vardır. Görüp duyabilenler için birçok şeyi anlatan bir dildir bu dil. Elbette kulak verilmesi okuyup dersler çıkarılması gereken bir dil. Bunu görmek duymak ve his etmek için elbette göz ve kulaklar yetersizdir, gözlerimiz ve kulaklarımız mevsimlerin anlattıklarını ancak anlamaya yardımcı birer araç olabilirler. Ömrümüz boyunca sürekli şahit olduğumuz ve her an içinden geçtiğimiz, zamanın devinimini ifade eden mevsimlerin haykıran çığlıklarını, anlattıklarını anlayabilmek için elbette gönül gözü gönül kulağı şart. Yoksa sıradan bir bakış görüş ve duyuştan öteye gitmez gördüklerimiz duyduğlarımız ve anladıklarımız.

Gönül gözü gönül kulağı ile anlayabiliriz Yaratan'ın ayetlerini, işaret ve delillerini, yani bizlere anlatmak istediklerini. Baktıklarımızın, gördüklerimizin ve duyduğlarımızın bize bir şeyler anlatıyor olması yetmez, bizim de asıl bunları görüp duyup ve anlayabilecek bir kapasiteye ve anlayışa sahip olmamız lazım. Şayet hakkıyla görüp anlayabilseydik sürekli gözlerimizin önünde akıp giden günlerin, ayların mevsimlerin ve yılların bize çok şey anlattıklarını anlayabilirdik. Özellikle mevsimlerin bize her şeyden önce varoluşumuzu ve varlık serencamımızı her daim anlattıklarını, hatırlattıklarını da rahatlıkla görebilir anlayabilirdik.

Bir yılda gelip giden yaşanan mevsimler sanki insan hayatının birer iz düşümü ve yansıtıcılarıdır, birer sembolüdürler. Ve bu hakikati hal dilleriyle anlayabilen anlamak isteyen insana her daim anlatmaya hatırlatmaya devam ederler. Her dil ve her dilin anlattıkları aslında insanı eğiten insanı terbiye eden bir yanı bir mesajı vardır. Bize bir şeyler anlatmaya çalışan her şeye kulak vermek lazım. Her mevsim insana her daim varoluşun anlam şarkısını terennüm eder. Böylece insana yeryüzü macerasını hal dilleriyle sürekli anlatırlar da anlatırlar.

Okumasını bilenler için insanın ömrü gibi gelip geçen mevsimler anlam yüklüdür. Mevsimler sevinç hüznün, ayrılık acı ve mutluluk gibi anlamlarla

karşı karşıya olan insanın ömrünü hal dilleriyle en iyi anlatan kevnî ayetlerdendir. Örneğin ilkbahar insanın doğumuna yoktan var edilişine denk gelir, insana bunu anlatır. Yaz mevsimi insanın gençlik ve olgunluk, mutluluk dönemini temsil eder. Sonbahar insan için hüznün çağı olan ihtiyarlık ve yaşlılığa, hastalığa delalet eder. Kış artık onun ölümüne bir başka baharda tekrar dirilmek için bu dünyadan göç etmesine, yok olması gerektiğine benzer.

İlkbahar mevsiminde toprağa düşen, rahmet yağmurlarının diriltici etkisiyle, kupkuru ve ölü olan yeryüzünün rengârenk çiçeklerle, yeşilliklerle ve sayısız güzellikle bezenmesi gibi, bu yönüyle

ilkbahar insanın doğuşuna ve çocukluk çağına benzer. O şimdi tıpkı üzerine titrenen ve çok sevilen bir bahar çiçeği gibi nazlı ve değerlidir. İnsan doğduğu

zaman bu doğuşuna şahit olan bütün sevdikleri büyük bir sevinç ve mutluluğa kapılırlar. Anne babası onu bir çiçek gibi bağrılarına basar üzerine titrerler ve gözünü ondan hiç ayırmazlar. Büyük bir emek ve sevgiyle yoğrulan çocukluk mevsimi onun en güzel geçen zaman dilimidir. İlkbaharın sayısız güzelliklerini ve bir insanın çocukluğunu kim sevmez ki. Ama her geçici güzellik gibi, bahar mevsiminin bütün güzellikleri de yavaş yavaş kaybolup, yerini bir sararmaya, rengini yazın rengine bırakır.

Artık mevsim yazdır. Yaz gençlik ve olgunluk dönemidir onun için. Fidanlar boy verip ağaç

olmaya ağaçlar çiçek açıp meyveye durmuşlardır şimdi. Bu mevsimde artık ilkbaharda ki gibi genç taze ve zayıf değildir. Her şeyiyle olgunlaşmış kökü toprağa kök salmıştır. Şimdi kendisini çok sağlam gören ve kendisinden en çok istifade edilen bir mevsim üzerine doğmuştur. Mevsim şimdi olgunluk mevsimidir, mevsim şimdi yazdır.

Her yönüyle kendisini çok güçlü sandığı ve sanki hep

böyle kalacak aldatıcı duygusuna kendisini kaptırdığı bir zamanda artık yavaş yavaş ihtiyarlık mevsiminin geldiğini yapraklarının sararmasından, meyvelerinin tükenmesinden, esen rüzgârlar karşısında direnmemesinden anlamıştır. Kendisini sanki hiç bitmeyecek olgunluk çağının aldatıcı havasına kaptırırken bir anda yemyeşil yapraklarından sıyrıp kupkuru bir dala dönüştüğünü aynaya baktığında başındaki ak döşmüş saçlarından ve kırışmış buruşmuş bir zamanlar bakmaya kıyamadığı bir güzellik şahıkası olan yüzünden anlamıştır. Evet, şimdi ayakları da tutmuyor, bükülmez zan ettiği beli de bükülmüş, ne hüznün verici bir manzara.

İlkbahar ve yaz mevsimini göz önüne getirdiğinde şimdi yüreği bir hüznün çağlayanına dönüşür, kendi kendine derinden derine acıdığını hüznlendiğini anlamıştır. Evet, şimdi mevsim hazan mevsimidir hüzn mevsimidir, şimdi artık göç zamanıdır. Havalarda yavaş yavaş soğuyor, ayaklar birbirine dolanıyor, artık yorgun bedeni üşüyor, demek yeryüzünün ve bedeninin beyaz örtüyü giyme zamanı yaklaşmıştır.

Artık mevsim kıştır, şimdi bir gece yeryüzü ansızın beyaz kefene bürünecek. Başka bir baharda yeniden diriltilecek yorgun ihtiyar bedenine kefen biçme zamanıdır kış mevsimi. Şimdi bu diyardan ayrılık ve göç zamanıdır, şimdi onun için kış mevsimi ölüm mevsimidir. Şimdi mevsimlerin diline kulak verip, onları

can kulağıyla dinlemek okumak ve yeryüzü yürüyüşümüz adına dersler ibretler çıkarma zamanıdır.

"Dünya hayatının örneği, ancak gökten indirdiğimiz, onunla insanların ve hayvanların yediği yeryüzünün bitkisi karışmış olan bir su gibidir. Öyle ki yer güzelliğini takınıp süslediği ve ahalisi gerçekten ona güç yetirdiklerini sanmışlarken (işte tam bu sırada) gece ve gündüz ona emrimiz gelmiştir de, dün sanki hiçbir zenginliği yokmuş gibi onu kökünden biçilip atılmış bir durumda kılmışız. Düşünen bir topluluk için biz ayetleri böyle birer birer açıklarız." (Yunus 24)

POST-KOLONYAL DİLİN BARIYERLERİNİ YIKMAK

▲ KAMİL ERGENÇ

Şarkiyatçılık müstakil bir disiplin olarak kendisini konumlandırmaya başladığı andan itibaren “doğu ile batı arasında ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayanan bir düşünme biçimi farkı” olduğuna dair veri üretme çabası içerisinde oldu. Bu çaba uzun vadede meyvelerini verdi. 18.yüzyıla kadar şarkiyat alanı denildiğinde ilk olarak sami dilleri, kutsal kitaplar, İslam ve Çin odaklı araştırmalar söz konusuysen sonraları edebiyat, felsefe, tarih, filoloji gibi alanlarda da yoğun mesai harcandı. M.Ö ikinci asırda Herodot ve İskender tarafından bir “öteki” olarak tanımlanan doğu, Yunan ve Roma tarafından da aynı bağlamda değerlendirilecektir. Bu tanımlama barbarlıkla/vahşilikle iç içe bir hususiyete işaret eder. Doğu toplumlarının rasyonaliteleri zayıf, düşünmeyi beceremeyen vahşiler olduğuna dair üretilen spekülâtif bilgi, bugün dahi doğu-batı kavramsallaştırmasında anahtar rolünü oynamaktadır. Coğrafyanın kimlik/kişilik üzerinde tesiri olması değildir burada dikkat çekilen. Söylenmek istenen doğu insanının niteliksel zafiyetlerle malul oluşudur. Bu maluliyetin sebebi konuşulan dil veya inanç sisteminin bizatihi kendisi olabilir. Ya da inancın ve dilin tesiriyle oluşmuş gelenek... Artık coğrafya sadece bir mekan olmaktan çıkar ve insanlığın kaderi üzerinde belirleyici olan bir olgu halini alır. Dağın, taşın, denizin, gölün konumu, toprağın verimliliği, üretim araçları, çalışma koşulları, sulama imkanları gibi bir dizi değişken, insanın düşünme ve eyleme biçimi üzerinde etkiye sahip olarak kodlanır. Bu kodlamayı yaparken kültürel antropoloji disiplini yardımı çağırılır. İbn-i Haldun'un da dikkat çektiği bu durum öylesine içselleştirilmiştir ki “coğrafya kaderdir” klişesi hala geçerliliğini korumaktadır. Demek ki insanın herhangi bir bitkiden farkı yoktur(!) Şayet çevresel faktörler insanların düşünme ve eyleme biçimleri üzerinde bu kadar belirleyici ise insanları iradeleri değil çevreleri şekillendiriyor demektir. Bu durumda “determinist(zorunlu)” perspektifi müdafaa edenler haklı olmaktadır. Eğer çevresel faktörlerin belirleyiciliği mutlaksa insan iradesiz

bir varlıktır. Bu durumda bütünüyle çevrenin etkisi altında olan bitki ya da hayvandan farkı yok demektir. Oysa ki **insan, iradesi aracılığıyla** çevresini değiştirme **imkanına sahip olan tek varlıktır. Onu “insan” yapan tercihleridir.** Tabiatın etkisini azaltıp onun üzerinde egemen olmaya çalışır. İçine doğduğu kültürün mahkumu değildir. İstemesi halinde mensup olduğu kültürel havzayla çatışabilir. Hatta ideolojik formasyonu gereği içine doğduğu kültürü reddedebilir. Onu değerli kalan da budur zaten...

Doğu'yu ikincil olarak kodlayan şarkiyatçı bilgi 18.yüzyıldan itibaren Batı'nın kolonileştirme uğraşısına destek verdi. Edward Said şarkiyatçılığın “kolonyalizmin keşif kolu hizmetini gördüğünü” dile getirirken haksız değildir. İlkel, vahşi, düşünemeyen, akledemeyen olarak kodlanan doğulunun ıslah edilmesi, ehlileştirilmesi gerekmektedir ve bunu da elbette ki düşünme yeteneğine sahip olan(!) “beyaz adam” yapacaktır. “Uygarlık misyonu” klişesi etrafında bütün bir Doğu toplumları Batı için koloni haline getirilmeye çalışılır. 1815'ten 1914 'e kadar ki yaklaşık yüzyıllık sürede Avrupa ülkelerinin sömürgesindeki topraklar %35 ten % 85 e çıkacaktır. Bu topraklar Afrika, Asya ve Ortadoğu dadır. Ancak

bugün Latin Amerika olarak bilinen yerler de kolonileştirme sürecinden payına düşeni alacaktır. İspanyol ve Portekiz barbarların öncülüğünde gerçekleşen ilk sömürgeleştirme süreci sonraları İngiltere aracılığıyla devam edecektir. Bugün adına Amerika denilen ülke de bu sömürgecilik faaliyetlerinin sonucu olarak kurulmuştur. Avrupa sömürgeciliğinin şahıkası Amerika'dır dersek herhalde abartmış olmayız.

Kolonileştirme süreci bir “dil” etrafında cari kılındı. Bu dil doğulu toplumları “kendisi hakkında karar verme iradesine sahip olmayan” olarak tarif eder. Şark, bağımsız düşünme iradesine sahip değildir. Sadece Batı'nın tespitleri için araçsallaştırılabilir. Bu tespitler de Batı'yı merkezileştirmek amacıyla yapılır. Demek ki Doğu, “zıtlar birbirinin anlaşılmasını sağlar” kaidesinde olduğu gibi, Batıyı anlaşılır kılmak için vardır. Nasıl ki kötü iyinin, sıcak soğğun, hayır şerrin anlaşılmasına imkan tanıyorsa Doğu da Batı'nın anlaşılması içindir. Ancak burada “olumlu” olanı Batı, olumsuz olanı ise doğu temsil etmektedir. Anlıyoruz ki, şark salt coğrafi anlamı havi değil aynı zamanda ahlak ve kültürü de içeriyor. Batı'nın doğu hakkındaki bilgisi ona egemen olmayı sağlamak amaçlıdır. Şark, Batılı onu nasıl biliyorsa öyledir. Özerkliğe sahip değildir. “Tanımlanan” olmak neredeyse iki asırdır doğu toplumlarının(özelde Müslümanların) kaderidir. Bu durum, hiç şüphesiz, maruz kalmayı da içerir. Maruz kalmak demek ise müstakil bir irade geliştirememek, sürekli savunmada kalmak, zamana tanıklık etme liyakatine sahip olamamak, içerik üretme çabasını terk ettiği için içerik üretenlerin tasallutuna razı olmak gibi anlamları içerir. Bugün dahi Müslüman toplumların tanımlanıyor olmasının arka planında bu tarihi perspektif vardır

Şarkiyatçı havzalar tarafından Müslümanlığın “Muhammedanizm(Muhammetçilik)” olarak nitelenmesi bu bağlamda değerlendirilebilir. İslam'ın evrensel/cihanşumül ufkunu baltalamak amacıyla üretilen bu argüman, İslam'ı bir tür Arap kültürel ikliminin sonucu olarak kodlayarak yerelleştirmeyi amaçlar. 20.yüzyılın başında küresel sistemin körfez krallıklarıyla kurduğu yakın ilişki bundan dolayıdır. Nitekim bugünde küresel sistemin baronları merkezde Suud olmak üzere körfez krallıklarıyla oldukça yakın çalışmaktadır. Arap havzaları dışındaki Müslümanlara ise din yerine kültür önerilmektedir. Ulus devletleşme süreciyle birlikte zaten öne çıkan kültür dinin yerini almıştır. Artık İslam'a ait olmak değil etnik/kültürel aidiyet biçimleri öne çıkarılmıştır. **Peygamberin(s.a.v) Arap oluşunu, İslam'ın “Arabın dini” olarak anlaşılması gerektiği iddiasına mesnet yapan milliyetçi söylem, kolonyalist perspektifin de etkisiyle, İslam öncesi kültürüne atıf yaparak yeni bir meşruiyet arayışı içindedir.** Ümmet bilincinin dumura uğraması anlamına gelen bu yaklaşımın halen geçerliliğini koruğunu söyleyebiliriz.

Ümmet bilincinin tahrip edilmesi boşuna değildir. 20.yüzyılın ortalarına kadar devam eden sömürgecilik, en ciddi direnişle Müslümanların yaşadığı beldelerde karşılaştı. İslam'ın dışındaki havzalar paradigmatik bir dirençten yoksun oldukları için sisteme kısa sürede entegre oldular. Konfüçyus geleneği(Çin-Japonya), Budist gelenek(Hint Alt Kıtası), Ortodoks Hristiyanlık (Rusya) ve Katolikleştirilen Latin Amerika gibi yerlerde kolonyalist dil herhangi bir paradigmatik karşı duruşla karşılaşmadı. Çin ve Japonya güçlü geleneksel kodlarını devlet kapitalizmini cari kılacak şekilde dönüştürürken, Ortodoks Rusya 1991 sonrasında Chicago okulunun mahir(!) üstatları tarafından sisteme dahil edildi. Latin Amerika ise askeri cuntalar aracılığıyla kapitalist/neo-liberal perspektife ikna(!) edildi. Doğrudan sömürgeciliğin miadını doldurması sonucu,20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren post-kolonyalist tutum tartışılmaya başlandı. Bu yeni dönem oldukça profesyonel olarak yürütüldü. I. ve II. Dünya savaşlarıyla;

a) Pazar egemenliğini

b) Sosyal ve siyasal alana ilişkin akademik bilgi tekeli

c) Ulus devletleraracılığıyla itikat eksenli birlikteliğin yerine kültür ve etnisite temelli birliktelik biçimini

d) Siyasal alana ilişkin demokratik teamülleri'ni merkezileştiren sistem, post-kolonyal dönemde kendisini çok fazla göstermeden de imtiyazını korumayı başardı.

Post-Kolonyalizm, Batı dışı toplumların yaklaşık iki asırdır maruz kaldıkları “epistemik şiddetin” bazı kozmetik değişikliklerle devam ettiği tezi üzerinden öne çıkan bir kavramsallaştırma. Edward Said, Gayatri Spivak, Ranajit Guha, Arif Dirlik, Frantz Fanon, Dipesh Chakrabarty gibi entelektüellerin öncülüğünde dünya akademik havzasının gündemine girmiş. Gramsci'nin “madun”(sesi duyulmayanlar, paradigma savaşını kaybedenler, ötekiler) kavramsallaştırmalarından ilham alarak oluşan “post-kolonyal okul” özellikle Hindistan merkezli çalışmalar yapıyor. Doğrudan kolonyalizmin(sömürgeciliğin) cari olduğu dönemlerde Avrupa merkezci(Eurocentric) insan, evren, tanrı, zaman, mekan, devlet ve tarih tasavvurunun nasıl tahkim edildiğini inceliyor ve bağımsızlığını kazandığı söylenen ulusların bu tesirden kurtulup kurtulmadığını sorunsallaştırıyor. Hindistan odaklı bu çalışmaların benzer süreçlere şahit olan diğer toplumlar için de öğretici olduğunu söylemek mümkün. Asya'nın bu kadim ülkesinin yaklaşık iki asır boyunca maruz kaldığı sömürgecilik Batı aklının zaferi olarak kodlanır çoğu zaman. Gerek tarihi derinliği, gerekse kozmopolit doğasıyla Hindistan, kolonyalizmin deneme tahtasıdır adeta.1492 sonrasında başlayan deniz seferlerinin önemli durakları arasındadır ve Hristiyanlığın kayıp krallığının burada olduğuna inanılmaktadır. Post-kolonyal okulun burada tebarüz etmesi bu bağlamda anlaşılabilir. Hint kültürünün pastoral doğasına ilişkin yapılan kolonyalist çözümlemelerin esas amacı bu pastorallığın ilkelliğine işaret etmektir. Emsali bütün imparatorluklar gibi Hint alt kıtasındaki imparatorluklar da modern perspektife göre oldukça “yavaş ve hantal” dırlar. Bu hantallıkları “ilerleme” efsunuyla büyütölmüş kolonyalistler için sorun teşkil etmektedir. Hindistan'ın sisteme entegre edilebilmesi için ait olduğu kültürel iklimin ilkelliğine ve vahşiliğine ikna edilmesi gerekir. İkna etme görevi antropoloji ve filoloji disiplinine aittir. Nitekim bağımsızlığını kazandıktan sonra da Hindistan post kolonyal dilin etkisinde şekillenmiş milliyetçi retorik tarafından esir alınmıştır. Tıpkı

benzeri süreçleri yaşayan diğer toplumlar gibi...

Bu noktada sorulması gereken soru şudur diye düşünüyorum: Doğrudan kolonyalizmin sona ermesi Batı dışı toplumların (Asya, Latin Amerika, Ortadoğu ve Afrika)maruz kaldıkları **“epistemik şiddetin”** sona erdiği anlamına gelir mi? Çünkü **epistemik şiddet, tüm şiddet türleri içinde tesiri en yüksek ve sürekli olanı temsil eder.** Sözcükler/ kavramlar içerik zafiyetine uğratılır ve başka bir dünyanın tasavvur biçimine uygun hale getirilir. Artık sömürüye maruz kalan toplumların yaslandıkları değer sisteminin renklendirdiği bir kavramlar dünyası yoktur. Yeni bir paradigma ve bu paradigmanın inşa ettiği tasavvur biçimleri belirgindir. Epistemik şiddete maruz kalan toplumlar artık kendisi değildir. Başkalaşmıştır. Nereye ait olduğunu bilemeyecek durumdadır. Bir yandan kültürel değerlerini önemsiyor gibi görünürken, diğer yandan bu değerlerin modern paradigma tarafından altüst edildiğine tanık olur. İnancının zamanaşımına uğradığını düşünmeye başlar. Şayet (sömürüye maruz kalan toplum) Müslüman ise, İslam'ın tarihsel bir olgu olduğunu düşünmeye veya en iyi ihtimalle sezgisel anlamda manevi bir tatmin vasıtası işlevi gördüğüne kanaat getirir. İlerleme olgusunun mutlaklığına iman etmiştir. Geçmişin bugüne göre daha ilkel ve geri olduğunu geleceğin ise bugünden daha ileride ve iyi olacağını zannetmektedir. Seküler bilginin tahakkümü altındadır ve bütün kavramları da bu bilgi tarafından işgale uğramıştır. Kavramlar sekülerleştğinde düşünce de sekülerleşecek ve dolayısıyla hayat algısı, insan, evren, tabiat tasavvuru da bu etkinin altına girecektir. Böylece kolonyalistlerin varlığına gerek kalmayacaktır. Çünkü artık toplum kendi kendini sömürgeleştirmiştir.

Bu bağlamda Türkiye'yi nasıl okumak gerekir? Çünkü Türkiye doğrudan sömürgeleşmeye maruz kalmamasına rağmen, 19.yüzyılın başından itibaren gönüllü olarak kolonyalist bilgiye dayalı tasavvur biçimlerini, aydınları/entelektüelleri/bürokratları aracılığıyla ithal etti. Kurumsal yapısını büyük oranda bu bilgi çerçevesinde teşekkül ettirdi. Kamusal alanın tanzimine ilişkin attığı adımları bu bilgiyi referans alarak attı. Bir takım eksiklikleri/noksanlıkları olmasına rağmen dinin belirleyici ve tayin edici olduğu bir sosyal gerçekliği vardı ve bu gerçeklik seküler bilgiye dayalı epistemik şiddet sebebiyle tahrip edildi. Başka bir hakikat telakkisi merkeze alındı ve sosyal gerçeklik bu telakki doğrultusunda yeniden inşa edilmeye çalışıldı. 20. Yüzyılın tamamında ve halihazırda bu inşa sürecinin kemale ermesi sağlanmaya çalışıldı/çalışılıyor. Nihayetinde hem terk ettiği değerler sistemine yabancılaştı, hem de ithal ettiği modern paradigmaya dayalı hakikat telakkisini tam manasıyla içselleştiremedi. Tam bir şizofreni hali ortaya çıktı. Kamusal alanda Pazar dininin ilke ve prensipleri geçerliyken senenin, ayın veya haftanın bazı özel günlerinde İslam'ın ritüelleri geçerli olmaya başladı. Din bir vicdan işi olarak anlaşıldığı için bireysel dindarlıklar terviç edildi. Ancak burada da sorunlar yakamızı bırakmadı. Bireysel dindarlıklar Pazar dininin ilke ve prensiplerine hanel getirmemek koşuluyla kayda değer bulundu. Kolonyalist dilin egemenliğinde şekillenen düşünce dünyamızı temsil eden entelektüellerimiz, maruz kaldığımız epistemik şiddetin fark edilmesini engellemek amacıyla mesai harcadı/harcıyor. Bu bağlamda Türkiye'nin de içinde bulunduğu Batı dışı toplumların halen kolonyalist dilin tesirlerine maruz kaldığını ve hatta özellikle aydınlar/entelektüeller nezdinde bu dilin kanıksandığını söylemek abartı olmaz. Şayet bu dille esaslı bir hesaplaşma yapılmazsa, gelecek adına umutlu olmanın oldukça romantik bir tavır olacağı söylenebilir.

Türkiye özelinde Post-Kolonyal dilin ne tür bariyerler inşa ettiğiyile ilgili tespitlerimizi şöyle sıralayabiliriz:

a) Bilgi sistemi olarak aydınlanma felsefesinin çizdiği çerçeveye (özellikle sosyal ve siyasal bilimler alanında) **sadakatle bağlı bir akademik havzaya sahibiz.** Aydınlanma felsefesi bilgiyi seküler, rasyonel, bilimsel bir bağlama hasrederek bu bağlam dışındaki her tür bilgiyi ya yok sayıyor ya da tarihsel bir bağlama hapsediyor ve “araçsal akli”

yüceltıyor. Araçsal akıl bütün bir hayatı matematiğin diliyle anlamaya çalışıyor ve her şeyi niceliksel bağlama hapsediyor. Sayının ve ölçünün konusu olmayan-olması da mümkün olmayan- niteliksel bilgi, tutum ve tarz ötekileştiriliyor. Böylece Müslümanlar açısından mutlak hakikati temsil eden “vahiy bilgisi” ve vahyin mücesssem hali olan nübüvvete ait bilgi, bilimsel olmadığı gerekçesiyle itibarsızlaştırılıyor. Dolayısıyla vahiy, kamusal alana müdahil ol/a/mayan ve sadece bireysel vicdana hapsedilmiş bir “manevi tatmin vasıtası” olarak kabul ediliyor. Kur'an, mutlak hakikat olmasına rağmen, kamusal alanın tanziminde “referans” olarak kabul edilmiyor. İktisadi, içtimai, siyasi, hukuki, felsefi, bilimsel alanlar bütünüyle seküler bilginin rehberliğinde şekilleniyor. Kur'an'ın bu alanlara dair beyanı görmezden geliniyor. Artık Müslümanlar bile Kur'an'ın 21.yüzyılın dünyasına hitap edemeyeceğine inanıyor ve onun sadece vicdani bir bağlamda değerlendirilmesi gerektiği tezini ileri sürüyor. Kur'an ölümlerin defin işlemlerinde, özel gün ve gecelerin ihyasında ya da düğün, sünnet ve temel atma merasimlerinde terennüm edilen bir manevi sembol olarak işlev görüyor. Bilgi üreten havzalarımız Kur'an eksenli bir bilgi, siyaset, tarih felsefesinin mümkün olmadığını düşünüyor.

Benzer durum Müslüman olmayan geleneksel toplumlar için de geçerli. Örneğin Çin'in Konfüçyus geleneği ile Hindistan'ın Budist geleneği, Latin Amerika ve Afrika'daki yerel kültürlerin ilham aldığı değer sistemleri de modern bilgi sisteminde “irrasyonel” bağlama mahkum ediliyor. Geleneksel bilgi biçimlerinin ilkel/arkaik/primitif olduğuna dair kolonyalist söylem “uygarlık misyonu” klişesinin meşruiyet kazanmasına hizmet

etmişti. **Bu klişe Batı dışı toplumların ancak Batı yardımıyla medenileşeceğini iddia ediyor ve “insan hakları” “demokrasi” gibi soyut putlar aracılığıyla müdahalenin haklılığını tescillemeye çalışıyor.** Post-kolonyal dönemde de siyasal olarak demokrasi, iktisadi olarak kapitalist/neo-liberal tutum, içtimai organizasyon olarak toplum ve ulus-devlet birlikteliği, hukuki olarak seküler medeni hukuk ve insan hakları klişesi gibi olgular merkezinde Batı dışı toplumlar hizaya getirilmeye çalışılıyor.

b) Mutlak hakikat olan vahiy bilgisi hayatın dışına itildiğinde Müslümanlar açısından patolojik bir durum ortaya çıkıyor. Adına Muhafazakarlık denilen bu patoloji, Hristiyanlık içi mücadelenin sonucu olan bir ideolojik tutumu Müslümanlar açısından da meşrulaştırıyor. Böylece İslam ve muhafazakarlık birbirinin yerine kullanılabilen kavramlar olarak belirginlik kazanıyor. İslam'a mensup olanların kendilerini muhafazakar olarak tanımlamaları, çok ciddi bir zihinsel savrulma biçimi olarak belirginlik kazanıyor. Post-kolonyal döneme has bu durum, kendisini İslam'a nispet edenlerin dinleriyle sahil ilişki kurmalarına engel olduğu gibi dinin tarihsel bir olgu olarak kodlanmasına da zemin hazırlıyor. “Gelenek sevicilik” veya geçmiş putlaştırma ya da bir tür “atalar kültü” üzerinden yürüyen muhafazakarlık, inkılabi doğası gereği İslam'a yabancıdır. İslam, **muhatabını itikat eksenli bir varoluşun mümessili olmaya çağırır. Geçmişin kutsanmasını yadsır ve atalar ekseninde tebarüz eden bir yaklaşımı eleştirir.** Ataların yanlış yolda olma ihtimalini gözden ırak tutmamak gerektiğini beyan eder ve Nebevi atalar zincirine(atanız

İbrahim) dikkat çeker. Varoluşun itikat eksenli olması gerektiğini salık verir. Vahyin ontolojik ve epistemolojik meşruiyetini temellendirmek için ceht etmenin zaruretine işaret eder.

c) Siyasal dil olarak demokrasiye “mahkum” olmak post-kolonyal dilin en önemli bariyerlerinden birini oluşturuyor. Demokrasi, ikinci dünya savaşı sonrasında Atlantığın iki yakasını Sovyet yayılmacılığından koruyup, kapitalizmin “tek geçerli” iktisadi düzen olarak tebarüz etmesini temin ederken; Asya, Afrika, Ortadoğu ve Latin Amerika'da “pazarın çıkarlarını” tahkim eden adımlar atılmasına olanak sağlamıştır. Özellikle Chicago Okulu aracılığıyla Latin Amerika'nın demokratik teamüllerle seçilmiş idareleri tarumar edilmiş ve Pazar dininin ilke ve prensiplerine sadık yönetimler işbaşına getirilmiştir. Bu yönetimler Chicago Üniversitesi'nde yetişmiş iktisatçı ve sosyologlar ile işbirliği yaparak özelleştirme politikaları yürütmüş ve kamuoyunu bu politikalar doğrultusunda endoktrine etmeye çalışmışlardır. Sovyetlerin dağılması sonrasında da aynı üniversitenin iktisatçıları ve sosyologları misyon yüklenmiş ve bu sefer Sovyet hinterlandının küresel kapitalizme entegre edilmesi işini başarıyla yürütmüşlerdir.

Demokrasi aracılığıyla Afganistan, Irak, Libya, Suriye gibi ülkeler işgal ve talan edildi; Türkiye, İran, Mısır, Brezilya, Bolivya, Şili, Arjantin, Venezuela gibi ülkeler istikrarsızlaştırıldı; Afrika kıtasının tamamı (özellikle de Mali, Gine, Burkine Faso, Tunus, Cezayir gibi ülkeler) kadvralaştırıldı. Denebilir ki demokrasi 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren en büyük hizmeti kapitalist/neo-liberal çarkın dişlilerini yağlama için yapmıştır. Bu nedenle demokrasinin oldukça işlevsel(!) olduğu söylenebilir. 21.yüzyıla girerken demokrasi, küreselleşmenin de yardımıyla, “şirketokrasiye” evirildi ve ulus devletlerin korunaklı surlarında onarılması güç gedikler açtı. Artık yeni küresel sistem, milli çıkarlar doğrultusunda pazarın mutlak egemenliğini engelledikleri için ulus-devletlerden de hazzetmiyor. Kaldı ki ulusüstü şirketler devletlerin bütçeleriyle yarışıyor ve hatta geçiyor. Bu

nedenle demokrasi, üçüncü dünya diye tanımlanan ülkelere şirket egemenliğini tahkim etmeye yarıyor. Demokratik siyasetin vazgeçilmezleri olan siyasi partiler, oldukça elitist iç hiyerarşik yapıları nedeniyle siyasal bilincin kamusallaşmasına engel oldu ve olmaya da devam ediyor. Yukarıdan aşağıya belirleme esasına dayalı iç hiyerarşik yapıları nedeniyle siyasi partiler “gerçek soru ve sorunların” gözden ırak tutulmasına hizmet ediyor ve kolonyalist bilginin tesirini perdeliyor. Siyasal bilinçten yoksun kitleler gerçek anlamda bir bağımsızlık mücadelesi veremiyor. Gerçek bir siyasal mücadelenin “epistemolojik bağımsızlık” odaklı olması gerektiği tezini savunmak gibi esasl bir sorumluluğumuz var.

d) Post-kolonyal dilin bariyerlerinden biri de üniter devlet yapısıdır. Merkezi bir hükümet ve bu hükümetin belirlediği çerçeve doğrultusunda işlerlik kazanan yönetim mekanizması, taşranın siyasal bilinç düzeyinin olgunlaşmasına engel olmaktadır. Merkezi hükümet/ler teknokrat ağırlıklı yapıları ve taşradan devşirdikleri “mukallit burjuva” aracılığıyla kolonyal dilin tahakkümünü tahkim edecek bir perspektifin yerleşmesi için çaba göstermektedirler. Taşradakiler, merkeze adım atmak için sürekli olarak kendi değer yargılarından taviz vermek ve temsil etmeyi vaat ettiği halkın gerçek sorunlarını ötelemek gibi oldukça sığ bir siyasetin mahkumu olmaktadır. Oysaki taşrada olgunlaşan siyasal bilinç, bütün bir ülkenin sahil siyasal tavır alışında etkili olabilir. Hiçbir üniter devlet taşranın siyasal bilincinin gelişmesini istemiyor. Gelişmesi halinde sistem karşıtı hareketlerin yoğunlaşacağından endişe ediliyor. Türkiye'de ikinci dünya savaşı sonrasında 12 Eylül ihtilaline kadar olan süreç bu söylediğimiz bağlama denk düşer. Siyasal bilinci yükselen kuşakların sorun yarattığı görüldüğü için “savaşmayın sevinin” klişesi tervic edildi. “Başların ayak ayakların baş” olması tehlikesine(!) sığınarak, siyasal alanı bilimsel, teknokratik, elitist/üsttenci ve en önemlisi de “sisteme muvafık” kişilerin ellerine teslim etmenin gerekliliğine inanan üniter devlet/ler, halkı sürekli denetim altında tutulması gereken

yığınlar olarak görüyor. Siyasal bilinç düzeyinin kamusallaşması üniter devlet realizmini aşmak için elzemdir.

e)Post-Kolonyal dilin en büyük bariyerlerinden biri de NATO-İMF-WHO-Dünya Bankası gibi örgütlerdir. Bu örgütler içinde özellikle NATO, kolonyalizmin mücessem halini temsil etmektedir. Türkiye yaklaşık yetmiş yıldır NATO üyesidir. Bu örgüt sadece askeri amaçlar doğrultusunda hizmet(!) ediyor gibi görünmesine rağmen, siyasi/iktisadi ve akademik alanlarda da söz sahibi olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Soğuk savaş hikâyesiyle oyalandığımız yıllarda bu örgüt, Türkiye'nin hangi şehrinde ne tür üniversite açılacağından, anti-komünist literatürün nasıl oluşturulacağına varıncaya kadar etkilidir. Sovyetlerin yıkılmasından sonra bu örgüt, küre ölçeğinde paradigma dışı varoluş mücadelesi veren İslami hareketleri bertaraf etmeyi, onların yerine sistemle barışık dini hareketleri(örneğin FETO) öne çıkarmayı ve Ortadoğu da İsrail'den daha güçlü bir devletin oluşmasına fırsat tanınamayı misyon edinmiştir. Bu çerçevede Cezayir ve Bosna direnişine engel olunmuş, Hamas-İslami Cihat gibi direniş hareketleri hedef tahtasına yerleştirilmiştir. Libya, Afganistan, Somali gibi ülkelere katliamlara imza atan bu örgüt hâlihazırda Türkiye'nin 25(yazıyla yirmibeş) farklı noktasında üslere sahiptir. 27 Mayıs'tan 15 Temmuz'a varıncaya kadar tüm darbe ve muhtıralar bu örgütün sevk, idare ve lojistik desteği sayesinde mümkün olmuştur. Ancak ne hazindir ki, Türkiye bu örgütü gereği gibi tartışmamaktadır. Çünkü ulus-devletin uzman kadroları/stratejistleri/güvenlik danışmanları,

yazılı ve görsel medya unsurları aracılığıyla, reel-politik argümanlar eşliğinde, kamuoyunu Türkiye-NATO ilişkisinin zaruri olduğuna ikna etmiş durumdadır. Aynı uzmanlar, Türkiye'nin Rusya ile de pragmatik ilişkiler geliştirmesi gerektiği tezini işlemektedirler. Böylece yaklaşık iki asırdır devam eden doğu ve batı emperyalizmi arasındaki gerilimi "lehimize kullanma" taktiği devam etmekte ve bu taktik ülke olarak hepimizi oldukça pragmatik ve oportünist bir tavrın ve tarzın mümessili olmaya teşne kılmaktadır.

f)Ulus-devlet paradigması, her ne kadar emperyal yayılmacılığın karşısında mukavemet gösteriyormuş gibi görünse de, esas itibariyle kolonyalist bilgi temelinde kurulduğu için sorunludur. Bu paradigma homojen bir toplum yaratma amacıyla hareket eder ve tek boyutlu/tek ufuklu/tek kültürlü/tek etnisiteli bir toplumsal çerçeveyi dayatır. "Sınırları" içerisinde olanlar üzerinde mutlak anlamda hakimiyet kurma arzusundadır. Adeta bir tanrı gibi denetim ve kontrol ister. Jeremy Bentham'ın "panoptikon" teorisi tam da ulus devletin karakteristiğini ifade eder. Bu nedenle teşrih masasına yatırılması gerekmektedir. Bu bağlamda son yıllarda öne çıkan "yerlilik ve millilik" klişelerinin ulus-devlet aklının ürünü olduğunu hatırlamakta fayda var. Post-Kolonyal dilin "epistemik şiddetiyle" mücadele etmek için yerli ve milli argümanlar oldukça yetersiz kalmaktadır. **Küreselleşmenin kemale erdiği bir vasatta yürütülecek mücadelenin dili de küresel olmak zorundadır.** Yerlilik ve millilik olguları gerçeklerle yüzleşme cesaretimizi ortadan kaldırdığı gibi yanıltıcı iyimserlikler biriktirmemize de sebep olabilir. Bu argümanlar İslam'ın evrensel/cihanşumul ufkunu daraltıyor ve kültürün sığ sularına hapsediyor. Evrensel bir misyonla hareket etmesi gereken Müslüman'ı yerelin/taşranın dar ve ufuksuz bağlamına hapsediyor. Ulus-devletin vatan, toprak, sınır, kültür, etnisite, üniterlik, milli kimlik,şanlı tarih gibi kutsallarının tebcil edilmesinin önünü açıyor. İtikadi bir varoluşun öznesi olmak yerine,kültürel bir varoluşun nesnesi olmayı dayatıyor.

g)İşraki gelenek tarafından temsil edilen din dilinin, post-kolonyal sürece oldukça önemli katkı sunduğunu söyleyebiliriz. Bu gelenek dini sadece sezgi, ilham ve rüya odaklı bir bağlama hapsediyor ve bilgiyi de içsel/batını/ezoterik usulle elde

edeceğine inanıyor. Akli çabayı tahfif ediyor ve muhatabını edilgenleştiriyor. İslam'ın "özne" olmaya çağırdığı insanı, tarihin ve zamanın dışında yaşayan fosillere çeviriyor. Din dilini içe kapanmacı ve kişisel gelişim odaklı olarak öne çıkarıyor ve muhatabını düşüncesizleştiriyor.Din,"kutsaladamların"söylemi olarak belirginleşiyor. Bu kutsal adamların (isimleri kültürlere göre değişmekle beraber yaşadığımız coğrafyada şeyh, mürşit, gavs, seyit, üstad-ı azam gibi isimler alıyor) her şeyi bildiğine inanılıyor ve eleştirilmeleri kabul edilmiyor. Merkezde yer alan bu tek adamlar, her türlü çirkefliliği ve işbirliğini yapabiliyor ve bu yaptıklarını da(genellikle) din dilini kullanarak meşrulaştırıyor. Kolonyalistler bu din dilini oldukça önemli görüyor ve emellerine ulaşmak amacıyla destekliyor. Mısır, Hindistan, Pakistan, Türkiye, Çeçenistan ve Malezya'da yaşananlar bu bağlama denk düşüyor. Sömürgeciler, karşılarında din diliyle efsunlanmış/büyülenmiş/narkozlanmış kitleler gördüğünde emellerine daha kolay ulaşabiliyor. Yakın zamanda Türkiye'nin başına bela olan FETO' nun da işraki gelenekten beslendiğini hatırlamak gerekiyor. Ancak ne hazindir ki bu yapı işrakilik bağlamında neredeyse hiç tartışılmamıştır. **Türkiye de onlarca ilahiyat fakültesi olmasına rağmen işraki geleneğin FETO ve benzeri yapılar tarafından nasıl meşrulaştırıldığı teşrih masasına yatırılmamıştır.** Çünkü yatırılması halinde sadece FETO değil neredeyse bütün tarikat havzalarının bir şekilde işraki gelenekle içli dışlı olduğu görülecektir. Bu gelenekle yüzleşebilmek için İslam'ın şahsiyet manifestosunu billurlaştırmak ve müteşerri bir tutumun, tavrın ve tarzın mümessili olmayı göze almak gerekmektedir.

h) Neo-liberal iktisadi düzen ve bu düzene ait kavramsal çerçeve de post-kolonyal dönemin bariyerleri olarak okunabilir. Serbest piyasa, büyüme, ilerleme, gelişme, özelleştirme gibi olgular tamamen kolonyalist bilginin ve perspektifin batı dışı toplumlar da cari kılınması amacıyla işlev görüyor. Özelleştirme aracılığıyla ülkelerin kamuya ait tüm değerleri çokuluslu şirketlerin himayesine

terk ediliyor. Serbest piyasa aracılığıyla tröstler ve karteller kayırlırken, esnafılık ortadan kaldırılıyor. Büyüme ve ilerleme adı altında tabiata/doğaya tasallut ediliyor, çevre dengesi bozuluyor ve biyolojik çeşitlilik yok ediliyor. Sömürgeciliğin yaldızlanmış hali olan "Turizm" aracılığıyla ülkemizin tabi güzellikleri "beyaz adam"ın eğlenmesi ve dinlenmesi amacıyla tahrip ediliyor. Mukallit burjuvamız öz değerlerimizle varolmanın imkanlarını araştırmak ve iktisadi bağımsızlığımızı temin etmek amacıyla çaba sarf etmek yerine, beyaz adamın zevklerini tatmin etme yoluna gidiyor. Bunu yaparken bir yandan da ülkesinin gençlerini eğlence ve futbol aracılığıyla bizzat kendisi sömürgeleştiriyor. Çünkü maruz kaldığı "epistemik şiddet" onu zihinsel olarak kadavralaştırmıştır.

1) Post-kolonyal dilin en önemli bariyerlerinden biri de hiç şüphesiz seküler perspektiftir. Kutsalın

hayata müdahil olmasını reddeden bu perspektif bütün bir insanlık ailesini tehdit ediyor. Sekülerizm, Hristiyanlık içi mücadelenin sonucu olarak ortaya çıktığı için kendi tarih/zaman bağlamında bir anlam ifade ediyor olabilir. Ancak tevhidi dünya görüşünü ve hayat tarzını beyan eden İslam nokta-i nazarından sekülerliğin meşruiyet kazanması mümkün değildir. Bu bağlamda Türkiye'de iktisadi, içtimai, siyasi, hukuki, ahlaki, edebi, felsefi, akademik vs. alanlarda seküler bilgi temelinde gerçekleşen "duruş"un oldukça sorunlu (hem "travmatik" hem de "şizofrenik")bir sonuç ortaya çıkardığını; şayet seküler bilgiye dayalı perspektiften teberri edilmediği taktirde, halihazırda cari olan kimlik bunalımının katlanarak artacağı ve uzak olmayan bir gelecekte Türkiye'nin bütünüyle kolonyalist dil tarafından massedileceği söylenebilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1-Şarkiyatçılık/Edward Said/Çev.Berna Ülner/Metis Yay./7.Baskı/İstanbul-2013
- 2-Yeryüzünün Lanetlileri/Frantz Fanon/Çev.Şen Süer/Versus Yay./2.Baskı/İstanbul-2013
- 3-Madun Konuşabilir Mi?/Gayatri Spivak/Çev.Dilek Hattatoğlu-Gökçen Ertuğrul-Emre Koyuncu/1.Baskı/Ankara-2016/Dipnot Yay.
- 4-Post-Kolonyal Teori ve Kapitalizmin Hayaleti/Vivek Chibber/Çev.Afife Yasemin Yılmaz/İletişim Yay./1.Baskı/İstanbul-2016
- 5-Oryantalizm, Post-Modernizm ve Globalizm/Bryan S.Turner/Çev.İbrahim Kapaklıkaya/Anka Yay./2.Baskı/İstanbul-2003
- 6-Kolonyal Dönemden 21.Yüzyıla Meksika'nın Siyasal Gelişme Analizi/Doktora Tezi/Fatma Akkan Güngör/Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı/Ankara-2014
- 7-Frantz Fanon'un Perspektifinden Kwame Nkrumah Gana'sında Post-Kolonyal Devlet ve Liderlik/Yüksek Lisans Tezi/Haz.Nyimasata Camara/Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü Afrika Çalışmaları/Ankara-2016
- 8-Balkanizm, Post-Kolonyal Eleştiri ve Uluslar arası İlişkiler Teorisi/Yüksek Lisans Tezi/Haz.Abdulvhab Ejupi/İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler Anabilim Dalı/İstanbul-2018
- 9-Son Dönem Filistin Sinemasında Anlatının Post-Kolonyal ve Madun Çalışmaları Grubu Bağlamında İncelenmesi/Yüksek Lisans Tezi/Haz.Jumana Ghanim/Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo,Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı/İstanbul-2019
- 10-Şok Doktrini: Felaket Kapitalizminin Yükselişi/Naoimi Klein/Çev.Selim Özgül/Agora Yay./1.Baskı/İstanbul-2010
- 11-Avrupayı Taşralaştırmak: Post-Kolonyal Düşünce ve Tarihsel Farklılık /Dipesh Chakrabarty/Çev.İlker Cörüt/Boğaziçi Üniversitesi Yay./İstanbul-2016
- 12-Arap Baharı:Post-Kolonyalizmin Sonu/Hamid Debaşı/Çev.Aslı T.Esen/Sümer Yay./1.Baskı/İstanbul-2015
- 13-Mukaddime/İbn-i Haldun/Hazırlayan:Süleyman Uludağ/Dergah Yay./6. Baskı/İstanbul-2009
- 14-Paradigmanın İflası: Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş/Fikret Başkaya/Özgür Üniversite Yay./14.Baskı/İstanbul-2009
- 15-Küresel Çağda Varolmak/Atasoy Müftüoğlu/Hece Yay./Ankara-2012
- 16- 1492/Jacques Attali/Çev.Mehmet Ali Kılıçbay/2.Baskı/İmge Kitabevi/Mart-1999

NAİM

BİR SES OLMA ÇABASI

▲ BAYRAM YILMAZ

"Hayatta her şeyi kaybedebilirsiniz hatta sevdiklerinizi... Ama bir insanın hayata kaybedeceği en zor şeyi kimliğidir..."*

Kasım 22 2019 da gösterime girdi **Naim; Cep Herkülü** filmi. Filmin yapımcısı Dijital sanatlar yapımevi olarak Mustafa Uslu'nun ismini görüyoruz. Daha öncesinde Ayla, Türkiye-i Dondurma, Cicero filmleri ve en sonunda da Türkiye'de en çok izlenen 5. Film olmayı başarmış Müslüm Fimini yapan yapımcı. (maalesef 1. Ve 2. Hala Recep İvedik...)

Derdi olan, içinde insanımızın hikâyesi olan filmler.

Naim filmi de dünyanın en güçlü insanı unvanını almış, tek başına ülkemize en fazla Olimpiyat altın madalyası kazandırmış bir insanın kişisel hikâyesinden çok daha fazlasının anlatıldığı bir film. Beyazperdede Seul olimpiyatlarına katıldığında ve rekorlar kırarak altın madalyalar kazandığında dahi henüz 22 yaşında olan Süleyman Süleymanoğlu ile Hatice Süleymanoğlu'nun üç çoğundan biri olan bir çocuğun Bulgaristan da yaşayan Türklerin kaderiyle ortaklaştığı bir hayat hikâyesinin filmini izliyoruz.

Film bir spor yâda bir sporcunun filmi değil. Bu yüzden film sayesinde bile olsa halter sporunun kuralları ve teknikleri konusunda bilgi dağarcığınızda bir genişleme olmuyor.

Naim filmi: Yaşadığı topraklarda azınlığa düşen, tarihi hesapların faturası çıkarılmaya çalışılan,

Bulgaristan'da yaşayan Müslüman Türk azınlığın yaşadıklarını ve bu Müslümanların bir üyesi olarak çocuk olmaya fırsat bulamamış bu yüzden de sürekli ailesini, çocukluğunu özleyen "Babasının danası", "Anasının kuzusu" olan "Naim kızancık"ın Müslüman Türk azınlığa ses olma çabasını izliyoruz.

Bir anne var. (Selen Öztürk'ün çok başarılı bir şekilde canlandığı.) Bizim Manisa, Muğla, yada Adıyaman da tütün toplayan yaşmaklı, tülbentli annelerimizden farksız Hatice anne. Yavrusunu bizim Torosların ekmeğini yiyip suyunu içen annem ve teyzelerimin bizleri sevdikleri gibi "anasının kuzusu" diyerekten seven

evrensel kadınlarımızdan. Kasabadan kazaya giden oğluna "özlemicenni bizi oralarda" diye soran, payına Bulgaristan Mestanlı'da yaşamak düşmüş bir anne. Bir baba var (Yetkin Dikinciler'in canlandığı) babalarımızın kaderini yansıtan. Hüznünü, yaşadığı her acıyı yutkunarak içinde tutan. Gürkan Uygun'un canlandığı ismi Enver Türkeri olan bir Antrenör/ hoca var. Elini öpmeye çalışan onlu yaşlardaki Naim'e "hele dur be kızanım önce sana emeğimiz geçsin sonra el öptürmeyi de düşünürüz...", "gölgede duranın gölgesi olmaz be kızanım, sen güneşe çık ki sen gölge olasın" deyip; 12 sindeki öğrencisine olimpiyatları hedef gösteren...

Komünist partinin şekillendirdiği Bulgaristan var. Sosyalist disiplinle şekillenen eğitim sisteminin ürettiği birey olamayan insanlar. Basit bir otomobil almak için ya uluslar arası bir başarınız yada komünist parti üyesi olmanızın gerektiği bir ekonomik yapıya sahip.

Tarihi bir kişilik olarak Avukat Nevzat Küçük var. Bulgaristan Müslüman Türk azınlığı asimilasyona karşı direnişini kavi kılmaya çalışan... Naim'e "herkesin bir silahı var. Kimi taş atar, kimi şiir yazar. Senin silahın ne ben bilemem. Bu halk için ne yapacağını sen bulacaksın" diyen.

Cep Herkülü NAİM filmi başlamadan ekranda yazan "bu film Naim Süleymanoğlu'nun gerçek hayat hikâyesidir." sözüyle başlıyor ve senaryoya kaynaklık eden kitabın Naim Süleymanoğlu'nun kardeşi tarafından yazılan Naim'in hayat hikâyesinin anlatıldığı kitabın kaynaklık ettiğini öğreniyorsunuz.

Film geniş açıyla balkanların (Balkan sık ağaçlık yer anlamına geliyor) yemyeşil doğasıyla açılıyor ve biz Naim'in çocukluğunu ve arkadaşlarıyla dere sularında oynadığını görüyoruz. Ailesi ile beraber siyasi gündemlerin uzağında, dönem olarak da kısmen rahat bir siyasal iklimde mutlu bir çocukluk...

Çocuk işte! Kardeşiyle kasabanın yüzme havuzuna bilet almadan duvardan atlayarak girmenin yolunu buluyorlar ama havuz sahibi tarafından kovulmaktan kurtulamıyorlar. Onlar da kovulmalarının intikamını çocukça (Buraya yazmak istemediğim şekilde) alıyorlar. Halterdeki yeteneği keşfedilen Naim çocuk olmadan büyümek zorunda kalıyor ve ilk madalyasını 12 yaşında alıyor.

Naim'in güzel giden hikâyesi Bulgar Komünist Partisinin Türk azınlığı asimile etme kararı ile artık dramatik hal almaya başlıyor. Bir yanda isimlerine bile tahammül etmeyen komünist yönetim diğer yanda o yönetim adına madalyaları toplayan Naim'in kendisinin ve ailesinin açmazları.

Filmin nerdeyse her sahnesinde Naim'i ailesi olarak görenler var. Bu bazen Naim'i ellerinden kaçırmak istemeyen Bulgar hükümeti, bazen ona menemen pişiren Melbourne deki Türk toplumu üyeleri, ama en çok ta aklından ve rüyalarından çıkmayan annesi babası ve kardeşleri... Sürekli tekrar edilen annenin söylediği "çok uzak deel mi orası..." denilerek sürekli hissettirilen gerçek ailesinin hasreti ve yaşadıklarından dolayı filmde coşkudan çok hüznün hâkim. Filmin jeneriği akarken gösterilen Naim'in gerçek hayatında da Naim'in içinde ölene kadar var olan bir hasret duygusu var.

Naim nerdeyse tüm Müslüman Türk muhataplarına abi/ağabey anlamında "aga" diyor ve sadece Melbourne de yaşayan "sağcı" Türkler'in yardımıyla kaçıp saklandıkları evin "bu çok küçük ya nasıl kaldırıyor bu kadar ağırlığı..." diyen çocukları hariç filmdeki herkes yaşça da cüsse olarak da kendisinden büyük insanlar...

Naim'in müsabakalar öncesi kaldığı otel odasında, kenarına oturduğunda ayaklarını tabana değdiremediği yatağında otururken, yüksekliğinden

Amerikalılar tarafından kendi adlarına yarışması için yapılan nakit 10milyon ABD doları, iki ev ve araba teklifini reddeden Naim'in kişisel hırstan öte hedefleri var. Başarılarını Mestanlı'da, Kırcaali'de, Bulgaristan'da yapılan zulümleri duyurabilmek için bir araç olarak kullanıyor. 1988 Seul olimpiyatlarında üst üste rekor kırmak isteşiindeki temel motivasyon sesini olabildiğince çok duyulması çünkü; 18 aylıkken şehit edilen Türkan bebek başta olmak üzere "benim halkıma bir borcum var." diyebilen bir insan.

İzlerken fark ediyoruz ki **ne kadar çok şeyden, ağırlıklarınızdan vazgeçebiliyorsanız o kadar yükseğe** çıkabiliyorsunuz. Filmde büyük başarılar için büyük fedakârlıklar gerektiğinin örneklerini görüyorsunuz.

Sinemada bir Türk filmi izliyorsunuz ama çok fazla altıyazı var. Türkiye de gecen sahneler çok sınırlı. Bir nevi casusluk öğeleri de içeren filmimiz 7 iklim ve 4 kıtada geçiyor. Filmin finaline yaklaşan BM kürsüsünde gecen sahneler ise birebir yaşanmışlıktan alınma. Gerçek hayatta da Naim Süleymanoğlu'nun BM kürsüsünden yaptığı konuşmadan üç ay sonra Bulgar Komünist Partisi baskıları hafifletmek ve Türkiye gelmek isteyenler için sınır kapısını açmak zorunda kalıyor.

***

Film kendi ağırlığının üç katından fazlasını yüklenen Naim'in hikâyesini anlatırken başta oyuncular olmak üzere enstrümanlarını çok başarılı kullanıyor. Bir tek Naim'i otelden çıkaran Türklerin hali biraz sırtsa da başka hiçbir yerde oyunculuk aksamıyor. Anne başta olmak üzere Naim'in hikâyesinin içindeki herkes olması gerektiği gibi. Baş rol oyuncusu **Hayat Van ECK**'in Naim Süleymanoğlu'na olan fiziksel benzerliği ve Naim'in anlatılan dönemdeki yaşına uygunluğu hakkı verilerek kullanılmış bir imkan. Bizlerin Trakya şivesinden aşına olduğumuz Bulgaristan'daki Türklerin şivesi de Mestanlı'nın, Kırcaali'nin bizlere ne kadar yakın olduğunu gösterirken Belene kampındaki zulümlere engel olamayışımız da ne kadar uzak kaldığımızı anlatıyor.

Filmin dönemi yansıtmadaki başarısı müzik kullanımında yakalanamıyor. Profesyonel müzik kulağına sahip değilim ama bana müziğin "volümü" biraz fazla gibi geldi...! Birde Daha önce çok sık kullanılmış Fazıl Say'ın "ayan nedir, Pinhan nedir, nişan nedir" bestesinin çok yerinde kullanılmadığı duygusuna kapıldım...

Normal sinema süresine göre uzun olan (141 dk.) ama yine ancak yaşananların sıkıştırılarak anlatılabildiği sürede anlıyoruz ki Bulgaristan Mestanlı'da tütün toplayan teyzemizden, Kırcaali'deki Türk antrenörden, Belene zulüm kampında tutuklu Müslüman Türklerden, ilginç olarak 80 darbesinden çok sevdiği ülkesinden kaçmak zorunda kalıp kaçtığı ülkede Naim'i vatana kazandırmaya çalışan üç hilalli milliyetçilerden, kaçırma operasyonunun diplomatik ayağını yürüten bürokratlardan ve Refakatçi savaş uçağındaki pilotlara varıncaya kadar kaderimizin ne kadar da ortak ve birbirine bağlı olduğunu hissediyorsunuz. Filmde daha çok vatanseverlik formunda milliyetçi bir ton hissettiğiniz en üst sekansta Avustralya'daki Ülkücüye söylenen "bizim ülkemizde de 17 yaşında çocuğun yaşını büyüttüler asmak için..." sözüyle filmin derdinin sağcılık-solculuk olmadığı da güçlü olarak vurgulanıyor.

Birçok sahnede okuduğumuz alt metinler sadece bir vatan millet övgüsü yapmıyor aynı zamanda da yerinde (öz)eleştirilerle de insanı merkeze koyan bir anlatım gerçekleştiriyor. Naim'in her ayrılıştaki kendisine canı pahasına yardım edenlere teşekkür edemediğine hayıflanması gerçekte de bizlerin vefamızı göstermede ne kadar geç kaldığımızın da göstergesi gibi duruyor.

***

Dijital sanatlar Yapımevinin daha önceki yapımlarında da gördüğümüz özenli çalışmayı burada da görüyoruz. Seul Olimpiyatlarda rekor denemesi için halterinin altına girerken Naim'in avuç içlerinde su toplamış kabarcıkların gösterildiği bir saniyede hem Naim'in hem filminin başarısı için ne kadar çok çalışıldığını görüyoruz.

Yapımcıyı ve yaptığı işleri seviyoruz, Türk işi dondurma filminde oyuncularına Tee Avustralya'dan "'Allah'ın Üsküplüsü sen Maraşı ne bilirsin..." dedirtmesini, Müslüm filminde duvardaki çerçevelenilmiş bir

dörtlükten Aşık Veysel'e selam vermesini, Naim filminde Türk mezar taşlarının hepten kırılıp parçalanmaması için üstündeki yazıları silen imamın gözyaşlarını hiç göstermeden o imamın acısını yüreğimizde hissettirmesini çok kıymetli buluyoruz. Yapımcısının yaptığı işlere sadece seyirlik filminden öte misyonlar yükleyebilmesi ve bu duyguyu beyazperdenin dışına da taşıyabilmesini takdir ediyoruz. Modern zamanların insanımızın hız ve haz duygusunu tahrik eden uygulamalarına inat insanımıza **"bunlar yaşandı bu yaşananları unutma, unutursan senden geriye bir şey kalmaz. Unutma bunları! Unutursan sen diye, biz diye bir şey olmaz..."** dedirten kurgusunu herkes için örnek olmasını diliyoruz.

Ülkemiz olarak büyük olmanın sadece bizle ilgili olmadığını Türkiye ne kadar büyükse Kırcaali'deki, Üsküp'deki, Bosna'daki Şu an Sırbistan içinde kalmış Sancak'taki müslümanın da o kadar büyük ve güvende olacağını hissetmemiz gerekiyor. Naçizane tavsiyemiz özellikle imkânı olan kardeşlerimizin Belli dönemlerde Antalya'ya gitmekten çok daha ekonomik olan bir yolculukla Üsküp ve ya Bosna'ya gidip oradaki bir Selahatin camisinde namaza durmaları istirham ederiz. Bosna'da, Üsküp'te nice balkan şehrinde tarumar edilmiş tüm ecdat yadigarlarına rağmen buraların çarşılarında, ara sokaklarında dolaşmanın, esnafa Türkçe selam vermenin Bursa'da dolaşmak hissini verdiğini çok rahat müşahade imkânı sağlar. **Neyi kaybettiğimiz tekrar hatırlamak;** nereden geldiğini ve nereye gideceğini unutmayan her Müslüman yürekte "biz nasıl olur da buraları kaybederiz, hangi zaaflarımızın, hangi günahlarımızın sonucu buralardan ayrı düşeriz..." iç yangınını yaşamanıza sebep olacaktır.

İlginç bir şekilde ben öğretmen olarak atandığım Sakarya şehrinde ilk kaldığım evin Turgut Özal tarafından Bulgar Göçmenleri için yaptırılan Göçmen evlerinde kalmıştım. Bu kişisel tecrübe bile her birimizin hikâyesinin biraz ve çok fazla bir şekilde birbirine bağlı olduğunun göstergesi.

Derdimiz bir filme onun taşıyamayacağı misyonları yüklemek değil elbette. Belene kampında işkence görmüş eziyetler çekmiş "Küçük Aga"nın henüz daha 16'sındaki Naim'e ifadesiyle **"herkesin silahı farklıdır kimi taş atar kimi şir yazar... bu halka nasıl yardım edeceğini sen bulacaksın çocuk..."** deyişindeki çağrıya destek çıkmak, çağrısını canlı tutmaktır...

* Naim Süleymanoğlu'nun 1988 de BM'de yaptığı konuşmanın giriş cümlesi.